

**МАТЕРІАЛИ ДРУКУЮТЬСЯ
УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ**

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-
КОНФЕРЕНЦІЇ МОЛОДИХ
ВЧЕНИХ, КУРСАНТІВ ТА
СТУДЕНТІВ**

**АНТИКРИЗОВИЙ МЕНЕДЖ-
МЕНТ: УПРАВЛІНСЬКІ, ПРА-
ВОВІ ТА ЕКОНОМІЧНІ АСПЕ-
КТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕ-
КИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
НАСЕЛЕННЯ І ТЕРИТОРІЙ**

Львів – 2021

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

д-р с-г. наук	Андрій КУЗИК – головний редактор
канд. техн. наук	Андрій ЛИН
канд. техн. наук	Іван ПАСНАК
д-р. пед. наук	Оксана ПОВСТИН
д-р техн. наук	Олег ЗАЧКО
канд. техн. наук	Андрій ІВАНУСА
канд. екон. наук	Ольга МАРТИН
канд. екон. наук	Ігор СТЕЦІВ
канд. екон. наук	Лілія БАЛАШ
канд. юр. наук	Андрій САМІЛО
канд. юр. наук	Мар'яна Купчак
канд. наук держ. упр.	Зоряна ГОНТАР
канд. техн. наук	Дмитро КОБИЛКІН

ОРГАНІЗАТОР Львівський державний університет
ТА ВИДАВЕЦЬ: безпеки життєдіяльності

**Технічний редактор,
комп'ютерна верстка
та друк на різнографі:** Мар'яна КЛИМУС

Відповідальний за друк: Микола ФЛЬОРКО

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: ЛДУ БЖД, вул. Клепарівська, 35,
м. Львів, 79007

Контактні телефони: (032) 233-24-79, 233-14-97,
тел/факс 233-00-88

E-mail: *ndr@ubgd.lviv.ua*

Антикризовий менеджмент: управлінські, правові та економічні аспекти забезпечення безпеки життєдіяльності населення і територій: Матеріали всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції молодих вчених, курсантів та студентів – Л.: ЛДУ БЖД, 2021. – 199 с.

Збірник сформовано за науковими матеріалами всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції молодих вчених, курсантів та студентів «Антикризовий менеджмент : управлінські, правові та економічні аспекти забезпечення безпеки життєдіяльності населення і територій».

Збірник містить матеріали таких тематичних секцій:

- I секція – Управлінські аспекти забезпечення безпеки життєдіяльності;
- II секція – Правові аспекти забезпечення безпеки життєдіяльності;
- III секція – Економічні аспекти забезпечення безпеки життєдіяльності;
- IV секція – Антикризовий менеджмент.

© ЛДУ БЖД, 2021

Здано в набір 12.04.2021. Підписано до друку 16. 04. 2021. Формат 60x84^{1/3}.

Папір офсетний.

Ум. друк. арк. 19,5. Гарнітура Times New Roman. Друк на різнографі. Наклад: 100 прим.

Друк: ЛДУ БЖД

вул. Клепарівська, 35, м. Львів, 79007.

За точність наведених фактів, економіко-статистичних та інших даних, а також за використання відомостей, що не рекомендовані до відкритої публікації, відповідальність несуть автори опублікованих матеріалів. При передрукуванні матеріалів, посилання на збірник обов'язкове.

УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

УДК 338.001.36

Батоврін О.О.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Демидюк С.М.
*м. Рівне, Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'ячука*

ФОРМУВАННЯ КОМПЛЕКСНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВ- ЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ ПІДПРИЄМСТВА

У господарській діяльності підприємств важливу роль відіграють основні засоби, без яких процеси виробництва продукції, надання послуг і виконання робіт, по суті, є неможливими. Особлива роль основних засобів відводиться на промислових підприємствах, оскільки вони є основою їх матеріально-технічної бази і необхідною умовою організації виробничого процесу. Основні засоби характеризують майновий стан, технічний, виробничий і економічний потенціал промислового підприємства. За станом їх використання оцінюють інвестиційну привабливість підприємства.

Основними засобами є матеріальні активи з очікуваним строком корисного використання (експлуатації) більше одного року або операційного циклу, якщо він довший за рік, які введені в експлуатацію і використовуються з метою отримання майбутніх економічних вигод і для здійснення підприємством різних функцій (адміністративних, збутових, забезпечення безпеки праці, охорони навколишнього середовища) [2, с. 128].

Для розкриття сучасної економічної суті основних засобів визначимо критерії, які дозволяють виділити їх серед інших засобів виробництва. Так, визначення економічної сутності поняття основних засобів за А.Смітом [4] передбачає розподілення на основний і оборотний капітал. Головними критеріями класифікації капіталу на основний і оборотний тут була приналежність до майна підприємства, а також спосіб, за допомогою якого капітал приносить дохід. На думку А.Сміта, капітал є основним, якщо відповідає таким ознакам:

- 1) не змінює своєї натурально-речової форми;
- 2) знаходиться весь час у одного власника;
- 3) використовується для поліпшення землі, покупки машин, устаткування, інструментів та інших предметів, які вже приносять дохід.

Відповідно, основні засоби, як економічна категорія, є частиною засобів виробництва, тобто засобами праці, за допомогою яких у виробни-

чому процесі людина впливає на предмети праці, видозмінюючи їх для певної мети. Засоби праці відрізняються від предметів праці перш за все тим, що неодноразово беруть участь у процесі виробництва, зберігаючи при цьому свою натуральну речову форму, поступово зношуються і частинами переносять свою вартість на виготовлений продукт. Їх особливість полягає ще і в тому, що вони не мають тієї загальної взаємозамінності, яка характерна, наприклад, для потенційної робочої сили.

Під управлінням основними засобами організації варто розуміти систему управління реальним основним капіталом і нематеріальними активами в процесі здійснення поточної та інвестиційної діяльності організації. Ефективне управління основними засобами забезпечує реалізацію наступних завдань: формування основних засобів необхідної величини; забезпечення раціонального співвідношення необоротних і оборотних активів; формування оптимальної структури джерел фінансування оновлення необоротних активів; підвищення ефективності виробничо-економічної діяльності організації в цілому, тобто реалізація всіх перерахованих вище завдань з метою максимізації прибутку і рентабельності, збільшення ринкової вартості організації.

Серед проблем використання основних засобів на промислових підприємствах провідне місце займають моральне старіння і високий рівень зносу основних засобів, насамперед їхньої активної частини, а також відновлення вартості основних засобів.

Механізм управління основними засобами і способи його удосконалення розглянуті у представленому дослідженні на прикладі Приватного акціонерного товариства «Рівненський завод надміцних залізобетонних конструкцій» [3], яке займається виготовленням залізобетонних та бетонних виробів і товарного бетону для будівництва житла та інших об'єктів. Протягом 2017-2019 рр. відбувалося зростання обсягу реалізації продукції (на 11,5%) досягнувши рівня 61948 тис. грн. На підприємстві спостерігається підвищення показника продуктивності праці – з 488 тис.грн./чол. у 2017 році до 601 тис.грн./чол. у 2019 році (на 1,6 %). Але поряд із збільшенням продуктивності праці та зростанням обсягів виробництва продукції підприємство підвищило розмір середньомісячної заробітної плати, яка загалом за аналізований період збільшилась на 19,5% і у 2019 році становила 11598 грн. Відбувалось щорічне зростання загальної вартості майна підприємства (загалом за період на 38,0%). У 2017 році ПрАТ «Рівненський завод надміцних залізобетонних конструкцій» отримав чистий прибуток у розмірі 2181 тис.грн. Однак зростання обсягів виробництва продукції у 2018-2019 роках не призвело до зростання величини чистого прибутку, а навпаки спостерігалось зниження цього показника до 280 тис. грн. у 2018 році та 509 тис. грн. у 2019 році. Це призвело до адекватного погіршення показника рентабельності капіталу, який у 2017 році мав доволі високі значення (12,8%), а вже у 2018-2019 р. суттєво знизився до 2%.

На ПрАТ «Рівненський завод надміцних залізобетонних конструкцій» наявні лише окремі елементи системи управління основними засобами у вигляді блоків аналізу використання основних засобів та складання загальних планів технічного розвитку. Найважливіші практичні аспекти, а саме економічно обґрунтовані плани відновлення основних засобів, графіки заміни морально і фізично зношених об'єктів та впровадження передових технологій, відсутні.

Мета управління основними засобами ПрАТ «Рівненський завод надміцних залізобетонних конструкцій» передбачає забезпечення найефективнішого їх використання з метою досягнення максимальної доходності. Конкретизуючи загальну мету, здійснення управління використанням основних фондів об'єкту дослідження містить низку конкретних завдань:

- оцінка стану основного капіталу в кількісному та якісному аспектах;
- оцінка ефективності варіантів заміни, розвитку і удосконалення об'єктів основних фондів;
- визначення вузьких місць;
- визначення відхилень, причин, а також шляхів подолання проблем;
- виявлення резервів більш ефективного використання основних засобів.

Залишкова вартість основних фондів на ПрАТ «Рівненський завод надміцних залізобетонних конструкцій» за 2017-2019 роки зменшилась з 13558 тис. грн. до 12673 тис. грн. Причиною таких тенденцій було те, що вибуття основних засобів перевищувало їх надходження на підприємство. За три роки в структурі основних фондів значно зростає частка будівель та споруд і незначно знизилась питома вага транспортних засобів. Це і здійснило вплив на незначний спад ваги активної частини основних фондів з 32,3% на початок 2017 р. до 29,6% на кінець 2019 р.

Рівень зносу основних фондів становить у 2019 році становить 63%, що є доволі високим показником і який свідчить про значну зношеність обладнання, машин та будівель, що негативно впливає на продуктивність роботи основних засобів підприємства. До негативу можна віднести і те, що рівень придатності основних засобів підприємства поступово знижується (з 0,42 у 2017 році до 0,37 у 2019 році).

На ПрАТ «Рівненський завод надміцних залізобетонних конструкцій» протягом 2017-2018 рр. показник фондоозброєності зменшився на 13,4 тис. грн. та зріс у 2019 році на 6,1 тис.грн. досявши рівня 125,7 тис. грн на одного працюючого. Фондомісткість основних фондів знижувалася також значними темпами (за три роки на -0,06 грн.) і в 2019 році становила 0,21 грн. Показник фондорентабельності у 2017 році становив 16,1% і за три роки зменшився до рівня 3,9 % у 2019 р., приймаючи у 2018 р. значення 2,1%, що є дуже низьким.

Отже, за результатами проведеного аналізу можна дійти висновку, що рівень ефективності управління використанням основних фондів на

ПрАТ «Рівненський завод надміцних залізобетонних конструкцій» є доволі низьким, що знаходить своє відображення у таких показниках як фондівдача, фондорентабельність, виробіток продукції на 1 маш-год. роботи обладнання підприємства.

З метою підвищення ефективності використання основних засобів пропонується до впровадження на ПрАТ «Рівненський завод надміцних залізобетонних конструкцій» механізм управління основними засобами. Пропонований механізм ефективного управління основними засобами ПрАТ «Рівненський завод надміцних залізобетонних конструкцій» можна розділити на 8 функціональних блоків:

- формування робочої групи, що включає власних або залучених кваліфікованих працівників, які зможуть нейтралізувати негативні фактори, що призводять до зниження ефективності використання основних засобів;
- проведення інвентаризації основних засобів з метою своєчасної організації заходів з оновлення основних засобів;
- збір інформації для прийняття ефективних управлінських рішень щодо основних засобів;
- розробка алгоритму подолання суперечливих ситуацій в управлінні основними засобами із залученням компетентних працівників;
- забезпечення максимальної ефективності реалізації прийнятого управлінського рішення;
- оцінка ефективності прийнятих управлінських рішень за критеріями результативності діяльності всього підприємства;
- оцінка необхідності проведення заходів з подолання кризової ситуації щодо основних засобів;
- прогнозування майбутнього стану основних засобів.

Існуючу в ПрАТ «Рівненський завод надміцних залізобетонних конструкцій» систему управління основними засобами необхідно доповнити процесами постійного моніторингу і контролю правильності ведення обліку на даній ділянці, дотримання чинного законодавства, наявності, стану та ефективності використання основних засобів. Тому постає необхідність застосування на ПрАТ «Рівненський завод надміцних залізобетонних конструкцій» методики аудиторської перевірки операцій з основними засобами та їх аналізу. Проведення аудиторської перевірки та аналізу основних засобів дозволить розробити ряд істотних заходів щодо вдосконалення політики управління основними засобами на ПрАТ «Рівненський завод надміцних залізобетонних конструкцій». Процедури аудиторської перевірки та аналізу основних засобів повинні бути інтегровані в систему планування (бюджетування) і бухгалтерського обліку основних засобів, що існують в ПрАТ «Рівненський завод надміцних залізобетонних конструкцій».

Стандартизація управлінських функцій внутрішнього аудиту та аналізу основних засобів в ПрАТ «Рівненський завод надміцних залізобетонних конструкцій» дозволить оцінити якість самої системи управління

основними засобами, пов'язати її з персональною відповідальністю менеджерів, удосконалити діючу в організації систему управління, позитивно відобразитися на якості виробничо-господарської діяльності і призведе до зміцнення конкурентних позицій товариства на ринку товарів і послуг.

Список використаних джерел:

1. Демидюк С.М. Використання схеми аутсорсингу в сфері лісового господарства України. *Journal of Modern Science*. 2017. № 4. С. 74–82.

2. Задоя А.О., Кузьмінов С.В., Лимонова Е.М., Глуха Г.Я., Дядько Є.А. Історія економіки та економічної думки: навч. посіб. Дніпр. ун-т економіки та права ім. А. Нобеля. Д., 2011. 372 с.

3. Офіційний веб-портал ПрАТ «Рівненський завод надміцних залізобетонних конструкцій». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://rznzbnk.in-ten.com/>.

4. Сміт А. Багатство народів. Дослідження про природу та причини добробуту націй [пер. О.Васильєва]. К.: Наш Формат, 2018. 722 с.

УДК 911.3

Боднар Ю.Р., Гарасан О.С.
Науковий керівник: кандидат технічних наук, Фірман В.М.
Львівський національний університет ім. І.Франка

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Туристична індустрія – одна з провідних галузей економіки, яка активно розвивається як в світ, так і в Україні. Багато держав визнали туризм пріоритетним напрямом розвитку національної економіки та культури. За статистичними даними Всесвітньої туристичної організації (ВТО) кількість міжнародних туристичних поїздок у 2019 році становить 1,5 млрд.[4]

Конституція України, гарантує громадянам не тільки прово на працю, але і на відпочинок. Це право забезпечується наданням днів щотижневого відпочинку, а також оплачуваної щорічної відпустки, встановленням скороченого робочого дня щодо окремих професій і виробництв, скороченої тривалості роботи у нічний час[1]. Згідно цього, люди можуть організувати свій відпочинок, а також здійснювати туристичні подорожі.

Туризм – це тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно- ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці, куди особа від'їжджає [2].

На даний час існує декілька видів туризму. Серед них: дитячий туризм; молодіжний туризм; сімейний туризм; туризм для людей з обмеженими можливостями; культурно-пізнавальний; спортивний туризм; релігійний туризм; екологічний (зелений) туризм; сільський туризм та інші. Одним із

найдинамічніших є лікувально-оздоровчий. Відповідно до статистики, подорожі з метою лікування та оздоровлення є основою міжнародних туристичних обмінів, а питома вага туристів, що подорожують з метою «leisure, recreation and holiday» складає близько 56% або 784 млн осіб щорічно [4]. Лікувально-оздоровчий туризм являє собою вид туризму направлений на відновлення здоров'я чи профілактику (попередження) захворювань. Людство усього світу хвилює здоров'я як невід'ємна частина буття. Здоров'я назвали найважливішою особистою проблемою (після фінансових труднощів) 48% українців і поляків, 41% німців, 40% італійців, 35 % шведів. [7]

Сучасне трактування терміну «лікувально-оздоровчий туризм» включає оздоровчий туризм (recreational tourism or healthcare tourism), лікувальний туризм (health tourism or health treatment tourism), який традиційно називають курортний туризм, медичний туризм (medical tourism and wellness). У кожній країні лікувально-оздоровчий туризм розвивався в залежності від специфіки наявних там природних лікувальних ресурсів. На теренах нашої держави, виходячи з регіональних особливостей, розміщуються курорти усіх видів: кліматичні, бальнеологічні, клімато-бальнеогрязьові, бальнеокліматичні. До природних лікувальних ресурсів належать мінеральні води, лікувальні грязі, ропа лиманів та озер, морська вода, природні об'єкти і комплекси зі сприятливими кліматичними умовами, придатні до використання з метою лікування, медичної реабілітації та профілактики захворювань [3].

Розвиток лікувально-оздоровчого туризму залежить від стану та розвитку санаторно-курортної бази [5]. У регіональному розрізі у 2017 році найбільша кількість санаторно-курортних закладів характерна для Одеської, Запорізької, Миколаївської, Херсонської та Дніпропетровської областей (понад 100 закладів). Найменша кількість відповідних закладів зосереджена у Житомирській, Рівненській, Тернопільській, Чернівецькій та Луганській (до аналізу взяті дані по території підконтрольній Україні) областях. Рекреаційні ресурси України представлені рівнинними та гірськими рекреаційними ландшафтами, річковими та морськими пляжами, мінеральними водами (понад чотириста джерел), лікувальними грязями (майже сто родовищ). Лікувальні мінеральні води з різним хімічним складом є майже в усіх областях лісостепу. В Україні налічується більше ста розвіданих родовищ лікувальних торфових і мулових грязей, які успішно застосовуються з метою лікування [6].

Центри лікувально-оздоровчого туризму в Україні зосереджені в Львівській (Трускавець, Східниця, Моршин), Івано-Франківській (Черче), Запорізькій (Бердянськ), Донецькій (Маріуполь), Одеській (Хаджибей, Куяльник), Полтавській (Миргород), Закарпатській областях (Поляна, Шаян, Косино) та інше.

Для забезпечення розвитку туристичної галузі країни, як одного з існуючих центрів оздоровчого туризму суб'єкти туристичної діяльності

зобов'язані дотримуватися вимог усіх нормативно-правових актів. Туристичні компанії відповідають, як і за безпеку туристів, так і за персонал. Адміністраціїм необхідно розробляти щорічні програми для покращення умов безпеки як проживання так і подорожей.[8]

Лікувально-оздоровчий туризм є перспективним та користується популярністю серед населення, яке дотримується здорового способу життя і піклується щодо стану свого здоров'я. У наш час розвиваються нові найрізноманітніші курорти та послуги у сфері лікувально-оздоровчого туризму.

Отже, наявну інфраструктуру складову лікувально-оздоровчого туризму необхідно модернізувати та наповнювати інноваційними послугами. Туристичним операторам, іншим суб'єктам туристичної індустрії разом з органами місцевого самоврядування необхідно розробляти перспективні програми розвитку туристичної галузі, передбачати заходи щодо створення безпечних умов для проживання відпочинку та подорожей туристів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://kodeksy.com.ua/konstitutsiya_ukraini/statja-45.htm
2. Закон України «Про туризм» (Відомості ВР України (ВВР), 1995, № 31, ст. 24).
3. Закон України «Про курорти». Режим доступу: www.rada.gov.ua.
4. UNWTO: International Tourism Highlights, 2019 Edition. – available at: <https://www.eunwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284421152> (Accessed 09 february 2020).
5. Корнус О. Г., Корнус А. А. Перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Сумській області // Туристичні тренди 2017: інновації, бренди, дестинації. Збірник матеріалів Всеукр. науково-практич. конференції, присвяченої 10-річчю кафедри туристичного бізнесу ХТЕІ КНТЕУ / Гол. ред. К.Д. Гурова, ред. колегія Олійник Н.Ю. та ін. Харків: «Цифра-Принт», 2017. С. 33-35.
6. Новікова В. І Санаторно-курортна сфера: інфраструктурна складова, стан розвитку в Україні // Географія та туризм : наук. зб. / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2011. Вип. 16. С. 93–102.
7. Kaiser Family Foundation (2007), “A global look at public perceptions of health problems, priorities and donors: the Kaiser/Pew global health survey”, available at: <http://www.kff.org/kaiserpolls/upload/7716.pdf> (Accessed 8 January 2020), ст. 25.
8. Хоменко А.О., Янчук В.А., Третяк О.І. – «Забезпечення охорони праці на бальнеологічних курортах.» 2020.ст.37.

УДК: 331.58+331.48

Гамальчук В.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Михалюк Н.І
Львівський національний аграрний університет

СУТНІСТЬ СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ПЕРСОНАЛУ ЯК ЕЛЕМЕНТУ УПРАВЛІННЯ

Спроби пояснити поведінку людини і сприяти підвищенню трудової діяльності робилися вже на перших етапах зародження суспільного виробництва, тому проблеми спонукання персоналу до активної трудової діяльності ніколи не втрачають своєї актуальності. Під різними назвами і з різних позицій науковці і практики почали досліджувати те, що сьогодні називається проблемою мотивації, тобто різні аспекти активізації, заохочення, стимулювання людини до праці.

Кожен з працівників має свої особисті інтереси й унікальні потреби. І кожен з них потребує як моральної, так і матеріальної мотивації його праці. Якщо працівники підприємства відчуватимуть, що вони роблять великий вклад у його функціонування, що вони потрібні і причетні до вирішення важливих питань, і бачитимуть, що їхня праця винагороджується не тільки в матеріальній формі, то це в кінцевому результаті призведе до збільшення самовіддачі кожного з працівників і до зменшення плинності кадрів [2].

Проблема мотивації завжди була і є об'єктом уваги багатьох вчених-економістів і визначення цього терміну трактується неоднозначно. Через багатогранність проблеми мотивації виникло кілька напрямів пояснення її сутності, структури та методів вивчення [1]. Бажання людини, які штовхають її до певних дій і тим самим допомагають в задоволенні власних потреб називаються мотивом. Усе, що спонукає діяти так, а не інакше, є мотиваторами тобто тим що стимулює активну працю персоналу.

Залежно від характеру і природи виникнення в літературі виокремлюють такі основні види потреб: у матеріальній (грошовій або натуральній) винагороді за працю, оскільки вона є джерелом засобів існування; змістовній, цікавій праці, яка надає простір для самореалізації людини; суспільній корисності праці, адже те, на що витрачено фізичну й розумову енергію, має бути комусь потрібне; досягнення відповідного уявленню людини соціального статусу (повага, визнання, службове просування); духовній діяльності людини, яка включає не лише інтелектуальну (освіту, підвищення кваліфікації тощо), а й інші види діяльності, що породжуються внутрішнім станом людини (користування культурним надбанням, естетичний розвиток); безпеці та захисті трудової діяльності; певному рівні інтенсивності праці.

Стимулювання праці – це прагнення достатку, певного рівня добробуту, певного матеріального стандарту життя. Матеріальна мотивація

трудової діяльності залежить від цілого ряду макро- і мікроекономічних чинників, у тому числі: рівня особистого доходу; диференціації доходів в організації і суспільстві в цілому; структури особистого доходу; матеріального забезпечення наявних грошових доходів; дійовості системи матеріальних стимулів, які застосовує підприємство.

Ретроспективний аналіз формування наукових поглядів на мотивацію показує, що їх еволюція відбувалася в тісному діалектичному взаємозв'язку з розвитком суспільного виробництва, підвищенням якості робочої сили, поліпшенням добробуту людей. Той чи інший напрямок дослідження проблем мотивації об'єктивно зумовлюється визріванням відповідних матеріальних передумов у суспільстві.

Матеріальні мотиви, безумовно, відіграють важливу роль у визначенні трудової поведінки працівників, однак це не означає, що нематеріальні мотиви і стимули є другорядними. Сучасна практика господарювання незаперечно свідчить, що роль нематеріальних мотивів та стимулів постійно зростає [4]. На поведінку людей у процесі діяльності все більший вплив справляє трудова мотивація. Остання породжується самою роботою, тобто її змістом, умовами, організацією трудового процесу, режимом праці тощо. Отже, ідеться про складову внутрішньої мотивації праці, про сукупність внутрішніх рушійних сил поведінки людини, що пов'язані з роботою як такою. Це зумовлене принаймні двома причинами; низьким рівнем доходів, деформаціями в їхній структурі та диференціації; необхідністю становлення нових за змістом форм і методів матеріального стимулювання в економіці.

Провідна роль у матеріальній стимуляції праці належить заробітній платі, як основній формі доходу найманих працівників. Для розуміння внутрішніх механізмів стимуляції трудової діяльності принципово важливим є визначення чинників, які впливають на рівень матеріальної стимуляції.

Матеріальну стимуляцію праці слід розглядати як похідну від комплексної дії низки макро- та мікроекономічних чинників, у тому числі: рівня заробітної плати та її динаміки; наявності прямої залежності рівня заробітної плати від кількості, якості й результатів праці; диференціації заробітної плати на підприємстві та в суспільстві в цілому; структури особистого доходу; матеріального забезпечення наявних грошових доходів тощо.

Гнучкість і оперативність виявляються в постійному перегляді стимулів у залежності від змін, що відбуваються в суспільстві і колективі. Заохочення самостійності і підприємливості працівників для надання можливості повної реалізації творчого потенціалу включає:

фактори, що створюють такі можливості:

- максимальне делегування повноважень;
- право висловлювати і відстоювати власну думку;
- надання єдиного статусу всім працівникам; підтримка ентузіастів;
- терпимість до невдач;

стимулюючі фактори:

- формування у працівників підприємства почуття переможців;
- груповий принцип організації всієї роботи, взаємний контроль колег, зацікавлених у результатах спільної праці;
- система щорічних атестацій у формі співбесіди начальника і підлеглого.

Завданням Кодексу законів, в яких йдеться про відносини всіх працівників в процесі виробництва, є сприяння підвищенню продуктивності трудової діяльності, покращенню якісних характеристик продукції, зростанню ефективності вироблення суспільного продукту й підняттю з цих причин культурного та фінансового рівня життя працюючих, зміцненню дисципліни в колективі і поступовій трансформації праці у благо нашого суспільства. А також законодавство в цій сфері забезпечує такі умови роботи вищого рівня.

Закони висвітлюють економічні, організаційні та правові засади плати за трудовий внесок робітників, які перебувають у процесі трудових відносин, на основі трудової угоди з фірмами, компаніями, установами різних форм ведення господарства, і, безпосередньо, з фізичними особами. Цей законодавчий документ забезпечує стимулюючу та відтворювальну функції зарплатні [3].

Певні гарантії слугують для забезпечення населення України достатнім рівнем проживання в умовах підвищення цін Конституцією нашої держави. Закон про індексацію доходів визначає економічні, організаційні та правові засади для підтримки купівельної спроможності громадян [4].

Список використаних джерел:

Василенко В. А. Стратегічне управління : Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп / В. А. Василенко, Т. І. Ткаченко. – К. : ЦУЛ, 2007. – 289 с.

Кіндрацька Г. І. Основи стратегічного менеджменту : навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / Г. І. Кіндрацька. – Львів : Кінапрі ЛГД, 2000. – 254 с.

Малік М. Й. Основи підприємництва : Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. М. Й. Маліка., В. В. Зіновчук, Ю. О. Лупенко. - К. : Інститут аграрної економіки, 2001.- 582 с.

Осовська Г. В. Стратегічний менеджмент : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Г. В. Осовська, О.Л. Фіщук, І. В. Жалінська. – К. : Кондор, 2003. – 196 с.

УДК 351.862

Головко Є.

Науковий керівник: к. т. н., нач. кафедри Яковчук Р.С.
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ТА ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО МЕХАНІЗМУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЄС

Україна вже доволі давно почала відставати від світових тенденцій у сфері цивільного захисту та безпеки людини. Деякі з таких потрохи починають вводитись в дію в нашій країні, але, загалом відомий факт - реформи в нас рухаються дуже повільно. Натомість, світові лідери у сфері ЦЗ розвиваються семимильними кроками, з кожним разом все більше вдосконалюючи безпеку як суспільства в цілому, так і кожного громадянина окремо, і те що для них давно стало нормою - для нас багато в чому ще нове.

Цивільний захист - це функція держави, спрямована на захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій [1]. Тобто це допомога постраждалому населенню в будь-якій надзвичайній ситуації – система, яку постійно потрібно модернізувати, вдосконалювати та залучати як можна більше людських та матеріальних ресурсів. Шляхи розвитку Служби порятунку різноманітні, один з таких - приєднання до Механізму цивільного захисту ЄС. В дечому утопічна ідеологія, заснована на постійній всебічній підтримці та взаємодомозі між країнами членами, та допомога під час серйозних надзвичайних ситуацій іншим народам світу, до якої прагне будь-яка сучасна держава.

Механізм цивільного захисту Європейського Союзу – найбільша в світі система надання міжнародної координованої оперативної допомоги при надзвичайних ситуаціях. Система включає різноманітні ресурси і форми допомоги від 28 країн-членів та 4 країн-кандидатів в ЄС (всього 32 країни) [3].

Механізму цивільного захисту Співтовариства та ДСНС України. Ефективність роботи Механізму цивільного захисту ЄС неодноразово підтверджувалася під час ліквідації наслідків масштабних надзвичайних ситуацій та стихійних лих, у тому числі і в Україні. Зокрема, під час ліквідації наслідків розливу нафтопродуктів у Керченській протоці (2007 рік); подолання наслідків катастрофічних повеней у західних регіонах України (2008 рік); подолання наслідків пандемічної ситуації з захворювання на грип в Україні (2009 рік); оцінки небезпечної екологічної ситуації у м. Калуші Івано Франківської області (2010 рік); надання допомоги громадянам України, які переміщуються з районів проведення антитерористичної операції та тимчасово окупованої території (2014—2015 роки). Досвід співпраці з Механізмом цивільного захисту свідчить, що повноцінна участь

Україні у ньому потенційно сприятиме зміцненню спроможності України у попередженні та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру на національному і міжнародному рівнях із залученням національних сил країн-членів ЄС за підтримки Координаційного центру реагування на надзвичайні ситуації Механізму ЄС, а також сприятиме координованому наданню гуманітарної допомоги постраждалому населенню [4].

За для успішної інтеграції, та сприйняття іншими державами-членами нашої держави на рівних, в першу чергу потрібно підіймати авторитет ДСНС серед звичайних людей, збільшуючи довіру та (доволі важливо) повагу населення до рятувальників та Системи цивільного захисту України вцілому. Дуже добре, що поступово виконується ще один важливий аспект - оновлення матеріально-технічної бази: закуповуються новітні пожежні автомобілі; все рідше по підрозділах зустрічається старе обладнання, та все частіше можна побачити запозичену у "сусідів" техніку та спорядження, імпортований бойовий одяг, виконаний по всіх сучасних стандартах; частіше використовуються більш зручні аналоги ще радянських стволів тощо. Величезну роль відіграє навчання. Все частіше в освітні програми з підготовки особового складу включають світові практики пожежогасіння, ліквідації та попередження надзвичайних ситуацій, В навчальних закладах закордонні методи стають частиною програми з підготовки, показуючи еталон та навчаючи молодих фахівців найкращому. Велике значення має участь України у Програмі Європейського Союзу з попередження, готовності та реагування на катастрофи природного та техногенного характеру для країн Східного партнерства (PPRD East) [2]. Також проводиться обмін досвідом з іноземними фахівцями на багаточисельних міжнародних навчаннях, до яких при першій можливості приєднуються фахівці нашої держави та учні відповідних вузів. Розвивається система часткового обміну кадрами (курсантами), за для навчання наших фахівців за кордоном, за для засвоєння найкращих світових практик, та впровадження їх у навчальних процес після повернення на батьківщину.

Висновок. Система цивільного захисту України далеко не бездоганна та потребує реформації. Поки що наша держава не готова до інтеграції до механізму цивільного захисту ЄС. Попри це, ми хоч і повільно, але з постійно наростаючим темпом рухаємось до цієї цілі, роблячи все можливе для інтеграції та при необхідності всебічно допомагаємо будь-кому, хто потребує допомоги. Доволі скоро це завдання - стане для України реальним.

Список використаних джерел:

1. Кодекс цивільного захисту України;
2. Інформаційні матеріали щодо Програми Європейського Союзу з попередження, готовності та реагування на катастрофи природного та техногенного характеру для країн Східного партнерства (PPRD East);

3. [Електронний ресурс]: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/>;
4. [Електронний ресурс]: <http://www.investplan.com.ua/>.

УДК 005.6

Долина Є. В., Гончаренко Д. Б.
Науковий керівник: к.т.н., доцент Фірман В. М
м. Львів ЛНУ ім. Франка

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ НА ЛЬВІВЩИНІ

Ключові слова : туризм, екологія, екологічний туризм, природні ресурси, сталий туризм, природоохоронні території, антропогенний вплив

Ведучою тенденцією сучасного суспільства є покращення його життя різними благами. Основоположним виступає комфортний відпочинок. Чим більше з'являється урбанізованих процесів, тим масовіше кожен прагне відновити свої духовні та фізичні ресурси, які першочергово залежать від здоров'я .

Конституція України, передбачає те, що усі громадяни країни мають права не тільки на працю, а і на відпочинок. Спеціально було виокремлено різновид відпочинку, такий як туризм [1].

Туризм - це індустрія, яка орієнована та виражена ресурсами, а також це тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місті куди особа від'їжджає [2].

За даними Всесвітньої ради подорожей та туризму (WTTC), туристична галузь щороку приносить економіці 8,8 млрд. доларів, що становить близько 9,4 % світового ВВП [3]. Сферу туризму в Україні представляють ліцензовані туристичні оператори та туристичні агенції, які в свою чергу можуть пропонувати тури певного виду туризму, або їх поєднання.

В туристичній галузі виділяють такі види туризму: дитячий, молодіжний, сімейний, культурно-пізнавальний, лікувально-оздоровчий, спортивний, релігійний, екологічний (зелений); сільський; підводний; гірський; пригодницький; мисливський; автомобільний; самодіяльний тощо[4].

Для розвитку туризму необхідно використовувати увесь потенціал регіонів їх наявними ресурсами. Ресурси, задіяні в рекреаційно-туристичній діяльності, при дотриманні природоохоронних і ресурсозберігаючих правил і технологій, дозволяють використовуватися тривалий час без суттєвих процесів деградації природних і соціально-культурних комплексів навіть за умови значних антропогенних навантажень. Для урегулювання та збалансування дій суспільства з природою, саме виокремлено спеціалізований вид туризму екологічний або зелений. Екологічний туризм, вперше був запропонований у 1978 р. Г. Міллером, який визначив його, як «життєздатний

туризм, чутливий до навколишнього середовища, що включає вивчення природного та культурного середовища і має на меті поліпшення стану в ньому.

Даний вид туризму покликаний на особливий відпочинок для громадян, які бажають абстрагуватися на тривалий час від перевантаженої життєдіяльності та поринути у світ природи, усамітнитися в ньому та спрямувати свою увагу лише на покращення довкілля. Екологічний туризм спонукає до розвитку обізнаності суспільства в екології, збереженні природи у її первозданному вигляді та зменшенню негативного впливу антропогенної діяльності.

Україна має достатню кількість природно-кліматичних умов і ландшафтів, володіє значною культурно-історичною спадщиною. Найактивнішими регіонами, розвитку еко-туризм на своїй території, вважаються Закарпатський, Івано-Франківський, Вінницький, Київський, Львівський, Полтавська та інші області. З кожним роком до цього списку додається все більша кількість регіонів, які роблять все можливе, щоб екологічний туризм досяг максимального розвитку на їх території.

Особливо популярною в туристичній галузі, із перелічених областей є Львівщина. Туристична сфера цього регіону стрімко удосконалюється, адже туристичний потенціал створює умови для розвитку підприємницької діяльності, зменшення рівня безробіття, зростання доходів населення та покращання їхнього матеріального становища, розвитку сільських територій, зростання фінансових потоків до місцевих бюджетів. В області станом на 01.01.2019 р. функціонує 383 територій та об'єктів природно-заповідного фонду, загальною площею 158,1 тис. га, що становить 7,2 % від площі території області [5].

З поміж об'єктів, які відносяться до природоохоронних варто зазначити, що саме національні природні та регіональні ландшафтні парк, заповідники та заказники роблять значний вклад у розвиток та популяризацію екологічного туризму у Львівській області. Зокрема варто виділити такі об'єкти як : заповідник «Розточчя», національні парки «Сколівські Бескиди» та « Яворівський », « Равське Розточчя », « Верхньодністровські Бескиди », « Надсянський » та «Стільське Горбогір'я » [6]. Крім цього, на території Львівщини є мережа еколого-пізнавальних рекреаційних об'єктів, маршрутів, стежок, місць активного відпочинку громадян.

Для розвитку туризму в сучасному суспільстві варто його базувати на принципах сталого розвитку, які покладуть основоположні та раціональні напрями для подальшого його збалансованого використання, як рушійної сили проти урбанізованості. Щоб зменшити шкоду довкіллю, варто застосовувати екологізацію, яка б мала на мені застосування дієвих управлінських рішень, основою яких було б екологічна сертифікація та маркування туристичних послуг згідно норм. Також обов'язковим для збереження довкілля при плануванні маршрутів необхідно контролювати антропогену діяльність, а саме під час сезонності, коли флора і фауна відтворює свій

генофонд, потрібно покращувати санітарний стан зон відпочинку, а також обмежувати кількість екскурсійних груп на території.

Головними чинниками, які стримують розвиток Львівської області є зокрема економічна та організаційна структура. Область має прикордонне розташування, що дає їй можливість комунікації з країнами-сусідами, що в свою чергу, призведе до покращення територій, масштабності групування та підтримку однодумців ,які направлятимуть сили лише на дії, після яких буде видимий результат та привабливість територій для європейського ринку.

Список використаних джерел:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Закон України "Про туризм" від 05.09.95 р. // Відомості Верховної Ради. 1995. №31. (зі змінами, внесеними законом №2608-VI (2608-1) від 19.10.2010 р.). С. 241 – 254
3. Офіційний сайт Всесвітньої ради подорожей та туризму(WTTC) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://wttc.org/>.
4. Закон України "Про туризм" від 05.09.95 р. // Відомості Верховної Ради. 1995. №31. (зі змінами, внесеними законом №2608-VI (2608-1) від 19.10.2010 р.). С. 241 – 254
5. Офіційний сайт Департаменту екології та природних ресурсів Львівської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://deplv.gov.ua/pryroodno-zapovidnyj-fond/>
6. Заповідники і національні природні парки України. К.: Вища школа, 1999. 232 с.

УДК 005

Зінчин Р.Т.
Науковий керівник: Угрин Л.С..
м. Львів, Українська Академія Друкарства

УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ, ЕКОЛОГІЧНОЮ ТА ПРОМИСЛОВОЮ БЕЗПЕКОЮ

«Якщо кожен підмете у себе під ногами – чистим стане весь світ.»
Й.В. Гете.

Та буквально це лише частина правди, бо після того як підметемо, те сміття має бути належно утилізоване, захоронено, знищено. Для цього на сьогоднішній день необхідні зусилля кожного жителя міста, села, країни та

планети. З часу утворення(народження) відходів до їх смерті дуже багато людей будуть задіяні у різних процесах пов'язаних з цим циклом. Це і жителі будинків чи квартир, працівники перевізника (вантажники, водії), члени компанії на перевантажувальних станціях, полігонах, сміттєзвалищах, це робочий персонал заводів та фабрик по переробці вторсировинни, це депутати, президент та інші.

Правильне поводження з відходами це результат зусиль кожного. «Все людство – одна нероздільна й неділима сім'я, й кожен з нас несе відповідальність за вчинки всіх інших» Ці слова приписують Махатма Ганді. Вони вірні так як і те, що кожен з нас, наші діти, чи діти дітей відчуватимуть наслідки наших дій, зокрема нашої культури у сфері поводження з відходами. Верхівка піраміди стоїть на її основі. Ми залежимо одне від одного більш ніж ми думаємо.

Починати слід з себе, завжди. Вчинок говорить голосніше, аніж тисяча слів. Уявімо, що кожен з людей «підмете у себе під ногами» Тоді ми зможемо вирішити не лише питання відходів, але й чи не усі інші питання. А це питання чистого повітря, раціонального використання ресурсів (природних, їжі), та інші. Ми нагодували голодних, бо знали, як це змінювати реальність, бо у нас уже є досвід. Люди стають чистішими всередині прибираючи назовні, це відомо і з власного досвіду та з свідчень інших, тому суспільство стає більш моральнішим, більш культурнішим.

Ви запитаете як? Варто лиш розширити поняття «підмете у себе під ногами» з фактичного підмітання чогось до ширшого його розуміння: поприбирати за собою (чи за другом, сусідом, колегою) після приготування їжі, чи їжі, як зробили ремонт, як вронили фантик, після виробництва, чи як покурили і вкинули недопалок у попільничку або урну. Кожен з нас може почати сортувати сміття, тому що це не важко. Можна почати з відокремлення органіки від решти відходів. У Львові працює компостувальна станція, де та органіка використовується для утворення компосту, який у свою чергу використовується фермерами у вирощуванні культур. ОСББ, разом з декількома своїми мешканцями зможе відвезти туди усі обрізані гілки з прибудинкових територій (при наявності паспорта і прописки мешканця можливо безкоштовно їх здати). Витрати лиш на пальне і працівників, що погрузять-вигрузять. Власник автомобіля може постаратись здати гуму на утилізацію, залишивши її на СТО який співпрацює з компанією, яка переробляє її. Автору для знаходження такого СТО виявилось достатнім здійснити 4 дзвінка. Два з чотирьох сервісів здають шини на переробку. У Стрию для цього є завод по переробці гуми. Вартість такої послуги невисока 20-30 гривень за коло, та хіба те, що ви дбаєте про навколишнє середовище, про землю, саме розуміння цього, не вартує більше ніж 150 гривень раз на декілька років?

Що таке відходи? Під відходами розуміються такі речі чи речовини у будь-якому стані (агрегатному стані: рідкі, тверді, газоподібні, шламо - або пастоподібні, сумішеві), які вам більше не потрібні, і ви думаете як від них

позбутись, куди б їх поскладати «аби не заважало», чи позбуваєтеся їх, або зобов'язані від них позбутися різними шляхами: викинути (в атмосферу, на смітник чи в будь-яке інше місце (через вікно, у кар'єр, на землю)), віддати, передати чи продати комусь, накопичити у певному місці (за сараєм, у підвалі або кладовці, у себе вдома), переробити, видалити, або знищити. Відходом може бути стара шафа, яка поки що у вас удома, старий комп'ютер, зошит з 1999 року, телевізор «Електрон» чи стара плазма, залишок будматеріалів які зберігаються у вас в кладовій «на всякій випадок», стара улюблена футболка, чи туфлі. Утилізація – це переробка відходів з метою отримати з них цінний ресурс та зменшити кількість захоронуваних відходів.

Згідно з інформацією оприлюдненою на офіційному сайті «Міністерства розвитку громад та територій України» в Україні за 2020 рік утворилось понад 54 млн. м³ побутових відходів, або понад 15 млн. тонн, які захоплюються на 6 тис. сміттєзвалищ і полігонів загальною площею майже 9 тис. га. Близько 79% населення України охоплено послугами з вивезення побутових відходів. Завдяки впровадженню, в 1707 населеному пункті роздільного збирання побутових відходів, роботі 35 сміттесортувальних ліній, 1 сміттєспалювального заводу і 3 сміттєспалювальних установок перероблено та утилізовано всього 6,3 % побутових відходів. З 424 сміттєзвалищ, які потребують рекультивації, фактично рекультивовано лиш 24 одиниці. Потреба у будівництві нових полігонів складає 318 одиниць.

«Шлях у тисячу миль починається з одного кроку». Лао Дзи. Перший крок – це той крок, який ми, кожен з нас, може зробити вже сьогодні. План такий: почати з себе самого, далі сусіди по сходовій, сусіди по будинку, мешканці сусідніх будинків, мешканці району, поблизькі райони, жителі міста, далі вся Україна, і врешті всі держави які візьмуть з нас приклад. Важливо розуміти, як підходити до справи. Якщо ми можемо відсортувати лише органіку, то робімо для початку лиш це. Якщо ми можемо відсортувати ще й пластик та пляшки – відсортуймо. Починаємо з малого, як при фізичних навантаженнях, ви ж не пробігаєте зразу марафон і не підтягуєтесь 20 раз зі старту. «Робімо те, що можемо, з тим, що маємо, там, де ми є.» Теодор Рузвельт. Починати часто важко. Ви можете виглядати дивно в очах більшості, відчувати знеохочення, бо здається, що ви чи не єдині на роботі, у своєму дворі, серед інших такі правильні, що ваші зусилля то крапля в морі. Будьте переконані: саме ви є рушіями тих змін, які так потрібні суспільству. Ви першопрободці. Суспільство йде за вами і без вас нічого не зміниться!

Ви запитаете: який усе це має стосунок до управління? Найближчий, бо кожен з нас може управляти своїми діями, тому що кожен з нас може впливати, і часто впливає, як на себе, так і на інших, подаючи приклад, підказуючи, виправляючи і навчаючи, або просто просячи. Добре управляють люди з чітким світоглядом і принципами. Часом здається, що закони, яких безліч, намагаються замінити прості істини (принципи), розуміння

яких природне для людини. Люди здатні розуміти, що є добре і конструктивне, а що є зле і руйнівне. Часом вони не користуються цією здатністю навмисно, деколи ненавмисно. Вся суть у нашому світогляді. Безліч факторів впливає на нього: ми самі, наші звички, суспільство, друзі, родичі, випадкові люди яких ми зустрічаємо, життєві обставини у які потрапляємо та інше. Світогляд - це система життєвих принципів і понять людини, це її стержень. Люди діють згідно з тим, що вважають правильним і прийнятним. Головною ціллю будь-якого управління має бути формування у людей відповідного світогляду. Тоді нам навряд чи знадобиться стільки законів і правил. Це як у новому заповіті «золоте правило» і дві заповіді: любити Бога і любити ближнього можуть повністю замінити безліч законів регулюючих вузькі питання.

Дуже важлива для формування світогляду є цілеспрямована інформаційна кампанія. Заможні люди (часом і при владі) володіють ЗМІ, і влада може провести переговори з ними чи попросити їх про послугу (обійдеться без витрат). Скільки разів автор пересвідчувався у силі звичайного ввічливого «прохання». А ви? У ЗМІ є свої напрацьовані технології впливу («Вікно Овертона» та ін.), то чому б не використати їх не лише, для збагачення вузького кола осіб, а й для поширення гідних ідей, зокрема, щодо правильного поведіння з віходами? Роботодавці - зазвичай лідери і наймані працівники дивляться на них, і беруть з них приклад. Якщо роботодавець цінує життя і безпеку працівників, дбає про навколишнє середовище, то і останні, прийшовши додому, принесуть туди чистоту і розуміння. Він «агент впливу» на більшу кількість людей. У школі такими агентами є викладачі і в першу чергу діти будуть уважно дивитися, що ті роблять, а потім, що говорять. Чому б тоді не запровадити роздільний збір у школах? Методичність і терпіння – це ключ до успіху.

Вважається, що Махатма Ганді якось сказав: «Усе, що б ви не зробили у житті - здебільшого буде дуже незначним. Все ж дуже важливо, аби ви це зробили».

УДК 338.001.36

Карпюк А.Б.

Науковий керівник: д.е.н., професор Князевич А.О.
м. Рівне, Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'ячука

ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВА

У Господарському кодексі України [2] визначена категорія корпоративного підприємства як підприємства, яке утворюється, як правило, двома

або більше засновниками за їхнім спільним рішенням (договором) і яке діє на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління корпоративними правами, в тому числі через органи, що створюються ними, участі засновників (учасників) у розподілі доходів та ризиків підприємства.

Відповідно, корпоративне управління трактується як засіб управління організацією (господарським товариством) для встановлення рівноваги у відносинах всіх учасників корпоративного управління (акціонерів, менеджерів, засновників, директорів, стейкхолдерів) за умови дотримання норм законодавства і правил ведення бізнесу, спрямоване на залучення і раціональне використання ресурсів при здійсненні керівництва і контролю для підвищення ефективності функціонування організації (корпоративного підприємства) [4].

Розглянемо функціонування системи корпоративного управління на прикладі Приватного акціонерного товариства «Славутський хлібозавод» [5], яке виробляє хліб та хлібобулочні вироби, борошняні кондитерські вироби, торти, тістечка нетривалого зберігання. Дохід від реалізації у 2018 році у порівнянні з 2017 роком збільшився на 8773 тис.грн. (на 13,7%), а у 2019 році порівняно з 2018 – на 6624 тис.грн. (на 9,1%) і становить 79655 тис.грн. Цей приріст цілком зумовлений розширенням виробництва. Привертає увагу істотне збільшення величини чистого прибутку підприємства, з 3601 тис грн. у 2017 році до 6376 тис.грн. у 2019 році. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу у 2019 році – 195 осіб. Позитивним є значне зростання величини середньомісячної заробітної плати одного працюючого з 6410 у 2017 році до 9767 грн. у 2019 році (приріст становить +3357 грн.). Спостерігається також суттєве зростання виробітку одного працюючого за рік (приріст за три роки на 92 тис. грн на одного працюючого) і досяг рівня 408 тис. грн у 2019 році. Отже, підприємство ефективно використовує наявні ресурси та має перспективи розвитку у майбутньому.

Статутний капітал ПрАТ «Славутський хлібозавод» поділено на 596880 простих іменних акцій, номінальною вартістю 1,9 гривень кожна. Акції товариства існують виключно в бездокументарній формі. Ефективність системи корпоративного управління підприємства прямо впливає на ефективність господарювання. Показники рентабельності капіталу перебувають на високому рівні, окрім 2018 року, коли показник рентабельності капіталу підприємства мав негативну тенденцію до зниження. Ефективність господарювання постійно покращується і це прямо впливає на показник чистого прибутку на одну акцію, який у 2017 році становив 6,033 грн на одну акцію, а у 2019 році спостерігається майже двократне зростання цього показника до рівня 10,682 грн. на одну акцію. Якщо ж цей показник розділити на номінальну вартість однієї акції, то можна відмітити, що у 2017-2019 роках система корпоративного управління ПрАТ «Славутський хлібозавод» забезпечувала ефективну господарську діяльність і це призвело

до того, що величина чистого прибутку на одну акцію перевищувала номінальну вартість однієї акції у 2,9-5,6 разів. Що є свідченням високоефективної діяльності підприємства за досліджуваній період.

В товаристві налагоджена ефективна система корпоративного управління, результатом функціонування якої є щорічне отримання акціонерами хлібозаводу дивідендів у 2017-2019 роках у розмірі від 1,38 грн, 1,51 грн та 2,67 грн на одну акцію відповідно, що теж свідчить про позитивні тенденції розвитку об'єкту дослідження.

Зі збільшенням розмірів ПрАТ «Славутський хлібозавод» та ускладненням процесів управління власнику необхідна наявність достовірної фінансової інформації для прийняття рішень, системи оцінки ефективності діяльності топ-менеджерів компанії, а також створення системи контролю, спрямованої на запобігання шахрайства з боку персоналу і керуючих. Всі ці завдання можна вирішити шляхом створення всередині товариства ефективною системи внутрішнього аудиту [1]. Внутрішній аудит необхідний не тільки власникам, але і менеджменту ПрАТ «Славутський хлібозавод». У процесі проведення внутрішнього аудиту вивчається інформація з усіх аспектів діяльності компанії і проводиться узагальнення і аналіз даних про фінансовий стан суб'єкта економічної діяльності, тому тісна взаємодія з відділом внутрішнього аудиту підвищує ефективність прийняття рішень.

Внутрішній аудит можна визначити як закріплену у внутрішніх стандартах організації діяльність з контролю за різними аспектами функціонування організації, здійснювану представниками незалежного контрольного органу, наділеними спеціальними функціями, в рамках допомоги органам управління організації [1]. Така служба внутрішнього аудиту товариства повинна працювати на основі внутрішніх стандартів і методик, розроблених з урахуванням сучасного досвіду проведення внутрішнього аудиту, і враховувати специфіку діяльності підприємства. У власників і менеджменту ПрАТ «Славутський хлібозавод» може з'явитися потужний інструмент підвищення ефективності бізнесу.

Актуальним питанням розвитку корпоративного управління є розвиток цифрових технологій. Цифрові рішення використовуються для ведення реєстру ПрАТ «Славутський хлібозавод», реалізації контролю і аудиту. Принципи корпоративного управління ОЕСР істотно підвищили вимоги в інформації, яка оприлюднюється та спрямована на захист акціонерів. Вони приділяють особливу увагу реалізації права інвесторів на участь в загальних зборах акціонерів, одне з яких – надання можливості електронного (дистанційного) голосування.

Пропонується до впровадження на ПрАТ «Славутський хлібозавод» технологія голосування онлайн, яке дозволить підвищити число учасників загальних зборів акціонерів ПрАТ «Славутський хлібозавод». Різниця між активністю акціонерів до і після впровадження технології електронного голосування є дуже серйозним аргументом на користь її подальшого розвитку. Дистанційне інтернет-голосування (i-voting) – це система, яка доз-

воляє акціонерам подавати свої бюлетені з будь-якого гаджету, підключеного до інтернету, в будь-якій точці світу. Якщо ПрАТ «Славутський хлібо-завод» зможе вбудуватися в цифрову екосистему електронного голосування, надавши інвесторам і акціонерам можливість покупки/продажу акцій, участі в зборах за допомогою цифрових сервісів, то товариство отримає можливість залучати додаткові інвестиції, що є конкурентною перевагою підприємства перед іншими учасниками ринку.

Список використаних джерел:

1. Khodakivska L., Plaksiienko V., Hrybovska Y. Internal Audit And Cloud Information Security. Економіка та держава. № 10 2019, С. 26–30.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. Зі зм. і доп. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2003. № 18; 19–20; 21–22.
3. Князевич А.О. Управління інфраструктурним забезпеченням інноваційного розвитку економіки: моногр. Рівне: Волинські обереги, 2018. 362 с.
4. Колосова Л. Корпоративне управління в умовах інформаційної економіки: проблеми та перспективи. Юридичний журнал. 2008. № 12 С. 12–18.
5. Офіційний веб-портал ПрАТ «Славутський хлібозавод». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.slavhlib.km.ua/>.
6. Попов О.С., Котов А.М., Зайцева Т.Г. Розподіл і реалізація корпоративного контролю при формуванні капіталу акціонерного товариства: моногр. Х.: ВД «ІНЖЕК», 2009. 320 с.

УДК 378.014.5.016:796/799

Кізима І.М.
Науковий керівник: Пенцак Т.Г.
*м. Львів, Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького*

РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Унікальність землі, як найважливішого екологічного, економічного та соціального ресурсу, що становить основу добробуту будь-якої країни. Управління в будь-якому сегменті громадських (в тому числі і земельних) відносин втілюється в життя за допомогою спеціального механізму, який являє собою сукупність певних характеристик (елементів): об'єктів, суб'єктів, цілей, методів і засобів, а також принципів і функцій. Держава несе відповідальність за стан земельних ресурсів, а отже, за їх використання і охорону, в зв'язку з чим державним органам належить провідна роль в управлінні земельним фондом.

Державне регулювання земельних відносин має враховувати інтереси землевласників і землекористувачів. Ринкове регулювання повинно здійснюватися відповідно до законів попиту і пропозиції. Однак в даний час все ще залишається актуальним питання механізму регулювання надання та продажу земельних ділянок, несформована земельна політика, спрямована на дотримання законних прав землевласників і землекористувачів. Існуюча в даний час система державного управління земельними ресурсами значно ускладнює оборот земель, так як процес оформлення прав на нерухомість є для власника скрутним і супроводжується значними витратами часу, що працює проти власника.

Сукупність усіх перелічених чинників не дозволяє здійснити повну інвентаризацію, державний кадастровий облік і реєстрацію прав на землю та інші об'єкти нерухомого майна. Усі економічні реформи зачіпають соціально-економічні та правові аспекти земельних відносин, і успіх реформ, в першу чергу, визначається ступенем вирішення земельних проблем. Особливу роль набуває необхідність державного втручання в процес ринкових перетворень в галузі земельних ресурсів. При цьому слід використовувати досвід управління, накопичений управлінської наукою, однак максимально враховувати українські особливості розвитку земельних відносин [1, с. 121-123].

Сучасна наука розглядає управління як процес підтримки функціонування або переведення системи з одного стану в інший за допомогою цілеспрямованого впливу на об'єкт управління з метою змінити його стан. В даний час наука управління – як науковий напрям, ускладнюється економічною ситуацією і шукає ефективні форми використання обмежених ресурсів, до яких в першу чергу відносяться земельні ресурси.

Розвитку ринку землі має сприяти розвиток інфраструктури ринку, тобто тих галузей, які забезпечать його нормальне функціонування. Найбільш важливими є інститути оцінки, землеустрою, державного кадастрового обліку, банківська та система оподаткування, які в даний час проходять процес становлення і розвитку відповідно до нових умов ринкової економіки. Для завершення сучасної земельної реформи, на наш погляд, в першу чергу необхідні наступні заходи: на рівні уряду розробка стратегії сучасної земельної політики, обґрунтування завершального етапу реформи; завершення робіт з розмежування, постановки на кадастровий облік і реєстрацію земельних ділянок.

Розвиток світової економіки показує, що в сучасних умовах регулювана ринкова економіка вимагає такого державного управління земельними ресурсами, що забезпечує суворе дотримання системи земельного та цивільного законодавства в поєднанні з економічною самостійністю суб'єктів землекористування. Земельна реформа в Україні істотно гальмується через відсутність поняття єдиного об'єкта нерухомості для будівель і займаних ними земельних ділянок, а також великої кількості землі в державній власності.

Важливість створення адекватної системи державного управління є надійним забезпеченням реалізації поставлених державою цілей і завдань в галузі землекористування, досягнення економічної і соціальної стабільності, своєчасного реагування до постійно змінюваних умов використання землі. Знаходження оптимальних поєднань державного (публічного) втручання в поведінку учасника землекористування з метою врахування інтересів кожного землекористувача, суспільного об'єднання, суспільства в цілому – ключова проблема правових норм здійснення земельних відносин, вирішення якої здійснюється державою через систему заходів, спрямованих на створення правових і економічних передумов для стабільного існування всіх форм власності в питаннях володіння і користування землею [2].

Участь держави в управлінні земельними ресурсами полягає у діяльності спеціально створених державних органів виконавчої влади, спрямована на створення умов для раціонального використання та охорони земель усіма суб'єктами земельних прав на земельні ділянки, незалежно від форм власності. Державне управління землекористуванням є частиною державного управління в цілому і виділяється в особливий інститут земельного права по об'єкту управління [3]. Державні органи, які здійснюють управління та контроль в області користування земельними ресурсами, виконують свої функції через використання наступних методів: економічних, адміністративних та організаційно-правових, які характерні для земельних відносин.

Суть економічного методу полягає у платі за користування землею, стимулювання підвищення економічної ефективності в управлінні землекористуванням, праві власності на землю, укладенні договорів щодо землі, несення відповідальності землекористувачів за її раціональне використання. До адміністративних методів правового управління земельними угіддями належать: видача дозволів на використання землі (земельної ділянки); видача ліцензій на землю; проведення державної екологічної експертизи.

До організаційно-правових методів управління належать: забезпечення нешкідливих умов використання землі; доцільна організація державного земельного кадастру, створення державного реєстру земель; організація ведення моніторингу земель. До основних методів управління земельними ресурсами відносяться землевпорядкування, державний кадастр нерухомості, моніторинг земель, земельний контроль [4].

Недосконале управління держави майновими та земельними фондами і відсутність цілеспрямованості їхнього реформування загострили природо-ресурсні питання щодо забезпечення сталого розвитку держави і її регіонів. Розв'язок цих проблем, у багатьох випадках, стримується неналежною методологічною основою вдосконалення державної політики. Наявна необхідність проведення системного дослідження прикладних засад формування і реалізації дієвої державної політики управління майном та земельними ресурсами в Україні при постійному нарощенні суспільно-політичних загроз українському суспільству.

Розв'язок проблем формування державного управління майном та земельними фондами спроможне забезпечити ефективне, раціональне та безпечне використання ресурсів України. Потрібен розвиток методико-теоретичних основ формування державного управління земельними ресурсами та напрацювання практичної реалізації державної політики регулювання майнових відносин. Це можливо за наявності необхідних умов дослідження загальної результативності функціонування механізму державного управління земельними ресурсами, адекватного децентралізаційним процесам [5]. Визначною є розробка практичних рекомендацій для органів державного управління, які зможуть забезпечити раціоналізацію використання майна та земельних фондів.

Державне управління здійснюється державними органами загальної і спеціальної компетенції і має територіальний характер, воно поширюється в межах визначеної території. Відомче управління майном та землями виконують міністерства, комітети, служби за принципом підвідомчості підприємств, організації, яким надані землі, і не залежить від територіального розміщення.

Фінансово-економічна сутність державного управління майном та земельними ресурсами в ринкових умовах полягає в обґрунтуванні заходів, що проводяться в міру здійснення державної політики і спрямовані на підвищення ефективності використання майна та землі як економічного ресурсу. Стратегічною метою державної політики у сфері управління майном та земельними ресурсами, реформування правовідносин, як невід'ємної частини державної соціально-економічної політики є забезпечення умов для ефективного використання майна та землі як однієї з ключових умов сталого економічного розвитку країни, підвищення добробуту її громадян.

Варто також зауважити неузгодженість регуляторної діяльності органів державної влади. На найвищому державному рівні визнається, що органи виконавчої влади не завжди вчасно вносять зміни у нормативно-правову базу, що створює ще більші умови для дестабілізації в країні. Наслідком не цілком систематичного перегляду нормативно-правових актів державного регулювання земельних відносин є те, що органи державної влади обмежують свою діяльність лише оперативним управлінням земельними ресурсами. Функції ж стратегічного державного регулювання, розрахованого на довгострокову перспективу, реалізуються абсолютно неефективно.

Державне регулювання земельних відносин повинно бути збалансованим і забезпечувати реалізацію всієї сукупності соціально-економічних інтересів, спрямованих на раціональне використання земель. Державне регулювання визначається часто, як різновид соціального управління, під яким розуміється специфічний вид державної діяльності. При цьому, під державним регулюванням саме у сфері земельних відносин розуміється діяльність органів державної влади, орієнтовану на довгострокову перспек-

тиву та спрямовану на збалансоване забезпечення земельними ресурсами сталого соціально-економічного розвитку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Боклаг В.А. Формування та розвиток державної політики у сфері управління земельними ресурсами в Україні: дис. ... д-ра наук з держ. упр. 25.00.02. Запоріжжя, 2015. 423 с.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері земельних відносин щодо спрощення процедури відведення земельних ділянок: Закон України від 02.07.2013 р. № 365-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 14. Ст. 248.
3. Одарюк М.П. Органи державної виконавчої влади як суб'єкти земельно-процедурних відносин. Проблеми інтеграції та диференціації в екологічному праві: матер. Всеукр. «круглого столу» (м. Дніпропетровськ, 25 верес. 2014 р.) / ред. кол.: В.І. Андрейцев В. І. (та ін.); Дніпропетровськ: НГУ, 2014. С. 271-274.
4. Третяк А., Курильців Р., Третяк Н. Управління земельними ресурсами і земельний кадастр: взаємозалежність і ефективність. Землепорядний вісник. 2014. № 10. С. 34-38.
5. Вернигора М. Україна досліджує ефективність управління земельними ресурсами. Чиста політика. 2015. URL: <http://www.politika.cn.ua/list/ua/news/2/9142.html> (дата звернення: 15.03.2021).

УДК: 331.103.32.

Кулик Б.М.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Михалюк Н.І
Львівський національний аграрний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ РОЗУМОВОЇ ПРАЦІ МЕНЕДЖЕРА

Розумова праця та працездатність менеджера – це планомірна діяльність працівників управлінського персоналу, спрямована на організацію, регулювання, мотивацію і контроль за роботою співробітників організації. Зміст управлінської праці залежить від його об'єкта і визначається структурою виробничих процесів, прийомами праці, її технічним оснащенням, а також взаєминами, що виникають у процесі виконання управлінських функцій.

Менеджер, який хоче працювати ефективно, має розуміти, що це йому вдасться лише за умов упорядкованості всього життя, раціонального режиму дня, ритму праці та відпочинку, організації робочого місця, піклування про свій енергетичний баланс.

У повсякденному житті менеджер повинен виконувати безліч робіт, які визначаються функціональними обов'язками, зумовленими посадою, різними життєвими ситуаціями.

Менеджери, як представники розумової праці, не тільки працюють максимально на добу, але взагалі не можуть вимкнути механізм переробки інформації навіть на ніч.

Для розумової діяльності характерним є напруження уваги в середньому в 5-10 разів більше, ніж при фізичній праці, а також напруження пам'яті та сприйняття, малорухомість, вимушена поза, численні стреси [17]. Організацію праці менеджера слід розуміти як процес підготовки і здійснення відповідних заходів, спрямованих на досягнення поставленої перед системою мети.

Засобами організації праці менеджера є сукупність організаційної та облікової техніки для отримання, фіксації, передавання, копіювання, розмноження, опрацювання інформації, яка необхідна для здійснення процесу управління системами.

Причини, які викликають у менеджера таку невдоволеність роботою, а також шляхи боротьби з ними можна систематизувати умовно: побоювання того, що робота займе багато часу; побоювання можливої невдачі; побоювання власної некомпетентності; думка про те, що робота є нудною; думка про те, що результати не принесуть користі; думка про те, що робота пов'язана з неприємними спогадами; відсутність розуміння того, як підійти до вирішення проблеми; відсутність потрібної інформації; відчуття, що робота не має сенсу; відчуття значної перенавантаженості іншими справами.

Тому для менеджера важливим є вміння організувати розпорядок свого робочого дня, встановлювати режим праці та відпочинку.

Для менеджера, якому бракує часу на рішення виробничих, фінансових, соціальних і інших проблем, характерні: безплановість у використанні робочого часу і слабке опрацювання ключових сфер діяльності; нервозність, поспішність і сумбурність у діях; нетерплячість у прийнятті рішень і у відносинах з рівними за рангом і з підлеглими; недостатній рівень розподілу управлінської праці в підрозділах і низький ступінь делегування функцій і відповідальності підлеглим; відсутність порядку на робочому місці; надмірність і безсистемність роботи з документами і кореспонденцією, що надходить; використання принципу "що не встиг на роботі – дороблю вдома".

Менеджеру обов'язково слід визначати пріоритетність вирішення проблем і прийняття рішень, а це означає яким із завдань слід надати першочергового, а яким другорядного значення.

Виконання роботи, яка потребує підвищених розумових навантажень, варто планувати на піки цих днів (особливо, коли вони збігаються). На окрему увагу заслуговують дні перепадів, коли відбувається зміна фаз біоритмів. Їх називають "критичними днями", тому що в цей час можуть

відбутися спонтанні порушення нормальних фізичних функцій людини, знизитися її працездатність, контроль над волею і розумом.

Працездатність змінюється не тільки протягом робочого дня, а й протягом робочого тижня. У понеділок (після відпочинку), особливо в першій половині дня, працездатність є дещо заниженою порівняно з середніми тижневими показниками, у вівторок – деякою мірою підвищується, найбільшого рівня досягає у середу та четвер, а в п'ятницю вона знову знижується через тижнєве перевантаження. Тому найскладніші та найвідповідальніші завдання менеджера варто планувати на ті дні, коли його працездатність є найвищою, тобто на середу та четвер [3].

Працездатність менеджера залежить від багатьох чинників, зокрема: складності й інтенсивності праці, здоров'я, умов праці, соціально-економічних умов в організації, рівня корпоративної культури в ній; сприятливого режиму праці, організації перерв для відпочинку протягом робочого дня.

За результатами досліджень, людина, яка займається розумовою працею, ефективно працює тоді, коли перерви на відпочинок протягом робочого дня становлять 1,5-2 год. Під час відпочинку мають відновлюватися фізіологічні функції організму та максимально наблизитися до робочого стану. Перерви для відпочинку протягом дня потрібно розподіляти так, щоб вони забезпечували швидке поновлення сил та високу працездатність на довгий час. Проте перерви у менеджера можуть бути як продуктивними, так і непродуктивними. Наприклад, незапланована зустріч із потенційним партнером може дати позитивні результати, а розгляд конфліктної ситуації забере час і нерви. Підтримка працездатності менеджера на оптимальному рівні – важливе завдання, яке він постійно змушений вирішувати.

Важливим елементом, який єднає людину і результат роботи, є її робоче місце. Робоче місце менеджера вищого рівня облаштовується в окремому кабінеті, і складається з трьох функціональних зон: робочої зони, зони для проведення нарад та зони відпочинку. Робоче місце менеджера середнього рівня може облаштовуватися в окремому кабінеті, а менеджер низового рівня, як правило, працює в одному приміщенні зі своїми підлеглими. В Японії, наприклад, менеджер сидить в одному приміщенні з підлеглими для того, щоб пришвидшити передавання інформації, зменшити обмін паперами.

Організувати робоче місце з метою підвищення працездатності менеджера – означає раціонально розташувати на обмеженій виробничій площі обладнання, створити зручність та комфорт у роботі для виконавця, відмежувати його від шкідливих впливів, несприятливих чинників зовнішнього середовища, забезпечити можливість безперебійного обслуговування всім необхідним для успішного виконання поставлених завдань. Тому в поняття "організація робочого місця менеджера" входять три елементи: планування робочого місця, його оснащення й організація обслуговування.

Важливим завданням у поліпшенні працездатності менеджера є встановлення найдоцільніших режимів праці та відпочинку. Розрізняють змінний, добовий, тижневий та місячний режими праці та відпочинку. Вони формуються з урахуванням працездатності людини, яка змінюється протягом доби, що береться до уваги передусім у змінному та добовому режимах.

Менеджер виконує дві специфічні функції: він поєднує роботу всіх підрозділів і ланок управління підприємства й у цій ролі займається пошуком резервів її розвитку і насамперед серед працівників, у людських стосунках; приймаючи і реалізуючи управлінські рішення дбає про перспективи розвитку організації, тобто зміцнює її позиції на відповідному ринку або розширює їх за рахунок виходу на нові сегменти ринку.

За умов конкретної організації кожен менеджер має свої, передбачені посадовими інструкціями функції, але у нього є і загальні функції, які не залежать від посади. Він:

- визначає цілі організації, вирішує, що треба для їх досягнення, забезпечує реалізацію визначених цілей, видає працівникам конкретні завдання;
 - забезпечує відповідні спонукальні мотиви у працівників і зв'язки у колективі та поза ним;
 - формує колектив організації, забезпечує узгодженість усіх його ланок;
 - організовує, налагоджує процес виробництва (обслуговування), встановлює види та обсяги робіт, термін їх виконання, розподіляє роботи між виконавцями;
 - створює структуру управління організацією, визначає основні принципи, способи та методи керування у колективі;
 - оцінює діяльність працівників організації, вирішує питання щодо доцільності їх використання;
 - піклується про професійне та ділове зростання підлеглих;
 - аналізує результати діяльності підприємства, прогнозує розвиток його на перспективу;
 - розробляє і здійснює маркетингову концепцію розвитку підприємства;
 - впроваджує інновації, дбає про завоювання підприємством передових позицій на ринку. З точки зору організації управлінської праці розрізняють три основні функції менеджера: міжособистісну, інформаційну і функцію прийняття рішення [1].
- Міжособистісна функція пов'язана з тим, що менеджер організовує, узгоджує спільну діяльність працівників, тобто постійно знаходиться з ними у контакті. Для цього він наділяється належними повноваженнями і відповідальністю:
- представницька (представницькі функції в органі управління організацією або у трудовому колективі);
 - спрямовуюча (переконання, особистий приклад, оцінка дій підлеглих тощо);

• неформальна (неофіційні контакти з підлеглими та працівниками інших організацій). Інформаційна функція керівника ґрунтується на тому, що він є своєрідним інформаційним центром з усіх основних питань діяльності організації. Здійснюється ця функція шляхом пошуку необхідної інформації (особисто і через підлеглих), її поширення (передачі до відповідних служб і працівників, які повинні відреагувати на інформацію) і виступів (у формі доповідей, бесід, інтерв'ю тощо).

Функція прийняття рішення теж передбачає різноманітні ситуації. Це – проведення ділових переговорів, розподіл ресурсів, підготовка наказів і розпоряджень, залагодження конфліктів тощо. Ключовою функцією менеджера як керівника є його стосунки з підлеглими, що включають:

- визначення та видачу завдань підлеглим;
- здійснення нагляду (контролю) за їх виконанням;
- створення і дотримання умов, за яких підлегли прагнутимуть і зможуть виконати завдання своєчасно, у повному обсязі і якісно;
- консультування у необхідних випадках підлеглих, коригування їх дій.

Це – загальна модель поведінки менеджера у професійних відносинах з підлеглими. Дотримання її дає можливість стимулювати поведінку підлеглих, одержувати задоволення від роботи у даному підприємстві під керівництвом саме цього менеджера.

Список використаних джерел:

1. Василенко В. А. Стратегічне управління : Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп / В. А. Василенко, Т. І. Ткаченко. – К. : ЦУЛ, 2007. – 289 с.
2. Малік М. Й. Основи підприємництва : Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. М. Й. Маліка., В. В. Зіновчук, Ю. О. Лупенко. - К. : Інститут аграрної економіки, 2001.- 582 с.
3. Осовська Г. В. Стратегічний менеджмент : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Г. В. Осовська, О.Л. Фіщук, І. В. Жалінська. – К. : Кондор, 2003. – 196 с.
4. Пономаренко В. С. Стратегічне управління підприємством : навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / В. С. Пономаренко. – Х. : Основа, 2002. – 620 с.

УДК 658.14

Левченко Д.Б.

Науковий керівник: канд. ек. наук, доцент Мартин О.М.
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

УПРАВЛІННЯ ДІЛОВОЮ РЕПУТАЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВА: НЕОБХІДНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Управління діловою репутацією підприємства обумовлене місією та існуванням чималої кількості чинників, які визначають її формування і які

необхідно враховувати підприємству, як на етапі формування, так і при функціонування ділової репутації підприємства. Управління ділової репутації – це комплексний процес формування підтримки позитивного уявлення суспільства про підприємство та його продукцію; це система моральних принципів, норм моральної поведінки, що впливає на відношення всередині однієї організації та на інші організації [1, с. 10].

Управління репутацією підприємства, спрямоване на її подальшу оптимізацію та підвищення, передбачає необхідність слідування принципам, що стосуються фінансово-економічних, інноваційних, екологічних та соціальних аспектів діяльності, основними з яких є: високий рівень корпоративного управління та менеджменту; створення ефективних PR, GR та IR комунікацій; прозорість і відкритість компанії по відношенню до цільової аудиторії; узгодження планів компанії з цільовими групами, особливо у соціальній сфері; створення інформаційних приводів для притягнення уваги до власного бізнесу; підтримання позитивної репутації топ-менеджменту та власників компанії; стабільність роботи компанії та позитивна динаміка фінансово-економічних показників; відповідальність компанії перед споживачами щодо якості виробленої продукції (наданих послуг); побудова взаємовідносин з постачальниками та партнерами на засадах довіри та взаємної поваги; високий рівень корпоративної культури, якість кадрової політики, позиціонування кожного працівника як невід'ємної та важливої частини компанії; нормальні взаємовідносини з державними органами, відповідність діяльності чинному законодавству; розширення проєктів соціальної та екологічної спрямованості, активна позиція у питаннях охорони навколишнього середовища та імідж екологічно відповідальної компанії. [2, с.39-40].

Критеріями ефективного управління діловою репутацією виступають:

- довгострокове збереження позитивної думки про компанію;
- зростання різниці між ринковою ціною підприємства та вартістю активів;
- лояльність працівників і споживачів;
- доступ до більш дешевих фінансових ресурсів;
- впізнавання та частота появи у ЗМІ, на інтернет ресурсах відомостей про компанію та результати її роботи;
- відомість топ менеджерів на ринку;
- високі офіційні та неофіційні рейтинги, в т.ч. і міжнародні. [3, с. 10].

Управління діловою репутацією підприємства – це комплекс послідовно здійснюваних заходів щодо формування, оцінювання, захисту та використання ділової репутації. Відповідно процес управління діловою репутацією підприємства, спрямований на формування позитивної ділової репутації, є поетапний і передбачає здійснення 7 етапів (рис. 1).

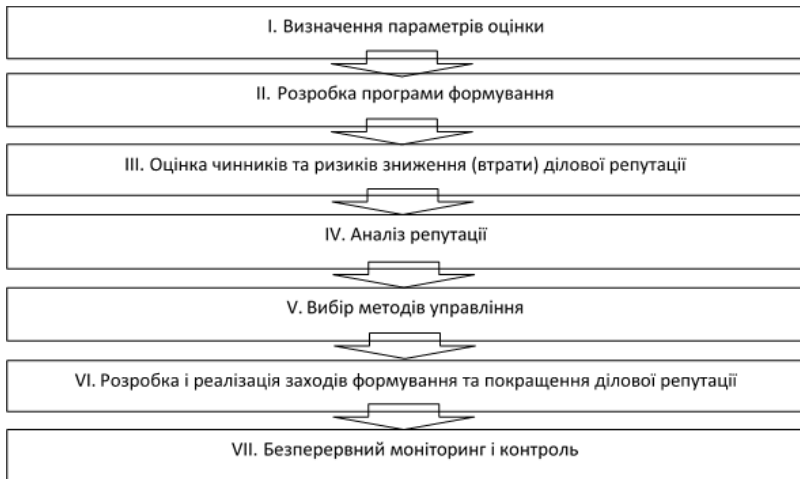

Рис. 1. Етапи управління діловою репутацією

Сформована позитивна ділова репутація сприятиме якості ведення бізнесу та забезпечить його економічну безпеку; допоможе отримати вигідні контракти та залучити інвестиції на більш вигідних та перспективних умовах, підвищить шанси на укладання майбутніх угод; дозволить ефективно впливати на ринки, сприятиме зростанню обсягів продажів, збереже лояльність клієнтів як в умовах активізації діяльності інших компаній, так і появи нових конкурентів; підвищить лояльність персоналу компанії, виступить фактором привабливості компанії на ринку праці; дозволить компаніям, що виступають учасниками процесів злиття та поглинань, реалізовувати свої активи за більш високою ціною; пришвидшить скорочення дистанції між створеним іміджем та реальною репутацією.

Для підтримання позитивної репутації важливо мінімізувати появу репутаційних ризиків. Даний вид ризику характеризує виникнення непередбачених збитків внаслідок формування негативної думки репутаційною аудиторією щодо характеру діяльності компанії та результатів її роботи.

За результатами досліджень компанії Economist Intelligence Unit, ризик зниження ділової репутації має найбільший вплив на діяльність підприємства порівняно з іншими видами ризику, а з точки зору мінімізації впливу підприємства є найбільш складним для управління. Для більшості підприємств він може виявитися найбільш критичним, оскільки є результатом реалізації сукупності певних підприємницьких ризиків, у т.ч. і зовнішніх.

Основу успішного управління ризиками становить грамотна інформаційна політика щодо зовнішньої та внутрішньої репутаційної аудиторії, своєчасне виявлення загроз ділової репутації та оперативне реагування в разі їх реалізації.

Формування позитивної ділової репутації — процес складний та багатограний. Репутація повинна формуватися на певних принципах та цілях, до яких прагне бізнес. Широкий спектр репутаційної аудиторії в силу зацікавленості різними аспектами діяльності підприємства істотно ускладнює управління репутацією, оскільки необхідно завжди підтримувати пропорційність уваги та баланс думок всіх контрагентів. У процесі управління репутацією повинен бути задіяний весь персонал, гідно позиціонуючи свою компанію як в діловому середовищі, так і за його межами. Для досягнення позитивних результатів управління діловою репутацією повинно мати довгостроковий, системний характер, враховувати ризики її зниження, бути інтегрованим в ключові бізнес процеси компанії та відповідати соціальним стандартам.

Список використаних джерел:

1. Актуальні проблеми теорії та практики оподаткування: монографія / [Сердюкова А.Е. та ін.]; за заг. ред. Е.С. Волкова. Ірпінь, Національний університет ДПС України, 2015. 552 с.
2. Дуброва О.С. Ділова репутація підприємства: практичні аспекти управління. Економіка та держава. 2009. № 12. С. 38-41.
3. Коваль Л.М., Сарай Н.І. Сучасні аспекти управління діловою репутацією підприємства на товарному ринку. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки. 2020. № 1. С. 6-16.

УДК 004.353

Мазурак Ю.П.

Науковий керівник: канд. ек. наук, доцент Клим Н.М.
м. Львів, Національний лісотехнічний університет України

VISUAL MANAGEMENT

Visual Management is one of those fundamental components of our work and home lives, that a large number of us acknowledge undeniably, and might not have even taken note. Yet, when you comprehend what is implied by visual management – and the sum it incorporates – you'll be seeing it all over!

Visual management is an approach to outwardly impart assumptions, execution, principles or alerts in a way that requires next to zero earlier preparation to decipher. You may have heard the term with regards to the work environment, especially industrial facilities, yet it's really utilized in a wide range of ordinary situations. You've most likely utilized scores of visual management devices today as of now without even batting an eye.

Visual management is essentially about communication. Successful visual management utilizes natural viewable prompts to impart key data about a work

environment 'initially '. Visual management is an approach to convey all data conceivable yet you will most usually discover it as an approach to show data about assumptions, execution, norms and alerts.

The key here is that imparting this data outwardly requires no translation to comprehend. That implies, whether I know about the work environment, or not, I ought to have the option to in a flash see the present status of work, explore my way around the space, or track how the group are performing versus target.

There are six classifications of visual management that permit expanding control of norms, execution and quality. It begins at basic correspondence of realities and works up to utilizing visual controls to forestall blunders happening. The categories are:

To share information - the first category of visual management is to share information. This is something you will regularly see in places of work and a common example is a simple notice board.

To share standards - next is sharing standards. The idea here is to communicate information, in the same way as above, but where something is done regularly and must meet a certain standard.

To build in standards - the next logical step to sharing standards, is to make it difficult to deviate from those standards. We do that in visual management by building in the standards. Examples at work could include templates that you could use for creating Microsoft Word or PowerPoint documents.

Another common example is a visual scheduling tool, also known as a Heijunka Box, which visually indicates what tasks or jobs should be completed when, by who and in what order. The benefit being that there is no confusion as to what the priorities are, and everyone can get on with what they need to.

To warn about abnormalities - shadow boards are one of the most famous visual management tools to warn of abnormalities. Often when people ask “what is visual management?”, it is shadow boards that come to mind. They’re a really simple, visual way to indicate where something should go to everyone, without prior communication. They also warn when something is missing, as there is a shadow where the item should be.

To stop abnormalities once they occur - visual management can be used where an error, abnormality or problem has occurred in order to provide a warning and stop the issue from continuing.

To prevent abnormalities altogether - the final category of visual management can also be considered as steps for mistake proofing. And some of them are so simple you’ll be surprised you never thought of them. This step seeks to prevent a problem from occurring, rather than just providing information or a warning that a person must act on. [1]

We should use visual management because it is the fundamental factor in accomplishing Employee Engagement and has the ability to make responsibility for and eagerness for progress that would some way or another be missing. It is non-angry, yet conveys an agreeable power, and inserts the way of life of Continuous Improvement in each edge of the organization.

Visual management additionally shows straightforwardness and eliminates the distance among the board and different degrees of laborers. Data isn't covered up, and the entire organization is joined on similar objectives, adjusted around shared visual management.

Exploration shows that individuals will in general learn and deal with data all the more outwardly. In this way, successful visual interchanges can affect wellbeing, profitability, cost, quality, on-time conveyance, stock and gear dependability. Working environment visuals can assume a significant part in work preparing which will take out the requirement for consistent management.

Also, there are a lot of benefits, that we can get thanks to Visual Management. They including that work actually happens, help to creates Visual Thinkers, the Physical work environment 'speaks', Bottom Line Improvement, Improved Safety, Company-wide alignment, Unity. [2]

Representatives will rapidly distinguish and respond to security, quality, productivity issues. Visual management offers different advantages including creates soundness to the environment, gear and work performed; decreases blunders and slip-ups; diminishes personal time and support costs; builds the consciousness of waste and waste administration; improves consistency to security; improves the correspondence between various movements; improves worker's association and spirit; dispenses with the requirement for tedious gatherings; supports persistent improvement.

References:

1. What is Visual Management? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.100pceffective.com/blog/what-is-visual-management/>.
2. Visual Management [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.clarityvisualmanagement.com/technique/vm-visual-management/>.

УДК 004.02

Мерцало І.І., Павліковська Х.В.

Науковий керівник: канд. ек. наук, доцент Фірман В.М.
м. Львів, Львівський національний університет імені Івана Франка

ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯ ІТ-СПЕЦІАЛІСТІВ, ЯК ОДНА ІЗ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

ІТ-ринок став одним з головних напрямків з експорту послуг в Україні та приносить близько 5 млрд доларів на рік [3]. У 2018 році Україна посіла перше місце серед 153 країн в категорії "Наука та технології" у рей-

тингу The Good Country Index, обігнавши навіть США [4]. У сфері програмування працює близько 220 тис. спеціалістів.

Найтипівіші проблеми, з якими стикаються люди у сфері психічного здоров'я у світі (й Україна не виняток), — це депресії, біполярні афективні розлади, тривожні розлади, соціальні фобії та залежності (наркотична, алкогольна, ігрова тощо) [5]. Низка досліджень показала, що спеціалісти галузі інформаційних технологій (ІТ) мають найвищі показники проявів професійного вигорання, тобто найбільш схильні до розладів, вказаних вище, якраз через свій вид діяльності [6]. Так наприклад у ІТ розробників виявлено високий (24,4%) і середній (35,5%) рівні імпульсивності, наявність сформованого синдрому професійного вигорання, високий рівень вразливості (46,8%), неадекватну або нестійку самооцінку, високий рівень потреб у задоволенні, спокої, стійкій позитивній прихильності. Тому, коли справа стосується системи заходів з управління охороною праці, то вигорання серед ІТ спеціалістів, зокрема UI/UX дизайнерів, є актуальним питанням, яке однозначно потребує розгляду.

В статті 43 Конституції України зазначено, що «кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці», а також що «держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності» [1]. Стаття тринадцята закону Про охорону праці говорить, що управління охороною праці на підприємстві включає в себе зокрема забезпечення та підвищення існуючого рівня охорони праці [2].

Є різні підходи до вирішення вищезгаданих проблем, зокрема сюди належать як заходи та курси, які пропонуються працівникам для відвідання, тоді як з іншого боку сюди також відноситься програмне забезпечення веб-розробників, яке надається йому впродовж щоденного робочого процесу в установах. До першої частини можна віднести такі навчальні ресурси для підвищення кваліфікації, як наприклад Coursera, Udemi, Prometheus. Натомість ця робота зосереджена саме на другій частині, тобто на необхідному програмному забезпеченні для розробників, що буде забезпечувати їм безпечні умови праці, а саме підтримувати їхній емоційний стан в нормі, з метою запобігання професійному вигоранню. Коли мова йде про систему охорони праці веб-дизайнерів, то сюди можемо віднести наприклад такий додаток (програмний продукт) як Github (середовище для поступового узгодження завдань проекту, як наслідок - уникнення правок та відсутність понаднормових завдань). До них також належать Trello, Jira, Azure DevOps та ін. Чудовим прикладом додатку більш профільного застосування є Uxcel, який дозволяє в інтерактивному форматі проходити щоденні завдання, що стосуються виключно зовнішнього вигляду програми та основних засад користувацького досвіду (UI/UX). Ще одна з аплікацій (програмних продуктів), на якій буде акцентуватися увага у цій роботі – програма —Design Doggyl [7].

Метою програми є підготовка та забезпечення розробників необхідною базою підходів та принципів до макетування веб-дизайну, щоб створити середовище для комфортної роботи в подальшому, що в свою чергу вберігатиме цих спеціалістів від ряду факторів, які можуть привести до професійного вигорання.

Для досягнення такої мети, під час розробки ставилися такі завдання:

- 1) порівняння функціоналу низки схожих додатків по вивченню веб-дизайну;
- 2) визначення найбільш вдалі базові приклади UI/UX;
- 3) деталізація характеристик по кожному прикладу, а також типові помилки, яких не варто припускати під час розробки дизайну;
- 4) підбір найефективнішої програмної реалізації вибраних вище базових прикладів UI/UX та представити її у програмі;
- 5) розробка додатку, у якому веб-дизайнер зможе не лише переглянути інформацію зібрану у правила, а й робити мінімальні модифікації представлених прикладів та одразу бачити результат кодом, щоб спростити процедуру імплементації дизайну у його IT проект.

Цільовою аудиторією є не лише розробники на підприємствах, а й веб-дизайнери фрілансери, які роблять працюючі програмні продукти самостійно від початку і до кінця. Це досягається завдяки одночасній демонстрації правил, коду та візуалізації дизайну. Таким чином, ми охоплюємо весь ринок IT спеціалістів, що працюють із розробкою дизайну аплікацій.

Об'єктом розробки додатку Design Doggy є підбір вдалих принципів UI/UX, які будуть подані як приклад. Предметом є створення програмного продукту відповідно до завдань, поставлених вище.

Наукова новизна полягає в тому, що вдається охопити також сектор фрілансу. Це досягається через можливість одночасно редагувати код та мати перед очима основні правила. І так для кожного конкретного прикладу дизайну.

Практичне значення: веб-розробники не затратимуть часу на пошук конкретного дизайну, зменшиться кількість правок під час роботи над проектом, розробники не припускати елементарних помилок UI/UX, а отже зникне необхідність у постійному контролі. Як результат - зменшення кількості стресу на робочому місці. Крім того, важливим значенням є можливість контролювати одразу усі необхідні складові розробки, тож програма —Design Doggyl буде завжди корисною під час робочого процесу.

Цей застосунок (програмний продукт) наразі базується лише на основних принципах UI/UX, тоді як у подальшому (друга версія додатку) планується можливість внесення додаткових даних користувачами. У перспективі, це дасть можливість застосовувати додаток, як персональний блокнот, що буде містити часто використовувані розробниками фрагменти дизайну.

Конституція України гарантує, що «держава реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів

відповідно до суспільних потреб» [1]. Управлінська ланка ІТ підприємств забезпечує надання таких програм для веб-дизайнерів. Тож цією роботою їм запропоновано використовувати застосунок —Design Doggy!, як одну із складових системи охорони праці в своїх установах. У повному обсязі попередити виникнення професійного вигорання ІТ спеціалістів не можливо, відповідно як одиничний засіб ця пропозиція не буде дієвою. Тому система управлінських заходів має

також відбуватися в таких напрямках, як зменшення навантаження на окремого працівника шляхом залучення більшої кількості спеціалістів, нормування робочого часу та ін.

Отже, підсумовуючи вище наведене, ІТ спеціалісти є дуже затребувані в Україні та світі. Водночас ці фахівці найбільше піддаються ризику професійного вигорання. З метою створення їм безпечних умов, управлінською ланкою застосовується система комплексного підходу до охорони праці та створення безпечних та комфортних умов на робочих місцях, робочій зоні. Тому тут розглянуто додаток —Design Doggy!, як один із допоміжних засобів ефективного усунення стресових факторів, зокрема таких як зменшення кількості правок, зменшення часу на пошук необхідного, відсутність надмірного контролю під час виконання проекту у роботі веб-дизайнерів. Таким чином це буде корисне доповнення до решти наявних на підприємстві засобів системи охорони праці. Роботодавцям завдяки ньому вдасться створити більш безпечне робоче середовище. Тому варто додати цю аплікацію у пакет програмного забезпечення своїх працівників.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: офіц. текст. Київ: КМ, 2020.
2. Про охорону праці: Закон України від 27.02.2021 р. No 2694-ХІІ.
3. Який наразі в Україні ІТ-ринок: аутсорс, кількість працівників та компаній [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: <https://nachasi.com/2019/11/07/it-ukraine/>
4. Де місце України у світі високих технологій [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: <https://www.epravda.com.ua/projects/techiiia/2020/01/21/655931/>
5. Особливості синдрому професійного вигорання в працівників сфери інформаційних технологій [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: <http://maup.com.ua/assets/files/psihologz/2019-1/02.pdf>
6. Здоров'я ІТ-спеціаліста: психосоматика, депресія й вигорання [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: <https://dou.ua/lenta/articles/how-to-be-healthy-psychology/>
7. Мерцало І.І. Розробка застосунку "Design Doggy" для навчання веб-дизайнерів: курсова роб. Львів, 2021.

УДК 005.8+658.5

Моніна Т.В.

Науковий керівник: к.т.н. Кобилкін Д.С.

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

КОМПЛЕКСНЕ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ВТІЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗМІН У АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Ознайомлюючись із дослідженнями сучасних науковців, що вивчають вплив організаційних змін на підприємства, можна зробити висновок, що на сьогодні нема чітких методик щодо вдосконалення управління змінами як у аграрних формуваннях, так і в усіх підприємствах загалом. При вдосконаленні планування організаційних змін та подальшому управлінні ними, в першу чергу, значну увагу дослідники надають покращенню методик аналізу, прогнозування та оцінці інформації на виході. Оцінивши їх, можна підсумувати, що найбільш оптимальними є дві групи методів [1]:

- Ті, що дають можливість побачити майбутній бажаний стан організації. Їх називають методами планування організаційних змін (стратегічні підходи, що формують бачення майбутніх змін).

- Ті, що дають бачення майбутнього бажаного стану організації з розрахунком відповідних показників, як порівнюють з отриманими внаслідок змін результатами. Їх називають методами планування і оцінювання ефективності впроваджених змін (тактичні підходи, що дають бачення майбутніх змін).

Інакшими словами методи бувають такі, що дають змогу скласти уявлення про майбутні зміни і такі, які спираючись на повний аналіз цих даних дають змогу побачити конкретні майбутні результати. Одні спираються на експертні оцінки, а інші - на чітко розраховані конкретні показники. Ці показники будуть показуватися запланованими значеннями, яких підприємство має досягти внаслідок впровадження змін.

У першу групу методів входять такі варіанти технік: групувань, портфельного аналізу, масової оцінки, мозкової атаки, аналогій, синектичний.

До другої групи методів входять техніки: математичної статистики, нейронних мереж, нечіткої логіки, матричний, рейтинговий, підхід адвоката диявола, системи одночасних рівнянь, сценарного планування, динамічного та просторового порівняння.

До методів портфельного аналізу входить комплекс матричних методів. Це відносно нові методи у сфері стратегічного планування, що мають на меті аналізування великих інформаційних масивів, таких як ринкове середовище підприємства та його суперників.

Застосовуючи такий аналіз, ми можемо сформуванати стратегію підприємства, а в рамках цієї стратегії зможемо впровадити відповідні організаційні зміни, що допоможуть досягти впровадження цієї стратегії. Ро-

зробляючи стратегію, ми паралельно маємо змогу оцінити ймовірні результати та обрати кращий варіант з них. Цей метод в першу чергу цінний тим, що дає оптимальні обсяги інформації щодо приймання обґрунтованих управлінських рішень. Серед найбільш розповсюджених матричних методів можна виділити наступні [2]:

- матриця БКГ;
- матриця GE / McKinsey;
- матриця ADL.

Матричні методи дають можливість в комплексі обстежити окремі бізнес-елементи підприємства та сформувати відповідні рекомендації для створення майбутніх стратегічних планів. Спираючись на їх результати розробляються рекомендації по прийняттю подальших управлінських рішень.

Але, суттєвим недоліком матричних методів є те, що вони потребують великих масивів достовірної інформації про середовище, у якому працює організація, при цьому дослідження сильних та слабких сторін конкуруючих підприємств має велику ймовірність бути суб'єктивним, через обмеженість у доступній інформації. Матричні методи дають можливість на формування експертної думки відносно впровадження змін у діяльності підприємства, та у яких організаційних елементах саме потрібно їх втілювати. Але ці методи не дають можливості здійснити якісну і кількісну оцінку наслідків від їх впровадження.

Серед експертних методів, що можна застосувати при плануванні організаційних змін можна віднести методи "масової оцінки персоналу". До їх складу входять [3]:

- оцінка "360 градусів" (кругова оцінка);
- оцінка індивідуального стилю діяльності;
- професійні тестування;
- соціометричні методи.

Здійснивши оцінку за допомоги цих методик, менеджмент підприємства може отримати розуміння того, яким є соціально-психологічний клімат у колективі (окремих працівників); якими є їх готовність і бажання до втілення змін. Також, завдяки такій методиці можна зрозуміти, хто з працівників може бути генератором ідей організаційних змін і активно їх впроваджувати.

Список використаних джерел:

1. Виханский О.С., Наумов А.И. Менеджмент: учебник. 3-е изд.: Гардарика. 2010. 439 с.
2. Рудковська О.Л. Реструктуризація підприємства як один з шляхів виходу з кризового стану. Вісник Вінницького політехнічного інституту, 2012. № 4, С. 62-65.
3. Грабчук О.М. Механізм впливу невизначеності на розвиток економічних систем. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук.пр. 2010. Вип.30. С.101–106.

УДК 378.014.5.016

Парубчак П. І.
Науковий керівник: Гринишин Г. М.
*м. Львів, Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького*

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ В УКРАЇНІ

Сучасна система раціонального використання земельних ресурсів обов'язково мусить бути скерована на: збереження і відтворення земельно-ресурсного потенціалу; введення новітніх та результативних технологій використання землі; оптимізацію обробітку земель сільськогосподарського призначення; створення продуктивного ринку земельних угідь; створення державної та регіональної системи менеджменту і моніторингу експлуатації земельних фондів; врегулювання відносин власності на землю; консолідацію земель сільськогосподарського призначення. Оскільки земельні ресурси відіграють важливу роль в економічному, екологічному та соціальному розвитку держави, а відтак, стан та проблеми розвитку земельних ресурсів є актуальними, як для українських економістів-аграрників, так і для міжнародних теоретиків та практиків.

З-поміж вчених класиків економічних учень, які досліджували питання теорії і практики становлення та функціонування земельних відносин, слід виокремити: Вільяма Петті, Адама Сміта, Девіда Рікардо, Джона Стюарта Мілля. Основоложники економічних учень дослідили, що розвиток суспільства та його трансформаційні перетворення відображаються і на розвитку стану земельних відносин. Багаторічна практика показує, що коли суспільні, економічні та політичні зміни злагоджено поєднані з раціональним використанням природних ресурсів, то і показники економічного розвитку та суспільного прогресу найвищі. В кінці XIX – на початку XX ст. у Північній Америці та Європі сформувався новий науковий напрям про націоналізацію земельних ресурсів. Родоначальником цього напрямку вважається Г. Джордж, який стверджував, що рента деформує економічну систему. Прихильники цього напрямку вважали, що націоналізація земельної ренти у вигляді податку на власників сільськогосподарських угідь збереже можливість її ринкового обороту, тобто держава отримує монополію бути основним орендодавцем земельних ділянок на конкурсних засадах [1].

Поняття „земельних відносин” в якості суспільних відносин широко трактується такими науковцями, як В. Єрмоленко, К. Жиленко, В. Галушко, Ю. Білик, А. Даниленко, Ю. Дехтяренко, які визначають володіння, користування і розпорядження земельними ділянками як основні напрями розвитку земельних відносин з метою збільшення прямих і непрямих бюджетних асигнувань внаслідок залучення в цивільний оборот земельних ділянок, які не були в обробітку, зріст показників використання, зменшення

фінансових втрат від проведення взаєморозрахунків, розрахунків між землекористувачами та владними органами усіх рівнів; залучення в орендні відносини пільгових категорій землекористувачів, які використовують земельні ділянки [2].

Державне регулювання використання земельних ресурсів є системою взаємозалежних економічних, екологічних, технічних, господарсько-правових заходів, спрямованих на впорядкування земельних відносин та організацію раціонального використання земельних ресурсів та їх охорону. Ефективність даних заходів безпосередньо пов'язана з процесом раціоналізації використання земельних ресурсів, що передбачає впровадження обґрунтованих еколого-правових норм, застосування ресурсозберігаючих технологій, планування господарської діяльності та еколого економічне обґрунтування розміщення виробництв, встановлення очисних споруд.

Поряд із трактуванням такого поняття як «земля», у земельному законодавстві використовується також категорія «земельна ділянка». Як стверджує В. І. Андрейцева, в юридичному аспекті земельна ділянка може розглядатися як територіально-просторова, індивідуально-визначена та юридично відособлена поверхнева частина (включаючи ґрунтовий покрив) відповідної категорії земель, межі якої встановлені на місцевості і зафіксовані у земельно-правових документах, що посвідчують її приналежність на підставі відповідного юридичного титулу власникам чи користувачам для цільового використання в якості операційної бази, засобу, умови та джерела життєдіяльності та задоволення матеріальних, соціальних, екологічних, духовних та інших потреб та інтересів особи.

Земельні відносини за своєю сутністю складаються зі сукупності правових, економічних, соціальних, природо-ресурсних і екологічних відносин, що створюються між суспільством та його індивідами у процесі користування та управління земельними ресурсами. Формування і матеріалізація земельних відносин здійснюється за допомогою системи об'єктивно пов'язаних адміністративно-правових та економічних заходів впливу держави на їх суб'єктів, що забезпечують права землевласників і землекористувачів, умови ефективного, раціонального й екологічно безпечного використання земельних ресурсів та їх охорону [3].

Охорона земель передбачає дві основні мети: перша – профілактична, спрямована на збереження землі в процесі її господарського використання способами і прийомами, що запобігають негативні впливи, і друга – забезпечення відновлення і поліпшення земель, що вже зазнали негативних (шкідливих) впливів в процесі господарської діяльності. Будучи інструментом управління, земельний контроль полягає в постійному спостереженні за використанням земель як природного ресурсу і господарського об'єкта з метою перевірки їх стану. Земельний контроль місцевих органів самоврядування повинен проводитися за використанням всіх земель, розташованих в межах об'єднаної територіальної одиниці незалежно від форм власності на землю [4].

Державне регулювання земельних відносин – це система заходів, спрямованих на забезпечення раціонального і ефективного використання землі, її охорону, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, збереження і створення сприятливого для людей навколишнього середовища, на захист прав власності, володіння і користування землею шляхом здійснення комплексу організаційних, правових, економічних дій. Крім державного існує і ринкове регулювання земельних відносин. Ринкове регулювання здійснюється на основі взаємодії попиту і пропозиції на землю, як об'єкт нерухомості, в рамках існуючої правової бази та з урахуванням реальних умов продуктивного використання земельних ділянок.

Досвід прогресивних країн показує, що вдало організований початок у формуванні та регулюванні земельних відносин повинен виключно належати державі, а ринковий механізм формується в рамках існуючого законодавства і в інтересах громадян. Дотримання земельного законодавства, прав і обов'язків суб'єктів земельних відносин, встановлених норм, правил, нормативів, виконання заходів з використання та охорони земель органами державної влади та місцевого самоврядування, юридичними та посадовими особами, а також громадянами є обов'язковим.

Одним з основних аспектів державного економічного регулювання земельних відносин є механізм плати за користування землею. З його допомогою держава впливає на економічні інтереси землевласників і землекористувачів, спонукаючи відповідні структури підвищувати ефективність використання землі, що знаходиться в їх розпорядженні.

Державні органи відіграють основну роль в управлінні земельним фондом: здійснюють землеустрій, земельний кадастр і моніторинг земель, контроль за використанням земель, вирішують земельні спори. Основними засадами державного управління є принцип сталого розвитку, який включає надання широких земельних повноважень регіональним органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування. Головною метою державного управління земельними ресурсами, як фактору цивільного обороту є забезпечення поліпшення соціально-економічного стану території за рахунок підвищення економічної ефективності використання об'єктів земельного комплексу, державного регулювання ринку нерухомості [5].

Державне управління земельними відносинами – це вплив держави як суб'єкта управління, на розвиток земельних відносин досягнення мети та реалізації функцій держави, відображених у Конституції України та інших законодавчих актах, через проведення державної земельної політики, через ефективну діяльність органів державної влади, наділених необхідною компетенцією.

Державне управління земельними ресурсами здійснюється шляхом: розробки та реалізації законодавчих та нормативно-правових актів, регіональних програм і планів, а також окремих заходів і рішень органів державної влади; проведення державної планової, фінансової та інвестиційної політики; забезпечення вимог законодавства та нормативно-методичних

документів; забезпечення механізму економічного стимулювання охорони і раціонального використання земельних ресурсів; контролю за станом земель, раціональним їх використанням та охороною, притягнення до відповідальності винних у порушенні законодавства; державного ліцензування, сертифікації і страхування; забезпечення державного утворення і пропаганди.

До ключових завдань державного управління земельними ресурсами належать: уповноваження органів управління політичними і організаційно-регламентуючими функціями, що будуть впливати на ефективний розвиток суспільства; прийняття погоджувальних рішень органів державного управління; коригування державними актами фінансової та природоохоронної діяльності суб'єктів земельних відносин; творення соціально-правового захисту суб'єктів земельних відносин; виникнення сприятливих економічних умов для підприємництва і прогресивного розвитку суспільства; покращання використання та охорони земельних ресурсів; створення правових, економічних та організаційних передумов для різних суб'єктів господарювання.

Формування системи державного управління земельними ресурсами є ключовим завданням земельної реформи, визначення подальших шляхів економічного і політичного розвитку країни. Державне управління земельними ресурсами охоплює весь спектр суспільних відносин – від соціального до економічного, правового, екологічного та інших видів управління. Тому державне управління земельними ресурсами – це регулярний, цілеспрямований вплив держави і суспільства на земельні відносини. Ця дія заснована на вивченні об'єктивних закономірностей для раціонального і ефективного використання земельних ресурсів країни.

Список використаних джерел

1. Ряснянська А.М. Світовий досвід формування власності на землю. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Вип. 7. С. 58-62.
2. Гордєєв В.І. Особливості надання земельних часток (паїв) на умовах оренди. «Природоресурсне право в системі права України: історія, сьогодення, перспективи»: зб. матеріалів «круглого столу» (30-31 жовт. 2015 р.). Харків, 2015. С. 48-50.
3. Ходаківська О.В. Земельні відносини у сільському господарстві: стан, проблеми та перспективи розвитку. Землевпорядний вісник. 2015. № 7. С. 18-22.
4. Ходаківська О.В. Розвиток земельних відносин в аграрній сфері: монографія / Федоров М.М., Месель-Веселяк В.Я., Ходаківська О. В. та ін.; за ред. Ю.О. Лупенка, О. В. Ходаківської. К.: ННЦ «ІАЕ», 2016. 430 с.
5. Fedets I. Demand and Supply for Agricultural Land / Institute for Economic Research and Policy Consulting, Land Reform Barometer. 2012. №5.

URL: http://www.ier.com.ua/ua/land_reform_barometer/project_publications
(дата звернення: 21.02.2021).

УДК 005.6+517

Поліщак А. А.

Науковий керівник: к.т.н., доцент Івануса А. І.

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В СИСТЕМІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

За сучасних умов орієнтації в Україні надзвичайно важливого значення набуває активізація інноваційної діяльності в сфері цивільного захисту, оскільки без цього неможливо здійснити прогресивні структурні зрушення в країні, суттєво оновити реальний сектор і загалом забезпечити сталий соціально-економічний розвиток держави.

Кожного року на підприємство приходять з перевітками різні державні органи. Один з них – це служба України з надзвичайних ситуацій, саме ДСНС проводить перевірки підприємств з пожежної безпеки. Для підприємств у цьому вбачається неабиякий адміністративний тиск з боку державних контролюючих органів, тому через це непоодинокими є випадки корупційних дій, оскільки недобросовісні підприємці моральними принципами готові порушити закони України за корупційні дії.

Вирішенням цієї проблеми є добровільне страхування юридичних осіб ,яке дасть можливість зменшити адміністративний тиск , шляхом скасування обов'язкових перевірок у разі наявності полісу страхування відповідальності перед третіми особами за шкоду, що може бути нанесена при експлуатації об'єктів підвищеної небезпеки [1].

Добровільне страхування забезпечить відшкодування збитку від раптових і непередбачених випадків пожежі або вибуху, а також деяких інших випадкових і непередбачених подій, додаткових щодо ризиків пожежі та вибуху, що призвели до спалаху застрахованого майна [2].

Алгоритмом щодо впровадження добровільного страхування юридичних осіб є:

- договір добровільного страхування цивільної відповідальності юридичних осіб внаслідок надзвичайних ситуацій, пожеж та інших небезпечних подій, повинен буде укладатися відповідно до заяви юридичної особи на підставі акту оцінки території або об'єкту нерухомості на відповідність вимогам техногенної та пожежної безпеки.

- оцінка території або об'єкту нерухомості на відповідність вимогам техногенної та пожежної безпеки має проводитися страховою компанією.

- форма типового договору страхування відповідальності, повинна буде затверджуватися органом, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сфері техногенної та пожежної безпеки.

- форма акту оцінки території або об'єкту нерухомості на відповідність вимогам техногенної та пожежної безпеки повинна буде затверджуватися центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, за погодженням із органом, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [3-7].

- у разі укладення договору страхування відповідальності юридична особа (страхувальник) та страховик письмово або в електронній формі за допомогою засобів інформаційних, телекомунікаційних, інформаційно-телекомунікаційних систем з накладенням електронного підпису повинен буде повідомити центральному органу виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сфері техногенної та пожежної безпеки, до 1 жовтня для визначення переліку суб'єктів господарювання, які підлягають плановим заходам державного нагляду у відповідному плановому періоді.

- у разі дострокового припинення дії договору страхування відповідальності страхувальник та страховик письмово або в електронній формі за допомогою засобів інформаційних, телекомунікаційних, інформаційно-телекомунікаційних систем з накладенням електронного підпису протягом десяти робочих днів з дня припинення дії договору повинен буде повідомити про це центральному органу виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сфері техногенної та пожежної безпеки.

- якщо страховик не повідомить про дострокове припинення дії договору страхування відповідальності, тоді він продовжить нести відповідальність, взяту на себе відповідно до умов договору страхування відповідальності.

- сума всіх страхових відшкодувань за договором страхування відповідальності не повинна буде перевищувати відповідну страхову суму.

У випадку наявності у підприємств діючого договору добровільного страхування від пожеж, періодичність проведення планових перевірок таких суб'єктів збільшується на строк дії договору добровільного страхування

Отже, впровадження добровільного страхування підприємств позитивно вплине на здійснення господарської діяльності суб'єктів господарювання, зменшить регулятивну роль держави і унеможливить здійснення корупційних дій з боку підприємств. Розроблення інновацій у цивільному захисті повинно включати в себе підтримку інноваційних програм та проєктів, ініціювання на проведення досліджень, розроблення програм та методик випробувань дослідних зразків засобів цивільного захисту, що пропонуються для прийняття. Існуючі проблеми в галузі інноваційної діяль-

ності у масштабі країни не можуть не надавати негативного впливу на процес розроблення інноваційної в цивільному захисті України.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про страхування». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 18, ст. 78.
2. Публічне акціонерне товариство «Національна акціонерна страхова компанія «Оранта» «Правила добровільного страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ № 119» Режим доступу: <https://oranta.ua/upload/iblock/1ff/1ff859ac1a7ef47dca678def8a7c8fbf.pdf>.
3. Івануса А.І. Методи та моделі безпеко-орієнтованого управління зацікавленими сторонами проєктів у системі цивільного захисту / А.І. Івануса, С.О. Ємельяненко, Є.В. Морщ // Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності: зб. наук. праць. – Львів, 2019. – С. 36-43.
4. Ivanusa A. «Project of forming «culture and safety» of the airport» // MATEC Web of Confer-ences, V. 247, 00045 (2018) <https://doi.org/10.1051/matecconf/20182470004>
5. Zachko I., Ivanusa A., Zachko O. Models and mechanisms management of program projects of socio-economic development the territories // Scientific Journal of Astana IT University. – Astana, 2020. – V. 3. – P. 110-116.
6. Івануса А.І. Моделі проєктів управління людськими потоками безпечної евакуації із спортивно-видовищних споруд (на прикладі стадіону «Арена Львів») / А.І. Івануса, Ю.П. Рак, // Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності: зб. наук. праць. – Львів, 2013. – С. 62-66.
7. Рак Ю. П. Інноваційні інструменти управління проєктом безпечної евакуації людей із спортивно-видовищних споруд (на прикладі львівського стадіону до Євро 2012) / Ю.П. Рак, О.Б. Зачко, А.І. Івануса, В.Б. Федан / IX Міжн. наук.-практ. конф. «Сучасні інформаційні технології в економіці і управлінні підприємствами, програмами і проєктами». – Харків : НАУ ім. Н.С. Жуковського «ХАІ», 2011. – С. 121-123.

Секція 2

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

УДК 347.77.03/04

Бровчук П.В.

Науковий керівник: канд. ек. наук, доцент Кухарська Н. П.
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СЕКРЕТНИХ ВИНАХОДІВ І КОРИСНИХ МОДЕЛЕЙ

Інститут секретних винаходів займає важливе місце в системі патентного права та забезпеченні національної безпеки.

Нами було опрацьовано низку нормативно-правових актів які регулюють питання патентування винаходу в цілому та секретного винаходу зокрема: патентний закон Великобританії 1977 р., патентний закон Франції 1978 р., патентний закон Німеччини 1980 р., постанова Президії Верховної Ради України від 02 грудня 1991 р. «Про деякі організаційні заходи щодо забезпечення охорони промислової власності», Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15 грудня 1993 р., Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» від 23 грудня 1993 р., Закон України «Про державну таємницю» від 21 січня 1994 р., Цивільний кодекс України.

Насамперед, проаналізуємо правове регулювання секретних винаходів в зарубіжних країнах (США, Великобританія, Німеччина, Франція) з давніми стабільно функціонуючими правовими системами. Кожна з них встановлює відповідні умови патентоспроможності винаходу. В основному до них належать: новизна, винахідницький рівень і промислова придатність винаходу. Але, наприклад, у законах Франції та Великобританії містяться і такі умови, як рівень винахідницької творчості, неочевидність від рішення технічної задачі. Згідно із законодавством названих вище країн, як секретні об'єкти промислової власності охороняються лише винаходи. Тобто правовий режим секретності не поширюється на корисні моделі та промислові зразки. Винятками є Франція та Німеччина, у законодавстві яких (як і в Україні) закріплено правове охорону секретних корисних моделей.

Розглянемо основні підходи, що застосовуються у сфері правового регулювання секретних винаходів:

- Засекречування. Відомості про винаходи не публікують, якщо вони є державною таємницею (Німеччина), якщо публікація може завдати шкоди національній безпеці (США), обороні держави або безпеці громадян (Велика Британія), якщо це визначено міністром національної оборони (Франція). Всі країни періодично, як правило, щорічно переглядають режим секретності винаходів. Засекречування інформації щодо винаходів здійснюється за рішенням або за клопотанням компетентних державних органів. Дозвіл на ознайомлення з матеріалами заявок на патенти на винахід, публікація яких заборонена, може давати тільки компетентний орган влади (Велика Британія, Німеччина, США, Франція).

- Проведення експертизи по суті (кваліфікаційної експертизи) заявок на секретні винаходи. Експертизу проводять в Німеччині, США, Великій Британії. Однак у США в особливих випадках її можуть заборонити для того, щоб не розширювати коло осіб, допущених до відомостей про винахід. У Франції експертиза за заявками на секретні винаходи не проводиться.

- Видача патенту. За результатами експертизи заявки на секретний винахід в Німеччині може бути виданий патент на секретний винахід з подальшою його реєстрацією в окремому реєстрі. Згідно з § 13 Патентного закону Німеччини патент не починає діяти, поки його не розсекретять, тобто власник патенту або його правонаступник у результаті рішення про засекречування не застосовує винахід. У США, Великій Британії при встановленні, що секретний винахід відповідає умовам патентоздатності, видача патенту призупиняється. У Франції патент на секретний винахід не видають.

- Виплата компенсації. Заявник, власник патенту або його правонаступник, які внаслідок рішення про засекречування винаходу, не використовують його в господарській діяльності, мають право пред'явити державі позов на відшкодування майнового збитку, що виник у зв'язку з упущеними можливостями його використання (Велика Британія, Німеччина, США, Франція). У Німеччині претензія може бути пред'явлена компетентному державному органу влади лише після видачі патенту. У США сплата компенсації за збитки, що виникли внаслідок видання наказу про збереження винаходу в таємниці, здійснюється і у тому випадку, коли уряд не має майнових інтересів до винаходу. У США, Франції передбачена компенсація за використання урядом секретного винаходу, право на яку виникає від дати першого використання винаходу урядом.

- Публікація відомостей щодо патентів. Затримка публікації відомостей про патенти на секретні винаходи, не зважаючи на періодичний,

як правило, щорічний перегляд режиму секретності винаходів іноді складає понад 20 років.

Національне визначення поняття “патент” міститься в Законі України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 р., в якому зазначається, що патент – охоронний документ, що засвідчує пріоритет, авторство і права на винахід (корисну модель). Згідно з ж цією статтею, секретним винаходом (корисною моделлю) є винахід (корисна модель), що містить інформацію, віднесена до державної таємниці, права на який засвідчуються патентом на секретний винахід (секретну корисну модель) [1]. У свою чергу до інформації, що становить державну таємницю, законодавець відносить відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України [3]. Таким чином, одержуючи патент на секретний винахід і намагаючись реалізувати права, які з нього випливають, в умовах ринкової економіки володілець патенту додатково потрапляє у специфічне поле дії законодавства про державну таємницю.

Норми набуття майнових прав винахідника на створений ним секретний винахід (корисну модель) регулюються Законами України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та «Про державну таємницю» та Цивільним кодексом України [4].

Як і у випадку з несекретним патентом, його секретний аналог також засвідчує виключні майнові права володільця, який надає йому виключне право розпоряджатися винаходом впродовж строку дії охорони винаходу (корисної моделі). У той же час, строк дії патенту на секретний винахід залежить від строку засекречуваності винаходу (корисної моделі), який не може бути довшим від визначеного за Законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» строку дії охорони винаходу (корисної моделі). Ці строки становлять відповідно 20 і 10 років від дати подання заявки в Український інститут промислової власності (Укрпатент), що є уповноваженим державним закладом для розгляду і проведення експертизи заявок. Строк засекречуваності винаходу та корисної моделі залежить від строку, протягом якого діє рішення про віднесення інформації до державної таємниці, яка зазначена у Зводі відомостей, що становлять державну таємницю України. Відповідне рішення встановлюється Державним експертом із питань таємниць з урахуванням ступеня секретності інформації. Критерії визначення ступеня секретності встановлюються Службою безпеки України. Строк засекречування для інформації зі ступенем секретності «особливої важливості» становить 30 років, для «цілком таємно» 10 років і 5 років для інформації зі ступенем «таємно» [3, ст. 11–13].

Розсекречування патенту здійснюється за рішенням Державного експерта на прохання володільця патенту у зв'язку із закінченням строку дії

рішення про віднесення інформації про винахід і корисну модель до державної таємниці або на підставі рішення суду. Протягом одного року від дати отримання володільцем патенту на секретний винахід (корисну модель) рішення про розсекречування, володільець має право подати клопотання про видачу звичайного патенту на корисну модель або винахід строком, який залишився до кінця дії патенту на секретний винахід. Цією нормою законодавець відновлює баланс інтересів суспільства і окремого патентоволодільця, який через накладання грифу секретності не зміг повноцінно використати свій об'єкт на власний розсуд.

Слід зазначити, що використання секретного винаходу обмежується ЗУ «Про державну таємницю» та відповідними рішеннями Державного експерта.

За володільцем залишається право розпоряджатися своїм правом, наприклад, надавати дозвіл особі, що має дозвіл доступу до цього винаходу (корисної моделі) від Державного експерта, використовувати секретний винахід у своїх цілях на підставі ліцензійного договору, а в разі передачі права інтелектуальної власності на винахід або корисну модель – виключно за погодженням з Державним експертом.

Також варто звернути увагу, що в Законах України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» і «Про державну таємницю» не передбачено норму щодо виплати грошової компенсації автору секретного винаходу (корисної моделі) за рішення про засекречування, що унеможливує їх ефективне використання в господарській діяльності. Єдина компенсація, передбачена Законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», – за покриття витрат на сплату зборів. Спори щодо розмірів та порядку виплати грошової компенсації вирішуються в судовому порядку. Водночас, подібна компенсація державою лише зборів за подання заявки та підтримання чинності секретного патенту не компенсує його патентовласнику усі витрати і обмеження, пов'язані із його розробленням і можливим використанням.

Держава з метою захисту секретних технічних розробок як складової національних інтересів надає право власникові запатентувати власні розробки. Патент на секретні винаходи як інструмент правової охорони технічних розробок, що містять відомості, віднесені до державної таємниці, має свій правовий режим, що поєднує норми чинного законодавства у сфері інтелектуальної власності та охорони державної таємниці. По суті, процес засекречування винаходу підпадає під дію двох правових систем – патентної системи і системи правової охорони державної таємниці. Перша з них спрямована на стимулювання науково-технічної творчості та передбачає оперативне інформування громадськості про нове технічне рішення. У той же час, система правової охорони державної таємниці, навпаки, обмежує доступ до відомостей, вільне розповсюдження яких може завдати шкоди

національній безпеці країни. Саме це протиріччя диктує необхідність запровадження спеціального регулювання правовідносин у сфері секретного винахідництва.

Список використаних джерел:

1. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3687-XII. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 7, ст. 32.
2. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3770-XII. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 7, ст. 34.
3. Про державну таємницю : Закон України від 21 січня 1994 р. № 3855-XII. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 16, ст.93.
4. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40-44.
5. Андрощук Г. О. Інститут секретних винаходів як фактор забезпечення національної безпеки. Наука та наукознавство. 2020. № 4. С. 24-43.
6. Вербеньський М., Филь С. Патентування секретних винаходів і корисних моделей як інструмент захисту національних інтересів України. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2020. № 4. С. 24-31.
7. Новосельська І. В., Кулик В. В. Особливості патентування секретних винаходів. Цивільне право та процес. С. 26-34. URL: <http://df.duit.edu.ua/index.php/dictum/article/download/53/44/>
8. Ходаківський Є. І., Якобчук В. П., Литвинчук І. Л. Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2014. 276 с.

УДК 338:379.85

Горох К. О.

Науковий керівник: Бардін О. І.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ НАЦІОНАЛЬНИХ ПАРКІВ ЧЕРНІГІВЩИНИ

Соціально-економічний, науково-технічний розвиток суспільства, швидке скорочення всіх видів наявних ресурсів - лісів, ґрунтів, корисних копалин, чистої прісної води, повітря, риби, тварин тощо, надає значної шкоди навколишньому середовищу. З метою збереження, відтворення і ефективного використання природних комплексів та об'єктів, які мають особливу природоохоронну, оздоровчу, історико-культурну, наукову, освітню та естетичну цінність, нормативно правовими актами України передба-

чено створення національних парків, так як в держава має обов'язок забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу [1]. Завданням законодавства про охорону навколишнього природного середовища є регулювання відносин у галузі охорони, використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, запобігання і ліквідації негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій та природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною [4].

Для забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України передбачено збільшення та розширення територій природно-заповідного фонду, створення на суходолі і в акваторії Чорного та Азовського морів функціонування репрезентативної та ефективно керованої системи територій та об'єктів природно-заповідного фонду, у тому числі транскордонних та європейського і міжнародного значення. Суть природоохоронних територій полягає в тому, щоб надати знання про роль і місце природоохоронних територій, про історію в Україні й у світі; про закони заповідування і охорону заповідних територій; про природоохоронне, наукове і виховне значення Червоних книг; про проблеми збереження флори і фауни. Задача природно заповідних територій, полягає в забезпеченні природі спокою, збереження для неї умов розвитку за власними законами, без втручання людини. Одним із завдань природоохоронних територіях є підтримки екологічної рівноваги, збереження краси і різноманіття ландшафтів, рослинного і тваринного світу [2, с. 235].

Чернігівщина містить чимало природно-заповідних територій, зокрема фонд Чернігівської області налічує 669 об'єктів загальною площею 262,4 тис. га станом на 1 грудня 2020 року [6]. Природно-заповідний фонд складають 8 категорій об'єктів: Ічнянський національний природний парк, регіональний ландшафтний парк «Міжріччинський», 443 заказник, 137 пам'яток природи, 19 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, 52 заповідні урочища, дендропарк «Прилуцький» місцевого значення, Менський зоопарк. Також не можна не відзначити дендропарк «Тростянець» загальнодержавного значення, парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва середини XIX століття. Створений завдяки зусиллям і коштам Івана Михайловича Скоропадського. Площа дендропарку 204,7 га. Статус присвоєно згідно з Постановою Ради міністрів УРСР № 105 від 29.05.1960 року. Перебуває у віданні: Національна Академія Наук України. Мезинський національний природний парк в межах Коропського району Чернігівської області, загальна площа якого становить 31035,2 га.

По кількості заповідних об'єктів Чернігівська область посідає перше місце в Україні, але така значна кількість природно-заповідних об'єктів викликає певні труднощі щодо їх охорони та збереження. Об'єкти природно-заповідного фонду передані під охорону установам, організаціям, органам місцевого самоврядування за місцем розташування з відповідним оформленням охоронних зобов'язань, але не всі зобов'язання виконуються належним чином. На жаль, природоохоронні території не завжди гарантують захист цінних екорегіонів країни через корупцію та зловживання службовим становищем у країні. Також, серед проблем галузі можна назвати недотримання діючого охоронного законодавства та низький рівень кваліфікації співробітників галузі.

Рекреаційна діяльність відповідно до зонування: в зоні регульованої рекреації проводяться короткостроковий відпочинок та оздоровлення населення, огляд мальовничих і пам'ятних місць; у цій зоні дозволяється влаштування та обладнання туристських маршрутів і екологічних стежок; зона стаціонарної рекреації – призначена для розміщення готелів, мотелів, кемпінгів, інших об'єктів обслуговування відвідувачів парку; тут забороняється будь-яка господарська діяльність, що не пов'язана з цільовим призначенням цієї функціональної зони або може шкідливо вплинути на стан природних комплексів [3].

На жаль, дотепер туристи, відвідуючи об'єкти природно-заповідні фонди, часто порушують принципи екологічної поведінки та, як наслідок, негативно впливають на мисливську і харчову поведінку диких тварин; моторні човнові екскурсії та незаконний вилов риби зменшують популяцію риб; засмічення природоохоронних територій, витоптування туристами трав'яного покриву тощо. Недостатньо розвинений і освітній аспект екотуризму, часто екскурсія або тур спрямовані тільки на демонстрацію визначних пам'яток або екзотичних «чудес» природи, а не на розуміння екологічних проблем та активне їх вирішення [7, с. 321].

Отже, підсумовуючи вище наведене, насамперед туристичним оператором, плануючи туристичні маршрути та тури на природоохоронних територіях, потрібно враховувати цінність охоронних територій, забезпечувати мінімальне антропогенне втручання. Інтенсивне рекреаційне використання вимагає відповідного інтенсивного управління, тобто чим вище управлінська діяльність, забезпечення висококваліфікованими кадрами туристичної галузі, тим вища якість рекреаційної діяльності на територіях природо-заповідного фонду нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року № 2697-VIII [Електронний ресурс] /Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Дуднікова І. Концепція заповідної справи: сутність, значення, основні тенденції становлення і формування. - Гуманітарний вісник ЗДІА. 2012. № 50 – С. 231–242.

3. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» від 16 червня 1992 р. №2456-ХІІ [Електронний ресурс] /Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>.

4. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 1 липня 1991 р. №2456-ХІІ [Електронний ресурс] /Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.

5. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII /Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19>.

6. Інформаційно-аналітичні матеріали міністерства енергетики та захисту довкілля України з питання «Аналіз площ природно-заповідного фонду України в розрізі адміністративно-територіальних одиниць» ХІІ [Електронний ресурс] /Режим доступу: <https://merg.gov.ua/news/35329.html>.

7. Теодорович Л. Екологічний туризм у НПП України: теоретичні та практичні аспекти / Лариса Теодорович // Вісник Львівського університету. Серія географічна. – 2013. – Випуск 41. – С. 318–330.

УДК 338.48

Григорчук Т.О.

Науковий керівник: Ващук В.В.

м.Львів, Львівський національний університет імені Івана Франка

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТУРИСТИЧНИХ ПОДОРОЖЕЙ НА ОПІЛЬЩИНІ

XX-XXI століття привело до стрімкого розвитку туристичної діяльності у світі. Так за даними Всесвітньої туристичної організації (UNWTO) кількість подорожуючих у світі досягла близько 1,5 мільярда, що на 4% перевищує показники минулих років [4]. Відповідно до даних Всесвітньої ради подорожей та туризму (WTTC), туризм щороку приносить глобальній економіці 8,8 млрд доларів, що становить близько 10,4% світового ВВП. Кожен 10-й працівник світу зайнятий у сфері туризму [5]. Також тур індустрія швидкими темпами розвивається в Україні як держава приймає активну участь в туристичній галузі, за даними Державної Служби Статистики України у 2019 році було обслужено туроператорами та турагентами – 6132097 осіб (з них - 86840 осіб (іноземні туристи), 5524866 осіб (виїзні туристи), 520391 осіб (внутрішні туристи) [6].

Туристична галузь в Україні швидко розвивається і є найбільш конкурентоспроможною, забезпечує робочими місцями, підвищує доходи населення та надходження до місцевого бюджету, покращує соціальну інфраструктуру. Конституції України гарантує усім громадянам не тільки на працю і на відпочинок [1].

Одним із видів відпочинку є туристичні подорожі. Туризм це - тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці, куди особа від'їжджає [2].

Україна багата різними туристичними регіонами, серед яких виділяється Тернопільщина. У Тернопільській області туризм є важливим фактором регіонального розвитку, оскільки основна кількість об'єктів культурної спадщини зосереджена у малих історичних центрах, до яких відносяться практично всі районні центри області. На території області розташовані понад 3,5 тис. пам'яток історико-культурної спадщини та 419 територій і об'єктів природно-заповідного фонду [8]. Знаковим регіоном є район Опільщини, багатий на природні ресурси і історію. Важливим центром Опільщини є старовинне місто Бучач. Бучач відомий історико-архітектурними пам'ятками — церкви святого Миколая, Святої Покрови, Воздвиження Чесного Хреста Господнього, костел Внебовзяття Пресвятої Діви Марії, ратуша, скульптури галицького Мікелянджело — Йоана Георга Пінзеля тощо. Бучацький район характеризується поєднанням цінних у рекреаційному відношенні природних ресурсів, пріоритет серед яких слід віддати гідрологічним (річки - Дністер, Стрипа; Сокілецькі, Русилівські водоспади; утворення Скель семи джерел), біологічним (ботанічні пам'ятки природи – Золота Липа, лісові масиви) та геологічним (травертинові скелі, печери, відслонення) ресурсам.

Бучаччина, як і вся Тернопільська область загалом, багата на туристичні ресурси. Однак, ці ресурси вкрай рідко використовуються в рекреації. На туристичному ринку представлено тільки декілька маршрутів, що включають в себе історико-культурні пам'ятки району. Причиною цього є насамперед недостатньо розвинена інфраструктура (недостатня кількість готелів, хостелів, мотелів, турбаз та санаторії, неналежний стан доріг, відсутність дорожніх знаків про розташування конкретних екскурсійних об'єктів, непрофесійні кадри), а також проблеми недосконалої системи безпеки для туристів. Для того щоб потік туристів збільшився необхідно створювати безпечні умови для подорожі та відпочинку. На туристичних операторів та адміністрацію готельно-ресторанних комплексів а також органів місцевого самоврядування покладені обов'язки створення таких умов. [3]

Суб'єкти туристичної діяльності, зобов'язані: інформувати туристів про можливі небезпеки під час подорожі, створювати безпечні умови в місцях надання туристичних послуг, забезпечувати належне облаштування

трас походів, прогулянок, екскурсій тощо, забезпечувати спеціальні вимоги безпеки під час надання туристичних послуг з підвищеним ризиком (автомобільний, велосипедний, водний, пішохідний туризм тощо), забезпечувати туристів кваліфікованими фахівцями туристичного супроводу, забезпечувати навчання туристів засобом профілактики і захисту від травм, попередження нещасних випадків та надання першої медичної допомоги, забезпечувати надання оперативної допомоги особам, які постраждали під час подорожі, транспортування потерпілих, оперативно інформувати органи місцевої влади та відповідальних осіб про надзвичайні ситуації, в яких опинилися туристи, подавати відомості про зниклих осіб. Особи, які організують експлуатацію туристичних ресурсів, зобов'язані забезпечувати виконання вимог щодо охорони довкілля та охорони культурної спадщини, а також вживати заходів щодо забезпечення мінімізації або припинення антропогенного діяльності впливу на довкілля і соціально-культурне середовище та компенсувати завдані їм при цьому збитки.

Отже, підсумовуючи вище наведене, туристичним операторам, органам місцевого самоврядування та іншим суб'єктам туристичної індустрії необхідно розробляти програми розвитку туристичної діяльності в яких передбачати: удосконалення транспортних мереж, розробка та облаштування науково-пізнавальних туристичних маршрутів та еколого-освітніх екскурсійних стежок з урахуванням гніздування птахів, періодом розмноження тварин, впровадження екологічного туризму (організовані екскурсії, в т.ч., спостереження за птахами, фотополювання, кінні мандрівки тощо), визначення норм максимально допустимого рекреаційного навантаження у зонах відпочинку туристів задля мінімізації негативного впливу туристичної діяльності на природне середовище, випуск довідників-каталогів з наданням інформації про особливості відпочинку. Забезпечення такого розвитку індустрії створить не тільки додаткові робочі місця більш ефективно залучення коштів до місцевих бюджетів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України, 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс] // Відомості Верховної ради України. – <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Закон України «Про туризм», 16 квітня 2009 р. [Електронний ресурс] // Відомості Верховної ради України. – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр>
3. Закон України «Про охорону праці» від 14 жовтня 1992 р. [Електронний ресурс] // Відомості Верховної ради України. – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>
4. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації (UNWTO) [Електронний ресурс] - <https://www.unwto.org/>

5. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної ради подорожей та туризму (WTTC) [Електронний ресурс] - <https://wttc.org/>

6. Державна служба статистики України, 1998-2020 р. [Електронний ресурс] // Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами, за видами туризму. – https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2007/tyr/tyr_u/potoki2006_u.htm

7. Програма розвитку туризму в Тернопільській області на 2016-2020 роки [Електронний ресурс] - http://www.oda.te.gov.ua/data/upload/catalog/main/ua/45039/_828.pdf

8. Бучач і Бучаччина /Під редакцією Островецького М. – Нью-Йорк-Сідней-Торонто: Наукове т-во ім.Т.Г.Шевченка, 1972.

УДК 005.6+517

Калитка А. Е.

Науковий керівник: к.т.н., доцент Івануша А. І.

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЗАПОБІГАННЯ НАДЗВИЧАЙНИМ СИТУАЦІЯМ

Небезпеки та загрози в природній та техногенній сферах реалізуються, коли характеристики природних процесів і явища, параметри виробництва та інші техногенні процеси досягають певного критичного рівня або навіть перевищують його, у результаті - природний або техногенний процес повертається до норми. Це може супроводжуватися руйнівним або іншим негативним впливом на навколишнє середовище та життя людини, що призводять до природної або техногенної катастрофи різної інтенсивності та масштабу – джерело надзвичайна ситуація, яка, у свою чергу, спричиняє природну, техногенну або соціальну надзвичайну ситуацію. Відповідно, важливим та потрібним є - визначити перспективну кількість надзвичайних ситуацій в Україні з метою розробки комплексу заходів щодо їх запобігання [1, 2].

Беручи до уваги вичерпні аналітичні дані, отримані під час дослідження [3], існує проблема розробки надійного методу визначення перспективи кількості надзвичайних ситуацій у контексті подальшої розробки відповідних заходів щодо їх запобігання та ліквідації.

Згідно з дослідженнями, проведеними вченими в Україні та світі за останні роки, було визначено, що існує зростаюча тенденція до кількості надзвичайних ситуацій у всьому світі. Прогнозування кількості природних і техногенних катастроф стає все більш важливим, враховуючи статистику ООН, яка демонструє значне збільшення матеріального збитку, заподіяного

надзвичайними ситуаціями. Вітчизняні та зарубіжні вчені приділяють значну увагу прогнозуванню надзвичайних ситуацій з метою їх запобігання. З цією метою розроблено певні методи прогнозування з використанням інформаційних технологій. Вчені розробляють наукові концепції, засновані на математичних методах, які використовуються в цьому напрямку [4-7].

Головним завданням розвитку системи попередження й ліквідації надзвичайних ситуацій є здійснення завчасно комплексу заходів, котрі спрямовано на попередження та максимально можливе зменшення ризиків щодо можливого виникнення надзвичайних ситуацій, а також збереження належного здоров'я людей, зниження матеріальних втрат і розмірів збитку навколишньому природному середовищу.

Метою даної стратегії є формування стратегії розвитку системи цивільного захисту з метою зменшення збитків та збереження життя людей. Задля цього реакція з самого початку буде зосереджена не лише на екстреній допомозі, а й на реабілітації як засобі надання допомоги громадам, що постраждали від стихійних хвороб, відновитись і рухатись до сталого розвитку. Дана стратегія намагатиметься пом'якшити ситуації, що погіршують вразливість та ризик, а також допоможе людям захистити та відновити засоби до існування.

Державна служба України з надзвичайних ситуацій є правонаступником Міністерства з надзвичайних ситуацій України та Державної інспекції техногенної безпеки України.

З метою впровадження сучасних європейських підходів у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, забезпечення пожежної та техногенної безпеки, а також здійснення державного нагляду (контролю) у сфері пожежної, техногенної безпеки та діяльності аварійно-рятувальних служб, розроблення заходів щодо інтеграції України до Механізму цивільного захисту Європейського Союзу, потрібно продовжити реалізацію Стратегії реформування системи Державної служби України з надзвичайних ситуацій у напрямках:

- переходу від системи державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки до системи запобігання виникненню надзвичайних ситуацій та профілактики пожеж;
- удосконалення законодавства щодо виконання завдань (функцій) у сфері пожежної та техногенної безпеки органами місцевого самоврядування та суб'єктами господарювання;
- надання методичної та практичної допомоги органам місцевого самоврядування щодо утворення пожежно-рятувальних підрозділів місцевої та добровільної пожежної охорони в об'єднаних територіальних громадах;
- інтеграції ДСНС до органів державного ринкового нагляду з віднесенням до повноважень здійснення ринкового нагляду стосовно засо-

бів цивільного, протипожежного захисту, піротехнічних виробів; попередження виникнення надзвичайних ситуацій і пожеж на об'єктах суб'єктів господарювання різних форм власності.

Для забезпечення доступності для населення послуг у сфері захисту від пожеж та надзвичайних ситуацій, громадської безпеки, екстреної медичної допомоги органами місцевого самоврядування за методичної та практичної підтримки потрібно збільшити кількість центрів безпеки, у яких можуть розміщуватися пожежно-рятувальні підрозділи, підрозділи Національної поліції та бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги.

У таблиці 1 подано кількісні показники класифікованих НС, що виникли у 2018 році.

Таблиця 1
Кількісні показники надзвичайних ситуацій за 2018 рік

Вид НС	Кількість				Постраждало людей		Загинуло людей		
	НС		НС		НС		НС		
	017	2018	017	2018	017	2018	017	2018	
НС техногенного характеру									
НС унаслідок аварій чи катастроф на транспорті	6	1	8	1	3	0	8	6	3
НС унаслідок пожеж, вибухів	2	2	2	2	4	2	9	6	2
НС унаслідок аварій в електроенергетичних системах		0		1	0		0	0	0
НС унаслідок аварій у системах життєзабезпечення		7		5	0		0	0	0
НС природного характеру									
НС Геологічні		1			0		0	0	0
НС Метеорологічні		7		0	5		5	1	3
НС Гідрологічні		2			4		5	1	1
НС поверхневих вод		2			4		5	1	1
НС Медико-біологічні	6	8	1	1	47	7	44	2	7
НС соціального характеру									
НС Встановлення вибухового пристрою у багатолюдному місці		2			5		4	1	3
НС,		7			1		0	2	6

пов'язані з нещасними випадками з людьми						2	
--	--	--	--	--	--	---	--

У таблиці 2 подано кількісні показники класифікованих НС, які сталися на території України протягом 2009 – 2018 років.

Таблиця 2

Кількісні показники надзвичайних ситуацій
у період з 2009 по 2018 роки

Регіон України	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Житомирська	9	8	6	10	3	5	5	8	5	23
Вінницька	14	9	7	6	3	6	5	4	7	16
Волинська	8	4	7	1	8	6	6	10	5	17
Дніпропетровська	10	17	10	5	3	6	5	8	4	19
Донецька	31	35	29	25	20	20	7	6	24	51
Івано-Франківська	9	8	4	3	3	2	3	5	7	10
Київська	13	9	7	13	4	3	13	5	6	21
Луганська	16	26	18	13	11	7	3	4	5	24
Львівська	16	11	14	20	14	7	4	6	3	33
Одеська	11	14	17	13	10	9	7	14	13	36
Полтавська	7	3	9	8	3	7	5	2	3	17
Рівненська	14	5	11	4	3	5	4	6	10	15
Харківська	16	14	11	11	8	10	9	6	10	27
Херсонська	11	19	6	15	4	10	4	5	9	30
м. Київ	4	4	4	9	8	3	14	7	12	19

Отже, аналіз динаміки НС за останні 10 років показав, що в цілому кількість НС має тенденцію до зниження, зокрема у 2018 році зареєстровано найменшу кількість загиблих у НС та найменшу кількість НС техногенного характеру за період спостережень 2009 – 2018 років.

Впровадження стратегії розвитку системи запобігання надзвичайним ситуаціям допоможе уникнути надзвичайних ситуацій, тим самим забезпечить людям стабільний рівень життя.

Список використаних джерел:

1. Пістун, І. П. Безпека життєдіяльності : підручник / І. П. Пістун, В. І. Кочубей. — Суми : Університетська книга, 2012. — 576 с.

2. Джигирей, В. С. Безпека життєдіяльності [Текст] : учбовий посібник / В.С. Джигирей, В.Ц. Жидецький. - Вид. 2-ге, випр. - Львів : Афіша, 2000. - 254 с.
3. Звіт про основні результати діяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій у 2019 році. Режим доступу : https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit_2019/zvit-2019-dsns.pdf.
4. Rak Yu.P. Information technologies in strategic management of vital activity safety project portfolios / Yu.P. Rak, V.V. Kovalyshyn, O.B. Zachko, I.G. Barabash, A.I. Ivanusa // Eastern-European journal of enterprise technologies. – 2011. – №1/5(49). – С. 42-44.
5. Івануса А.І. Проектно-орієнтоване управління ресурсами при реагуванні на надзвичайні ситуації у сільській місцевості / А. І. Івануса, Ю. Я. Сенік, А. І. Герасимчук // Вісник НТУ «ХП»: зб. наук. праць. – Харків, 2016. – №2(1174). – С. 62-67.
6. Івануса А.І. Методи та моделі безпеко-орієнтованого управління зацікавленими сторонами проектів у системі цивільного захисту / А.І. Івануса, С.О. Смеляненко, Є.В. Морщ // Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності: зб. наук. праць. – Львів, 2019. – С. 36-43.
7. Рак Ю.П. Проектно-орієнтовані принципи побудови класифікаційної моделі спортивно-видовищних споруд / Ю.П. Рак, О.Б. Зачко, А.І. Івануса // Управління проектами та розвиток виробництва. – 2011. – № 1(37). – С. 14-20.

УДК 537.3

Котляр Н. І., Кордюк Д. Р.
Науковий керівник: Третяк О. І.
м. Львів, ЛНУ ім. Івана Франка

ДИНАМІЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ ПАЛИВА

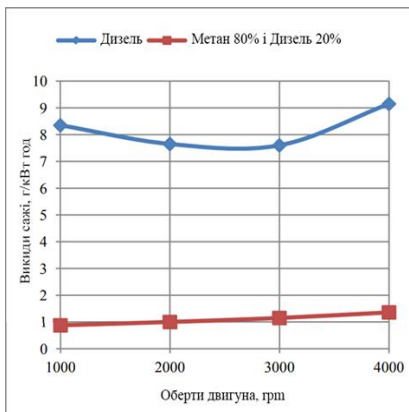
Сьогодні провідні країни світу все більше розвивають ринок біопалива. Основною метою такої діяльності є зменшення викидів вуглекислого газу в атмосферу. Частка біопалива лише для транспортної галузі становить близько 4% світового ринку палива, тоді як в Україні ця частка становить менше 1%. Найбільшими виробниками біопалива в світі є США, Бразилія та Європа. У сукупному обсязі виробництва енергії в ЄС частка біопалива в середньому становить 1,6%, зокрема в Німеччині – 3%, у Франції 2,1%, у Польщі – 1,5%, тоді як в Україні – приблизно 0,05%. За 2018 рік 62% внутрішнього споживання бензину та 90% споживання дизельного палива дося-

гається за допомогою імпорту. Згідно закону про альтернативні види палива[2], держава повинна всіляко сприяти виготовленню біопалива, проте майже вся сировина, з якої виготовляють біопаливо йде на експорт. Збільшення ринку біопалива в Україні зменшить її енергетичну залежність.

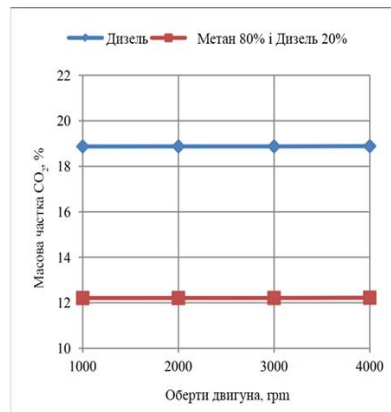
В Україні частка викидів вуглекислого газу, яка припадає на транспортну галузь, становить близько 18%[4]. Використання біопалива дозволить значно зменшити викиди діоксиду вуглецю, що призведе до покращення екологічної ситуації в країні, особливо у густонаселених регіонах. До того ж, зараз досліджуються нові покоління біопалива, які мали б виготовлятися з органічних відходів та водоростей[3].

В Україні кількість транспортних засобів, який використовує дизельне паливо зростає, тому модифікації складу для дизельного палива теж потрібні. Згідно з проведеними дослідженнями щодо використання суміші метану та дизельного палива замість звичайного дизельного палива[8], можливо значно зменшити викиди вуглекислого газу та сажі в довкілля (Рис.1 а, б).

У будь-якому паливі можлива присутність частки води з різних причин. Особливо це стосується біопалива та бензину. Наявність води значно погіршує якість палива, що призводить до збільшення шкідливих викидів в атмосферу та зменшення ресурсу механізмів, які працюють на цьому паливі.

а

б

Рис.1 Місткість сажі(а) та вуглекислого газу(б) у вихлопних газах дизельного двигуна в залежності від його обертів

Через фактори, описані вище, контроль співвідношення етанолу, води та інших біодобавок у біопаливі є дуже важливим для двигунів внутріш-

нього згорання. Для визначення співвідношення між паливом та етанолом використовують ємнісний зонд. Однак вмістом води в біопаливі не можна нехтувати, і вважати що ця кількість буде сталою у часі – теж помилка. Тому необхідне вимірювання частки води в біопаливі в реальному часі.

Для вимірювання концентрації води та етанолу в паливі пропонується використовувати датчики, які використовують дві технології: вимірювання електричного імпедансу та акустичного імпедансу. Поєднання цих технологій дає доволі високу точність вимірювання складу речовини. За допомогою таких датчиків можливо контролювати викиди CO₂ в атмосферу та попереджати вихід з ладу деталей і механізмів через неякісне паливо. Застосування таких технологій дозволить підвищити рівень безпеки технологічних процесів, де використовуються механізми, які працюють на рідкому паливі.

Отже, підсумовуючи вище наведене, транспортним компаніям та іншим підприємствам, необхідно розробляти програми, в яких передбачати заміну звичайного палива на біопаливо і навпаки, та обладнання деталей і механізмів, які будуть працювати на такому паливі, запропонованими датчиками для контролю параметрів палива. Це дозволить покращити не лише екологічну обстановку, а й безпеку життєдіяльності в цілому.

Список використаних джерел:

1. Конституція України.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (09.04.2021).
2. Закон України про альтернативні види палива.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1391-14#Text> (09.04.2021).
3. Y. Su, P. Zhang, Y. Su, An overview of biofuels policies and industrialization in the major biofuel producing countries, *Renew. Sust. Energ. Rev.* 50 (C) (2015) 991–1003.
<http://EconPapers.repec.org/RePEc:eee:rensus:v:50:y:2015:i:c:p:991-1003>.
4. Екологічні аспекти. URL: <http://auto.cost.ua/ekologichnij-aspekt/#prettyPhoto> (09.04.2021).
5. M. Marouf Wani «Thermodynamic Potential for Reducing the GHG (CO₂) Emissions from a TCI CI Engine by Using Methane 80% and Diesel 20% in the Dual Fuel Mode», *International Journal of Energy Engineering* 2018, 8(2): 30-39.

УДК 340.12, УДК 327

¹Кравчук Д. Г. Г., ²Кравчук С.М.¹Національного університету «Львівська політехніка»,²Львівський національний університет ім. І. Франка

АНТИТЕРОРИСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОБСЄ ЯК ПРОТИДІЯ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИМ ЗАГРОЗАМ БЕЗПЕКИ

У Європі існує певна система заходів щодо довіри, яка ґрунтується на документах Організації з безпеки та співпраці в Європі (далі – ОБСЄ). Ці заходи включають безпеку щодо співпраці держав та інформування про військову діяльність, скерування спостерігачів на військові навчання.

ОБСЄ у Європі – це єдина європейська організація у сфері безпеки яка займається безпосередньо раннім попередженням, врегулюванням конфліктів, а також післякризовим відновленням в кризових регіонах. Окрім того – превентивною дипломатією, спостереженням за виборами, екологічною безпекою в Європі. [1.]

ОБСЄ застосовує комплексний підхід до безпеки, що включає військово-політичний, економічний, екологічний та гуманітарний аспекти. Тому вона займається широким колом питань, що стосуються безпеки, в тому числі контролем над розповсюдженням озброєння, заходами щодо встановлення довірливих відносин і питаннями безпеки, правами людини, правами національних меншин, розвитком демократичних інститутів, стратегіями правоохоронної діяльності, боротьбою з тероризмом, економічною та екологічною діяльністю.

ОБСЄ включає 57 держав – учасниць, які мають рівний статус. Рішення не мають юридично обов'язкового характеру, проте мають важливе політичне значення.

Сфера діяльності ОБСЄ визначена у Кінцевому акті, підписаному в Гельсінкі 1 серпня 1975 року. Були сформульовані 10 основних принципів, що регулюють взаємовідносини між державами-учасниками, у тому числі незастосування сили та недоторканність кордонів, встановлених після закінчення Другої світової війни. Два цих принципу досі залишаються наріжним каменем європейської системи безпеки.

Підписання Паризької хартії для нової Європи в грудні 1990 року дозволило інституціоналізувати НБСЄ, яке після Будапештського саміту грудня 1994 року була перейменована в ОБСЄ.

ОБСЄ – єдина організація, яка працює у сфері кооперативної інклюзивної безпеки в євроатлантичному та євразійському регіонах. Вона служить майданчиком для постійного політичного діалогу між 57 (з 2012 р.) державами-учасниками. Штаб-квартира організації знаходиться у Відні.

До складу ОБСЄ входять Секретаріат і три автономних інститути: Бюро з демократичних інститутів і прав людини (БДПІЛ), Верховний комісар у справах національних меншин (ВКНМ) і Представник з питань свободи засобів масової інформації, кожен з яких призначається строком на 3 роки. [2.].

Функції ОБСЄ (керівні ідеї, засади) – це здійснення превентивної дипломатії шляхом: 1) проведення постійного політичного діалогу у Відні, 2) діяльності голови, 3) посередницької роботи, 4) діяльності Верховного комісара у справах національних меншин, 5) 15 польових місій в Південно-Східній і Східній Європі, а також в Центральній Азії. [3.].

Антитерористична діяльність відіграє центральну роль в зусиллях ОБСЄ з протидії транснаціональним загрозам безпеки. ОБСЄ керується "Консолідованою концептуальною базою ОБСЄ для боротьби з тероризмом", яка означила основні принципи роботи та стратегічну спрямованість щодо боротьби з тероризмом. Робота ведеться з метою впровадження застосування міжнародно-правової бази боротьби з тероризмом для зміцнення безпеки проїзних документів, протистояння насильницькому екстремізму й радикалізації, який веде до тероризму, а також для протидії використанню мережі Інтернет в терористичних цілях і звичайно захисту критично важливих об'єктів енергетичної інфраструктури.

Сьогодні загрози безпеки значно зросли. Небезпека тероризму часто не прив'язана до окремої країни, кордонів тощо. Нові кримінальні системи, як правило, взаємопов'язані та організовані, а кордони між злочинністю і тероризмом розмиті. ОБСЄ реагує на ці транснаціональні загрози в рамках комплексної стратегії з нахилом на боротьбу з тероризмом. Сьогодні контролюються кордони та створена сучасна, демократична та ефективна поліція.

Департамент з транснаціональних загроз працює для забезпечення і зміцнення узгодженості, ефективного використання ресурсів ОБСЄ для вирішення цих завдань. Він складається з чотирьох блоків – Антитерористичний підрозділ, Відділ з питань прикордонної безпеки і управління кордонами, Відділ стратегічних питань поліційної діяльності та координаційний осередок. Департамент також має справу з наскрізними темами, такими як кібербезпека й безпека у ланці інформаційно-комунікаційних технологій.

Загалом ОБСЄ має також механізмами для діяльності у полі людського виміру, що дозволяють реагувати на серйозні порушення зобов'язань ОБСЄ у сфері прав людини.

Список використаних джерел:

1. Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ). URL: <https://reff.net.ua/46489->

Organizaciya_po_bezopasnosti_i_sotrudnichestvu_v_Evrope_OBSE.html (дата звернення: 08.04.2021).

2. Бердюк В.І., Погорецький М.А. Міжнародне співробітництво у сфері протидії тероризму. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). №21, – 2009, С. 23-32.

3. Organization for Security and Co-operation in Europe. URL: <https://www.osce.org/> (date of appeal: 2021.04.08).

УДК 340.12

Кравчук С.М.

Українська академія друкарства;

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ БЕЗПЕКИ

Розвиток безпеки ґрунтується на біологічному інстинкті самозбереження. З природного права закономірно постає об'єктивне право. Життя, як унікальна форма буття потребує правового захисту в соціальній організації суспільства та є важливим мотивом діяльності людини, її інтелектуальних досліджень та впроваджень задля її ж безпеки.

Поняття «безпека» вимагає осучаснення, яке зумовлене змінами, які відбуваються всередині країни, світі. А небезпечні фактори та шляхи їх подолання набувають принципово нову значущість. Проблемою безпеки, як правовою категорією займалось не так багато науковців. Проте у контексті цього терміну завжди особливо цікавим та актуальним буде питання безпеки держави, а отже і теоретичний зміст цього поняття. Загалом це досить об'ємне за змістом поняття, яке потребує постійного реагування на суспільні зміни, реформи у всіх сферах: правовій, економічній, соціальній тощо.

Це термін можна розглядати : 1) в історичному контексті; 2) у зв'язку з політичними відносинами; 3) у зв'язку з господарськими відносинами; 4) трудовими відносинами; 5) як філософську категорію. Так чи інакше безпека це завжди елемент певної системи, відносин, буття. Загальними важливими рисами безпеки можна визначити – стійкість, надійність, незмінність, певність визначеного стану речей, відносин і цілісної системи загалом.

Феномен безпеки як просте поняття та феномен безпеки держави як комплексне, – потребують законодавчого закріплення, як дефініції. Будь-яка їх інтерпретація буде завжди відмінною залежно від сфери охоронюваних відносин пов'язаних з нею.

Безпека в об'єктивному сенсі – відсутність загрози найважливіших підвалин суспільства.

Безпека у суб'єктивному сенсі – відсутність негативних емоцій та впевненість у захисті від руйнування базисних цінностей.

Небезпека – це реальна загроза настання необхідних подій, зазвичай руйнівного характеру, порушення певної рівноваги, стійких зв'язків тощо.

Якщо розглядати термін як «безпека держави», то він включає захист від внутрішніх та зовнішніх несприятливих впливів які захищають її цілісний поступальний розвиток, а також індивідуальний розвиток всіх членів відповідного громадянського суспільства. В особливості необхідно наголосити на безпеці та гарантії такої важливої цінності як життя людини.

Отже, безпека – це складне багатогранне, комплексне явище, яке тісно пов'язане зі станом розвитку суспільних відносин, обумовлене розвитком та поєднанням глобалізаційних інтересів та внутрішньодержавних.

Правове регулювання безпеки являє собою одну з найскладніших всеохопних теоретико-прикладних проблем, яка завжди буде актуальною для людини, держави, світу загалом.

Міждисциплінарний науковий підхід може стати хорошим ресурсом, підґрунтям для побудови ефективної системи об'єктивно-правового регулювання.

УДК 336.713:343.72

Лаврик С.Б., Вольних А.І.

Науковий керівник: д.е.н., проф. Живко З.Б.

м. Львів, Львівський державний університет внутрішніх справ

ШАХРАЙСТВО ЯК ЕКОНОМІЧНИЙ ЗЛОЧИН

Економіка – матеріальна основа існування та розвитку будь-якої держави. Саме тому формування ефективної економічної системи, стійкої до впливів зовнішніх та внутрішніх загроз є особливо актуальним. Проте забезпечення економічної безпеки держави та розбудова вітчизняної економіки неможливі без протидії економічній злочинності. Ефективність протидії злочинам в економічній сфері залежить від наявності та доступності інформації про кількісні та якісні параметри цих злочинів. З 2016 р. статистика кримінальних правопорушень подається до Генеральної прокуратури України [1]. Проте із зазначених правопорушень безпосереднє відношення до економічної діяльності мають злочини проти власності та у сфер господарської діяльності. Загальну тенденцію кримінальних злочинів та економічних злочинів наведено на рис. 1.

Рис. 1. Динаміка кримінальних злочинів в Україні за 2016-2018 рр., одиниць. Складено автором за даними [1]

Упродовж 2016-2018 рр. спостерігаємо тенденцію до скорочення кількості кримінальних злочинів в цілому та економічних злочинів, зокрема. Експерти зазначають, що зменшення кількості зареєстрованих злочинів свідчить про зниження активності правоохоронців у цій сфері. Найбільшу частку в кримінальних злочинах займають злочини проти власності. Водночас, у загальній кількості злочинів найбільшу питому вагу займають тяжкі злочини та злочини середньої тяжкості. Так за даними Генеральної прокуратури України, упродовж періоду, що аналізується кількість злочинів проти власності скоротилася на 101699 злочинів (рис.2).

Найбільше упродовж аналізованого періоду здійснювалось крадіжок, шахрайських дій та грабежів. Як показують результати дослідження, проведеного компанією PwC, у 2018 році 48% українських юридичних осіб постраждали від економічних злочинів та шахрайств, що на 5 % більше, аніж у 2016 р. [2; 3]. Як вказують опитані респонденти найбільш часто вони стикаються із хабарництвом і корупцією, на що вказали 73% опитаних респондентів. Також часто трапляються незаконне привласнення майна, злочини у сфері публічних закупівель, шахрайство при управлінні персоналом та кіберзлочини (рис. 3).

Доцільно зазначити, що у 2018 р. в Україні значно знизився індекс сприйняття корупції до 30 балів. Проте, як бачимо, вказані покращення на знайшли відображення на результатах опитування.

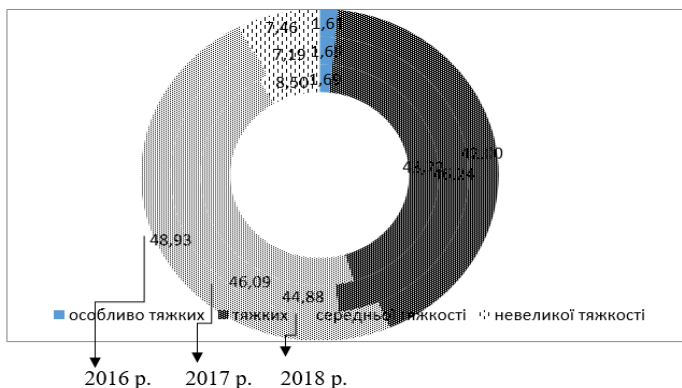

Рис. 2. Структура злочинів проти власності в Україні за 2016-2018 рр., % від загальної кількості. Складено авторами за даними [1]

Для профілактики економічних злочинів доцільно з'ясувати причини скоєння таких злочинів та сформуванати «портрет» злочинця. Як показали результати опитування, у 2018 р. 36% шахрайств були скоєні третьою стороною [2]. Даний показник відповідає загальносвітовій практиці. Так рівень шахрайств скоєний третьою стороною у сіті становить 40%. Водночас, частка шахрайств вчинених працівниками підприємств перевищив загальносвітовий рівень (52%) і в Україні становив 56% [2]. Найчастіше злочини проти своєї ж організації здійснює вище керівництво, частка підприємств, які вказали на це становить 55%. Значимо, що значення даного показника збільшилось вдвічі, порівняно із 2016 р. Так, у 2016 р. тільки 27% вищого керівництва компанії вчиняли злочин проти власного підприємства. Основною причиною вчинення економічних злочинів 70% зазначили можливість його скоїти, що на 28% більше, аніж у 2016 р.

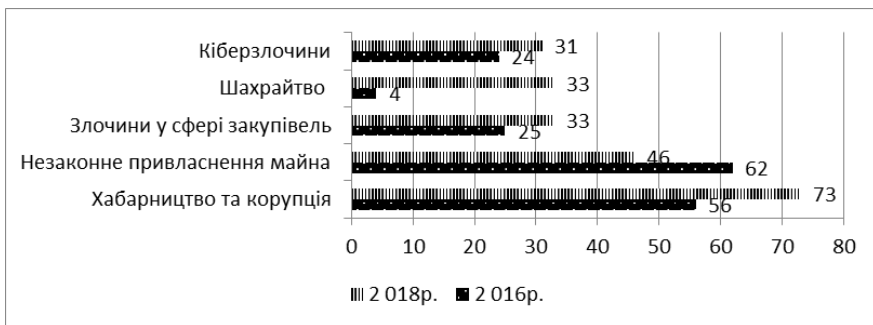

Рис. 3. Види економічних злочинів в Україні у 2016 р. та у 2018 р., % Складено авторами за [2]

З метою розробки ефективних заходів боротьби із шахрайством доцільно виокремити основні фактори, що впливають на працівників. Існує три основних чинники, що призводить до здійснення шахрайства з боку працівників: тиск в середині компанії, можливість вчинення шахрайства та атмосфера виправдання дій працівника фірми [3]. Для скоєння шахрайських дій працівниками необхідна наявність всіх трьох чинників. Отже, для запобігання шахрайству доцільно впливати на них. Це можливо шляхом формування атмосфери відкритості на всіх рівнях організації, запровадження ефективних механізмів внутрішнього фірмового контролю, формування позитивної корпоративної культури та несприйняття співробітниками шахрайських дій.

В результаті проведеного дослідження виявлено, що збитки від банківського шахрайства щорічно зростають. Клієнти банків самі банківські установи втрачають кошти завдяки різним шахрайським діям. Найбільш популярними методами здійснення банківського шахрайства є соціальна інженерія, фішинг та вішинг. Для боротьби з такими видами банківського шахрайства доцільно розробити низку заходів, реалізація яких потребує застосування методів Data Mining та розвинутих інформаційних технологій.

Список використаних джерел:

1. Сайт Генеральної прокуратури України. URL: <https://old.gp.gov.ua/ua/statinfo.html>
2. Fraud Digest. Украинская межбанковская ассоциация членов платежных систем ЕМА. 2018. URL: <https://ema.com.ua/fraud-digest->. (дата звернення 21.07.2020)
3. Родченко С.С., Живко З.Б. Фінансове шахрайство у фінансовій сфері: сутність, види та сучасний стан. Науковий вісник Ужгородського національного університету. №31, 2020. 98-103.

УДК- 614.8.084

Лемішко М. В.

Науковий керівник: к.т.н. старший викладач Гаврилюк А.Ф.
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

АНАЛІЗ ПРАВОВИХ ОСНОВ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОТИПОЖЕЖНОЇ СЛУЖБИ РЕСПУБЛІКИ ФРАНЦІЇ

Формування правової держави включає в себе складний процес. Діяльність по попередженні, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, забезпечення пожежної безпеки є важливим елементом забезпечення безпеки будь-якої держави.

У Франції налічувалося більше 250 тис. пожежників. До цього числа входять:

- добровільні пожежні - 80%;
- професійні пожежники - 15%;
- військові пожежні: Саперна Бригада паризьких пожежних (BSPP) і Батальйон моряків-пожежних Марселя (ВМРМ);
- засвідчені агенти протипожежної безпеки, які займаються проти-пожежною безпекою в деяких аеропортах і на інших об'єктах [1].

Практично всі пожежні входять в Національну Федерацію Пожежних Франції. Вона функціонує вже понад 120 років і призначена для захисту пожежників і поліпшення якості їх служби.

Щороку Національна Федерація проводить конгреси, на яких представляються останні досягнення в сфері виробництва пожежної техніки і обговорюються проблеми діяльності пожежних.

Діяльність добровільних пожежних формувань у Франції спрямована не тільки на запобігання та гасіння пожеж, а й на надання допомоги у всіх аварійних ситуаціях, на ліквідацію наслідків стихійних лих. Гасіння пожеж становить 13% від всіх видів допомоги.

Добровільні пожежні у Франції - це і чоловіки, і жінки, звичайні громадяни, які, паралельно з виконанням їх професіональних обов'язків, беруть участь у протипожежній діяльності і повинні по сигналу про пожежну тривогу, незалежно від зайнятості, прийняти участь в гасінні пожежі. Кожен з них прикріплений до спеціалізованого центру, який сповіщає і координує їх дії. Вони регулярно підвищують рівень своєї освіти, проходячи спеціалізовані курси, і можуть брати участь у всіх типах завдань, що покладаються на пожежні команди і служби порятунку.

Середній вік 54% добровольців становить менше 35 років. Вони отримують винагороди за виконання своїх обов'язків, а також можуть піти в так звану відставку після 20 років служби в якості добровільного пожежного. Пільги та соціальні гарантії встановлюються органами місцевого самоврядування.

Участь добровольців в рятувальних операціях (в тому числі в гасінні пожеж) оплачується, за ними також зберігається заробітна плата за основним місцем роботи за час, проведений на оперативній роботі в добровільній пожежній охорони (ДПО). Крім цього існує моральне стимулювання у вигляді нагород, відзнак, громадської подяки. Їх безплатно забезпечують обмундируванням, харчуванням в період служби в розподілах ДПО [2].

Добровольці проходять спеціальну підготовку - мінімум 250-260 годин, потім здають іспити і тільки після цього з ними укладають контракти на п'ять років. Їх включають в графіки чергувань, які узгоджують з начальством за основним місцем роботи добровольців. Також вони мають право на відпустку в будь-який час року.

Професійні пожежники Франції - це державні службовці адміністративно територіальних утворень. Вони отримують спеціалізовану початкову освіту, а потім безперервно її підвищують протягом своєї кар'єри.

Пожежники у Франції перебувають в підпорядкуванні МВС. Діяльність як добровільних, так і професійних пожежних фінансується в основному за рахунок коштів місцевих органів влади.

Протипожежна діяльність організована таким чином. На рівні міста за протипожежну безпеку відповідає мер. Кожне місто або район захищений Резервною і пожежною департаментською службою. Нею керує вищий офіцер, і дана служба має подвійне підпорядкування - перфекту, який здійснює управлінську діяльність і президенту своєї адміністративної ради, яка здійснює фінансове управління. Відповідає за аналіз небезпечних ситуацій та забезпечення підконтрольної території необхідними протипожежними засобами. На національному рівні керівництво здійснюється Міністерством Внутрішніх Справ Франції через Департамент цивільного захисту і безпеки [3].

У Франції існує наступна специфіка. Міське керівництво самостійно визначає, які категорії пожежних здійснюватимуть свою діяльність. Команди деяких великих міст складаються повністю з професійних пожежних, а в сільських громадах зі слабкою щільністю населення свою діяльність здійснюють добровольці.

У таких містах, як Париж і Марсель, протипожежну діяльність здійснюють військові пожежники. Це Бригада паризьких пожежних (8000 чоловік) і батальйон моряків-пожежних Марселя (2450 чоловік).

Пожежна служба Парижа обслуговують столицю Франції, де проживає понад 6 млн людей. У надзвичайних ситуаціях при зверненні за номером телефону 112 або 18 пожежна служба реагує на виклик. Реагування проводиться при пожежах, наводненнях, медичних надзвичайних ситуаціях, вибухах, загрозах навколишньому середовищу і в інших випадках, коли потрібна екстрена допомога. Щоб допомогти запобігти надзвичайним ситуаціям, пожежна служба також бере участь в розробці нормативних стандартів для будівель, встановлює системи оповіщення та проводить навчання.

Пожежні Франції, мають право на оплачувані відпустки через хворобу, а в разі неможливості виконувати свої посадові обов'язки в зв'язку з хворобою вони можуть бути спрямовані на інші посади, що відповідають їх стану здоров'я. Також їм може бути запропоновано працювати неповний робочий день.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що протипожежна служба у Франції має тривалу історію становлення і розвитку. Великим перевагами організації пожежної справи в цій країні є участь більшого числа добровільних пожежних формувань в системі протипожежної безпеки,

що сприяє найбільш оперативному і ефективному реагуванню та ліквідації вогнищ загоряння.

Недоліком системи організації є існування складної системи підпорядкованості. Немає єдиного центру організації та керівництва всіма пожежними формуваннями, яким в Україні є ДСНС України.

Список використаних джерел:

1. Пожежники Франції [Електронний ресурс] Режим доступу до посилання: <http://www.pompierdefrance.org>.
2. Офіційний вісник Французької Республіки [Електронний ресурс] Режим доступу до посилання: www.legifrance.gouv.fr.

УКД 005.6

Луцюк А.М.

Науковий керівник: Саміло А.В.

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Інститут адміністративної відповідальності у галузі пожежної безпеки в українському законодавстві та правовій науці в основі є незмінним з часів існування Радянського Союзу. Він залишається одним із «останніх бастионів» в українському адміністративному праві, стосовно реформування якого існує недостатня кількість пропозицій кардинального характеру. Це виглядає дивно з огляду на помітні кроки представників української адміністративно-правової науки, спрямовані на відхід від радянського розуміння цієї галузі права.

Зважаючи, що Україна та інші країни СНД мають спільні проблеми щодо забезпечення пожежної безпеки, вивчення оновленого законодавства останніх у частині відповідальності за правопорушення у галузі пожежної безпеки є доцільним для вітчизняного досвіду.

Проводячи більш детальний аналіз відомчої підпорядкованості структурних підрозділів пожежної охорони, В.А. Доманський зазначає, що в більшості випадків пожежна охорона в країнах Європи входить до структури органів внутрішніх справ (Франція, Італія, Англія, Фінляндія, Бельгія, Болгарія, Данія, Нідерланди), до структури місцевих рад та муніципалітетів (Іспанія, Норвегія), місцевої поліції (Австрія, Швейцарія), Міністерства юстиції (Греція) Міністерства охорони навколишнього середовища (Ірландія), Міністерства безпеки (Швеція).

У США й Ізраїлі забезпечення пожежної безпеки в державі покладається на Міністерство внутрішньої безпеки, до завдань якого входить запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, пов'язаних з пожежами, координація правоохоронними органами дій з ліквідації пожежі.

Деякі особливості має адміністративно-делікатне законодавство Німеччини, Австрії, Швейцарії. Відповідно до їх законодавства існують злочини, проступки та порушення в галузі пожежної безпеки. Провідним документом у цій сфері є Закон «Про адміністративні покарання», який закріплює особливості відповідальності у галузі пожежної безпеки.

Італійська Республіка однією з перших серед західноєвропейських країн почала формувати законодавство про адміністративні делікти та санкції. Предметом регулювання італійського адміністративного деліктного законодавства виступають порушення, які спричиняють накладення адміністративних санкцій. Аналіз положень Закону «Про зміни карної системи» від 24.11.1981 р. №689 засвідчує, що система законодавства у галузі пожежної безпеки складається з двох рівнозначних частин: карних порушень, передбачених Карним кодексом, але одночасно іменованих порушеннями, результатом яких є адміністративні санкції, порушень, передбачених адміністративним законодавством.

У США в 1974 р. був затверджений федеральний Закон про проти-пожежний захист і пожежну профілактику з подальшими поправками до нього. У законі детально викладено причини його створення і визначено завдання та рішення, спрямовані на поліпшення протипожежного захисту. Цим законом передбачено заснування керівного органу – Національної адміністрації з питань протипожежної безпеки і протипожежного захисту, а також детально викладено повноваження її керівника й коло питань, якими покликана займатися адміністрація.

Адміністративне деліктне право Німеччини історично завжди належало до кримінального права, яке врегулювало відповідальність за всі правопорушення в галузі пожежної безпеки. На відміну від Конституції України, за Конституцією Федеральної Республіки Німеччини кожна з федеральних земель має свою протипожежну службу, діяльність якої регламентується земельним законодавством про пожежну охорону, пожежну профілактику та контроль за безпекою.

Заслужують на увагу принципи визначення розмірів адміністративних штрафів за лісові порушення. Як правило, у законодавстві країни, що розглядаються, санкція не містить конкретно визначеної грошової суми розміру штрафу за вчинене адміністративне правопорушення, а більшість правових систем не прив'язує суму штрафу до певних встановлених у державі розмірів, як-то мінімальний неоподатковуваний дохід громадян (наприклад, в Україні) або мінімальна заробітна плата (наприклад, у Росії).

Удосконалення законодавства України про адміністративну відповідальність у галузі пожежної безпеки має відбуватись таким чином, аби зберегти позитивні здобутки національної системи права.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України. (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>)
2. Правознавство та правові основи цивільного захисту України. Р.С.Яковчука, А.В. Саміло (с.357-360).

УДК 364.442.6:316.776.4

Малець Д. Р., Цюприк Б. В.
Науковий керівник: канд. пед. наук Купчак М. Я.
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ У КРАЩІ СВІТОВІ БЕЗПЕКОВІ СИСТЕМИ: «СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ 2030»

В сучасному світі, будь-яка держава прагне зайняти гідне місце у міжнародному середовищі. Кожна країна хоче мати позитивний імідж та характеризуватися високим рівнем захисту від зовнішніх та внутрішніх небезпек. А також, щоб національні інтереси були в повній безпеці, а люди пишались Батьківщиною і жили в ній. В час глобалізації, ці та інші переваги, формуються за допомогою таких чинників: планування на довгострокові перспективи, відповідальність за всі види ресурсів, свідомість, справедливість та рівність. Тобто, вони формуються в умовах реалізації «Стратегії Сталого Розвитку». Головна мета стратегії – це гармонійний розвиток задля забезпечення гідного життя сучасних та майбутніх поколінь, а у широкому сенсі – збереження людства. Головна ідея - зберегти ресурси для існування нації сьогодні і у майбутньому. Шлях досягнення - забезпечення соціальної, економічної та екологічної безпеки [1, с. 122-128].

Україна входить до числа держав, які взяли на себе зобов'язання реалізовувати принципи сталого розвитку. У рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку відбувався саміт зі сталого розвитку, у ході якого схвалено нові орієнтири. Зміст підсумкового документу Саміту “Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку 2030” вмістив 17 цілей та 169 завдань, їх було схвалено і затверджено. Україна, як і інші країни-члени ООН, приєдналася до глобального процесу сталого розвитку.

Цілі «2030»відповідно до затребуваності їх виконання в Україні:

- подолання бідності;
- сприяння економічному зростанню, повній зайнятості та гідній праці;
- підтримка здоров'я населення;
- якість освіти;
- скорочення нерівності;
- сприяння індустріалізації та інноваціям, створенню стійкої інфраструктури;
- глобальне партнерство заради стійкого розвитку;
- мир та справедливість;
- забезпечення доступу до добросовісного правосуддя;
- забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості міст;
- забезпечення доступу до сучасних джерел енергії;
- забезпечення гендерної рівності;
- захист екосистем суші, раціональне лісокористування;
- подолання голоду;
- забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва;
- раціональне використання будь-яких водних ресурсів;
- вжиття заходів щодо боротьби зі зміною клімату та його наслідками.

Дане питання затверджено Указом Президента №722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [2].

Глобалізація вже давно є звичним поняттям в суспільному житті. Вона впливає на кожного з нас, і на країну загалом. Серед позитивного впливу на Україну можна виділити:

- розширення комунікації населення з громадянами інших країн;
- зростання кількості громадян, які вільно володіють іноземною мовою;
- участь та співпраця України в міжнародних об'єднаннях із питань безпеки;
- розширення можливості набуття позитивного досвіду спілкування на спільних підприємствах;
- набуття досвіду протистояння зовнішньому втручання у внутрішню політику України;
- відпрацювання практики відстоювання національних інтересів у всіх сферах національної безпеки;
- збільшення можливості відпочинку громадян за межами країни.

Проте, спостерігається і негативний вплив глобалізаційних процесів. Серед наслідків, які найбільше проявляються можна виокремити:

- втрати людського та інтелектуального капіталу України, через вплив його у інші держави;
- збільшення кризи національної економіки через посилення глобальних економічних криз;
- втрата контролю держави над соціально-економічними процесами;
- ігнорування національної ідентичності;
- тінізація національної економіки.

Якщо звернути увагу, то основні проблеми та цілі «2030» пов'язане з соціальною безпекою людей. Адже, суспільство не повинно жити у бідності, а повинно бути зайнятим і працювати в гідних умовах, завдяки чому сприяти сталому економічному зростанню. Найбільш актуальним питанням в Україні є забезпечення соціальної безпеки молоді. Серед глобальних цілей сталого розвитку провідною є та, що орієнтує на виконання вимог ощадливого ставлення до всіх видів ресурсів, щоб їх вистачило для гідного життя майбутнім поколінням. Адже, майбутнє – це найважливіший стратегічний ресурс суспільства.

За оцінкою експертів було визначено перелік проблем у державі пов'язаних з цим питанням. Найбільш вагомою стала невпевненість молодих людей у майбутньому. Соціально-економічна і суспільно-політична нестабільність в країні розхилюють впевненість молоді у гідному майбутньому. Низька цінність праці та погіршення якості середньої та вищої освіти, у сполученні з суттєвими труднощами працевлаштування після освітнього закладу стали причиною нового негативного явища в українському суспільстві – наявності значної кількості молодих людей із вищою освітою, які не працюють або працюють не за професією. Погіршення якості середньої та вищої освіти, є загрозою не тільки соціальної, але й національної безпеки, адже, це стає перешкодою для конкурентоспроможності країни. Втрачається можливість збереження іміджу України як країни з високоосвіченим населенням [1, с. 122].

Для попередження та мінімізації загроз соціальній безпеці молоді, необхідно вжити ряд заходів. По-перше, відновити системи соціальних цінностей, впровадити сучасні технології подання знань та надати можливості для розкриття здібностей молоді у трудовій сфері. Ключовими перетвореннями, також є досягнення цілей, які спрямовані на вирішення загальних проблем країни. Сюди належить:

- удосконалення законодавства та державного управління;
- подолання економічної кризи та забезпечення економічного зростання з одночасним зростанням добробуту громадян;
- подолання корупції;
- зниження рівня тінізації економіки.

Інтеграція України до розвинутого світового середовища потребує виконання вимог міжнародної спільноти. На сучасному етапі першочерговим є реалізація глобальних цілей «2030», відповідно до Указу Президента України №722/2019. Необхідно прийняти Закон «Про сталий розвиток», який буде регламентувати пов'язані з цією темою питання та посилити соціальну відповідальність за Глобальним договором. Важливо, також, включити сталий розвитку в систему національної безпеки. За допомогою ефективного планування можна вийти з кризового стану та витягнути країну з прірви. Потрібно вибрати шлях довгострокового планування та визначити перспективні напрямки розвитку [1, с. 145-147].

Список використаних джерел:

1. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки [Текст] : монографія / О. Ф. Новікова, О. Г. Сидорчук, О. В. Панькова [та ін.] / Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ; НАН України, Інститут економіки промисловості . — К. ; Львів : ІРІДУ НАДУ, 2018. — 184 с.

2. Указ Президента України від 30 вересня 2019 року №722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року».

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

УДК 347.73

Миколенко А.С.

Науковий керівник: к. е. н., доцент Чубань В.С.,

м. Черкаси, Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ

Криптовалюта як і будь-який інший ринковий продукт має ознаки особливого роду конкурентоспроможності, в умовах її масової появи на світових фінансових і товарних ринках вимагає проведення масштабних досліджень її особливостей.

Особливості криптовалют:

- криптовалюта не знайшла до теперішнього часу такого числа споживачів, як фіатні гроші;
- вони не будуть представляти небезпеки для стабільності цін, якщо їх емісія буде невеликою;
- для криптовалют ще не розроблена спеціальна нормативна база;
- криптовалюта може використовуватися для відмивання грошей, здобутих незаконним шляхом;

- криптовалюта не має обмежень у транскордонному поширенні;
- криптовалюта має, на відміну від фіатних грошей, фіксований обсяг емісії;
- та інше.

Протягом останніх десятиліть розвиток технологій набув великих масштабів. Так сталося і з фінансовими операціями. Велика кількість віртуальних валют чи криптовалют почали витісняти справжні, звичайні нам грошові одиниці.

Найпопулярніша криптовалюта – біткоїн. Термін «альткоїни» об'єднує всі інші, відмінні від біткоїну, криптовалюти. Їх правовий статус не визначений у більшості країн світу, а якщо визначений, то поступово змінюється – йде активний пошук їх місця серед об'єктів цивільних прав. Але масштаб їх поширення далекий від значних обсягів і значно перебільшений. Зараз обсяг крипторинку близько 70 млрд доларів США, в рамках світової економіки, це дуже мало. Але кількість криптовалют (і за кількістю різновидів, і за кількістю монет окремих криптовалют) та їх прихильників постійно зростає [1].

Правове регулювання криптовалют в Україні досить неоднозначне. Адже, відповідно до ч. 1 ст. 99 Конституції України, грошовою одиницею України є гривня. Це єдиний законний платіжний засіб в Україні, що приймається усіма фізичними та юридичними особами без будь-яких обмежень на всій території України.

Вперше, у 2014 р. НБУ у своєму роз'яснювальному, рекомендаційному документі «Роз'яснення щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти» Bitcoin» зробив першу спробу визначити правовий статус, який був прирівняний до грошового сурогату, який не може використовуватися фізичними та юридичними особами на території України як засіб платежу, оскільки це протирічить нормам українського законодавства. Через місяць після цього, НБУ публікує доповнену позицію щодо правомірності використання криптовалюти, згідно цього криптовалюта відноситься до операцій з торгівлі іноземною валютою. Але вже у 2018 р. НБУ дійшов висновку, що криптовалюта не може бути визнана грошовим сурогатом, залишивши біткоїн у сірій зоні українського законодавства.

Якщо мова йде про криптовалюту, то мається на увазі її купівля-продаж та майнінг. Майнінг – це основа діяльності мережі. Також 19.06.2018 року було опубліковано лист Держспецзв'язку № 04/02/02-1909, який визначив, що майнінг криптовалют не відноситься до ліцензованих видів послуг.

Складність правового статусу криптовалюти як широковживаного віртуального активу в Україні полягає в тому, що криптовалюта не підпадає під визначення електронних грошових коштів, яке надано в ст. 15 Закону України «Про платіжні системи й переказ коштів в Україні», а також не

підпадає під визначення платіжної системи, яке міститься в п. 29 ст. 1 зазначеного Закону. Криптовалюта також не є іноземною валютою у світлі вимог Закону України «Про валюту й валютні операції», не входить до переліку іноземних валют згідно з Класифікатором іноземних валют і не підпадає під визначення об'єктів цивільних прав, що перераховані в Цивільному кодексі, не будучи річчю (товаром), готівкою або безготівковими грошима, бездокументарними цінними паперами й майновими правами. Крім того, в криптовалют відсутні ознаки документа, у зв'язку із чим криптовалюта не може бути визнана грошовим сурогатом згідно з його визначенням в Законі України «Про Національний банк України». Складна природа й правова невизначеність криптовалют не дозволяє ототожнити її з будь-яким із суміжних понять (грошові кошти, валюта, валютна цінність, платіжний засіб, електронні гроші, цінні папери, грошовий сурогат тощо) [2].

Проект Закону України «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні» визначає криптовалюту як децентралізований цифровий вимір вартості, що може бути виражений в числовому вигляді та функціонує як засіб обміну, збереження вартості або одиниця обліку, що заснований на математичних обчисленнях, є їх результатом та має криптографічний захист обліку [3].

Законопроектом «Про обіг криптовалют в Україні» визначається, що криптовалюта – це програмний код (набір символів, цифр та букв), що є об'єктом права власності, який може виступати засобом міни, відомості про який вносяться та зберігаються як облікові одиниці у вигляді даних (програмного коду). При цьому в проекті зазначається, що до криптовалют застосовуються загальні норми, які розповсюджуються на право приватної власності, а до криптовалютних транзакцій застосовуються загальні положення про договір міни, відповідно до законодавства України [4].

28 квітня 2020 р. набрав чинності Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму й фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 6 грудня 2019 р. (далі – Закон 361-ІХ). Відповідно до п. 13 ч. 1 ст. 1 Закону 361-ІХ, віртуальним активом є цифрове вираження вартості, яким можна торгувати в цифровому форматі або переказувати та яке може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей.

Отже, на сьогодні основною проблемою регулювання правовідносин із криптовалютами, насамперед, є відсутність відповідних законодавчих норм, що можуть бути застосовані до криптовалют. Дуже важливо, щоб юридичний бік встигав за технічним, для ефективного масштабування в Україні бізнесу та взаємодії контролюючих органів з таким бізнесом.

Слід відмітити, що міжнародною спільнотою на сьогодні не визначено єдиних підходів до регулювання обігу криптовалют. По-перше, на да-

ний час міжнародними фінансовими установами та центральними банками не розроблено системних підходів до використання віртуальних валют. При цьому міжнародна банківська спільнота звертає увагу на те, що використання віртуальних валют потребує належного моніторингу та осмислення з боку державних регуляторів.

Список використаних джерел:

1. Голубєва Н. Ю. Правове регулювання криптовалют: чи на часі? / Часопис цивілістики. 2017. Вип. 26. С. 22-28.
2. Овчаренко А.С. Правове регулювання віртуальних активів та криптовалют в Україні: сучасний стан і перспективи / Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронний журнал» № 4, 2020. С. 196-199
3. Проект Закону України «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні» від 10.10.2017 р. №7183-1
4. Проект Закону України «Про обіг криптовалюти в Україні» від 06.10.2017р. №7183.

УДК 005.6+517

Стахів І. Є.

Науковий керівник: к.т.н., доцент Івануса А. І.

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ПРОЄКТ УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день будь-яка галузь чи сфера потребує високопрофесійних фахівців. Ефективна діяльність Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі- ДСНС України), виконання поставлених завдань передбачає підготовку таких фахівців цивільного захисту, які здатні забезпечувати реалізацію політики у сферах цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобіганню їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб. Виконання поставлених на ДСНС України важливих завдань залежить, насамперед, від професіоналізму фахівців служби цивільного захисту [1].

Значним напрямом соціальної політики держави є захист населення від наслідків надзвичайних ситуацій і система її державного управління. Науковці сфери державного управління велику увагу приділяють розробці механізмів реалізації державної політики розвитку галузі, одним з напрямків якої є реорганізація системи вищої освіти у сфері цивільного захисту

України. Втілення напрямів освітньої діяльності забезпечує галузева система освіти, до складу якої відносять заклади вищої освіти цивільного захисту та навчально-методичні центри цивільного захисту та безпеки життєдіяльності. Удосконалення системи фахового навчання здійснюють через розвиток існуючих та впровадження нових спеціальностей освітньої діяльності та передбачало такі види підготовки до дій у надзвичайних ситуаціях:

- підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації фахівців цивільного захисту України;
- підготовка осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту за ступенями вищої освіти “молодший спеціаліст”, “бакалавр”, “магістр”, “доктор філософії”, “доктор наук”;
- післядипломна освіта (професійна підготовка, підвищення кваліфікації спеціалізація та перепідготовка) осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту;
- підготовка науково-педагогічних та наукових кадрів для закладів вищої освіти та науково-дослідних установ цивільного захисту;
- функціональне навчання (підвищення кваліфікації цільового призначення) керівного складу та фахівців, діяльність яких пов’язана з організацією і здійсненням заходів цивільного захисту.

Сучасний етап розвитку України поставив перед теорією та практикою державного управління задачу модернізації системи цивільного захисту. Через недосконалість управління системою цивільного захисту, недостатню активність центральних та місцевих органів виконавчої влади стосовно забезпечення реалізації політики у сфері цивільного захисту, ефективність протидії надзвичайним ситуаціям залишається невисокою, на що вже багаторазово акцентували експерти та провідні вчені із зазначеної проблеми [2, 5]. Саме тому розробка науково обґрунтованих шляхів модернізації системи цивільного захисту є актуальною проблемою.

Вдала модернізація системи цивільного захисту України знаходиться у прямій залежності від ефективної реалізації планування заходів цивільного захисту, дій органів управління та сил, реагування на надзвичайні ситуації, взаємодії тощо [3, 4]. Тому робота керівного складу цивільного захисту та органів місцевого самоврядування під час організації, планування та керівництва органами управління і силами при загрозі та виникненні надзвичайних ситуацій яким необхідно системне вдосконалення у найближчий час.

Останнім часом спостерігається плавне оновлення матеріально-технічної бази ДСНС України, проте взагалі матеріально-технічне оснащення підрозділів реагування на надзвичайні ситуації залишається на невідповідному рівні та не у цілковитому обсязі відповідає теперішнім вимогам. Важливо вчасно й оперативного вдосконалювати оснащення сил цивільного захисту і, зокрема, підрозділів ДСНС України сучасною технікою,

озброєнням та впроваджувати передові технології ведення аварійно-рятувальних робіт, розмінування територій.

Процес розвитку, реалізація розширених завдань і функцій системи цивільного захисту потребує удосконалення професійної підготовки особового складу для усіх її служб. Підвищені вимоги до професійної готовності майбутніх фахівців служби цивільного захисту України через ускладнення внутрішньополітичної ситуації в державі спонукають до пошуку сучасних підходів до організації спеціальної підготовки у ЗВО ДСНС України. Перед ними виникають важкі завдання, що обумовлені певними факторами. Необхідністю забезпечення системи цивільного захисту України кваліфікованими фахівцями з теоретичною і практичною підготовкою це раз. По-друге, об'єктивною необхідністю в ефективно новому рівні підготовки офіцерських фахівців, що зумовлено участю випускників закладів освіти у заходах в межах міжнародного співробітництва у галузі реагування на надзвичайні ситуації природного та техногенного характеру. Вимогою формування у молодих кадрів потяг до безупинного самовдосконалення, готовності до постійного оновлення наукових знань, здобутих у ЗВО, уміння, швидко адаптуватись до перемін та коректувати свою професійну діяльність. Потрібно теж передивитись зміст оперативно-тактичної та професійної підготовки особового складу підрозділів ДСНС України з питань визначення і відроблення тактики дій згідно допустимих терористичних актів. Тому що на основі загострення глобальних проблем важлива увага суспільства спрямована на загальноосвітній сплеск терористичної активності кінця ХХ – початку ХХІ століть.

Ще одним із важливих напрямів розвитку системи цивільного захисту України є подальший розвиток законодавства та покращення нормативно-правової регламентації. Тому що недосконалість нормативно-правового забезпечення діяльності цивільного захисту України призводить до неефективного виконання поставлених завдань згідно запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, захисту населення і територій від їхніх наслідків.

Отже, комплексний механізм державного управління підготовкою спеціалістів цивільного захисту України є значним та сильно необхідним для формування ефективної системи підготовки майбутніх фахівців служби цивільного захисту України.

Список використаних джерел:

1. Про деякі питання Державної служби України з надзвичайних ситуацій: Указ Президента України від 16.01.2014 р. [Електронний ресурс] // Офіційне інтернет – представництво Президента Петра Порошенка. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/15318.htm>
2. Про затвердження Загальнодержавної цільової програми розвитку цивільного захисту на 2009–2013 роки [Електронний ресурс] : поста-

нова Кабінету Міністрів України № 156 від 25.02.2009 р. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>

3. Гудович О. Д. Механізми планування діяльності Єдиної державної системи цивільного захисту України / О. Д. Гудович, В. О. Тищенко // Науковий вісник академії муніципального управління [Текст] : зб. наук. пр. – Вип. 4. – 2013. – С. 97. – (Серія: «Управління»).

4. Івануса А.І. Модель проекту підвищення ефективності кадрової політики в силових структурах / А.І. Івануса, Я.І. Василюшин // Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності: зб. наук. праць. – Львів, 2014. – С. 94-98.

5. Івануса А.І. Проектно-орієнтоване управління ресурсами при реагуванні на надзвичайні ситуації у сільській місцевості / А. І. Івануса, Ю. Я. Сенік, А. І. Герасимчук // Вісник НТУ «ХП»: зб. наук. праць. – Харків, 2016. – №2(1174). – С. 62-67.

УДК 622.8

Крупка Я. А.

Науковий керівник: Зав'ялова О. Л.

м. Покровськ, Донецький національний технічний університет

ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СИЛ ТА ЗАСОБІВ ГІРНИЧОРЯТУВАЛЬНИХ ЧАСТИН ПРИ ГАСІННІ ПОЖЕЖ У ВУГІЛЬНИХ ШАХТАХ: ЕКОНОМІЧНА ОБҐРУНТОВАНІСТЬ

Успіх гірничорятувальних робіт при ліквідації пожеж у вугільних шахтах на всіх ступенях управлінської ієрархії безпосередньо залежить від рівня керівництва і вчасно прийнятих управлінських рішень. Прийняти правильне управлінське рішення, перевірити раціональність і ефективність організації гірничорятувальних заходів можна тільки на основі результатів попереднього економічного аналізу. Для цього організація робіт розглядається як одна з функцій управління і на перший план висувається рівень її ефективності з погляду економічної доцільності виконуваних підрозділами гірничорятувальних частин оперативних дій.

Визначення раціональної (оптимальної) кількості сил і засобів гірничорятувальних частин для ліквідації надзвичайних ситуацій (далі – НС) засновано на методології економічного аналізу, у першу чергу його найважливішої галузі, присвяченої теорії прийняття оптимальних управлінських рішень [1].

Економічна обґрунтованість прийнятих управлінських рішень визначається насамперед необхідністю виводу застигнутих пожежею підземних

працівників з небезпечного для їхнього життя осередку аварії зі швидкою наступною ліквідацією її наслідків. Відповідальний керівник ліквідації пожежі зобов'язаний йти на будь-які матеріальні втрати, коли перед ним стоїть невідкладне завдання рятування людей. Після надання допомоги застигнутим людям на перше місце висуваються інші задачі, пов'язані з ліквідацією НС та її наслідків. Гірники з шахти виводяться відразу після виникнення аварії, що дозволяє при дослідженні, наприклад, процесу гасіння розвиненої підземної пожежі використовувати тільки економічні критерії оптимальності, які разом з тим повинні містити найважливіші показники, що характеризують результативність проведених заходів щодо ліквідації НС. У якості останніх можуть використовуватись тривалість гасіння пожежі, трудомісткість гірничорятувальних робіт, витрати на засоби пожежегасіння або будь-які інші параметри, які досить повно визначають ефективність їх ведення. Таким чином, дослідження проводилися при домінуванні таких основних принципів управління, як режим економії і принцип оптимальності.

Теорія прийняття управлінських рішень виходить з багатоваріантності, невизначеності, впливу додаткових факторів на кожний окремо узятий варіант, встановлення параметрів оптимальності, використання методу ітерацій. Багатоваріантність в умовах невизначеності і впливу додаткових факторів робить необхідним аналіз різних варіантів управлінських рішень. Вибір найкращого варіанта здійснюється, як правило, за допомогою економіко-математичного моделювання і системного аналізу. Прийняття рішень вимагає розробки можливих варіантів напрямів дій і їхнього обґрунтування шляхом проведення економічного аналізу різних управлінських варіантів.

Багатогранна і складна проблема забезпечення економічної ефективності організації гірничорятувальних робіт може бути вирішена з використанням індуктивного методу. Основною задачею економіки, як відомо [2], є раціональне ведення господарства, раціональна діяльність, тобто розподіл обмежених ресурсів для досягнення поставлених цілей. Обмеженість ресурсів вимагає вибирати той або інший варіант їхнього використання. При доцільному виборі можна досягти визначених цілей, не перевищуючи меж, обумовлених обмеженістю ресурсів. До задач, пов'язаних з раціональним веденням господарства, відноситься і розрахунок сил і засобів підрозділів гірничорятувальних частин при ліквідації пожеж. Тут відповідні ресурси - кількість задіяних гірничорятувальників, пожежної техніки, речовин для пожежегасіння, різних допоміжних матеріалів, бюджету, яке підприємство здатне витратити на ліквідацію НС. Завдання раціонального ведення господарства може розглядатися з погляду застосування до економіки методу математичної оптимізації, основою якого, як правило, є економіко-математична модель. Статична задача раціонального ведення господарства (раціональної діяльності) пов'язана з розподілом обмежених ресурсів на

різні цілі у визначений момент часу. У математичній формі завдання полягає в знаходженні значень перемінних, максимізуючих (або мінімізуючих) задану функцію і задовольняючих систему обмежень.

Вирішальною умовою досягнення високого результату оперативних дій підрозділів гірничорятувальної служби є якісне управління ними. Подальше удосконалення систем управління підрозділами дозволить вчасно і правильно вибрати способи, сили і засоби ліквідації НС і здійснити оперативний маневр у залежності від її масштабів, аварійної обстановки, кількості застигнутих людей і місць їхнього перебування.

Підрозділи гірничорятувальних частин у ході ліквідації аварій та їх наслідків на вугільних шахтах мають потенційні можливості, які можуть бути реалізовані цілком або частково в залежності від якості організації і ведення гірничорятувальних робіт. Найважливішу роль у цьому грає здатність системи управління найбільш раціонально (оптимально) використовувати ці можливості, тобто вона повинна бути досить ефективною. Під ефективністю організації і ведення гірничорятувальних робіт розуміється вплив системи управління на досягнення кінцевих цілей у ліквідації аварій і на ступінь використання потенційних можливостей сил і засобів гірничорятувальної служби в оперативній обстановці, що забезпечує зменшення економічних збитків вугільних шахт, які пов'язані із втратою техніки, гірничих виробок і запасів вугілля, що підготовлені до виїмки, в виїмкових полях, що інтенсивно відпрацьовуються, великих аварійних збитків, які пов'язані з простоями лав або несвоечасною підготовкою фронту очисних робіт.

Оцінка ефективності керування гірничорятувальними підрозділами на практиці проводиться в основному суб'єктивно. Об'єктивну і всебічну науково обґрунтовану кількісну оцінку ефективності прийнятих рішень, у тому числі і з погляду їх економічної доцільності, і результатів оперативних дій, здійснюваних при цілеспрямованому управлінні гірничорятувальними роботами, найкраще здійснювати на базі оптимізаційних економіко-математичних моделей, суть яких полягає в наступному [3...5]. Нехай досліджуваний процес ліквідації НС описується математичною моделлю M , тобто мається сукупність співвідношень, які пов'язують деякі параметри, що визначають хід гірничорятувальних робіт. З безлічі всіх цих параметрів X виділяється підмножина перемінних управління U (надалі - управління або варіюємі параметри). Значення цих перемінних в управління особи, яка керує процесом. Якщо можливо кількісно оцінити результат кожної дії, або управління, то це значить, що відома функція F (функція мети, цільова функція, критерій якості, критерій оптимальності), яка зіставляє кожному можливому в даній моделі управлінню $u \in U$ число $F(u)$.

Цілеспрямована діяльність, як правило, припускає найкраще використання, причому найчастіше знаходять таке припустиме управління $u \in U$, на якому досягається або максимальне значення $F(u)$ - $\max F(u) = F(u)$, або

мінімальне – $\min F(u) = F(u)$. Цілі управління такого типу зовуться екстремальними, або оптимізаційними, задачами. У залежності від виду моделі M і критерія якості $F(u)$ використовуються різні методи для рішення відповідних оптимізаційних задач.

Процеси ліквідації надзвичайних ситуацій і управління гірничорятувальними роботами досить складні, тому, спираючись на системний підхід, доцільно вирішувати локальні проблеми і відповідні їм екстремальні задачі.

Велике значення для організації раціонального керування гірничорятувальними роботами і прийняття науково обґрунтованих рішень щодо оперативних дій мають тактичні розрахунки, застосовувані при ліквідації пожеж. Серед них особливо варто виділити розрахунок сил і засобів підрозділів гірничорятувальної служби. Саме зазначена проблема в першу чергу розглядається як складовий елемент економічної системи, тому що економічною доцільністю управлінських рішень, прийнятих з урахуванням результатів цих тактичних розрахунків, будуть головним чином визначатися матеріальні витрати на ліквідацію складної НС, які несуть вугільне підприємство та гірничорятувальні частини.

Кількісним еквівалентом якості управління є цільова функція. У загальному випадку запропонований інтегральний критерій оптимальності представлено економічним збитком від підземної пожежі на прийнятій до розгляду стадії його гасіння, який, використовуючи комплексний підхід, можна розділити на витрати на ліквідацію аварії і втрати шахти матеріального характеру, зв'язані з витратами при пожежі [3...5]. Однак при дослідженні можливості використання конкретних видів пожежної техніки деякі компоненти (одиничні критерії якості) утрачають свою економічну значимість і ними, отже, можна зневажити. Наприклад, недоцільно при обчислювальному експерименті з засобами водяного пожежогасіння враховувати вартість води як вогнегасної речовини, а також витрати на їх доставку до місця аварії в шахтних умовах і монтаж, оскільки вони є обов'язковим і одним з основних елементів системи протипожежного захисту гірничих підприємств, а процес їх введення в експлуатацію при НС не трудомісткий і порівняно дешевий.

Висновки. Економіко-математична модель раціонального ведення гірничорятувальних робіт при ліквідації пожеж відрізняється тим, що вперше керівництво ними розглядається як економічна категорія, а процес ліквідації НС та їх наслідків представлений як екстремальна (оптимізаційна) задача, яка вирішується з використанням обчислювальних експериментів і інженерно-логічного аналізу. Розроблено алгоритм вирішення екстремальної задачі щодо оптимізації сил і засобів гірничорятувальних підрозділів, основою якого є те, що аргументи інтегральних цільових функцій не є параметри управління, а пов'язані з останніми детермінованою математичною моделлю. Методики розрахунків в гірничорятувальній справі, включаючи і

використовувани для забезпечення оптимальної організації гірничорядувальних робіт, потребують вдосконалення в напрямі підвищення точності і спрощення їх алгоритмізації з метою зниження частки ручних розрахунків в математичних моделях.

Список використаних джерел:

1. Юрков О. С. Теорії прийняття рішень: курс лекцій. Мукачево: МДУ, 2016. 135 с.
2. Gabasov, R., Kirillova, F. M., Alsevich, A. I., Kalinin, V. V., Krakhotko, V. V. & Pavlenok, N. S. (2011). Методы оптимизации [Metody optimizatsii] (474 p.). Minsk: Chetyre chetverti.
3. Гохберг А. Ю., Кривченко Ю.А., Чернега О.Б. Экономическая эффективность организации горноспасательных работ. Совершенствование организационно-технической структуры промышленного комплекса региона: Сб. науч. тр. ИЭП НАН Украины. Донецк, 1996. С. 103-109.
4. Гохберг А. Ю., Кривченко Ю. А. Методология решения оптимизационной задачи управления горноспасательными работами при ликвидации аварий на горных предприятиях. Вісник Донецького університету: Серія В – Економіка і право. 1998. № 2. С. 105-109.
5. Кулиш О. А. Гохберг А. Ю., Крупка А. А.. Повышение экономической эффективности управления силами и средствами горноспасательных частей. Проблемы охраны труда и техноэкологической безопасности: труды IV Международной научно-технической конференции. Севастополь, 1996. С. 119.

УДК 657.0.

Чабанюк О. М., к.е.н., доц.
м. Львів, Львівський торговельно-економічний університет

ОБ'ЄКТИ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Дослідження бухгалтерських операцій про економічну діяльність підприємств та організацій пов'язано з вивченням документації, тому як проведення господарських операцій фіксується у документах. Об'єктами судово-економічної експертизи про економічну діяльність підприємств та організацій є:

1. Бухгалтерські документи, а саме:
- первинні і зведені документи. Первинні облікові документи - це бухгалтерські документи, складені за встановленою формою в момент здійснення господарської операції або відразу після її завершення, що засвідчують факт здійснення певної операції. Ці документи є підставою для оформ-

лення господарських операцій. До первинних облікових документів належать: акти, вимоги, накладні, наряди, ордери, карти, заяви, доручення, рахунки, розрахунки, довіреність, звіти, реєстри, описи, списки, чеки, описи тощо. Зведені облікові документи - це бухгалтерські документи, що створені на підставі декількох первинних облікових документів і містять інформацію про господарські операції, зафіксовані в первинних документах, а також нові укрупнені показники. До зведених облікових документів належать: згруповані відомості і таблиці; звіти; відомості про рух продукції, сировини, матеріалів тощо.

- облікові реєстри. Обліковий реєстр - це спосіб поточного обліку первинних даних на матеріальних носіях, що забезпечує їх юридичну силу, і як результат узагальнення облікової інформації - використання інформації для складання звітності та управління господарством. При веденні обліку від руки (без використання обчислювальної техніки) облікові реєстри представляють собою листки паперу, що пристосовані для реєстрації і групування в них даних про наявність засобів і операцій з ними, що зафіксовані в первинній документації. Облікова реєстрація - це сукупність стадій облікового процесу, що включає первинний і поточний облік господарських операцій.

Порядок облікової реєстрації регламентується такими нормативними документами: Положення про документи й записи в бухгалтерському обліку; План рахунків і інструкція щодо його використання.

- бухгалтерська фінансова звітність у складі Балансу (звіту про фінансовий стан), Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід), Звіту про рух грошових коштів, Звіту про власний капітал, Приміток до річної фінансової звітності, податкова звітність у складі податкових декларацій та розрахунків;

- Інші матеріали справи, до яких відносяться: акти ревізій контролюючих органів, довідки, виписки, протоколи допитів, свідчення обвинувачених, свідків; висновки експертів інших спеціальностей, наприклад, будівельно-технічної, криміналістичної і т.п.

Слід зазначити, під час проведення судово-економічної експертизи про економічну діяльність підприємств та організацій важливу інформацію містять: договори, звіти матеріально-відповідальних осіб, журнали-ордери, реєстри аналітичного обліку, Головна книга.

При розгляді документів про економічну діяльність підприємств і організацій як об'єктів судово-економічної експертизи, експерт вивчає її з науково-технічної точки зору і дає оцінку, яка не повинна виходити поза межі спеціальних знань експерта. Неприпустимо для експерта надання бухгалтерським документам про економічну діяльність підприємств і організацій юридичної оцінки, а також визначення їх місця та доказовості у кримінальній (або цивільній, господарській) справі.

Закон вимагає від експерта об'єктивної думки і обґрунтованості своїх позицій. Тому необхідно визнати, що дослідження документів про економічну діяльність підприємств і організацій неможливо без вивчення інших матеріалів. Експерт, маючи досвід і знання в бухгалтерській справі, повинен давати висновок на підставі всіх джерел інформації. Свідчення звинувачених, свідків в даному випадку використовуються як джерело знань про вірність досліджених операцій, орієнтують його на вибір спрямованості операції, вказують на обставини, що стверджують цінність документів.

Дослідження експертом цих матеріалів дає можливість експерту дати повний та вичерпний висновок. Так, досліджувати та повно відображати у висновку операцію, яка проводилася у двох різних організаціях, експерт може тільки в тому випадку, якщо знає, звідки надійшов до справи кожний документ. Дослідження протоколів судових засідань можливе, якщо на експертизу надійшла справа, яка вже розглядалася судом до призначення експертизи, або була направлена на додаткове розслідування.

Список використаних джерел:

1. Чабанюк О.М. Судова експертиза: принципи та методи дослідження. Суспільні трансформації: людина, держава, соціум : матеріали доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., Львів, 29 жовтня 2020 р. Львів : Львівський інститут ПрАТ "МАУП", 2020. 352 с.
2. Чабанюк О. М., Лобода Н. О. Особливості проведення експертизи документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності/ О. М. Чабанюк, Н. О. Лобода // матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Трансформація системи захисту прав людини в умовах всесвітньої пандемії» 15 грудня 2020 р., м. м. Київ, (Київська регіональна спілка споживчої кооперації, Київський кооперативний інститут бізнесу і права, Кафедра права, Юридична клініка «Громадська приймальня»). 2020.

Секція 3

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

УДК 351.82

Бомко О.І.

Науковий керівник: канд. ек. наук, доцент Мартин О.М.
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

КЛАСИФІКАЦІЯ РИЗИКІВ ТА ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ КРИЗИ

В сучасних умовах, коли в Україні наявна нестабільна політична та соціально-економічна кризова ситуація, необхідно подолати наслідки пандемії коронавірусу, коли реальна агресія з боку Російської Федерації, ключовим пріоритетом державної політики є гарантування економічної безпеки держави. Аналіз соціально-економічної ситуації показує, що на сьогодні ризики економічній безпеці набувають особливо загрозливого характеру і потребують негайного вирішення і подолання. Для цього необхідно класифікувати ризики та загрози економічній безпеці держави за рівнем їх небезпечності і розробити чітку стратегію їх подолання за ступенем першочерговості [4, с. 115].

Проблема забезпечення економічної безпеки важлива на будь-якому етапі розвитку країни, але особу гостроту вона набуває в кризові періоди, коли зовнішні і внутрішні загрози економічній безпеці країни посилюються. Відсутність ефективного протистояння викликам здатне серйозно загальмувати подолання кризових явищ, якісно змінити економічну ситуацію в країні.

Загрозами економічній безпеці країни є сукупність умов і чинників, які створюють небезпеку життєво важливим інтересам особистості, суспільству, державі, ускладнюють або унеможливають реалізацію національних економічних інтересів, створюють небезпеку для соціально-економічної та політичної систем, національних цінностей, життєзабезпечення нації та окремої особи.

Загрози економічній безпеці видозмінюються залежно від стану та рівня розвитку економічної системи і для кожної окремо взятої держави відрізняються характером та рівнем гостроти. Петренко Л. А [2] здійснив аналіз динаміки загроз національним інтересам України, що дозволило виявити хронологічні закономірності виникнення і прояву загроз: динаміка

загроз підпорядковується особливій ритміці, яка характеризується циклічністю; загрозам властива певна стійкість; загрози впливають на об'єкти, підпорядковуючись хвилеподібній ритміці: активізуються, коли об'єкт перебуває у становищі внутрішньої нестабільності, і загасають, коли останній набуває стабільності і здатності протидіяти їм; ритми впливу різних загроз можуть співпадати, що призводить до формування глобальної мультиплікативної загрози, здатної зруйнувати всю систему безпеки держави.

Для забезпечення економічної безпеки необхідно чітко розуміти і класифікувати ризики і загрози. Ситуація в Україні є ще більш складною через те, що наслідки кризових явищ, в значній мірі позначаються не тільки на внутрішньому економічному стані країни, а й на рівні її конкурентоспроможності в загальному світовому рейтингу.

В економічній літературі в комплексі загроз економічній безпеці країни виділяються внутрішні та зовнішні загрози. Основними внутрішніми загрозами варто вважати: у науково-технічній сфері (руйнування науково-технічного потенціалу, скорочення потенціалу фундаментальної науки, невизначеність державної науково-технічної політики, відплив наукових кадрів за кордон), в економічній сфері (скорочення обсягів виробництва, монополізація економіки, криміналізація бізнесу, внутрішній борг, енергетична залежність, низький рівень інвестиційної діяльності, високий рівень інфляції та безробіття, зростання тіньової економіки, масове ухиляння від сплати податків), у соціальній сфері (поглиблення диференціації доходів, бідність, погіршення якості життя, зниження народжуваності, зростання смертності, міграційні процеси). До зовнішніх загроз економічній безпеці країни належать: економічна залежність від імпорту, нерациональна структура експорту; втрата позицій на зовнішніх ринках; зростання зовнішнього боргу, нерациональне використання іноземних кредитів; неконтрольований вплив валютних ресурсів за кордон.

Для класифікації загроз економічній безпеці можна використовувати також класифікацію за наступними параметрами: за ступенем небезпеки, тобто рівнем впливу на інтегральний показник економічної безпеки держави, загрози прийнято розділяти на особливо небезпечні, небезпечні і потенційно небезпечні. Визначення рівня впливу загроз на інтегральний показник економічної безпеки держави, класифікація їх за ступенем небезпеки і прогнозування можливих тенденцій розвитку потенційних і реальних загроз є основною складовою діагностики і моніторингу в системі забезпечення економічної безпеки держави. Залежно від прояву джерела загрози їх прийнято групувати на загрози з традиційною формою реалізації і з нетрадиційною формою реалізації.

Класифікація загроз за формою прояву їх джерел дозволяє здійснювати попередження їх виникнення. Найчастіше зустрічаються традиційні форми реалізації загроз, пов'язаних з дією різного роду економічних інструментів в умовах ринкових відносин, які часто можуть використовуватися для нанесення шкоди конкурентам економічними методами. Нетради-

ційні форми реалізації загроз полягають в цілеспрямованій дезорганізації фінансово-кредитної системи країни шляхом проведення організованих економічних атак іншими державними чи недержавними суб'єктами [1, с. 28].

Для України, досить інтегрованої у міжнародну економіку, джерела ризиків економічної безпеки у новому середовищі формують різноманітні засоби як економічного характеру (встановлення економічної залежності, залучення прямих іноземних інвестицій, відсутність технологічного та цифрового суверенітету), так і неекономічного характеру (посилення геополітичної напруженості, зовнішня агресія). Сьогодні у Стратегію економічної безпеки України, передбачену Стратегією національної безпеки України [3], доцільно поряд із питаннями захисту традиційних складників економічної безпеки включити важливі для майбутнього питання: забезпечення економічного, технологічного та цифрового суверенітету України, формування потенціалу економічних можливостей для відстоювання національних інтересів, застосування заходів протидії недобросовісній торговельній практиці [4, с. 117].

Постійне відстеження і визначення основних загроз економічній безпеці значно полегшує її підтримання на належному рівні, а також дає можливість своєчасно розробляти і здійснювати практичні заходи щодо зниження негативного впливу загроз чи їх повної ліквідації. В сучасних кризових умовах економіки країни актуально постає питання реалізації механізмів державного реагування на загрози економічній безпеці, що передбачає реалізацію принципово нової економічної моделі розвитку, яка включає раціональне використання: високих технологій господарювання, зорієнтованих на максимальну результативність в мінімально стислі терміни для задоволення інтересів суспільства. Переосмислення стратегії економічної безпеки України в контексті сучасних вимог дасть змогу врахувати сучасні ризики і загрози, забезпечити єдиний інтегральний підхід до її забезпечення, а також регламентувати економічні процеси в інтересах національної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Базилюк Я.Б. Економічна безпека держави:новітні виклики та засоби попередження загроз. Причорноморські економічні студії. 2020. Вип. 58. С. 26-31.

2. Петренко Л. А. Логіка еволюції узагальнюючих макроекономічних показників. Формування ринкової економіки : зб. наук. праць. 2009. №22. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/fre/2009_22.pdf.

3. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» № 392/2020 від 14.09.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n5>.

4. Шостак І.В., Сухомлин В.Б. Державне реагування на загрози економічній безпеці України в умовах кризи. Економіка та держава. Серія: Державне управління. 2020. № 3. С. 114-118.

УДК 352: 330.322: 325.455

Дудич Н.М.

Науковий керівник: Гринишин Г. М.

*м. Львів, Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького*

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ЕФЕКТ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Дослідження інвестиційних процесів в економіці завжди перебувало у центрі економічної думки. Актуальність цього питання зумовлена тим, що інвестування є ключовим елементом ефективної господарської діяльності суб'єктів підприємництва та економічного зростання держави. Успішне піднесення стану вітчизняної економіки та її оздоровлення нереальне без активізації інвестиційних процесів, пошуку та залученні іноземних інвесторів, які б вклали свій капітал в довгострокові перспективи, забезпечуючи стає функціонування важливих галузей господарства. Саме тому макроекономічна нестабільна ситуація в Україні, підвищення її національної конкурентоспроможності та створення позитивного інвестиційного іміджу є вкрай актуальним завданням сьогодення. Брак вільних коштів в країні, важлива необхідність в науково-технічному прогресі та розвитку сучасних інституцій – все це, з одного боку, можливо вирішити через надходження іноземних інвестицій, а з іншого боку – ці проблеми знижують інвестиційну привабливість економіки країни.

На думку Р.Холта і С.Барнеса, тіло навіть найбільш вдоволеної корови з часом старіє, і дряхліє. Під «коровою» вони мають на увазі підприємство: дуже небагато підприємств чи цілих компаній можуть забезпечити собі постійне надходження грошових коштів, не роблячи відповідного грошового вливання. Причиною старіння такої «корови» є феномен погіршення стану активів, властивий усім видам діяльності.

Тому, говорячи про інвестиції, можна припустити, що вони виступають невід'ємним елементом кожної економічної системи. Значення інвестицій важко переоцінити, адже їх спрямовано не тільки на підтримання економічних показників на певному, уже досягнутому рівні – досить часто їх використовують із метою розширення господарських зв'язків, сприяння позитивним змінам, збільшення кількості робочих місць, формування нового укладу економіки тощо.

У мікроекономіці інвестицією вважається покупка пакета цінних паперів на вторинному ринку, але з точки зору макроекономіки ця дія не є інвестицією, тому що не збільшується кількість функціонуючих засобів виробництва і не зростають обсяги капіталу в цілому. Інвестиції - з точки зору країни в цілому - вкладення в створення нового або відшкодування зношеного виробленого, людського або природного капіталу.

Приплив іноземних інвестицій схвально впливає на економічну ситуацію в державі в цілому, а пошук оптимальних механізмів державного регулювання надходження іноземних інвестицій, має стати ключовим орієнтиром управлінської системи нашої держави. Так як, вважає Т. Майорова, «брак інвестицій є причиною занепаду основного капіталу, зниження конкурентоспроможності вітчизняної економіки, зростання собівартості виробництва та його спаду» [1].

З поміж усіх світових теоретиків і практиків, які вивчають інвестиції та інвестиційну діяльність, не існує єдиного визначення щодо трактування поняття «інвестиції».

Інвестиція (від лат. *investire* - одягати) - це вкладення капіталу в будь-яку справу шляхом придбання цінних паперів або безпосередньо підприємства (підприємств) з метою отримання додаткового прибутку або впливу на справи підприємства, компанії.

Упровадження правового механізму регулювання інвестиційної діяльності за допомогою чинної системи законодавчих актів дало можливість утворити на нормативно-правовому рівні чітке визначення поняття «інвестиції». Зокрема, ст. 1 Закону України «Про інвестиційну діяльність» визначає інвестиціями «всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект» [2].

Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» також надає своє визначення досліджуваного терміна. У Законі вказано, що «інвестиція – господарська операція, яка передбачає придбання основних фондів, нематеріальних активів, корпоративних прав і цінних паперів замість коштів або майна» .

Американські економісти Дж. Сакс та О. Пивоварський обґрунтовують трактування інвестицій, як таких, що слугують видатками на придбання будівель, житла та обладнання, через котрі, зростає та збільшиться виробнича потужність економіки держави. Вчені наголошують, на тому, що за умови заощадження суспільством частини свого поточного доходу, з'являється можливість замість споживання інвестувати частину виробництва» [3, с. 291].

Дехто з вітчизняних дослідників вважає, що інвестиції є матеріальною базою структуризації економіки та що вирішення проблемних питань в інвестиційному полі буде початком не лише структурно-функціональної

реконструкції економіки, але і стане початком її стабілізації у відповідному векторі подальшого зростання.

Види інвестицій розглядають за багатьма ознаками, вони можуть бути фінансові (портфельні), реальні та інтелектуальні.

Фінансові інвестиції (операції з цінними паперами) – вкладення в фінансові інструменти, тобто вкладення в акції, облігації, інші цінні папери та банківські депозити, активи інших підприємств. При здійсненні портфельних інвестицій інвестор збільшує свій фінансовий капітал, отримуючи дивіденди - доход на цінні папери.

Реальні інвестиції - це, як правило, довгострокове вкладення коштів в галузі матеріального середовища для виробництва будь-якої продукції. Вони призначені для здійснення вкладень в створення нових, реконструкцію і технічне переозброєння діючих підприємств. У цьому випадку підприємство-інвестор, вкладаючи кошти, збільшує свій виробничий капітал - основні виробничі фонди і необхідні для їх функціонування оборотні кошти.

Інтелектуальні інвестиції - це вкладення в наукові розробки, ноу-хау.

2. За характером участі в інвестуванні – прямі та непрямі.

Прямі – це ті інвестиції, які зроблені юридичними або фізичними особами, повністю володіють підприємством або контролюючими не менше 10% акцій або акціонерного капіталу підприємства.

3. За періодом інвестування – короткострокові (вкладення капіталу на період не більший за один рік) і довгострокові (вкладення капіталу на період більший за один рік).

Довгострокові інвестиції пов'язані: із здійсненням капітального будівництва в формі нового будівництва, а також реконструкції, розширення і технічного переозброєння діючих підприємств і об'єктів невиробничої сфери.

4. За формами власності інвесторів – приватні, державні, іноземні та спільні.

Приватні інвестиції – надходження капіталу, що проводять фізичні особи, а також суб'єкти недержавних форм власності, перш за все, колективної.

Державними інвестиціями є капітал, надходження якого проводиться центральними та місцевими органами влади з бюджету, позабюджетних активів і позикових коштів, а також державними підприємствами за рахунок власних і залучених коштів.

Іноземними інвестиціями є вплив капіталу в усі галузі економіки країни іноземними громадянами, юридичними особами та державами; спільні інвестиції здійснюються суб'єктами даної країни та іноземних держав.

5. За регіональною ознакою – у внутрішні і та міжнародні.

Портфельні інвестиції – купівля акцій, векселів та інших боргових цінних паперів. Вони складають менше 10% в загальному акціонерному капіталі підприємства.

Виходячи з цих ознак під інвестиціями слід розуміти цілеспрямоване вкладення коштів в будь-яких формах на певний період для досягнень конкретних цілей інвестора.

У сучасній науковій літературі єдності щодо розуміння поняття інвестиційної політики немає, що обумовлене неоднорідністю підходів до визначення її економічної суті.

Г.Федоров визначає державну інвестиційну політику, як загальнодержавні принципові рішення та заходи, що визначають напрями використання капітальних вкладень у сферах та галузях економіки з метою забезпечення ефективності та пропорційності її розвитку, усунення міжгалузевих та внутрішньогалузевих диспропорцій, досягнення оптимальних співвідношень між розвитком матеріального виробництва й невиробничої сфери [4].

Вітчизняні вчені визначають інвестиційну політику через ряд заходів, здійснюваних державою, виходячи із основних цілей та результатів. Отже, інвестиційна політика, це поєднання методів покращання стану залучення інвестиційного потенціалу до відтворення, формування сприятливого середовища для надходження інвестицій, забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку держави на основі використання перспектив здійснення спільної інвестиційної діяльності держави та приватних суб'єктів підприємницької діяльності.

Основними механізмами здійснення державної інвестиційної політики в умовах функціонування ринкової моделі економіки є нарощування інвестиційного капіталу, диверсифікованого за формами і видами джерел походження з перевагою приватного інвестиційного капіталу над державним, збільшення кількості суб'єктів та об'єктів інвестування, розвитку інвестиційного ринку і його інституцій, які забезпечують реалізацію інвестиційного попиту та пропозиції, мобілізацію вільних коштів та їх подальше інвестування у реальний сектор економіки.

Інвестиційна політика - це комплекс заходів, які здійснюються державою чи суб'єктами господарської діяльності в межах використання капітальних вкладень в галузі економіки. С. Мочерний інвестиційну політику визначає як комплекс урядових рішень, які визначають основні напрями, джерела та обсяги використання капітальних вкладень в економіку, різні її сфери та галузі. Інвестиційна політика визначається станом економіки, головними завданнями в виробництві, науково-технічному й соціальному розвитку країни [5].

Тракування терміну «інвестиційна політика» має фрагментарний характер та не уточнюють у повному обсязі значення державної інвестиційної політики, тому що в загальному вигляді інвестиційна політика держави – це, перш за все, важлива складова економічної політики, яка виступає в вигляді комплексу взаємопов'язаних цілей та пріоритетів розвитку інвестиційної сфери, а також методів і інструментів їхньої реалізації.

Список використаних джерел:

1. Майорова Т. В. Системний підхід у визначенні сутності інвестиційного процесу. *Фінанси, облік і аудит* : зб. наук. пр. / відп. ред. А. М. Мороз. Київ : КНЕУ, 2011. Вип. 17.1. С. 137–147.
2. Гринишин Г. М. Місце України у міжнародних рейтингах як чинник формування інвестиційної привабливості / Г. М. Гринишин // *Збірник наукових праць Луцького національного технічного університету*. – Луцьк, 2012. – Вип. 9 (33), – ч. 1. – С. 286-291.
3. Мацибора Т. В. Іноземні інвестиції в АПК України : монографія / Т. В. Мацибора. – К. : ННЦ ІАЕ, 2008. – 186 с.
4. Федоров Г. О. Особливості формування інвестиційного іміджу України. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського*. Херсон : Гельветика, 2018. Т. 29 (68), № 3. С. 97–102.
5. Мочерний С. В. *Основи економічної теорії : підручник* / С. В. Мочерний. – Тернопіль: АТ «Тарнекс», 1993. – 676 с.

УДК:336.717.18:338.43

Кришталь С.В.
Науковий керівник: викладач, Марутяк Г.С.
Вишнянський коледж ЛНАУ

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО
МЕНЕДЖМЕНТУ**

Фінансовий менеджмент – невід’ємна частина загальної системи управління підприємством. За змістом поняття фінансового менеджменту означає процес вироблення скеровуючих дій на рух фінансових ресурсів і капіталу з метою підвищення ефективності їх використання і нарощування.

Основний принцип, яким повинні керуватися фінансові менеджери – це виключність інтересів підприємства. Кінцеві фінансові результати визначають всю політику взаємодії працівників підприємства. Правова законність операцій забезпечує їхній захист і законність доходів. Тому функціональними обов'язками фінансового менеджера є: забезпечення правової законності і захищеності господарських операцій з капіталом і фінансовими ресурсами підприємства; налагодження нормальних фінансових взаємовідносин зі всіма учасниками комерційної операції; розробка планів і прогнозів вкладення капіталу і оцінка їх ефективності; вибір і обґрунтування кредитної і валютної політики підприємства; розробка і реалізація інвестиційних проектів, спрямованих на підвищення дохідності підприємства і його дочірніх організацій; страхування капіталу і фінансових операцій від фінансових ризиків і втрат; виявлення рейтингу підприємства і конкурентів; безперервне забезпечення господарської діяльності фінансовими ресурсами і

контроль за ефективністю їх використання; аналіз фінансових* результатів і фінансового стану підприємства.

У загальному розумінні менеджмент – це наука про найбільш раціональні системи організації та управління певними видами діяльності. У всьому світі менеджмент розглядається як один із найважливіших чинників ефективної діяльності. В умовах жорсткої конкуренції, що супроводжує розвиток ринкової економіки, необхідно постійно удосконалювати системи та форми управління, швидко опановувати нагромаджені в теорії та практиці знання, знаходити нові неординарні рішення в динамічній ситуації. Лише такий підхід до управління забезпечує виграв у конкурентному середовищі або принаймні нормальні умови розвитку організації.

Фінансовий менеджмент базується на кількох основних концепціях: зміна цінності грошових ресурсів у часі; рух грошових потоків; підприємницький і фінансовий ризик; вартість капіталу і т. д. Фінансовий менеджмент – це процес управління формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта та оптимізації обороту його грошових коштів тобто це система принципів, засобів та форма організації грошових відносин підприємства, спрямована на управління його фінансово-господарською діяльністю, в яку входять: розроблення і реалізація фінансової політики підприємства; інформаційне забезпечення; оцінка інвестиційних проектів і формування “портфеля” інвестицій; поточне фінансове планування та контроль [3].

Умови, необхідні для ефективного функціонування фінансового менеджменту: приватна власність на засоби виробництва; самофінансування підприємницької діяльності; ринкове ціноутворення; ринок праці, товарів та капіталу; чітке регламентування державного втручання в роботу підприємства.

Матеріальна основа фінансового менеджменту – реальний грошовий обіг, тобто економічний процес, який викликає рух вартості, що супроводжується певним потоком грошових платежів та розрахунків.

Принципи управління фінансовим менеджментом: принцип фінансової стратегії, що визначає можливість збалансування матеріальних та грошових ресурсів; принцип стратегії управління – це виявлення можливостей розширення виробництва, прогнозування інноваційних варіантів розвитку, пошук альтернативних шляхів прийняття рішень, вибір нових шляхів фінансування; контроль за виконанням прийнятих рішень; врахування попереднього досвіду та його екстраполяція на майбутнє; орієнтація на екстремний характер прийнятих рішень; визначення непередбачених наслідків впливу зовнішніх факторів.

Особливості формування капіталу та фінансових ресурсів, форми та методи розподілу цих фінансових ресурсів, об'єми та інтенсивність грошових потоків і інші умови фінансової діяльності суттєво розрізняються по окремих підприємствах.

Тому з позицій особливостей здійснення фінансового менеджменту виникає необхідність класифікації підприємств як об'єктів фінансового менеджменту за окремими класифікаційними ознаками [1].

Функціонування фінансового механізму управління в підприємстві передбачає постійну взаємодію функцій планування, аналізу, регулювання і контролю в процесі прийняття оптимальних управлінських рішень керівництвом і структурними підрозділами банку для досягнення цілей і виконання поставлених завдань.

Список використаних джерел:

Кіндрацька Г. І. Основи стратегічного менеджменту : навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів Г. І. Кіндрацька. – Львів : Кінапрі ЛГД, 2000. – 254 с.

Коваленко Л. О. Фінансовий менеджмент : Навч.. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Коваленко Л. О., Ремньова Л.М. - К. : Знання, 2012. - 485 с.

42. Крамаренко Г. О. Фінансовий менеджмент : Підручник Г. О. Крамаренко, О.Э. Чорна. - К. : Центр навч. л-ри, 2011. - 520 с.

Кузьмін О. Є. Основи менеджменту : підручник О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник. – К. : Академ - видав., 2003. – 416 с.

Мацибора В. І. Економіка сільського господарства : підручник В. І. Мацибора. - К. : Вища освіта, 2004.- 415 с.

Стоянова Е. С. Финансовый менеджмент: теория и практика : навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів Е. С. Стоянова. – М. : Перспектива, 2011. – С. 154-198.

УДК 338.2:65.01:658.5

Лесик І.І., Рій М.М.

Науковий керівник: д.е.н., проф. З.Б. Живко

Львівський державний університет внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ТА РИЗИКИ ІНДУСТРІЇ 4.0

Тенденції розвитку промислових революцій свого часу досліджували такі вітчизняні та зарубіжні вчені як Л. Жданова, Т. Запорожець, О. Кириченко, Г. Кларк, Р. Лукас, О. Марушак, І. Матюшенко, Д. Норт, М. Онопрієнко, К. Перес, Дж. Рифкін, Є. Фелпс та ін. О. Марушак під промисловою революцією пропонує розуміти «перехід на якісно новий рівень техніки та технологій, який призводить до стрімкого збільшення продуктивності праці та обсягу випуску продукції» [1, с. 81].

Витоки першої промислової революції походять з Англії, хоча вона швидко поширилась і на інші країни світу. Її суть полягала в переході від ремісничо-мануфактурного до машинного, фабрично-заводського виробництва. Стимулом до змін став винахід парової машини. Зміни торкнулись, у

першу чергу, текстильного мануфактурного виробництва, а далі машинобудування та інших галузей. У результаті почали створюватись великі промислові центри, навколо яких скупчувалось населення.

Починає друга промислової революції спричинив винахід «бесемєрського» способу виплавки сталі, електрики та електродвигуна, телефону, розробка та впровадження ліній поточного виробництва (першої конвеєрної лінії), зміна джерел енергії з вугілля на нафту. Ключовою характеристикою другої промислової революції стало масове виробництво. Було здійснено поділ праці у виробництві. Кардинальні зміни відбулись в хімічній промисловості та сталеварінні. Були створені перші акціонерні товариства, монополії. Якщо інновації першої промислової революції розроблялись на основі практичного досвіду, то в період другої промислової революції вони набули наукового характеру.

Визначальними характеристиками третьої промислової революції стали розвиток електроніки та інформаційно-комунікаційних технологій, автоматизація виробництва. Внаслідок таких змін значно зросла продуктивність праці, з'явилися та знайшли масове застосування обладнання з числовим програмним забезпеченням, поширилось інформаційне забезпечення логістичної та облікової діяльності, управління.

Після Ганноверської виставки-ярмарку (початок 2011 року) у світі заговорили про перехід до четвертої промислової революції, яку більше знають як Індустрія 4.0. Її безкомпромісними відмінностями стали злиття технологій, фізичної, цифрової та біологічної сфер, формування кіберсистем, розвиток Інтернету речей, мініатюризація, здешевлення засобів виробництва, розвиток штучного інтелекту, створення розумних заводів, розробка 3D принтерів, самокерованих транспортних засобів, перехід на відновлювальні джерела енергії, створення вертикальних ферм та синтез їжі тощо. Як зазначає О. С. Кириченко: «Індустрія 4.0 супроводжуватиметься створенням значних масивів баз даних і виробничих систем, а також їх інтеграцією в загальний Інформаційний простір» [2, с. 39]. Необхідність всеосяжної інтернетизації підтвердив і запроваджений у всьому світі карантин.

На нашу думку, оптимальне визначення Індустрії 4.0 дав О. Крамар: «це поняття, яке означає розвиток і злиття автоматизованого виробництва, обміну даних і виробничих технологій в єдину саморегульовану систему, з як найменшим або взагалі відсутнім втручанням людини у виробничий процес» [3].

Враховуючи думку більшості науковців, основою Індустрії 4.0 вважаємо кіберфізичні системи, які можуть набувати форми традиційних інженерних систем або комп'ютерних моделей, як система взаємопов'язаних елементів (фізичних систем та пристроїв) в єдине ціле. Особливою характеристикою Індустрії 4.0 є формування єдиної системи, адже, як зазначає Борисов Е.Ф.: «Автоматизація, діджиталізація виробничого процесу, залучен-

ня інформаційно-комунікаційних технологій без зміни парадигми управління цим процесом представляє набутки попередньої, третьої промислової революції, які й полягали автоматизації та комп'ютеризації виробничого та супутніх процесів» [4, с. 25]. При цьому, система операційного управління, впроваджена на усіх ланках технологічного процесу, призначена для створення оптимальних умов об'єднання обладнання в єдину систему, керування та контролю за процесом її функціонування. Це також створює передумови для подальшого укрупнення виробничих підприємств і концентрації капіталу або реалізації повного циклу виробництва в межах одного підприємства.

Індустрія 4.0 містить у собі як ряд можливостей, так і ряд ризиків. Усі ризики четвертої промислової революції можна згрупувати за процесами: ризики, пов'язані із запровадженням Індустрії 4.0; та ризики, щодо успішності її реалізації та функціонування. Звичайно, зміна промислових революцій у різних країнах відбувається по-своєму щодо періодів, темпів та динаміки змін.

Причинами виникнення промислових революцій послужило дуже багато факторів, серед яких Г. Кларк виділяє: «інституціональну стабільність, низькі податки, захист особистості, недоторканість власності, конкурентні ринки, захист прав інтелектуальної власності» [5, с. 210-38].

Як і все нове, четверта промислова революція Індустрія 4.0 також несе в собі як можливості подальшого росту, так і певні ризики, які потребують ретельного аналізу та визначення переваг тієї чи іншої сторони.

Список використаних джерел:

1. Марущак О. Історія промислових революцій // Філософські виміри техніки : Зб. тез II Міжнар. наукової конференції молодих учених та студентів (Тернопіль, 4-5 грудня 2019). Тернопіль : ТНТУ, 2019. С. 81.
2. Кириченко О. С. Промислові революції та теоретичне узагальнення тенденцій розвитку. Вісник ОНУ мені І.І. Мечникова. 2019. Т.24. Вип.3(76). С. 37-40.
3. Крамар О. Погляд із периферії. URL: <http://tyzhden.ua/Economics/162508>
4. Борисов Е. Ф. Економічна теорія : підручник. 3-є вид., перероб. і доп. Москва : Юрайт-Издат, 2005. 399 с.
5. Кларк Г. Прощай нищета! Краткая экономическая история мира. Москва : Институт Гайдара, 2013. 544 с.

УДК 399.9.

Мойсак Ю.В., Ярема Н.М.
Науковий керівник: д.е.н., проф. З.Б.Живко,
м.Львів, Львівський державний університет внутрішніх справ

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Одним із головних внутрішніх резервів покращення платоспроможності підприємства є зниження собівартості продукції та витрат. Основним способом зниження собівартості є економія усіх видів ресурсів, що споживаються у виробництві. Зниження трудомісткості продукції, збільшення продуктивності праці можна досягнути різними шляхами. Найбільш важливі з них – це механізація та автоматизація виробництва, розробка та застосування прогресивних, високопродуктивних технологій, заміна та модернізація застарілого обладнання.

На ефективність сільськогосподарського виробництва впливає також його загальне забезпечення трудовими ресурсами та їхній якісний склад. За інших однакових умов вищих результатів праці досягають ті аграрні підприємства, які краще забезпечені механізаторами, операторами, майстрами рослинництва I і II класів, спеціалістами з вищою та середньою спеціальною освітністю. Підбір і розстановка кадрів, їхнє ефективне використання, підвищення кваліфікації пов'язане з об'єктивним, побудованим на науковій основі діловим оцінюванням персоналу підприємства, насамперед керівників та спеціалістів. Ефективна робота працівника, його віддача і старанність прямо залежать від рівня винагороди за його працю. Кожен працівник має бути зацікавленим у результатах своєї праці, тому у господарстві повинна бути розвинена система матеріального заохочення і стимулювання працівників сільськогосподарського виробництва [1, с. 165].

Так як досліджуване підприємство знаходиться у сільській місцевості, то важливим аспектом є залучення до роботи на підприємстві сільського населення. Відправним пунктом реалізації політики формування і організації ефективного використання трудових ресурсів сільських територій і досягнення зайнятості за соціально-припустимого рівня безробіття має стати стабілізація і подальше зростання сільськогосподарської продукції. Механізм, який регулює динамічну рівновагу попиту і пропозиції робочої сили на ринку праці сільської місцевості, має забезпечити розвиток системи робочих місць і збільшення потреби у робочій силі на підприємстві.

Ефективність роботи персоналу прямо залежить від його мотивації. Мотивація – це той ключовий фактор, який визначає, що саме, як, із якими результатами будуть робити люди. Система мотивації приводить у відповідність систему цілей персоналу агропідприємства в цілому [2]. Для підпри-

ємства можна запропонувати наступні заходи щодо удосконалення системи мотивації праці персоналу підприємства: (1) провести аналіз системи мотивації з погляду її обґрунтованості, цілісності, відповідності специфіці діяльності підприємства; (2) визначити основні цілі підприємства в сфері кадрового менеджменту, його політику в сфері винагороди; (3) проаналізувати структуру системи мотивації, з'ясувати, чи всі необхідні елементи представлено там повною мірою; (4) провести атестацію структурних підрозділів і визначити необхідні відмінності в системах мотивації окремих структурних одиниць; (5) визначити категорії структурних підрозділів та працівників і відмінності у їхній мотивації; (6) встановити на основі коефіцієнтів взаємозв'язок цілей та завдань, відповідальності та повноважень, кваліфікації та досвіду з кількісними і якісними результатами праці; (7) підвищувати гнучкість та прозорість системи мотивації, спрямовувати її розвиток на посилення індивідуалізації винагороди; (8) налагодити постійний контроль ефективності системи мотивації.

Ефективність діяльності підприємства залежить від різних чинників. Останніми роками збільшилось значення речових факторів виробництва – основних фондів. Проблемою є їхнє збереження, переоснащення для подальшої роботи на підприємстві. Збільшення обсягу виробництва відбувається завдяки ефективному використанню основних фондів. Отже, проблема ефективності стає на перший план у процесі вивчення і дослідження роботи підприємств. Поліпшити використання основних фондів та виробничих потужностей на підприємстві можна завдяки підвищенню використання виробничих потужностей і основних фондів у інтенсивності та підвищенню їх навантаження у екстенсивності, дотриманню пропорційності і змінності у роботі основних фондів (обладнання), активно виконаному процесу контролювання.

Інтенсивний шлях використання основних фондів підприємств – це технічне переозброєння та підвищення рівня відновлення основних фондів. Екстенсивне використання основних фондів – це збільшення часу роботи діючого устаткування (протягом зміни, доби, місяця, кварталу) та збільшення кількості діючого устаткування у всій його структурі. Потрібно звернути увагу на два найголовніші методи щодо покращення ефективності роботи підприємств: реконструкція та сумлінне і професійне ставлення до праці самих працівників. Найважливішими шляхами підвищення ефективності використання основних фондів підприємства є: поліпшення складу, структури і стану основних фондів підприємства; удосконалення планування, управління і організації праці та виробництва; зниження фондомісткості, підвищення фондівдачі та продуктивності праці на підприємстві; підвищення та розвиток матеріального та морального стимулювання праці. Важливим є підвищення вимог та застосування вхідного контролю за якіс-

тю сировини, яка надходить від постачальників та матеріалів, комплектуючих виробів та напівфабрикатів.

Ще одним шляхом до покращення фінансово-економічної діяльності підприємства є оптимізація обсягів дебіторської заборгованості та її рефінансування. Підприємство має велику дебіторську заборгованість за виданими авансами. Для оптимізації обсягів дебіторської заборгованості потрібно вибрати найбільш доцільні строки платежів та форми розрахунків зі споживачами (попередня оплата, з відстрочкою платежу, за фактом відвантаження продукції). Незважаючи на значні обсяги дебіторської заборгованості, доцільним є надання відстрочки платежу споживачам, адже за рахунок цього збільшується обсяг реалізації, а водночас і прибуток. З іншого боку, в цьому випадку є ризик виникнення додаткових витрат із залучення короткострокових банківських кредитів для компенсації дебіторської заборгованості.

Також одним із важливих напрямів зміцнення фінансового стану є мобілізація внутрішніх резервів шляхом проведення реструктуризації активів підприємства; сукупності заходів, пов'язаних зі зміною структури та складу активів балансу; перетворенням в грошову форму наявних матеріальних та фінансових активів підприємства. Ще одним напрямом покращення фінансового стану є його прогнозування і моніторинг, оскільки, щоб грамотно керувати виробництвом, активно впливати на формування показників господарської і фінансової діяльності, необхідно постійно використовувати дані про його стан, а також зміни, які в ньому відбуваються.

Таким чином, підсумовуючи сказане, можна виділити основні напрямки покращення фінансового стану аграрного підприємства: пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, яке забезпечує рентабельність власного капіталу; підвищення ефективності управління грошовими потоками підприємства; оптимізація збутової політики, розширення ринків збуту; збільшення грошових коштів на розрахунковому рахунку підприємства.

Список використаних джерел:

1. Козаченко А. В., Пономарев В. П., Ляшенко А. Н. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения. Киев : Либра, 2003. 280 с.
2. Живко З. Б. Рівні економічної безпеки підприємства та визначення інтегрального показника. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія економічна. Збірник наукових праць. Випуск 1 (3)2015. Мукачево, 2015. С.84 - 90.

УДК 122

Романів М. Д., Садовський Д. В.
Науковий керівник: старший викладач кафедри Фірман Л.Ю.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ ДЛЯ ФІНАНСОВИХ ОПЕРАЦІЙ ТА СТРУКТУРИЗАЦІЇ ДАНИХ

Сьогодні постає проблема аналізу та структурування даних. Незалежно від галузі, суспільство все частіше стикається з великими об'ємами інформації. Щодня інформаційний світ нагромаджується. Даних стає все більше і необхідність їхньої структуризації, безпеки та аналізу очевидна.

З появою мобільного зв'язку банківські установи були змушені інтегруватися у цифрову систему, що включає в себе поступову відмову від готівкових транзакцій, розвиток нових видів платежів та переказів, впровадження мобільних додатків, безконтактних платежів, онлайн-кредитування, електронних грошей тощо. Сучасні пристрої зв'язку дозволяють отримувати розширений доступ до банківських рахунків в будь-якому місці, в будь-який час. Спектр послуг, що надається клієнтам дистанційного банкінгу, практично не відрізняється від того, що доступний клієнтам в офісах банків.

За даними міжнародних банків кількість активних електронних платіжних засобів (мінімум одна видаткова операція за три місяці) зросла у 2019 році на 5,2 млн шт. (+14%). Дистанційні канали забирають на себе частину операцій. «Наразі більше 50% вкладів розміщуються в мобільному застосунку, хоча він стартував лише минулого року. В середньому кожен клієнт робить 3,5 платежу на місяць, найчастіше — це переказ з картки на картку або оплата послуг», — розповів пан Прусов. Показовою є статистика найбільшого банку: кількість операцій через каси ПриватБанку впала за рік на 29% (щодо її 290 тис. шт.), тоді як через інші канали — зросла: через банкомати — 1,5 млн операцій щодоби (+21%), термінали самообслуговування — 1,7 млн (+27%), «Приват24» — 2,3 млн (+34%), а POS-термінали — 3,5 млн (+38%). [2]

Основною проблематикою безготівкових розрахунків та електронних банків, слід віднести високий рівень ризику пов'язаний з кіберзлочинністю, що включає хакерські атаки, електронне шпигунство. Щодо захисту то Інтернет-банкінг належить до класу систем захищеного електронного документообігу і використовується при роботі через мережу. Вирішенням цієї проблематики може стати розробка мобільних додатків для грошових переказів з підвищеним рівнем захисту. Сам конвеєр етапів імплементації мобільних додатків відповідає усім вимогам охорони праці, оскільки, як і розробка так і підтримка додатків можуть бути реалізовані віддалено, що особливо актуально в зв'язку з пандемією у світі. [3]

Доступ до фінансових послуг став невід’ємною складовою економічного буття ще при капіталізмі, забезпечуючи економічний і соціальний розвиток. В цьому контексті вінцем історії розвитку фінансового посередництва стає цифровий банкінг, що, долаючи просторово-часові перешкоди економічної діяльності, в режимі онлайн забезпечує доступ до фінансових послуг і реалізацію зростаючих фінансових потреб клієнта без фактичного фізичного доступу до банківської установи шляхом віддаленої ідентифікації.

Як саме система може контролювати потоки транзакцій?

- SMS-банкінг - контроль карткового рахунку за допомогою мобільного телефону.
- 3D Secure – як додатковий рівень безпеки при розрахунках в Інтернеті. В процесі оплати Банк здійснює ідентифікацію картки та особу її держателя, додаючи до стандартного переліку необхідної інформації запит на підтвердження володіння карткою.

Сьогодні, коли операції з обслуговування рахунків клієнтів, платіжних карток, перерахування платежів та грошових переказів давно відпрацьовані банками і стали традиційними, застосування Інтернет-технологій дає змогу удосконалити й підвищити рівень звичних послуг. По суті, можливості Інтернет-банкінгу є якісно новим етапом розвитку системи “клієнт-банк”, завдяки якій через мережу Інтернет клієнт дістає можливість віддаленого доступу до послуг банку. Принциповою перевагою Інтернет-банкінгу є відсутність прив’язки клієнтів до конкретного робочих місць чи програмного забезпечення. Для власників кількох рахунків у різних банках при використанні Інтернет-банкінгу немає необхідності користуватися спеціальним програмним забезпеченням на робочому місці.

Практично з будь-якої частини світу, маючи комп’ютер та підключення до мережі Інтернет, клієнти отримують захищений доступ до інформації про стан своїх рахунків у різних банках. Ми вважаємо, що для підтримання та стимулювання високих технологій, яскравим проявом якого є Інтернет-банкінг, в нашій країні необхідно вжити наступні заходи. Серед них : запезпечення нормативно правовими актами сфери “Інтернет-банкінгу” у регулюванні законодавчої форми, прийнявши відповідний нормативно-правовий документ, який би регулював діяльність комерційних банків, що надають своїм клієнтам електронні банківські послуги; залучення банківськими установами висококваліфікованих фахівців програмного забезпечення для створення та використання нових технологій, а також забезпечення достатнього рівня захисту систем електронних платежів за допомогою сучасних засобів захисту інформації; підвищення умов конкурентоспроможності послуг за допомогою входження до мережі, що напряму є поштовхом для виходу на міжнародний рівень. Таким чином, банківським сферам необхідно розробляти програми для забезпечення пропозицій щодо розробки заходів підвищення конкурентоспроможні послуг на вітчизняному та світовому ринках.

Проблемами, які перешкоджають подальшому стрімкому розвитку мобільного банкінгу в Україні визначено:

— недостатній рівень довіри клієнтів даному виду банкінгу в порівнянні з традиційним банкінгом через низький рівень обізнаності та високий рівень шахрайства в сфері онлайн банкінгу;

— недостатній рівень фінансування та урегульованості питання щодо можливості впровадження світового досвіду використання сучасних технологій; [3]

Отже, підсумовуючи вищенаведене можемо зазначити що стан функціонування мобільного банкінгу в Україні підлягає подальшому розширенню спектру банківських послуг засобами мобільних додатків. [4]

Список використаних джерел:

- 1) <https://github.com/MartaRomaniv/Money-Flow>
- 2) <https://banksrating.com.ua/analytics/kliyenti-na-vidstani/>
- 3) Юрчук Н.П. Перспективи розвитку інформаційних технологій в банківській системі [Електронний ресурс] / Н.П. Юрчук // Ефективна економіка. — 2015. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/>
- 4) Корнівська В. О. Цифровий банкінг: ризики фінансової дигіталізації — 2017. Режим доступу: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2017-3_0-pages-254_261.pdf

УДК 331.556

Солтис Т.Ю.

Науковий керівник: канд. ек. наук, доцент Мартин О.М.
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

УПРАВЛІННЯ МІГРАЦІЄЮ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

У світі сучасних трансформаційних процесів, головним інтересом держави є забезпечення стабільно високого розвитку економіки та покращання щасливого життя населення країни. У зв'язку із такими стрімкими змінами постає питання про необхідність забезпечення економічної та національної безпеки. Невід'ємною складовою національної безпеки є економічна безпека держави. Вона відіграє вирішальну роль у досягненні економічного суверенітету держави, забезпеченні економічного розвитку, реалізації ефективної соціальної політики, убезпеченні суспільства від екологічних стихій, зростанні національної конкурентоспроможності в умовах міжнародної економічної взаємозалежності. Економічна безпека держави являє собою тісно взаємопов'язані між собою елементи, які при ефективному

державному управлінні можуть розкрити потенціал та досягнути бажаної захищеності [1, с. 3] та забезпечити стійкий стан національної економіки. Основними складовими, котрі в сукупності свого впливу забезпечують сталий розвиток економіки є наступні: макроекономічна безпека; виробнича безпека; фінансова безпека; інвестиційна безпека; зовнішньоекономічна безпека; науково-технологічна безпека; соціальна безпека; демографічна безпека; енергетична безпека; продовольча безпека.

Одним із найактивніших агентів впливу на економічну безпеку держави за останні 20 років став процес міграції трудових ресурсів. Він охопив практичну більшість країн світу та вплинув на більшу частину сфер життєдіяльності – економічну, демографічну, соціальну, культурну, політичну. Щоразу збільшуються обсяги, форми міграції. Вплив такої величезної кількості населення на економіку світу та національний добробут є неоднозначним та супроводжується рядом позитивних і негативних ефектів.

В Україні причинами трудової міграції населення є:

1) структурна перебудова економіки і пов'язані з нею зростання безробіття;

2) суттєві відмінності в соціально-економічних умовах життя на селі та в місті, в різних регіонах країни;

3) різке погіршення екологічної ситуації в окремих регіонах;

4) інтенсифікація міграційних процесів на національному ґрунті;

5) розширення зовнішньоекономічних зв'язків України, а також лібералізація режиму виїзду громадян за кордон [3, с. 70].

Однією із найголовніших перешкод на шляху України до підвищення соціально-економічних стандартів та соціально-економічного розвитку, є зменшення кількості населення та зниження якості трудового потенціалу країни. Згаданий процес веде до зростання потреби в іноземній робочій силі та може привести в майбутньому до збільшення інтенсивності потоків нелегальних трудових мігрантів на територію країни. Ці та інші процеси ведуть за собою ланцюг негативних наслідків, котрі у своїй сукупності загрожують національній, та економічній безпеці зокрема. Щоб попередити наступні негативні ефекти даного явища, необхідне усвідомлення повною мірою суттєвості цієї проблеми та детальне вивчення її для виявлення шляхів подальшої роботи в напрямку забезпечення економічної безпеки.

Оскільки трудова міграція є одним із найдинамічніших світових процесів, вона впливає практично на всі складові економічної безпеки. Наслідками міграції трудових ресурсів за кордон є:

1) скорочуються темпи економічного зростання та знижується рівень інвестиційної привабливості;

2) зменшуються податкові надходження через зменшення кількості платників податків;

3) знижується тиск на внутрішній ринок праці, зменшується рівень безробіття і соціальної напруги;

4) знижуються темпи зростання науково-технічного та культурного росту країни через відтік кваліфікованих кадрів;

5) збільшуються надходження в іноземній валюті в країну за рахунок тих, хто працює за кордоном;

6) підвищення за кордоном кваліфікації працівників сприяє збільшенню ефективності праці, коли вони повертаються додому [1, с. 215-216].

Проблеми зовнішньої трудової міграції в контексті загального соціально-економічного розвитку диференціюються залежно від того, з якого боку вони розглядаються: з позиції країни-донора чи країни-реципієнта. Еміграція взагалі сприяє скороченню пропозиції робочої сили, якщо вона розглядається на умовах незворотного відпливу населення за кордон, а відповідно імміграція сприяє збільшенню загальної чисельності праце-ресурсного потенціалу. У цьому зв'язку слід зазначити, що значне збільшення обсягів зовнішніх міграційних переміщень населення, і особливо тимчасових трудових поїздок за кордон, стало можливим завдяки новій міграційній політиці молодій державі, яка формується на основі дотримання міжнародних правових норм з міграції, що ґрунтуються на принципах права на єдність сім'ї, захист від переслідування та депортації, забезпечення відповідних потреб осіб, які належать до етнічних та релігійних громад, добровільність вибору місця проживання та свободи пересування.

З метою зменшення еміграції робочої сили з України необхідно впровадження системи заходів, які повинні мати чітке внутрішнє (заходи макроекономічної стабілізації та оздоровлення економіки – створення робочих місць, розширення іноземного інвестування, створення спеціальних державних програм розвитку окремих територій) та зовнішнього спрямування (забезпечення цивілізованих форм виїзду за кордон та можливості їх вільного повернення з-за кордону, ввезення валюти, гарантії українцям захисту їхніх трудових прав за кордоном) [1, с. 218].

Для ефективного регулювання зовнішніх та внутрішніх міграцій, координації дій всіх зацікавлених підприємств та організацій, в нашій країні потрібно створити Національну службу міграції. Її функціями мають стати: облік міграційних потоків; укладення міждержавних угод щодо умов працевлаштування і роботи українських заробітчани за кордоном; видача трудових ліцензій іноземним громадянам для працевлаштування в Україні. На неї треба покласти розв'язання всіх проблем міграції, зокрема трудової, як внутрішньої, так і зовнішньої.

Розробка в Україні соціально-економічного механізму регулювання міграційного руху населення на макрорівні та рівні регіону повинна здійснюватись в контексті реформи соціально-економічної та політичної систем, спрямованої на забезпечення стійкого розвитку національної економіки і економічної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Дорошенко Г.О., Абрамова І.М. Міграція робочої сили як показник неефективності державного управління розвитком трудового потенціалу в

Україні. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2015. № 2. С. 214-221.

2. Корчинський І.О., Мельник С.І. Основні загрози економічній безпеці держави в сучасних умовах розвитку. Ефективна економіка. 2019. № 10. С. 1-6.

3. Старостенко А.Г., Мірко Н.В. Державне управління трудовою міграцією та її вплив на економічне становище в країні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 18. С. 69-73.

УДК 325.455:613/614:616

Стецик Н.Р.

Науковий керівник: Парубчак І.О.

*м. Львів, Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького*

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ COVID – 19: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ

Пандемія коронавірусу стала найсуворішою перевіркою на міцність для світової економічної системи, для багатьох міжнародних організацій і для системи державного управління. Перевірка ця далеко не завершена, оскільки закінчення пандемії поки не близько і наслідки глобального поширення коронавірусу ще підлягають прогнозам. Попередні результати тесту людства на коронавірус виявили наявність політичного і психологічного імунодефіциту або, якщо завгодно, відсутність властивого будь-якому біологічному виду інстинкту захисту своєї популяції. Заплановані заходи у відповідь ефективні лише тоді, коли саме суспільство бере активну участь в їх розробці, реалізації та моніторингу.

Органи державної влади повинні забезпечити, щоб при розробці будь-яких заходів у відповідь, включаючи обмеження на поїздки або режими тестування, щоб суспільство брало участь в розробці заходів, причому не тільки на початковому етапі, але і на всіх наступних етапах реагування. Потрібно виявити всі групи підвищеного ризику, щоб забезпечити їм рівну участь в процесі прийняття рішень, якщо суспільство ще не залучене до прийняття рішень, необхідно зробити це пріоритетним завданням [1]. Органи державної влади повинні підготувати належним чином бюджетні установи охорони здоров'я, надавати можливість виявлення захворювання, профілактику і лікування. Потрібен епідеміологічний надгляд для виявлення захворювання, ізоляції, тестування та лікування кожного хворого, щоб розірвати ланцюжок передачі захворювання, а також попередження і припинення подальшого поширення інфекції. Необхідно виявляти та ізолювати якомога бі-

льшу кількість хворих і переводити на карантин тих, хто перебував з ними в тісному контакті. Навіть не маючи можливості зупинити поширення захворювання, його можна сповільнити і, тим самим, захистити лікувальні установи, будинки для людей похилого віку та інші важливі об'єкти.

Одним з найбільш важливих і ефективних заходів у відповідь з боку громадської системи охорони здоров'я є активне інформування населення про те, що відомо і що невідомо на даний момент, що робиться для подальшого отримання інформації, що робиться для порятунку життя людей і мінімізації несприятливих наслідків епідемії. Органи державної влади повинні прагнути до того щоб формування державної політики охорони здоров'я від інфраструктури до доступних послуг тестування і стаціонарної медичної допомоги було забезпечено ресурсами, необхідними для профілактики, лікування та стримування епідемії.

Обов'язки держав у дотриманні права на здоров'я громадян включають не тільки організацію доступних, прийнятних і якісних медичних послуг та поширення інформації, а й створення інфраструктури охорони здоров'я, забезпеченої всім необхідним для задоволення потреб суспільства в охороні здоров'я, в тому числі в профілактиці, лікуванні та боротьбі з епідеміями. Держави повинні нарощувати потенціал охорони здоров'я з урахуванням існуючих внутрішніх і міжнародних ресурсів, щоб надійно використовувати наукові досягнення і тестування, котрі є в наявності, та й що б вони були фізично і фінансово доступні кожному, хто потребує. Неприпустимо, щоб перешкодою до тестування була необхідність платити за тестування з власних коштів, тестування повинно бути безкоштовним або, як мінімум, пропонуватися за ціною, доступною для всіх. Важливо пам'ятати, що і самі медичні працівники, будучи на передньому рубежі епідемії, є вразливою групою, і що їх безпека і захист також повинні бути одним з пріоритетів [2].

Потрібно забезпечити постійний доступ до медичних послуг та лікарських засобів, в тому числі шляхом надання довгострокових рецептів, а також продовжувати фінансування та виділення ресурсів на інші медичні послуги, особливо орієнтовані на найбільш вразливі групи населення. Недостатність діагностики підкреслює нагальну необхідність обміну знаннями, інформацією і ресурсами, щоб в найкоротші терміни забезпечити всі країни якісними тестами на COVID-19. Потрібно працювати разом, обмінюючись знаннями і ресурсами та роблячи скоординовані дії, щоб забезпечити ефективну відповідь на поточну епідемію і запобігти її повторенню.

Відповідні заходи можуть мати для людей серйозні негативні наслідки, пов'язані з роботою, засобами для існування, доступом до продовольчих товарів і базових послуг. Вимога самоізоляції чи закриття підприємств – це ризик втратити заробіток і місце роботи, особливому ризику піддаються люди, що працюють на умовах неповної зайнятості та неоплачуваної відпустки через хворобу. Ці обставини в непропорційно більшій мірі торкаються груп, які визначаються за гендерною ознакою та ознаками раси, соціально-

економічного становища, страх втратити роботу часто є причиною відмови від тестування, лікування або, як у випадку COVID-19, самоізоляції.

Органи державної влади зобов'язані захистити людей від втрати роботи, доходів або засобів до існування за допомогою надійної системи соціального забезпечення і страхування. Це дає людям можливість піклуватися про своє здоров'я і здоров'я, підвищувати ефективність заходів у відповідь на епідемію [3]. Необхідно вжити заходів, які допоможуть підтримати не тільки тих, хто перебуває в ізоляції або на карантині, а й тих, хто через відповідні заходи змушений залишатися вдома. Необхідно переконатися, що люди можуть самоізолюватися або піклуватися про інших без втрати своїх доходів або роботи. Якщо це може позбавити людей їжі, лікарських засобів або житла, необхідно вжити відповідних заходів для усунення таких ситуацій.

Слід ретельно продумувати доцільність заборон на пересування і поїздки. У деяких випадках такі заходи непропорційні або мають обмежений ефект. Вони не завжди запобігають поширенню епідемії. Звичайно, обмеження на поїздки в деяких випадках можуть носити індивідуальний характер, але більшого ефекту в попередженні поширення, безумовно, можна домогтися, спонукаючи людей дотримуватися режиму самоізоляції, проходити тестування і відстежувати контакти. У ситуації з COVID-19 ефективно знижують швидкість поширення захворювання добровільні заходи, спрямовані на соціальне дистанціювання і обмеження фізичної взаємодії поміж людьми.

Примусові заходи соціального дистанціювання і соціальної ізоляції, якщо вони визнані необхідними, пропорційними та обґрунтованими, повинні враховувати ймовірні негативні наслідки для людей та суспільства, щоб їх можна було адаптувати з метою пом'якшення. Заборони чи обмеження на поїздки можуть встановлюватися тільки як крайній захід, вони повинні мати обмежений термін дії, законне обґрунтування, підлягати перевірі та застосовуватися без дискримінації.

Системі надання медичної допомоги притаманні серйозні структурні диспропорції: надмірне навантаження на стаціонарну допомогу при відносно слабкому розвитку первинної, реабілітаційної та медико-соціальної допомоги; частка витрат на стаціонарну допомогу в загальному обсязі витрат на охорону здоров'я майже в двічі перевищує частку амбулаторної допомоги, в той час як в західноєвропейських країнах вони приблизно рівні; недостатня координація діяльності медичних установ і лікарів на різних етапах надання медичної допомоги. Більше третини госпіталізацій можуть бути перенесені на амбулаторний етап без шкоди для здоров'я хворого.

Сьогодні стан системи охорони здоров'я характеризується етапом кризи, а сфера охорони здоров'я не є високим пріоритетом у бюджетній політиці держави, а, отже, все гостріше ставляться питання фінансування. Важливо розуміти, що законодавство ніяк не конкретизує, які саме медичні послуги надаються безкоштовно, і тим самим передбачається, що в цей

список потрапляють медичні послуги, які споживач отримує в державних закладах охорони здоров'я. Населення зіткнулося з процесом, коли якісна безкоштовна медична допомога почала різко скорочуватися, як наслідок почалося зростання ринку платних медичних послуг.

Впровадження нових технологій буде стимулювати структурні зрушення в системі надання медичної допомоги, зростання потреб населення в нових медичних послугах і одночасно зростання очікувань щодо забезпечення державою їх доступності. Однак все це ефективно реалізовується за умов адекватної трансформації процесу освоєння інновацій, що включає визначення джерел фінансування, раціональної організації черговості доступу до новітніх можливостей в період, коли вони, за визначенням, дефіцитні. Існуюча модель організації медичної допомоги до цього не пристосована і повинна бути добудована з врахуванням викликів часу відповідно до особливостей періоду постійних, інтенсивних і дорогих інновацій.

Суспільство стоїть перед ситуацією, що непередбачувана і швидко розвивається, відповіддю на цю ситуацію повинні бути не страх, а солідарність, підтримка і посилення ролі суспільства, необхідно побудувати культуру взаємодопомоги, довіри і доброти. У відповідь на пандемію COVID-19 необхідно взяти за основу реалії життя людей, приділивши головну увагу усуненню бар'єрів, що заважають їм захистити себе й свої громади: страх втрати коштів для існування, залишитися без продуктів харчування і втратити повагу своєї спільноти [4].

При оголошенні надзвичайної ситуації у сфері охорони здоров'я значно розширюються повноваження органів виконавчої влади, будь-яка дія або бездіяльність органів влади, що впливає на права громадян, підлягає перевірці правоохоронними органами. Особливо важливе дотримання цього принципу є в надзвичайних ситуаціях, у суспільства повинна бути можливість оскаржити правомірність дій органів державної влади, якщо, на його думку такі дії виходять за рамки закону, вони дискримінаційні, або фактично не обґрунтовані.

Не заборони, а захист і зміцнення суспільства, правдива інформація приведуть до того, що прийняті у відповідь на епідемію заходи будуть більш ефективними, стійкими і гуманними.

Список використаних джерел:

1. Малиновська О. Міграція і коронакриза. Міграція. 2020. № 6. С. 12.
2. Кулицький С. Проблеми розвитку економіки України, обумовлені пандемією коронавірусу COVID-19 у світі, та пошук шляхів їх розв'язання. Україна: події, факти, коментарі. 2020. № 9. С. 47-53.
3. Коросташова І.М. Режим надзвичайного стану під час пандемії: механізм правового регулювання як гарантія забезпечення дотримання принципу верховенства права. The Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2020. № 6. С. 31-40.

4. Консенсус-прогноз «Україна у 2020-2021 роках: наслідки пандемії». URL: <https://bit.ly/2RMntq7> (дата звернення: 18.03.2021).

УДК 659

Федиш Б. В.

Науковий керівник: Вайданич Т.В.

м. Львів, Національний лісотехнічний університет України

ІНСТРУМЕНТИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Зростаючі вимоги сьогодення щодо якості інформаційно-аналітичного забезпечення підприємств та організацій в Україні підвищують їх залежність від програмних засобів, що забезпечують та оптимізують взаємодію із клієнтами, посередниками та ринковими контрагентами. Здатність менеджерів будь-яких ланок управління вчасно виявляти потенційні події, зміни у ринковому середовищі, внаслідок яких може здійснюватись деструктивний вплив на економічну безпеку їх підприємств залежить великою мірою від їх вміння використовувати наявні засоби зв'язку, інформаційні матеріали та сучасні бази даних і програмні платформи. Враховуючи загальні існуючі підходи до інформаційно-аналітичного забезпечення ЗЕД та фактично існуючу ситуацію на підприємствах України (в тому числі на ринку фармпрепаратів), доцільно запропонувати сучасні інструменти вдосконалення аналітичної, інформаційної та комунікаційної складових управління фармацевтичним підприємством у цілому та його ЗЕД, зокрема.

Метою роботи є формування пропозицій щодо використання інструментів сучасного інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності Київського вітамінного заводу в умовах здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

ПрАТ «Київський вітамінний завод» - сучасна вітчизняна фармацевтична компанія-виробник з достатньо стабільним становищем на внутрішньому ринку і широким асортиментом актуальної на сьогодні (в умовах вірусної пандемії) якісної вітамінної та лікувальної продукції. Підприємство активно займається експортом, зокрема вітамінної продукції: в країни ЄС, СНД та Азії [2].

Проте, незважаючи на актуальність пропозиції фармацевтичної компанії, з метою не лише розвитку, але й утримання існуючих позицій, зважаючи на конкуренцію на внутрішньому та зовнішньому ринках, вкрай важливим завданням було і залишається визначення за допомогою інформаційно-аналітичних ресурсів мотивів поведінки споживачів, конкурентів і зацікавлених аудиторій.

До прикладу, рекомендується за допомогою пошукових ресурсів (наприклад, Google Trend) здійснювати постійний моніторинг статистики за-

питів щодо вітамінної та іншої продукції підприємства (рис.1,2,3), що побудовано автором за даними: <https://trends.google.com.ua>).

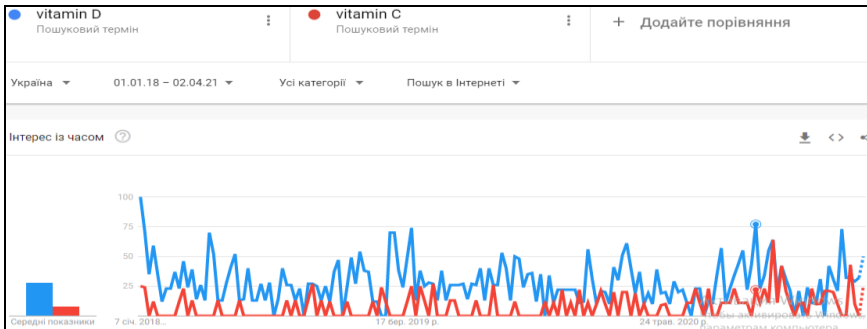

Рис. 1. Статистика запитів в Україні щодо vitamin C і D в мережі Інтернет

Як бачимо (рис.1), більше інформації шукають користувачі мережі Інтернет в Україні щодо вітаміну D. Причому в Україні на рівень зацікавлення (пікові запити) епідемія Covid 19 не вплинула. Спостерігається зростання зацікавлення в кінці березня щороку і на початку осені та зимового періоду, коли багато користувачів Інтернету турбуються станом здоров'я та імунітету щодо себе та своїх рідних. Зростає також зацікавлення і щодо інформації по вітаміну С.

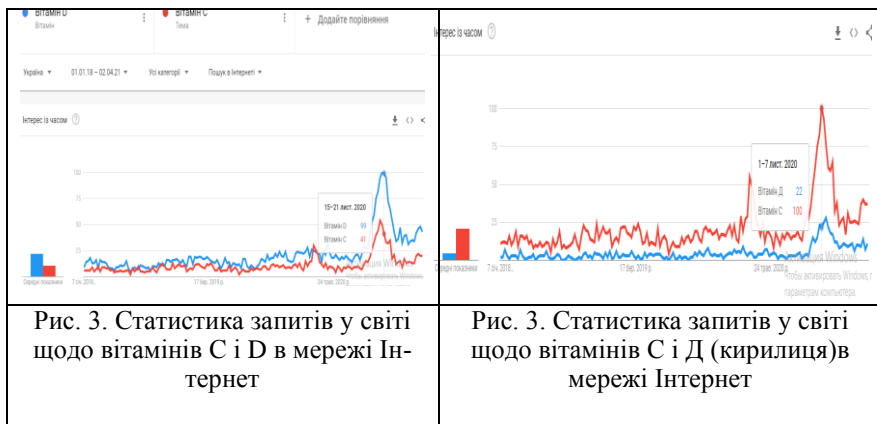
Статистика запитів у світі відображає ще нижчу зацікавленість у інформації щодо вітаміну С, проте явне зростання кількості пошукових запитів по вітаміну D спостерігається у березні 2020 року, з початком пандемії Covid 19. Побудовано автором за даними: <https://trends.google.com.ua/>

Рис. 2. Статистика запитів у світі щодо vitamin C і D в мережі Інтернет

Важливо відмітити, що для правильної інтерпретації результатів та формування комунікаційних повідомлень, необхідно аналізувати ринкову

інформацію у вигляді назв та абревіатур, що відповідають особливостям регіону (країни) і бажано порівнювати результати аналізу (рис. 3).

Як бачимо (рис.3,4) із введенням пошукового запиту українською мовою, а назви вітамінів латиницею чи кирилицею, результати запиту відрізняються і явне зростання зацікавлення відбулось у листопаді 2020 року, коли у ЗМІ збільшилась кількість публікацій про необхідність споживання вітаміну Д під час пандемії (на сьогодні цей факт багатьма практикуючими лікарями ставиться під сумнів [4].

Цікаво відмітити, що дуже мало пошукових запитів при введенні назви вітаміну Д кирилицею (рис.4). Даний факт обов'язково потрібно мати на увазі при формуванні комунікаційних повідомлень, у слоганах та у публікаціях.

За даними аналітичної компанії «TABS Group Inc.» в США ринок вітаміну Д складає близько 11 млрд. доларів, нараховується 55 виробників цього засобу. За дослідженнями біля 82% дорослого населення в Україні мають гостру нестачу вітаміну Д в організмі та майже 14% - недостатню кількість, проте чомусь до цього часу в Україні, як правило, вітамін Д призначали тільки дітям [4].

На сьогодні, в зв'язку із спалахом COVID-19 зростає роль і вітаміну Д і іншої вітамінної продукції не лише в педіатрії, але і в лікуванні і профілактиці багатьох хронічних захворювань, що свідчить про актуальність цієї продукції для Київського вітамінного заводу.

В умовах активізації бізнес процесів пропонуються наступні найсучасніші аналітичні ресурси, що допоможуть заводу побудувати ефективну систему моніторингу та аналізу інформації:

1. Ресурс Awario. Ресурс моніторить соцмережі і Інтернет в цілому, враховуючи будь-які згадки за ключовими словами: назвою, прізвищем, словосполученням. Доступ до ресурсу: <https://awario.com/>

2. Ресурс Brand24. Працює в режимі реального часу і відстежує ключові ресурси, настрої і згадування компаній в мережі Інтернет. Працює миттєве сповіщення про негативні згадки з можливістю негайного реагування. Доступ до ресурсу: <https://brand24.com/>

3. Ресурс Hootsuite. Цей інструмент не лише моніторить інформаційні ресурси Інтернет, але й дозволяє управляти активністю в мережі. Доступ до ресурсу: <https://hootsuite.com/products/insights>

4. Ресурс Brandwatch. Інструмент дорогий, переваги - необмежена кількість фільтрів і наочні доступні компанії та недоступні конкурентам звіти для презентацій. Відправляються сповіщення на електронну пошту, що корисно для відстеження скарг клієнтів і розвитку ПрАТ «Київський вітамінний завод». Доступ до ресурсу: <https://www.brandwatch.com/>

5. Ресурс HubSpot. Даний ресурс є одним з лідерів на ринку маркетингових інформаційних інструментів. Він пропонує: SEO а також комплексний CRM. Доступ до ресурсу: <https://www.hubspot.com/>.

Ефективність функціонування системи інформаційно-аналітичного забезпечення ЗЕД на фармацевтичному підприємстві покликане підвищити конкурентоспроможність фармацевтичних підприємств як на світових ринках, так і при здійсненні конкурентної боротьби із міжнародними компаніями на внутрішньому ринку.

Список використаних джерел:

1. Гайда Т.Ю. Система інформаційно-аналітичного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств харчової промисловості. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, Тернопіль – 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/1632>

2. Офіційна сторінка ПрАТ «Київський вітамінний завод». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vitamin.com.ua/ua/>.

3. Google Trend. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://trends.google.com.ua/>

4. Мислик К., Приймак В., Здерко Н. Структура ринку лікарських засобів, що містить вітамін d. Наукові керівники: доц. Г.І. Кузьміна доц. В.І. Бессарабов Київський національний університет технологій та дизайну. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/9315/1/NRMSE2017_V1_P596-597.pdf

5. Чи варто приймати вітамін D для профілактики. Офіційний сайт МОЗ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://moz.gov.ua/article/health/chi-varto-prijmati-vitamin-d-dlja-profilaktiki>

УДК 657.63

Холод Л.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Демко І.І.
м. Львів, Університет банківської справи

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Перехід на ринкові умови функціонування підприємств, поставив на одне з перших місць проблему забезпечення фінансової безпеки: забезпечення комерційної таємниці, резервної системи, управління ризиками, аналітичного аудиту і так далі.

Фінансова безпека підприємства – це стан його захищеності від негативного впливу зовнішніх та внутрішніх загроз, дестабілізуючих чинників, при якому забезпечується стійка реалізація основних комерційних інтересів і цілей статутної діяльності.

У сучасних умовах процес успішного функціонування та економічного розвитку будь-яких підприємств, багато в чому залежить від вдосконалення їх діяльності в галузі забезпечення економічної безпеки, вираженої в обліково-аналітичному забезпеченні фінансової безпеки підприємства.

Економічна безпека підприємства є динамічною ознакою, що змінюється під впливом чинників і загроз внутрішнього та зовнішнього середовища. Організація системи економічної безпеки підприємства забезпечує його стабільну роботу та створює умови для зростання його економічного потенціалу.

Основою економічної безпеки підприємства є обліково-аналітичне забезпечення, від стану якого залежить ефективність і стабільність функціонування підприємства, створення передумов для подальшого розвитку шляхом своєчасного виявлення та запобігання зовнішнім і внутрішнім загрозам і небезпекам.

В основі обліково-аналітичного забезпечення знаходиться інформація, тобто сукупність відомостей про внутрішнє і зовнішнє середовище підприємства, яку використовують для оцінки й аналізу економічних явищ та процесів управлінських рішень. Потрібно зауважити, що управління економічною безпекою підприємства є постійним процесом отримання інформації про рівень безпеки та ймовірність виникнення загроз і ризиків [2].

Саме тому обліково-аналітична інформація повинна відповідати таким вимогам:

- чітко та достовірно відображати в зовнішній та внутрішній звітності всі господарські операції, що здійснюються на підприємстві;
- подавати суб'єктам безпеки інформацію про поточний рівень економічної безпеки шляхом розрахунку найважливіших якісних та кількісних показників;

- виявляти, ідентифікувати та відстежувати розвиток внутрішніх та зовнішніх викликів, ризиків та загроз;
- протистояти промислового шпигунству та витоку конфіденційної інформації;
- формувати інформаційну базу для прийняття рішень у процесі управління економічною безпекою підприємства [2].

В управлінському процесі використовують різні види інформації: наукову, технічну, виробничу, правову, соціальну, економічну тощо. Однак основним видом інформаційного забезпечення процесу управління на рівні господарюючих суб'єктів є економічна інформація, під якою розуміють таку, що характеризує виробничі відносини в суспільстві.

Не переймаючись про дотримання елементарних заходів фінансової безпеки бізнесу, компанія може опинитися на межі банкрутства. На рис. 1 наведений можливий алгоритм забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Для визначення джерел ризику і його видів необхідна наявність надійного інформаційного забезпечення.

Кожне підприємство має своє інформаційне середовище для визначення джерел господарського ризику, і одна з цих функцій ризик менеджера, як раз і полягають у своєчасному виявленні, угрупованні та ранжуванні небезпек.

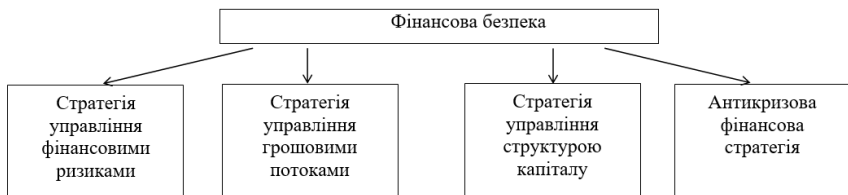

Рис. 1. Алгоритм забезпечення фінансової безпеки підприємства

До основних методів отримання вихідної інформації та виявлення небезпек відносяться:

1. Опитувальні листи: існує два типи – стандартизовані та спеціалізовані. Стандартизовані, або універсальні, листи розробляються і використовуються міжнародними асоціаціями консультантів або страховиків для уніфікації статистичних даних і застосовні для більшості підприємств. Опитувальний лист включає кілька розділів, кожен з яких містить перелік питань, що дозволяють скласти повне уявлення про структуру та кількісних показниках описуваного об'єкта. Спеціалізовані опитувальні листи розробляються для конкретних видів діяльності і стимулюють респондентів виявляти характерні для них особливості тих чи інших ризиків.

2. Структурні діаграми, що дозволяють виявляти, внутрішні ризики, пов'язані з якістю менеджменту, маркетингу, організацією роботи і т.д. Структурні діаграми описують особливості структури підприємства і залежать від сформованого типу управління і принципів поділу функцій. В основному структурні діаграми дають можливість виявити внутрішні ризики, такі як дублювання функцій одного відділу компанії іншими, залежність і концентрація, а також дозволяють визначити відсутність або недостатність добре налагоджених зв'язків між підрозділами компанії.

3. Карти потоків або поточкові діаграми виявляють основні небезпеки виробничого процесу і дозволяють приблизно оцінити надійність і стійкість вузлових елементів виробництва. Водночас, без залучення додаткових джерел інформації поточкові діаграми не дають можливості визначити ступінь ймовірності настання ризику.

4. Інспектування дає можливість отримання додаткової інформації та перевірки її достовірності та повноти на місцях. Існують практики несподіваних інспекцій об'єктів та завчасного сповіщення.

5. Аналіз звітності важливий для виявлення фінансових, комерційних, підприємницьких ризиків. У фінансовій та управлінській документації фіксуються всі події, що мають відношення до збільшення або зменшення ризику. Ризик – менеджер, аналізуючи фінансові та управлінські документи, систематично використовує всю доступну інформацію для ідентифікації небезпек, пов'язаних з умовами укладання договорів, ефективністю використання фінансових ресурсів підприємства і виконанням зобов'язань. Наявність у менеджера надійної ділової інформації дозволяє йому швидко приймати оптимальне фінансове або комерційне рішення, впливає на правильність таких рішень і веде до зниженню витрат і збільшення прибутку.

Ефективне функціонування системи обліково – аналітичного забезпечення в організації залежить не тільки від її комплексності, організаційності і працездатності, а й від того, наскільки чітко визначена її структура. В цілому управління ризиком має бути дуже динамічним. Ефективність його функціонування багато в чому залежить від швидкості реакції на зміну умов ринку, економічної ситуації, фінансового стану об'єкта управління.

Список використаних джерел:

1. Крохичева Г.Е. Віртуальна бухгалтерія: концепція, теорія і практика. – М.: Фінанси і статистика, 2003. – 176 с.

2. Gnylytska, L.V. (2011), "Accounting and analytical information as a determining factor of economic security entities", *Visnik Shidnoukraynskogo nacionalnogo universitetu im. V.Dalya*, vol 3(157), pp.57-65

3. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: Навч. посібник. -К.:КНЕУ, 2009.-132 с.

УДК 35:005.334

Цимбала М. Р.
Науковий керівник: канд. пед. наук Купчак М. Я.
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ОСОБЛИВИЙ ТИП ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ

Підприємництво - це провідний сектор ринкової економіки, який забезпечує насиченість ринку товарами та послугами, сприяє здоровій конкуренції. Воно базується на самостійній, ініціативній, систематичній, на власний ризик, діяльності по виробництву продукції, надання послуг і зайняттю торгівлею і має на меті сприяння прибутку.

В умовах формування орієнтованого ринку, прискорення інституціональних перетворень в економіці України, де базовими є радикальні зміни у відносинах власності, формування приватного сектора з критичною масою, що надавала б йому сили реального конкурента державних підприємств, створення ринкових механізмів саморегулювання економічних процесів тощо, проблема становлення і розвитку національного підприємництва набуває неабиякого значення.

Перебільшення або недооцінка ролі і місця підприємництва в народному господарстві України, ігнорування його економічного потенціалу і завищення реальних можливостей, суспільних очікувань можуть призвести до стратегічних прораховань у здійсненні політики ринкової трансформації української економіки.

Підприємство є самостійним господарюючим суб'єктом. Самостійність у прийнятті господарських рішень є однією з основних і необхідних умов діяльності підприємства як товаровиробника. Нарешті підприємство - це статутний господарюючий суб'єкт. Підприємство має необхідне для господарчого суб'єкта майно - основні і оборотні кошти, інші цінності, якими воно володіє, користується і розпоряджається на певному правовому титулі (на праві власності, повного господарського відання чи оперативного управління). Це майно юридичне відмежоване, як правило від майна власника підприємства і закріплене за підприємством як суб'єктом права. Невід'ємним елементом ринкового господарювання, однією з найактивніших форм економічної діяльності є підприємництво, або особливий тип господарювання. Підприємництво - ініціативна, новаторська діяльність господарюючого суб'єкта, спрямована на пошук і знаходження найбільш оптимальних економічних рішень з метою одержання максимальної вигоди. Підприємництво передбачає конкретну діяльність підприємця і часто ототожнюється з поняттям "власник".

Наукова економічна література розглядає підприємництво з різних сторін: як економічну категорію, як метод господарювання, як тип економічного мислення.

Як економічна категорія підприємництво виражає відносини між його суб'єктами з приводу виробництва, розподілу і привласнення благ та послуг.

Суть підприємництва як методу господарювання розкривають його основні функції: ресурсна, організаційна та творча.

Ресурсна функція підприємництва передбачає, що воно націлене на найбільш ефективне використання матеріальних, трудових, фінансових та інформаційних ресурсів з урахуванням досягнень науки, техніки, управління і організації виробництва.

Організаційна функція зводиться до діяльності по організації виробництва, збуту, маркетингу, менеджменту і реклами.

Творча функція полягає у сприянні генеруванню та реалізації нових ідей, здійсненню техніко-економічних, наукових розробок, проектів, що пов'язані з господарським ризиком.

Для підприємництва як методу господарювання характерні такі основні ознаки: самостійність і незалежність господарюючих суб'єктів, господарський ризик; економічна відповідальність

Підприємництво як особливий тип економічного мислення характеризується оригінальними поглядами і підходами до прийняття рішень, які реалізуються у практичній діяльності. Центральну роль тут відіграє особа підприємця. Підприємництво розглядається не як рід занять, а як особливість розуму і людської натури.

Список використаних джерел:

1. Мочерний С. Економічна теорія для менеджерів : Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Степан Мочерний, В. М. Фомішина, О. І. Тищенко. Херсон : ОЛДІ-плюс, 2006. 624 с.

2. Основи економічної теорії: Політекономічний аспект : Підручник / Відповідальний ред. Г. Н. Клишко, 5-те вид. виправлене. Київ : Знання-Прес, 2004. 614 с.

3. Основи економічної теорії: Навч. посібник / Авт. кол. : В'ячеслав Алексєєв, Ольга Андрусь, Марина Вербицька та ін.; За заг. ред. Петра Круша, Валентини Депутат, Світлани Тульчинської. Київ : Каравела, 2007. 447 с.

4. Підприємництво як особливий вид діяльності. URL [^]
<https://sites.google.com/site/ecolicej/navcalnij-proces/uroki-ekonomiki/11-aklas/viznacalni-risi-ta-osoblivosti-pidpriemnickoie-dialnosti/pidpriemnictvo-ak-osoblivij-vid-dialnosti/>

УДК 35:005.334

Швед Н.А.

Науковий керівник: канд. ек. наук, доцент Мартин О.М.
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ФІНАНСОВА СИСТЕМА ТА ЇЇ ПРОБЛЕМИ В УМОВАХ КРИЗИ

Стійкість фінансової системи країни - це її здатність активно реагувати на впливи зовнішніх шоків та внутрішніх дисбалансів, зберігаючи спроможність постійно відтворювати свої ключові властивості та функціональну роль як частини національної економіки як системи вищого порядку

Найбільш загальною системною категорією фінансового права, яка виражає функціональну єдність фінансових ресурсів і всіх органів держави, що здійснюють фінансово-правову політику, виступає фінансова система. За допомогою фінансової системи держава накопичує і використовує фінансові ресурси на виконання своїх функцій.

На теперішній час в Україні продовжується формування фінансової системи, яке було розпочато ще після проголошення незалежності. Цей процес є досить складним, тривалим і суперечливим. У цілому в Україні закладені підвалини фінансової системи ринкового типу. Водночас накопичилося і багато проблем, що стосуються як фінансової системи в цілому, так і окремих її елементів зокрема.

Проблема нестабільності фінансової системи України в умовах кризи, має досить специфічні характеристики. З одного боку, кризові явища пов'язані з моделлю економічного розвитку держави та можливостями здійснення відчутних економічних реформ, з іншого – нестабільність характеризується проблемами внутрішньої та зовнішньої боргової залежності країни. Проблеми стабілізації та оздоровлення фінансової системи України – це зараз найбільш актуальні для держави питання.

Сьогодні фінансова система України, як складова державного організму, характеризується наявністю багатьох проблем, які поглиблюють економічну нестабільність та соціальні конфлікти до яких приєдналася політична нестабільність, гальмування економічних, фінансово-кредитних, правових та суспільних реформ. При цьому слід враховувати військові дії на Сході та тіню економіку яка приховує справжній економічно-фінансовий стан підприємств усіх форм власності. Приведені проблеми фінансової системи необхідно враховувати при проведенні реформ у окремих ланках та підсистемах, а також при урегульованні фінансово-правових норм за допомогою яких держава формує, розподіляє, перерозподіляє і використовує як централізовані, так і децентралізовані грошові фонди.

Серед основних проблем фінансової системи України слід відзначити також неефективну систему державного регулювання, що унеможли-

лює сталість її розвитку. Одним із варіантів якісної трансформації фінансової системи країни може бути використання прогресивного світового досвіду провідних країн світу – Великобританії, Німеччини, Японії – у галузі створення єдиного регулятора фінансової системи (мегарегулятора). З допомогою останнього можливим стане уникнення протиріч у сфері контролю за фінансами та сформує надійний базис для інтеграції України у світову фінансову систему.

Однією з основних проблем нестійкості фінансової системи України є відсутність належного державного контролю. Оскільки останній – важлива функція держави, за допомогою якої забезпечуються умови для функціонування фінансової системи, дефіцит належного контролю призвів до зловживань та порушень у сфері фінансових відносин. У даному зв'язку обов'язковим має бути вдосконалення системи фінансового контролю за рахунок збалансування місцевих та державного бюджетів, досягнення самодостатності у фінансах окремих регіонів країни та галузей економіки, а також дотримання економічної безпеки держави. Все це може стати запорукою ефективного функціонування державних фінансів та посилить престиж країни перед світовою спільнотою.

Ще однією проблемою на сьогодні для України залишається незбалансованість у видатках та доходах бюджету, а також значне зростання державної заборгованості та нераціональний розподіл витрат. Для розв'язання зазначених питань, необхідно впровадити державний контроль за витрачанням коштів, їх доцільністю та належним чином відслідковувати грошові потоки. Водночас обов'язковим має бути зменшення обсягів запозичень для покриття бюджетного дефіциту.

Для покращення стану фінансової системи України необхідно переглянути ключові напрямки стабілізаційної політики: розвиток страхового механізму пенсійного забезпечення, медичного обслуговування, страхових принципів фінансування для отримання вищої освіти полегшить навантаження та сприятиме удосконаленню функціонування фінансової системи країни. Для зменшення заборгованості, Україні слід поновити свій імідж та відновити довіру населення, емітуючи при цьому державні облигації з метою залучення додаткових коштів. Разом з тим у довгостроковій перспективі необхідно створити відповідні механізми, спрямовані на стимулювання розвитку фінансів домогосподарств, оскільки, використовуючи практику зарубіжних країн, слід зазначити, що домогосподарства займають провідне місце у формуванні доходної частини бюджетів усіх рівнів., на противагу цьому видатки на загальнодержавні функції зростають із року в рік.

Отже, підсумовуючи вищевикладене, варто відмітити, що Україні потрібен реальний новий економічний курс, адже тільки узгоджена національна модель регулювання як всієї економіки, так і фінансової системи зокрема, має бути не тільки створена, але й запроваджена. Створення фінансової системи, що здатна забезпечувати сталий економічний розвиток за рахунок ефективного перерозподілу фінансових ресурсів в економіці, є не-

обхідною магістральною передумовою для розбудови повноцінного ринкового конкурентного середовища згідно із стандартами Європейського Союзу.

Список використаних джерел:

1. Бугай Т.В. Сучасні проблеми та вектори розвитку бюджетного процесу в Україні. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2012. № 2. С. 40-44.

2. Коваленко В.В. Реформування та стратегічний розвиток фінансової системи України. ScienceRise. 2015. № 2(3). С. 43-46.

3. Проблеми розвитку фінансової системи України та шляхи їх вирішення: монографія / М.І. Карлін, Ю.В. Шулик, А.В. Кулай та ін.; за ред. д.е.н. проф. М.І. Карліна. Луцьк: Вежа-Друк, 2014. 364 с.

УДК 334.012.6:351.82(477)

Янчук Ю. В., Шидлівська І. І.

Науковий керівник: канд. пед. наук Купчак М. Я.

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ МІКРОПІДПРИЄМНИЦТВА, МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Формування ринкових відносин передбачає вдосконалення механізму державного регулювання економіки. Значення підприємництва у цій сфері є незаперечним і винятково важливим. Свобода підприємництва в Україні означає, в першу чергу, реальну можливість громадян займатися легітимною господарською діяльністю. Конституція України (ч.1 ст.42) гарантує кожному право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом [1].

Тривалий час, до прийняття Верховною Радою України 19.10.2000 р. Закону «Про державну підтримку малого підприємництва» воно розглядалося як комплексна економіко-правова категорія всіх підприємців без їх класифікації за видом діяльності, обсягу річного доходу, чисельності найманих працівників тощо. У цьому Законі застосовано класифікацію суб'єктів підприємництва та основні напрями їх розвитку. Проте, без конкретизації їх організаційно-правових форм і створення сприятливого підприємницького середовища успішний розвиток підприємництва не відбувся. В Україні як зазначено в концепції Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014-2024 роки в малому і середньому підприємстві у 2012 році було зайнято 5,2 млн. осіб, що становить лише 25 відсотків економічно активного населення працездатного віку. При цьому в країнах Європейського Союзу такий показник становить більш як

50 відсотків, а в Японії - близько 80 відсотків. У країнах Європейського Союзу малі і середні підприємства створюють 50-70 відсотків внутрішнього валового продукту, в Україні такий показник майже в чотири рази нижчий. Також не були враховані умови щодо ліквідації наслідків фінансово-економічної кризи, розподілу ресурсів реального стану економічної свободи (вільний доступ до інформації, до ресурсів, рейдерських захоплень), обсяг сукупного попиту, рівень доходів і, відповідно, низький рівень життя тощо.

Мале підприємництво є особливим сектором ринкової економіки, який становить основу дрібного виробництва та здійснює швидку окупність витрат виробництва, розширює межі свободи ринкового вибору, забезпечує насичення ринку товарами, послугами та додатковими робочими місцями, сприяє послабленню монополізму в економіці. Воно обумовлює ступінь економічної свободи (вільний доступ до інформації, ресурсів, ринків), обсяг сукупного попиту, рівень розвитку ринків, конкуренції, стабільність національної валюти, податкову політику, рівень доходів населення, домінування певної ідеології тощо.

З метою диференційованого підходу до забезпечення розвитку малого та середнього підприємництва Верховна Рада України 22 березня 2012 року прийняла Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва» [2].

Для цього вперше було встановлено і внесено до статті 55 Господарського кодексу України нову класифікацію суб'єктів підприємництва: суб'єкти мікропідприємництва, суб'єкти малого підприємництва, суб'єкти середнього підприємництва і суб'єкти великого підприємництва.

Мікропідприємствами тепер є фізичні особи-підприємці, у яких середня кількість працівників не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України. Суб'єкти малого підприємництва: фізичні особи-підприємці, у яких середня кількість працівників не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

Нововведенням щодо забезпечення розвитку малого підприємництва є регламентація у ст.291 Податкового кодексу України [3] спрощеної системи оподаткування. Зокрема, підприємцям надається можливість обирати спрощену систему оподаткування, які поділяються на такі групи платників єдиного податку, а саме:

- перша група - фізичні особи - підприємці, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або провадять господарську діяльність з надання побутових послуг населенню і обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року;

- друга група - фізичні особи - підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та/або населенню, виробництво та/або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства, за умови, що протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв: не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 10 осіб; обсяг доходу не перевищує 834 розміри мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року.

Дія цього підпункту не поширюється на фізичних осіб - підприємців, які надають посередницькі послуги з купівлі, продажу, оренди та оцінювання нерухомого майна, а також здійснюють діяльність з виробництва, постачання, продажу (реалізації) ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення та напівдорогоцінного каміння. Такі фізичні особи - підприємці належать виключно до третьої групи платників єдиного податку, якщо відповідають вимогам, встановленим для такої групи;

- третя група - фізичні особи - підприємці, які не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, не обмежена та юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 1167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року [3].

Для того, щоб система державної підтримки малого підприємництва відповідала масштабності завдань, які вона має розв'язувати, необхідно підняти її на якісно інші, нові концептуально-програмні, організаційні та функціональні параметри, спрямовані на забезпечення його фінансової стабільності на створення сприятливих умов розвитку на зміцнення конкурентоспроможності малого підприємництва.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22.03.2012 № 4618-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>
3. Податковий кодекс України. Офіційний вісник України. 2010 № 92. Ст.3248 (із змінами і доповненнями).

УДК 338

Войціховська В.В.

Науковий керівник: Харчук А.І.

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

**ВИЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК
МЕТОД АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ**

Прийняття стратегії повинно відбуватись із урахуванням адаптивності до змін внутрішнього та зовнішнього середовища організації та гнучкості протягом тривалого періоду часу, щоб за необхідності можна було здійснити модифікацію та переорієнтацію запланованої стратегії. Щодо етапів стратегічного управління, варто зауважити, що думки більшості науковців збігаються. Узагальнену послідовність дій при стратегічному управлінні запропоновано на рис. 1.

Рис. 1. Схематична модель стратегічного управління

Процес управління проходить вісім послідовних етапів:

1. Цілепокладання (формування цілей). Визначення місії підприємства та цілей структурних одиниць.

На цьому етапі визначається, чого саме повинна досягти організація до певного періоду часу. На цьому етапі найбільший вплив при реалізації функції планування здійснює керівництво на інституційному рівні та має вплив особистість менеджера.

2. Вибір, аналіз та оцінка способів, можливостей досягнення цілей підприємства та його структурних одиниць.

При цьому до уваги береться принцип взаємозалежності цілей; відповідність загальних цілей організації – цілям структурних одиниць.

3. Формування переліку необхідних дій, тобто конкретизується перелік заходів щодо досягнення цілей підприємства з врахуванням найбільш ефективних шляхів їх реалізації.

4. Складання певної програми заходів (плану заходів).

Для цього визначається певна послідовність реалізації завдань із розумінням взаємовпливу та взаємозалежності кожного із заходів.

5. Аналіз внутрішнього середовища організації.

На даному етапі формується перелік необхідних вхідних ресурсів підприємства, а саме фінансових, матеріальних, інформаційних, трудових для реалізації запланованих заходів.

6. Аналіз розробленого варіанту плану.

Аналіз реалізується за заданою схемою: чи вирішуються завдання та реалізуються цілі організації, чи є необхідна кількість ресурсів для реалізації цілей; чи є можливість щодо покращання плану.

7. Проводиться деталізація плану.

На даному етапі проводиться розрахунок необхідних ресурсів, встановлюються строки здійснення робіт, співставляються терміни виконання робіт, пропонуються додаткові заходи щодо аналізу та виправлення відхилень від визначених та чітко окреслених заходів та планів.

8. Реалізація зворотного шляху за допомогою функції контролю при цьому порівнюються планові показники з фактичними і здійснюються коригуючі дії [9, С.240-245].

Стратегічне управління загалом опирається на інформаційні дані за минулі періоди діяльності організації. Воно реалізується через те, щоб визначити недоліки і визначити можливості розвитку підприємства на перспективу через контроль. Тому можливості для реалізації управлінського плану залежить від достовірності, релевантності інформації минулих періодів.

Дослідження сильних і слабких сторін сільськогосподарських підприємств реалізується шляхом вивчення стану фінансів, нормування та оплати праці, організації виробництва, використання трудових ресурсів, ресурсного потенціалу, кадрового потенціалу, можливостей застосування сучасних технологій. Для цього використовують SWOT-аналіз (рис. 2).

	<p>Можливості:</p> <p>1.</p> <p>2.</p> <p>3.</p> <p>4.</p>	<p>Загрози:</p> <p>1.</p> <p>2.</p> <p>3.</p> <p>4.</p>
<p>Сильні сторони:</p> <p>1.</p> <p>2.</p> <p>3.</p> <p>4.</p>	<p>Поле "СІМ" (сила і можливості)</p>	<p>Поле "СІЗ" (сила і загрози)</p>
<p>Слабкі сторони:</p> <p>1.</p> <p>2.</p> <p>3.</p> <p>4.</p>	<p>Поле "СЛІМ" (слабкість і можливості)</p>	<p>Поле "СЛІЗ" (слабкість і загрози)</p>

Рис. 2 SWOT – аналіз

З врахуванням SWOT – аналізу можна скласти плани діяльності сільськогосподарського підприємства на один рік (оперативні плани), скласти прогноз розвитку підприємства на три і п'ять років (стратегічні плани), а загалом і здійснювати стратегічне управління.

З.Є. Шершеньовою досліджуються три основні концепції щодо оцінки потенціалу сільськогосподарського підприємства: ресурсного, структурного та цільового. Власне, ресурсний потенціал зорієнтовано на розуміння потенціалу сільськогосподарського підприємства як сукупності виробничих ресурсів, кожен з яких є складовою остаточної результату [12, С.220].

Структурний підхід сфокусовано на формування раціональної структури виробничого потенціалу сільськогосподарського підприємства для реалізації таких функцій, як збут, виробництво, постачання.

Цільовий підхід реалізується через концепцію управління за цілями та аналізі внутрішнього потенціалу сільськогосподарського підприємства.

Варто зазначити, що предметом планування в сільському господарстві є вивчення методології та методики планування економічного розвитку

та державної підтримки підприємств АПК за рахунок формування закономірностей розвитку цілої системи народного господарства.

Слід зазначити, що дві основні складові моделі відображають процес стратегічного управління та планування реалізації стратегії. Стратегічні дані формується на основі обробки та аналізу великих масивів інформації та приймається на перспективу (3-5 років) із корегуванням один раз на рік.

У менеджменті виділяють декілька базових принципів стратегічного управління, зокрема принцип наукової обґрунтованості, спільності політики і економіки, демократичного централізму, реальності і напруженості планів, єдності і безперервності планування, пропорційності і збалансованості, повсякденного контролю за реалізацією планів та управління загалом.

Визначальним принципом стратегічного управління є наукова обґрунтованість. Стратегічне управління в сільському господарстві реалізується на науковому підґрунті з врахуванням економічних законів та закономірностей розвитку сільськогосподарського виробництва. Загалом процес стратегічного управління повинен реалізовуватись із врахуванням науково-технічного прогресу та передовий досвіду.

Наступний принцип єдності політики і економіки сфокусований на системне вирішення соціальних, політичних і економічних завдань при плануванні діяльності організації, з врахуванням забезпечення продовольчої безпеки на рівні держави.

Реалізація принципу демократичного централізму базується на раціональному поєднанні централізованого регулювання на рівні держави через її продовольчу політику та можливість реалізації власної політики агропідприємств при планування виробничого процесу.

Принцип єдності і безперервності управління реалізується через деталізацію планів на рівні тактики, політики, процедур і правил.

Принцип пропорційності і збалансованості визначається узгодженістю планів усіх складових агропідприємства.

Список використаних джерел:

1. О. М. Скібіцький. Навчальний посібник. Антикризовий менеджмент. Центр учбової літератури, 2009. – 560 с.
2. Гавриленко Т. В., Прядун Є. А. Антикризове управління як інструмент запобігання кризи. *International Scientific Journal* // № 8, 2015
3. Ковалевська А. В. Конспект лекцій з дисципліни «Антикризове управління підприємством». Харків – ХНУМГ ім. О. М. Бекетова – 2016. – 140 с.
4. Кульчій І.О., к.держ.упр., доц. кафедри держ. управління і права. К 90 Антикризове управління: навчальний посібник. – Полтава: ПолтНТУ, 2016. – 120 с.

УДК 658.15

Волоцюга А.С.
Науковий керівник: Радух Н.Б.
*м. Львів, Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького*

ОСОБЛИВОСТІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Підприємство, як відкрита економічна система, схильне до порушення стійких зв'язків між її елементами, що може спричинити виникнення кризи. Вона може нести пагубну дію на ефективність діяльності підприємства так і загрозу його існуванню. Антикризове управління застосовується з метою запобігання пагубній дії цих процесів на діяльність організації шляхом діагностування менеджерами виникнення кризових ознак і миттєвого їх усунення. Отже, антикризове управління характеризується як миттєвий процес спрямований на викорінення проблем, що з'явилися внаслідок кризи.

Що стосується, дефініції змісту антикризогового управління, то існує багато його характеристик. Досліджуючи визначення у наукових дослідженнях іноземних та вітчизняних вчених, ми дійшли висновку, що антикризове управління є складовою функцією менеджменту. За її допомогою діяльність підприємств забезпечується високим рівнем платоспроможності, ліквідності, дія кризових наслідків в разі зменшується або повністю ліквідується, а також передбачаються можливі кризові ознаки і виникає можливість їх уникнення. Система антикризогового управління виробництвом характеризується комплексом дій стратегічного спрямування, які зараджують у ліквідації проблем, що з'являються у процесі виробничої діяльності. Антикризове управління, як і кожна система, функціонує беручи за основу певні принципи:

- постійний моніторинг показників виробничої діяльності підприємств та визначення факторів впливу на них;
- передбачення ймовірності виникнення небажаних результатів роботи підприємства що може спровокувати виникнення кризової ситуації;
- миттєва дія на кризові ознаки що виникли у підприємстві;
- достеменний аналіз можливих наслідків від дії кризи і небезпеки для розвитку підприємства;
- якнаймасштабніше використання наявного потенціалу для ліквідації кризових ознак [1].

Антикризове управління підприємством – новий напрямок в управлінні для вітчизняних підприємств, обумовлений трансформаційними про-

цесами та потребою фінансового лікування підприємств, що діють важких умовах сьогодення.

Антикризове управління – це відображення виробничих відносин, що склалися на рівні підприємства при ліквідації або оздоровленні його.

Нами досліджені поширені значення терміну «антикризового управління» (Crisis management) у економічній теорії країн Заходу:

1. "Turnaround management" – дієва система управління призначена для фінансового оздоровлення підприємства;

2. "Corporate recovery" – система заходів спрямована на оздоровлення фірми з використанням дієвого менеджменту та (або) консалтингових підприємств враховуючи корпоративне законодавство;

3. "Financial recovery" – це система безперервно чинних, взаємопов'язаних елементів процесу управління, спрямованих на відвертання, застереження та ліквідації фінансової кризи або елімінації її пагубних наслідків для підприємства [2].

Багатоманітні дефініції стосовно змістовності антикризового управління знаходять узагальнення у його особливостях:

- завдання антикризового управління зводиться до своєчасного, достатнього та оперативного реагування на переміни зовнішнього середовища;

- антикризове управління і загальна стратегія підприємства повинні виконуватися невіддільно;

- пошук інноваційних досягнень є основою антикризового управління у всіх сферах діяльності підприємства;

- забезпечення стійкого стану підприємства в умовах динамічних змін зовнішнього середовища є ціллю антикризового управління [3].

У багатьох випадках передчасна діагностика реального стану виробництва може дозволити ухилитися від кризи за рахунок реалізації захисних дій антикризового управління підприємством або, принаймні, вельми зм'якшити характер її чергового перебігу.

Отже, мета антикризового управління зводиться до вчасного прогнозування, розумного розпізнавання та благополучного вирішення кризових явищ. Головні процеси антикризового управління зараджують досягти його мети (рис.1).

Антикризове управління своїми функціями формулює дії, що необхідно переіменити, щоб успішно вести управлінську діяльність підприємством в умовах кризових ситуацій, що насуваються, в умовах самої кризи та по її завершенню.

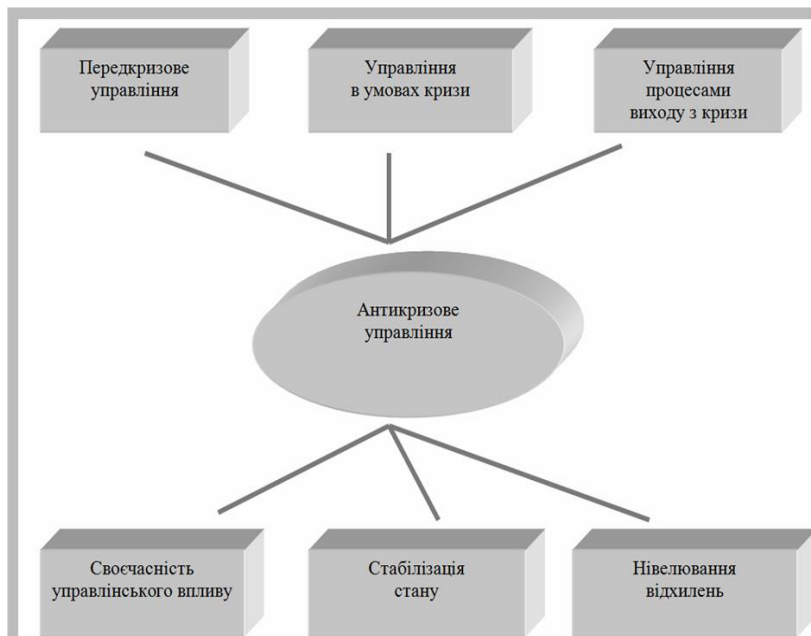

Рис. 1. Головні процеси антикризового управління

Таким чином, для продуктивної практики підприємства антикризове управління повинно виконуватися на стабільній основі. В українських підприємствах реалізація заходів антикризового управління ще не є довершеною, але є особливо необхідною. Основою її становлять принципи, функції та завдання антикризового управління.

Список використаних джерел:

1. Забуранна Л. В., Нідзельська Т. Л. Методичні підходи до оцінювання стратегічного потенціалу сільськогосподарських підприємств / Л.В.Забуранна, Т.Л.Нідзельська // Актуальні проблеми економіки. 2016. № 3 (177). С. 142–150.
2. Сухарський В.С. Менеджмент: навч.посібник. Тернопіль: Астон, 2001. 340с.
3. Мармуль Л. О. Роль стратегічного аналізу в управлінні виробничою діяльністю сільськогосподарських підприємств / Л.О.Мармуль // Економічні науки, 2011. Вип. 2. Т. 1. 152 с.

УДК 658.5-338.2-331.4

Гавор В.С., Шведа Р.Б.
Науковий керівник: Городецький І.М.
*м.Львів-Дубляни, Львівський національний аграрний університет***АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ПРИЧИН ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНИХ ПРИГОД ЗА ВИДАМИ**

Аналіз причин дорожньо-транспортних пригод за видами дає змогу кількісно оцінити скільки інцидентів сталося з вини водіїв, а скільки з власників вулично-шляхової мережі, окремо реєструють інциденти з пішоходами та дітьми, важливими є показники умов незадовільного стану доріг, категорій доріг, вулиць. Також вказують показники аварій з вини водіїв автобусів, окремі показники показують травмування у населених пунктах, на дорогах, автодорогах державного значення, а також з вини ліцензованого транспорту та за участю ліцензованого транспорту. Важливими є показники вина у ДТП водіїв автобусів за місцем реєстрації автобуса, а також з вини водіїв автотранспорту через причину технічної несправності транспортного засобу, окремо вказують ДТП за участю дітей (потерпіли діти віком до 18 р.), окремо з вини дітей (потерпіли в ДТП діти до 18 р.), дітей пішоходів.

Причини скоєння дорожньо-транспортних пригод в Україні і їх динаміка подані у табл. 2 [1-2].

Таблиця 2

Причини скоєння дорожньо-транспортних пригод і їх динаміка

Причини скоєння ДТП	ДТП з постраждалими								
	ДТП			загинуло			травмовано		
	2018	2019	%	2018	2019	%	2018	2019	%
Керування транспортним засобом у нетверезому стані	68	216	5,6	7	06	1,8	306	616	3,7
Перевищення встановленої швидкості	75	76	,2	62	27	21,6	08	51	,1
Перевищення безпечної швидкості	279	761	,8	502	539	,5	0351	0855	,9
Невиконання вимог сигналів регулювання	06	38	0,5	1	5	6,4	36	59	,3
Порушення правил перевезення пасажирів	10	6	21,8			іст	20	4	21,7
Порушення правил маневрування	252	676	,1	50	94	,0	682	128	,7
Порушення правил проїзду пішохідних переходів	602	673	,4	7	08	4,1	662	674	,7

Порушення правил надання безперешкодного проїзду	61	64	,1	0	1	30,0	11	92	4,6
Порушення правил обгону	89	17	,7	0	0	,0	93	40	,5
Виїзд на смугу зустрічного руху	30	78	6,3	32	34	,9	622	449	10,7
Порушення правил проїзду перехресть	911	132	1,6	0	2	5,0	790	060	,7
Управління несправним транспортним засобом	2	7	18,3	2		33,3	9	2	17,2
Недодержання дистанції	716	967	4,6	08	28	8,5	344	662	3,6
Перевтома, сон за кермом	9	0	3,9	2	7	2,7	4	21	8,7
Перехід у невстановленому місці	057	102	,3	30	16	6,1	65	42	,9
Неочікуваний вихід на проїзну частину	10	11	,2	00	9	1,0	24	27	,7
Пішохід у нетверезому стані	10	20	,1	0	7	15,0	2	02	0,9
Порушення техніки безпеки пасажиром	2	9	14,1			,0	9	5	15,7

Причини мають важливе значення для аналізу ДТП, оскільки їх вивчення дає змогу планувати відповідні заходи для зниження конкретного виду дій, які є досить небезпечними для учасників дорожнього руху. Аналіз причин показав, що за останні роки основними є перевищення безпечної швидкості (з 8279 у 2018 р. до 8761 у 2019 р), порушення правил маневрування (з 5252 у 2018 р. до 5676 у 2019 р), порушення правил проїзду пішохідних переходів (з 1602 у 2018 р. до 1637 у 2019 р), порушення правил проїзду перехресть (з 1911 у 2018 р. до 8761 у 2019 р), недодержання дистанції (з 1716 у 2018 р. до 1967 у 2019 р), перехід у невстановленому місці (з 1057 у 2018 р. до 1102 у 2019 р), керування транспортним засобом у нетверезому стані (з 968 у 2018 р. до 1216 у 2019 р) та ін.

Аналіз динаміки причин показав, що за останні роки найбільшого зростання зазнали такі причини – керування транспортним засобом нетверезим водієм (+25%) або 248 випадків, недодержання дистанції (+14,6%) або 251 випадок, перевтома і засинання за кермом (+13,9%) +11, порушення правил проїзду перехресть (+11,65) +221, порушення правил обгону (+9,7%) +28, участь у ДТП пішоходів у нетверезому стані (+9,1%) +10, порушення правил маневрування (+8,1%) або 424 випадки, перевищення безпечної швидкості (+5,8%) або 482 випадки та ін.

Кожне дослідження дорожніх інцидентів має велике значення, особливо для підприємств автомобільного транспорту, оскільки дає змогу встановити причини, через які виникла небезпечна подія, проаналізувати їх і у межах підприємства чи галузі запровадити коректуючі дії, вплив яких на

причину суттєво знизить її рівень [3-5]. За результатами дослідження причин дорожньо-транспортних пригод моделюють процеси формування травмобезпечних ситуацій, що також сприяє планування заходів запобігання виробничого травматизму.

Список використаних джерел:

1. Статистика дорожньо-транспортних пригод в Україні у 2017-2019 рр. URL: <http://patrol.police.gov.ua/statystyka/> (дата звернення: 22.09.2020).
2. Статистичні дані виробничого травматизму за галузями у 2017-2019 рр. URL: <http://dsp.gov.ua/статистичні-дані-виробничого-травма-2/> (дата звернення: 22.09.2020).
3. Городецький І. М., Мазур І.Б., Городецька Н. Г., Березовецький А.П. Вплив обставин на формування небезпечних ситуацій аграрного виробництва. Вісник Львівського НАУ: агроінженерні дослідження. 2017. № 21. С. 162–166.
4. Horodetskyi I. Risk assessment of the system safety in agrarian production. Conditions of Development of Village and Rural Areas. Wroclaw: Uniwersytet Przyrodniczy we Wroclawiu, 2007. S.19-22.
5. Пістун І.П., Березовецький А.П., Городецький І.М. Охорона праці на автомобільному транспорті: навч. посібник. Львів: Тріада плюс, 2009. 320 с.

УДК 504.064.3

Галанченко Р.

Науковий керівник: к.т.н., начальник кафедри Яковчук Р.С.
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ПРОБЛЕМИ НАДЗВИЧАЙНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ СИТУАЦІЙ В УКРАЇНІ

Забезпечення екологічної безпеки є компонентом національної безпеки і визначає ступінь захищеності людини, суспільства та держави. Індикатором ефективності екологічної політики держави є мінімізація впливу негативних чинників на стан навколишнього природного середовища. Екологічну безпеку слід розглядати не тільки як одну із складових національної безпеки суспільства, а і як інтегратор, який здатний, з одного боку, консолідувати суспільство, а з іншого – забезпечити його прогресивний поступ [1].

Метою управління екологічною безпекою є створення належних умов для життя суспільства, функціонування техносфери, самовідтворення природного середовища.

Управлінські питання в галузі екологічної безпеки мають групу завдань [1]:

- оцінка рівнів ризику настання тих чи інших надзвичайних ситуацій на конкретних територіях чи окремих об'єктах. Має на меті подальшу розробку заходів із зниження ризику до прийняттого рівня, розробку сценаріїв реагування на надзвичайні ситуації в разі їх настання;

- класифікація об'єктів підвищеної небезпеки відповідно до рівнів їх ризику, потужності та оточення за ступенем їх небезпечності;

- класифікація природних явищ відповідно до рівнів їх настання, масштабів локалізації в просторі та часі і зони їх розташування по ступеню небезпеки;

- класифікація ситуацій довкола об'єктів підвищеної небезпеки по рівню режиму ситуативного реагування (повсякденний, підвищеної готовності, надзвичайної ситуації, надзвичайний стан);

- розробка сценаріїв попереджувальних дій та дій по ліквідації негативних наслідків відповідно до рівнів ситуативного реагування на об'єктах та територіях;

- розробка нормативно-правової бази управління екологічною безпекою;

- розробка економічних механізмів запобігання та відшкодування збитків від техногенної та природної небезпеки.

На даний час забезпечення екологічної безпеки в надзвичайних ситуаціях в Україні продовжує залишатися одним з пріоритетних завдань сучасної державної політики на всіх рівнях управління.

Надзвичайні ситуації (далі НС) несуть значний вплив на життя людей, які виникають під час стихійних лих або техногенних катастроф. Разом із соціальними та економічними збитками НС завдають також екологічної шкоди, що зумовлюються руйнуванням природних систем, забрудненням повітря, водойм і ґрунтів. У результаті виникають НС екологічного характеру [2].

Через наявні проблеми взаємовідносин суспільства та природи виникає потреба вдосконалити екологічне законодавство. Через зростання кількості НС, що підвищує ризик більшої кількості людських жертв та матеріальних втрат, актуальності набувають заходи щодо нейтралізації природних і техногенних загроз та запобігання їм.

Водночас ці заходи неможливі без наукового обґрунтування, розробки й застосування дієвих механізмів державного управління, таких як:

- пріоритетність вимог екологічної безпеки, обов'язкове дотримання екологічних стандартів, та лімітного використання природних ресурсів у процесі здійснення господарської, управлінської діяльності;

- зробити матеріальне виробництво більш екологічним з питань охорони навколишнього природного середовища з впровадженням новітніх технологій;

- збереження природних об'єктів та комплексів як просторової, видової різноманітності та цілісності;

- науково обґрунтоване нормування впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище;

У нашій країні діє єдина державна система екологічної безпеки – запобігання й реагування на аварії, катастрофи та інші НС. З метою оперативного вирішення питань екологічної безпеки, пов'язаних з запобіганням НС та реагуванням на них, а також координації, контролю на державному рівні комплексу робіт і заходів у цій сфері діє Державна комісія з питань техногенно-екологічної безпеки та НС [3].

Значною мірою сприяють контроль і нагляд за охороною навколишнього природного середовища, що слід зазначити охороні екологічних прав громадян. У нас діють державний і громадський контроль. Державний контроль здійснюють місцеві ради спеціально уповноважені державні органи, їх виконавчі органи, Міністерство екології та природних ресурсів України. Громадський контроль здійснюють громадські інспекції відповідно до Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля, затвердженого наказом Міністерства екології та природних ресурсів України 27 лютого 2002 р., згідно з яким громадський контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища здійснюють громадські інспектори з охорони довкілля [4].

Також зазначимо, що вирішення основних екологічних проблем не можливе без міжнародного співробітництва, що зумовлено насамперед їх глобальним характером і транскордонним характером поширення забруднень. Тому у сфері національної політики міжнародна діяльність України спрямована на розроблення та впровадження погодженої з міжнародними нормами стратегії гармонізації національного природоохоронного законодавства, вимог і стандартів екологічної безпеки господарської діяльності та всебічної їх адаптації до норм країн-членів ЄС.

Висновок. В Україні й досі не існують економічні стимули впровадження екологічно безпечних технологій. Низьким залишається рівень застосування інноваційних, ресурсозберігаючих та природоохоронних технологій, включаючи і технології переробки, утилізації та знищення відходів. Накопичення відходів стало одним із найбільш вагомих факторів забруднення навколишнього природного середовища, негативного впливу на всі його компоненти. Тому обмеження обсягів утворення відходів, розширення сфери, пов'язаної з їх утилізацією, знешкодженням та екологічно безпечним видаленням і послідовним зменшенням їх накопичень має стати одним із найважливіших завдань.

Основне навантаження на довкілля у промисловому секторі справляють підприємства хімічної, металургійної, гірничодобувної галузей та електроенергетики. Потенційно екологічно небезпечні об'єкти, раптове виникнення надзвичайних ситуацій, які можуть завдати істотної екологічної шкоди, складають значну питому вагу в структурі промисловості України.

Список використаних джерел:

1. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2020 році. URL: <https://mep.gov.ua/timeline/Nacionalni-dopovidi-pro-stan-navkolishnogo-prirodnogo-seredovishcha-v-Ukraini.html>
2. Екологічне право: [підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / за ред. А. П. Гетьмана. Х.: Право, 2013. 432 с.
3. Закон України від 25.06.91 № 1264-ХІІ «Про охорону навколишнього природного середовища», режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>
4. Закон України від 23.05.2017 № 2059-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації повноважень органів виконавчої влади у сфері екології та природних ресурсів, у тому числі на місцевому рівні», режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5456-17#n512>

УДК 658.15

Головко Н. В., Гудима О. Ю.

Науковий керівник: канд. пед. наук Купчак М. Я.

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ В ПЕРІОД КРИЗОВОСТІ

Антикризове управління — це система управлінських заходів щодо діагностики, упередження, нейтралізації і подолання кризових явищ та причин їх виникнення на всіх рівнях економіки. Антикризове управління ґрунтується на загальних принципах і методах, які притаманні управлінським процесам.

Головна мета антикризового управління — забезпечення стабільного положення на ринку економічних політичних і соціальних метаморфоз на основі упереджуючих стратегічних заходів.

Реалізація поставленої мети полягає в перебуванні належного балансу між вимогами, висунутими ситуацією, і особистими якостями керівника з урахуванням зрілості (компетентності, досвіду) і готовності колективу до співробітництва.

Суть антикризового управління виражається в наступних положеннях:

- кризи можна передбачати, очікувати і викликати;
- кризи у визначеній мірі можна прискорювати, випереджати, відсувати;
- до криз можна і необхідно готуватися;
- кризи можна пом'якшувати;
- управління в умовах кризи вимагає особливих підходів,
- спеціальних знань, досвіду і мистецтва;
- кризові процеси можуть бути до визначеної межі керованими;
- управління процесами виходу з кризи здатне прискорювати ці процеси і мінімізувати їхні наслідки.

Для того, щоб організація домоглася успіху, керівник повинен уміти передбачати можливість, імовірність появи тих чи інших виробничих ситуацій, бути готовим до них і діяти адекватно сформованим обставинам.

Важливими інструментами антикризового управління є кризис-менеджмент, стратегічне управління, ризик-менеджмент, банкрутство, реінжиніринг, бенчмаркінг, реструктуризація. Кризис-менеджмент — це управління фінансовою неспроможністю і управління процесом фінансового оздоровлення підприємств. Менеджмент банкрутства — управління судовою і добровільною ліквідацією підприємства. Стратегічне управління — управління, спрямоване на реалізацію стратегії розвитку підприємства відповідно до змін умов зовнішнього середовища. Ризик менеджмент — управління ризиками, спрямоване на зниження втрат від можливих негативних ситуацій у діяльності підприємства. Реінжиніринг — перехід управління від окремих операцій до міжфункціональних бізнес-процесів. Антикризовий реінжиніринг — упередження банкрутства на основі ліквідації збиткових підрозділів, удосконалення організації виробництва і праці, продажу частини майна, скорочення необов'язкових витрат, реорганізація фінансів. Бенчмакінг — програмно-цільове управління інвестиційними, інноваційними та маркетинговими проектами на основі ринкової оцінки конкурентних позицій фірми. Вивчення досвіду конкурентних можливостей однотипових фірм та впровадження у виробництво кращих зразків технологій.

Процес антикризового управління має передбачати цілеспрямованість, послідовність, своєчасність прийняття рішень та їх адаптованість у процесі життєдіяльності підприємства. У авторському розумінні антикризове управління повинно охоплювати всі підсистеми управління підприємством: операційну, технічну, фінансову, стратегічну, маркетингову, кадрову. Визначені підсистеми не функціонують ізольовано. Основна мета антикризового управління полягає в узгодженості та координації дій між цими системами, створенні умов для їх працездатності. Антикризове управління по-

винно враховувати сучасний етап розвитку теорії і практики менеджменту, механізми упередження і подолання кризових явищ.[3,ст.80]

Процес формування антикризового управління в період кризовості складається з ряду етапів

1 етап — підбір робочої групи, розробка плану графіка, формування інформаційної бази, необхідної для розробки антикризової програми;

2 етап — діагностика і прогнозування кризових явищ, оцінка параметрів кризи:

— експрес-аналіз відхилення параметрів від норми;

— виявлення причин і прогнозування можливих варіантів розвитку кризи, масштабів збитків, оцінка факторів, які впливають на розвиток кризових ситуацій;

— створення зворотного зв'язку для вивчення розвитку кризи.

3 етап — опрацювання версій і гіпотез щодо шляхів подолання кризового стану:

— уточнення і поглиблення реалістичності планів подолання кризовості;

— удосконалення підходів до розгляду проблем і прийняття управлінських рішень;

— аргументація альтернативних варіантів планів подолання кризи й передбачення ризику кожного із них;

4 етап — уточнення антикризової моделі управління:

— оптимізація інноваційних процесів у разі руйнування діючої системи управління;

— проектування і створення ефективнішої системи управління;

— опрацювання та використання методів мотивації персоналу підприємств;

5 етап — моніторинг зовнішніх і внутрішніх чинників ґрунтується на розумінні того, що зовнішні загрози з боку держави, конкурентів і злочинних угруповань — найнебезпечніші, і можуть визначити повне руйнування антикризових заходів і їхніх результатів.

Суб'єктами антикризового управління підприємством як управляючої підсистеми можуть бути:

— власник (власники) підприємства, який самостійно реалізує основні завдання та функції антикризового управління без залучення фахівців;

— фінансовий менеджер забезпечує фінансову стабільність, упереджує негативні наслідки, які можуть призвести підприємство до банкрутства, розробляє заходи фінансового оздоровлення;

— персонал — працівники, які здійснюють виробничі та управлінські функції підприємством. Для упередження і подолання кризових явищ можуть створюватись групи по системі раннього упередження і реагування (бухгалтери-аналітики, економісти, юристи, аудиторі, адміністратори ком-

п'ютерних мереж) та кризисгрупи (менеджери кризис ситуацій, економісти, аудитори, юристи);

— державні та відомчі органи, консалтингові служби, Департамент з питань банкрутства, тимчасові, арбітражні керуючі вирішують питання відповідно до діючого законодавства.

Отже, антикризове управління крім нейтралізації кризових явищ повинно упереджувати їх виникнення через внутрішньогосподарський механізм, а саме — систему раннього упередження і реагування.

Список використаних джерел:

1. Василенко В.А. «Антикризове управління підприємством». – Київ: ЦУЛ, 2003. – 504 с.
2. Іванюта С.М. «Антикризове управління підприємством». – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 288 с.
3. Вікіпедія. Вільна енциклопедія <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.

УДК 658.5-338.2-331.4

Городецький І.І., Грузинський І.-К.Б.

Науковий керівник: Мазур І.Б.

м.Львів, Львівський національний аграрний університет

ОЦІНКА РІВНЯ ТРАВМАТИЗМУ ПІД ЧАС ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНИХ ПРИГОД У ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Всесвітня організація охорони здоров'я повідомила, що у світовому в ДТП щохвилини три людини отримують важкі травми. Дорожньо-транспортні пригоди є причиною важких травмувань щороку на планеті щонайменше 1,35 млн. осіб. Травмування під час ДТП є основною причиною загибелі людей віком 5–29 років. За офіційними даними, кожного року в Україні під час дорожньо-транспортних пригод травми різного ступеня тяжкості отримують близько 30–35 тис. осіб. За даними уряду, щороку з причини дорожньо-транспортних пригод Україна втрачає близько 70 млрд. грн., тобто близько 2 % внутрішнього валового доходу. Ситуація складна, оскільки травмовані працездатного віку, що негативно позначається на демографічному стані і економічному розвитку. Динаміку дорожньо-транспортних пригод у Івано-Франківській області показано у табл. 1 [1-2].

Аналіз динаміки показує з 2014 р. негативні процеси зростання кількості травмонебезпечних ситуацій – дорожньо-транспортних пригод з 2179 до 3336 випадків. Спостерігається значний ріст загальної кількості травмо-

ваних (від 549 до 1037 осіб) і стабільна кількість за роками важких травмувань (105-147).

Таблиця 1
Динаміка дорожньо-транспортних пригод

Рік	Кількість дорожньо-транспортних пригод / інцидентів	Кількість потерпілих у інцидентах, осіб	З них	
			загинуло	поранено
2009	2536	579	88	491
2010	2411	457	71	386
2011	2070	467	89	378
2012	2464	521	111	410
2013	2247	541	87	454
2014	2179	665	117	549
2015	2267	852	119	733
2016	2650	884	105	779
2017	2935	1130	122	1008
2018	2945	1087	127	960
2019	3336	1184	147	1037

Якщо оцінювати найбільше зростання кількості аварій за районами Івано-Франківської області, то тут лідерами є Галицький, Тисменицький, Городенківський, Снятинський та Яремчанський. У ситуаціях ДТП з потерпілими, то тут додаються ще райони такі райони, як Долинський, Богородчанський, Коломийський та Калуський. Аналіз показника кількості травмованих осіб під час ДТП у районах показав, що найбільше травмованих було у Долинському та Городенківському. Стосовно важких травмувань під час аварій, то ДТП найбезпечнішого характеру стаються на дорогах з найбільшою кількістю автомобілів – Івано-Франківськ та прилеглі автошляхи під контролем патрульної поліції, тут сталося 26 смертельних травмувань; у Надвірнянському – 16, у Галицькому, Долинському та Тисменицькому по 11 травмованих; у Калуському – 9 та Богородчанському 6 осіб.

Аналіз стану дорожньо-транспортних пригод у області дав змогу побудувати графік їх динаміки (рис.1) за останні роки. Використання програми MS Ексель уможливило отримання математичної моделі дорожньо-транспортних пригод у вигляді логарифмічної функції з відповідною вели-

чиною достовірності апроксимації $R^2 (0,83)$, а також прогнозування на майбутній період на основі аналізу побудованої лінії тренду графічної залежності:

$$y = 327,25\ln(x) + 2876,5, \quad (1)$$

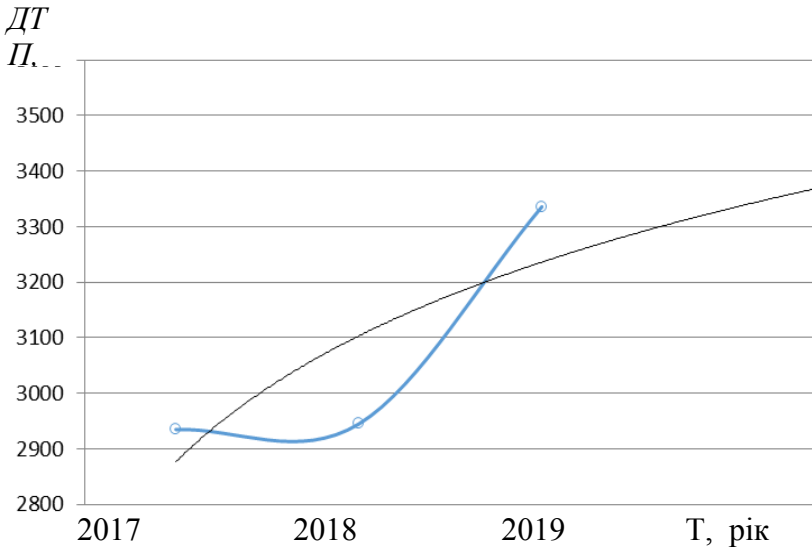

Рис. 1. Динаміка ДТП у області.

Графік динаміки ДТП у області показує їх негативну динаміку зростання від 2935 до 3336, і прогнозування показує їх подальше збільшення за умови, якщо не буде зовнішніх впливів для виправлення ситуації – організаційних, законодавчих, технічних та ін. [3-5]. Для встановлення напрямів покращення ситуації потрібно проаналізувати кількість травмованих та причини загалом ДТП і травмувань.

Прогнозування кількості дорожньо-транспортних пригод у області на майбутнє (рис.1, лінія тренда) показує негативну тенденцію до зростання за розвитку ситуації без впливу на наявні процеси і явища, що визначають стан і динаміку показника.

За результатами статистичних даних відомо, що найбільшу кількість ДТП з постраждалими реєструють у літні місяці – червень та серпень, а найнебезпечнішими днями тижня у області є понеділок та п'ятниця. Пік аварійності виникає о 15:00, а найбільше аварій з важкими травмами стається о 18:00. Основними причинами автопригод у 2019 році в області є: перевищення безпечної швидкості руху транспортним засобом – 1007 авто-

пригод; порушення правил безпеки маневрування – 891; недодержання дистанції на дорозі – 407 випадків; керування засобом у стані сп'яніння – 300 випадків; порушення правил безпеки проїзду перехресть – 139.

Дослідження динаміки показників ДТП дав змогу оцінити безпеку на дорогах, формулювати напрями покращення стану безпеки життєдіяльності – організаційні, управлінські, технічні, орієнтаційні та ін.

Список використаних джерел:

1. Статистичні дані виробничого травматизму за галузями у 2017-2019 рр. URL: <http://dsp.gov.ua/статистичні-дані-виробничого-травма-2/> (дата звернення: 22.09.2020).
2. Статистика дорожньо-транспортних пригод в Україна у 2017-2019 рр. URL: <http://patrol.police.gov.ua/statystyka/> (дата звернення: 22.09.2020).
3. Пістун І.П., Березовецький А.П., Городецький І.М. Охорона праці на автомобільному транспорті: *навч. посібник*. Львів: Тріада плюс, 2009. 320 с.
4. Городецький І. М., Мазур І.Б., Городецька Н. Г., Березовецький А.П. Вплив обставин на формування небезпечних ситуацій аграрного виробництва. *Вісник Львівського НАУ: агроінженерні дослідження*. 2017. № 21. С. 162–166.
5. Horodetsky I. Risk assessment of the system safety in agrarian production. *Conditionsof Development of Village and Rural Areas*. Wroclaw: Uniwersytet Przyrodniczy we Wroclawiu, 2007. S.19-22.

УДК 331.08

Грех Л. А.

Науковий керівник: к.н.держ. упр., доцент Гонтар З. Г.
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МОТИВАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ

Мотивація персоналу - один з ключових чинників успішності будь-якого підприємства, а побудова системи мотивації є надскладним завданням.

Відсутність, або ж слабка мотивація персоналу призводять до фінансових проблем та серйозних витрат часу, що може стати причиною зниження конкурентоспроможності, а іноді й банкрутства компанії. Класична школа менеджменту вчить, що необхідними умовами забезпечення успішної

роботи компанії є вдале формулювання системи цілей компанії, чітке доведення її до кожного працівника, мотивація персоналу на основі оцінки внеску кожного працівника в досягнення поставлених цілей. Знаючи, що спонукає людину до діяльності, які мотиви лежать в основі її праці, ми можемо розробити ефективну систему форм та методів управління її поведінкою. Отже, від ефективності мотивування персоналу підприємства залежить успішне його існування.

Для ефективного управління мотивацією необхідно [1]:

- чітко усвідомити модель основного процесу мотивації: потреба— мета— дія— досвід— очікування;
- знати фактори, які впливають на мотивацію;
- набір потреб, що ініціюють рух до здійснення мети і умови, при яких потреби можуть бути задоволені;
- знати, що мотивація- не самоціль, а спосіб задоволення, зростаюча її доза може призвести до самозадоволення та інерції.

Існують три основні підходи до вибору мотиваційної стратегії.

- Стимули і покарання: люди працюють за винагороди — тим, хто працює добре, платять добре, а тим, хто працює ще краще, платять ще більше, а тим хто не працює якісно — карають.
- Мотивування через саму роботу: дайте людині цікаву роботу, яка приносить їй задоволення, якість виконання буде високою.
- Систематичний зв'язок з менеджером: визначайте цілі з підлеглими і дайте позитивну та негативну оцінку. Обрана мотиваційна стратегія має ґрунтуватись на аналізі ситуації та бажаному стилі взаємодії керівників з підлеглими.

Досвід свідчить, що традиційні методи збирання даних щодо мотиваційної спрямованості персоналу вже не задовольняють потреби практики управління, необхідно запровадити систему мотиваційного моніторингу в кожній організації, яка б створила нову інформаційну базу для прийняття управлінських рішень у сфері мотивації трудової діяльності. Мотиваційний моніторинг - це система постійного спостереження та контролю стану мотивації трудової діяльності з метою його оперативної діагностики й оцінки в динаміці, прийняття кваліфікованих управлінських рішень в інтересах підвищення ефективності виробництва [1].

Мотиваційний моніторинг повинен сприяти визначенню найбільш ділових, у даний період, важелів та стимулів вплив на поведінку конкретних працівників з метою досягнення їх цілей та цілей організації. Упровадження мотиваційного моніторингу є актуальним для більшості підприємств України, адже вивчення потреб, інтересів мотиваційної спрямованості персоналу здійснюється в Україні періодично та вкрай поверхово. За таких умов діючи на підприємствах системи матеріальної та нематеріальної мотивації малоефективні.

Система моніторингу мотивації трудової діяльності має ґрунтуватись на таких принципах [2]:

- системність – побудова набору оціночних показників для кожного напрямку мотивації трудової діяльності;
- комплексність - отримання та обробка соціологічної, соціально-економічної, а також психологічної інформації, яка характеризує стан та зміни в мотивації трудової діяльності;
- аполітичність — аналіз основних причин зміни стану мотивації трудової діяльності з урахуванням впливу внутрішніх, та зовнішніх чинників;
- періодичність — регулярне поповнення інформаційної бази, необхідної для розробки ключових характеристик мотивації трудової діяльності;
- виробничо-територіальний підхід – досягнення оптимального поєднання виробничих і територіальних принципів проведення моніторингу службами мотивації [2].

Актуальність питання мотивації персоналу у контексті антикризового управління підтверджується міркуваннями Вербицької Г. Л.: «Недостатня мотивація в сучасних умовах часто стає обмежувальним фактором, що не дає змоги підприємствам промисловості реалізувати свої потенційні можливості, на практиці призводить до масового відчуження людей від результатів трудової діяльності, зниження суспільної активності виконавців, знеособленості, утриманства, зрівнялівки, інертності більшості працівників» [3, С. 10]. Слід зазначити, що прояв таких негативних наслідків має місце у разі відсутності або ж неефективності стратегії та системи мотивації на підприємстві. Логічним буде припущення, що у разі настання кризи, указані прояви неефективної мотивації не зникнуть, а лише погіршаться. Запобігти цьому повинна ефективна система оцінки мотивації персоналу в умовах кризи, розробка якої вимагає належного теоретико-методологічного забезпечення.

Основні напрямки оцінки мотивації персоналу в умовах кризи відповідають змісту процесу мотивації на підприємстві, який Вербицька Г. Л. розкриває наступним чином: «Мотивування полягає в спонуканні персоналу до ефективної, сумлінної діяльності для досягнення цілей підприємства, тобто у визначенні потреб персоналу, розробленні систем винагороди за виконувану роботу, використанні різних форм оплати праці, застосуванні стимулів до ефективної взаємодії суб'єктів спільної діяльності» [3, С. 11].

З метою одержання достовірних даних для формування інформаційної основи розвитку системи мотивації в умовах антикризового менеджменту можуть бути використані такі методи оцінки персоналу, як описовий, анкетування, тестування, інтерв'ю, метод «360 градусів» [4]. За допомогою цих методів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій

можливо сформувані профілі кожного працівника, а також колективів, а в подальшому, обрати найкращу модель мотивації, що відповідатиме можливостям підприємства у звичайній та кризовій ситуації.

Я вважаю, що вибір мотиваційної стратегії, таким чином, сприятиме виконанню принципу об'єктивності оцінки мотивації, оскільки дозволить чітко визначити напрямки мотиваційного менеджменту і, відповідно, оцінити його результати. Зеленько Г. І. та Ганжурова Л. Ю. пропонують три підходи до вибору мотиваційної стратегії підприємства, зокрема, стимул і покарання, мотивація через працю (творче наповнення праці) та систематичний зв'язок із менеджером (аналіз ситуації і вибір стилів взаємодії) [5, С. 68]. У кожному конкретному випадку стратегія мотивації персоналу базується на поєднанні цих елементів. Використання стимулів та покарань є найпоширенішою стратегією. Усупереч цьому, збагачення змісту та якості праці вимагає значних компетенцій у менеджера та може застосовуватись не у всіх видах економічної діяльності. Ситуаційне управління на основі певних стилів також має свої труднощі у реалізації, про що писали, зокрема, Дашко І.М., Арабаджи Ю.І. [6]. У будь-якому випадку, у рамках антикризового управління стратегія мотиваційного менеджменту зазнає змін. При різкому обмеженні фінансово-матеріальних ресурсів, виникненні проблем з поставками та збутом, форс-мажорних ситуаціях складно дотримуватись усталеної стратегії мотивації. І у разі, якщо методика оцінки мотивації персоналу у кризових умовах не пристосовується до зміненої стратегії – ефективність мотиваційних заходів може суттєво знизитись.

Отже, алгоритм оцінки мотивації персоналу, на мою думку, слід ділити на три блоки, що відповідають трансформаційним процесам на підприємстві в умовах кризи. По-перше, це оцінка відхилень мотиваційної стратегії в умовах кризи від сталої стратегії, що спричиненні цілеспрямованими чи інтуїтивними змінами в управлінні персоналом, а також виявлення відповідних змін у системі оцінки персоналу та його мотивації та призначення винагород. По-друге, це оцінка потреб персоналу, що виникають у контексті кризових процесів з огляду на провідну роль підприємства у забезпеченні окремих з цих потреб матеріального, а також і нематеріального характеру. По-третє, це оцінка та корекція мотиваційної стратегії, принципів і заходів з мотивації персоналу на основі аналізу ключових показників діяльності, їх зміни у контексті кризових процесів і явищ, а також залежності їх досягнення в умовах кризи від зусиль мотиваційного менеджменту.

Список використаних джерел:

1. Крушельницька О.В., Мельничук Д.П. Управління персоналом: Навчальний посібник / О.В. Крушельницька, Д.П. Мельничук – К., Кондор. – 2003. – 296с.

2. Чернишова А. В. Мотивація та стимулювання праці в системі управління персоналом підприємства / А. В. Чернишова // Молодий вчений. - 2016. - № 6. - С. 141-145.

3. Вербицька Г. Л. Мотивування персоналу на вітчизняних промислових підприємствах. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2012. № 727. С. 10–15.

4. Дідур К. М. Сучасні методи оцінки персоналу. Ефективна економіка. 2011. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=776>

5. Зеленько Г. І., Ганжурова Л. Ю. Мотивація як чинник підвищення ефективності праці персоналу підприємства. Наукові записки НаУ-КМА. Економічні науки. 2012. Т. 133. С. 65–71.

6. Дашко І.М., Арабаджи Ю.І. Психологічні особливості формування ефективного стилю управління менеджера. Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 9. 2016. URL: <http://globalnational.in.ua/archive/9-2016/60.pdf>

УДК 005.6

Дружбляк Л. С.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Балаш Л.Я.

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

РОЛЬ АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ПОДОЛАННІ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ

В умовах нестабільної ситуації в Україні, яка характеризується неоптимальністю факторів зовнішнього середовища, система антикризового управління діяльністю організацій, потребує особливої уваги. Посилення уваги до використання заходів антикризового управління діяльністю підприємств є одним із домінуючих напрямків у процесах трансформації сучасного світового господарства.

Криза – це об'єктивне явище в соціально-економічній системі, що узгоджено з законами функціонування і розвитку соціально-економічної системи, яка прагне управляти своєю діяльністю (самоуправління), знижувати частку некерованих процесів. Можна припустити, що в майбутньому система взагалі виключить кризи з тенденцій розвитку, а нинішні кризи залишаться як приклад недосконалості управління. Таке твердження виглядає логічним. Але вся практика розвитку суспільства та економіки в усі історичні періоди свідчить про зворотне. Незважаючи на «людську природу» криз, уникнути їх не вдається. Більше того, в багатьох випадках саме «людська природа» кризи є його причиною і джерелом.

Діяльність людини побудована на задоволенні його потреб, які змінюються нерівномірно і непропорційно, та знаходяться в постійному протиріччі не тільки в окремої людини, але й у цілих соціальних груп або класів суспільства. Суперечності інтересів і об'єктивна нерівномірність їх зміни визначають можливість і необхідність криз. Саме це є основою всіх криз у соціально-економічній системі.

Управління динамікою і взаємодією потреб людини ускладнюється там, де до системи його інтересів відносяться і прагнення до свободи, демократії, самостійності і самодіяльності. У міру розвитку соціально-економічної системи спостерігається підвищення ролі людського фактору в її антикризовому розвитку, яке означає не бездумну протидію йому, а передбачення і впевнене, своєчасне і по можливості безболісне його подолання.

Термін «криза» походить від грецького слова «crisis», яке означає «вирок з якого-небудь питання або рішення в сумнівній ситуації». Також може означати «вихід, рішення конфлікту». Класична економічна категорія «кризи» означає небажану і драматичну фазу в економічній системі. Каталізатором кризових процесів є коливання і негативні явища, що відбуваються в соціально-економічному житті суспільства. Цьому значенні поняття кризи довгий час посідало місце в схемі теорії кон'юнктури і розвитку економіки. Тому «класичний визначення» кризи було змінено більш багатозначним поняттям «економічна криза».

Структурні зрушення в економіці, нестабільність зовнішнього середовища, розриви налагоджених виробничих зв'язків, зміна форм власності і реструктуризація підприємств – вимагають перегляду вироблених стереотипів управлінського мислення і переходу до нових форм і методів системи управління. Це пов'язане також із триваючим процесом диференціації й інтеграції структур, методів й інших елементів систем управління виробництвом, що спостерігаються в даний час у світовому співтоваристві.

Накопичення суперечностей призводить до порушення рівноваги економічної системи та погіршення її загального стану, тобто виникає ситуація, за якої зміна зовнішніх, внутрішніх та вихідних параметрів, що діють на систему, взаємно не компенсуються, а їхня сума не дорівнює нулю. Як наслідок, спочатку погіршується, а потім поступово втрачається життєдіяльність підприємства, можливість повернення до рівноважного стану, виникає дефіцит ресурсів або можливостей підприємства для подальшого розвитку.

Головною проблемою управління всередині організації, підприємства стає адекватність стимулів і форм взаємодії параметрів об'єкта і суб'єкта управління умовам і методам розв'язання завдань виробництва, його ефективності.

Сутність механізму виникнення кризового стану наводить на думку про те, що кожна наступна економічне явище ланцюжку, утвореному певним каналом зв'язку, дає, як правило, сигнал більшої сили і тієї спрямованості, що і попередні. Проте така проста залежність навряд чи відбуває істотно більш складні і суперечливі процеси, що відбуваються в реальному житті. Тому необхідно постійне спостереження за ланцюжком, ініційованим певним вихідними економічним явищем, що дозволить вчасно виявити характер впливу вихідного явища на завершальний. Тому, метою антикризового менеджменту є розробка і першочергова реалізація заходів, спрямованих на нейтралізацію найнебезпечніших чинників, які інтенсивно впливають на завершальна явище, що призводить до кризового стану. Тому варто звернути увагу на ще один принципово важливо обставину сполучення стратегії і так і тактики антикризову правління складність цієї проблеми полягає в тому, що, з одного боку, стратегічні рішення, спрямовані на запобігання кризи, повинні бути прийняті і реалізовані на ранній стадії управління, коли процес руху до кризи ще не набув кумулятивного характеру і тому ще не став незворотним. З іншого боку, рішення, прийняті на ранній стадії, базується, як правило, на дуже слабких і тому не завжди достовірних сигнал про виникнення несприятливих тенденцій.

Антикризова стратегія є одним із найбільш ефективних інструментів антикризового управління. Врахування специфіки кризового явища дозволяє розробити дієву антикризову стратегію та обрати відповідні інструменти. Для забезпечення ефективних антикризових дій необхідно мати ясне представлення про ймовірний майбутній стан середовища, у якій існує підприємство. Формування у керівників мислення такого типу дозволяє адекватно і вчасно реагувати на кризові тенденції і є найважливішою умовою вирішення проблеми виживання підприємств.

Антикризове управління — це система менеджменту, здатна попереджувати чи пом'якшувати кризи та підтримувати функціонування підприємства в режимі виживання в певний час і вивести його з кризового стану з мінімальними втратами. Антикризове управління стало одним із самих загальних напрямків діяльності на цей час. Зміст його заходів, щодо реалізації досить різноманітний, визначається конкретними умовами господарської діяльності на підприємстві.

В антикризовому управлінні особливе чільне значення має якість керівництва, здатність основних менеджерів підприємства вирішувати самим, здавалося б, нерозв'язні проблеми бізнесу, використовуючи весь сучасний інструментарій на основі новаторських методів і прийомів.

Антикризовий менеджмент у значній частині пов'язаний з розв'язуванням ризикових проблем. У кризових ситуаціях виникає безліч ризиків різноманітних за змістом, джерелами прояви, величиною ймовірності та розміром можливих втрат і негативних наслідків для даного бізнесу, а іноді

і економіки в цілому. Все це зумовлює потребу створення системи управління ризиком із залученням кваліфікованих «ризикових менеджерів» - фахівців з управління в ризикових ситуаціях.

Управління в кризовій ситуації можна визначити, як процес роботи під тиском обставин таким чином, що дозволить керівникам аналізувати, планувати, організовувати, направляти і контролювати ряд взаємозалежних операцій при прийнятті швидких і раціональних рішень з невідкладних проблем, що виникли перед фірмою.

У деяких випадках керовані процеси можуть стати некерованими, що є негативним показником. Переважання некерованих процесів є однією з причин криз і показником неспроможності апарату управління до ефективної діяльності. Однак занадто великий відсоток керованих процесів також може привести в підсумку до кризи.

Дуже важливо визначити можливу керованість процесом, що є одним із завдань антикризового менеджменту. «Не бачення» тих процесів, спрямування яких можна управляти, також веде до кризи, а такі ситуації стають стихійними. Криза виникає і в тому випадку, коли почалося активне управління некерованими процесами без будь-якої стратегії, що приведе до марної трати економічних і людських ресурсів. Тому так важливо організувати антикризовий менеджмент на належному рівні і підтримувати його в умовах, коли відбувається наростання темпів і складності соціально-економічних процесів, тобто відбувається розвиток діяльності. При цьому ефективність управління залежить від своєчасної реакції на проблеми розвитку, маючи на увазі, що в певний момент може настати уповільнення темпів, а тому потрібно для майбутнього існування організації.

Кризою можна вважати все, що завгодно. Не обов'язково при цьому валиться ринок, зупиняються продажі та виробництво. Або організація доведена до такої «ручки», що цього просто вже не можна не помічати. Криза вимагає особливих рішень – антикризових. В умовах кризи потрібні нові цілі, нові критерії оцінки, інші походи до прийняття рішень та організації їх виконання, перегляд ресурсів, концентрація на головному. Як правило, ці заходи тимчасові, але якісь нові напрацьовані підходи можна зробити системними і за рахунок цього вивести управління компанії на новий якісний рівень.

Роль антикризового менеджменту полягає в забезпеченні стійких позицій на ринку і стабільних результатів діяльності суб'єкта господарювання за будь-яких економічних, політичних, соціальних змін у країні. Запровадження антикризового управління на підприємстві повинно мати на меті здійснення таких основних заходів, як діагностика процесів і тенденцій, що призводять до кризових ситуацій, завчасна підготовка на випадок виникнення надзвичайних ситуацій (антикризова профілактика), а також

організація і координація ефективних дій для подолання надзвичайних кризових ситуацій та їх наслідків.

Список використаних джерел:

1. О. М. Скібіцький. Навчальний посібник. Антикризовий менеджмент. Центр учбової літератури, 2009. – 560 с.
2. Гавриленко Т. В. , Прядун Є. А. Антикризове управління як інструмент запобігання кризи. *International Scientific Journal* // № 8, 2015
3. Ковалевська А. В. Конспект лекцій з дисципліни «Антикризове управління підприємством». Харків – ХНУМГ ім. О. М. Бекетова – 2016. – 140 с.
4. Кульчій І.О., к.держ.упр., доц. кафедри держ. управління і права. К 90 Антикризове управління: навчальний посібник. – Полтава: ПолтНТУ, 2016. – 120 с.

УДК 35:005.334

Завітій М. О., Мірко К. С.

Науковий керівник: канд. пед. наук Купчак М. Я.

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

АНТИКРИЗОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Реалії сьогодення нерозривно пов'язані з глобальною світовою кризою, що впливає на всі аспекти життя українського суспільства. Криза є одним із закономірних станів, в який періодично переходить будь-яка система, тому пошук ефективних шляхів і методів виходу з неї ніколи не втрачає своєї актуальності.

Зміни в українському суспільстві не тільки поглибили існуючі кризові явища, а й спровокували нові. Так, події останніх років, що відбулися в політичній і економічній сферах, свідчать про необхідність застосування антикризового менеджменту в державному управлінні, для якого на сьогодні характерні суперечності та конфлікти, що і призводять до кризового стану. Тому ефективність функціонування соціально-економічної та політичної систем держави залежить від упровадження в державне управління різних рівнів антикризового менеджменту.

Багатозначне розуміння поняття “антикризове управління” та збільшення кількості публікацій і досліджень з антикризового менеджменту зумовлюються різноманітністю поглядів науковців. Це пояснюється тим, що в епоху глобалізації економічні, політичні і культурні процеси в різних країнах тісно переплітаються та інтегруються між собою, а науковий досвід у

подоланні й уникненні кризових явищ нині стає універсальним та інтернаціональним.

Кризу можна розглядати як переломний момент у розвитку суспільства, що дає простір для нових соціальних, економічних, політичних та інших змін. Криза змінює тенденції життєдіяльності системи, тобто порушує її стійкість, радикальним чином оновлюючи її. Тому очисна сила кризи потрібна системі не менше ніж стабільне функціонування і розвиток. Одне не може існувати без іншого, це своєрідний закон єдності і боротьби протилежностей. Без боротьби немає розвитку [1, с. 4-11].

Поняття “криза” стало одним із найуживаніших. Воно стосується всіх сфер людського життя, у тому числі політичної. Сам термін “криза” походить від грецького слова “krisis”, яке означає “вирок з якого-небудь питання або рішення в сумнівній ситуації; вихід, рішення конфлікту”. Давньогрецькі філософи тлумачили кризу ще як “рішення”, “час приймати рішення”. Коли прийняті рішення упорядковують ситуацію, приводять доладу стан справ, криза закінчується. Ознаками кризи є завжди несподіваність виникнення, загроза зміни або зламу існуючого стану та загострення конфлікту. Лаконічне формулювання дано німецьким істориком, професором політичних наук Р. Козеллеком: криза – це “ледве вимірний переломний момент, при якому рішенням є або смерть, або життя”.

Антикризовий менеджмент – це система управлінських заходів і рішень, спрямованих на діагностику, запобігання, профілактику, ліквідацію кризових явищ і нейтралізацію дії кризи в майбутньому. В антикризовому управлінні вирішальне значення має стратегія управління. Коли стає явною неминучість кризи, неможливість її усунути чи сповільнити, у стратегії антикризового управління головна увага приділяється проблемам і засобам виходу з кризи. Пошук шляхів виходу з кризи безпосередньо пов’язаний з усуненням причин, що зумовлюють її виникнення.

Щодо тлумачення суті антикризового державного управління запропоновано диференціювати такі підвиди: 1) передкризове управління, яке здійснюють для своєчасного виявлення та розв’язання проблем (прийняття рішень) для запобігання кризі; 2) управління в умовах кризи, що визначає стабілізацію нестійких станів і збереження керованої системи; 3) управління процесами виходу з кризи, яке здійснюють для мінімізації втрат і втрачених можливостей під час виведення з кризи [2].

У періоди трансформаційних процесів на державне управління значною мірою впливає політична ситуація в країні. Коли в країні триває пошук оптимальної форми правління і одночасно здійснюються реформи у різних суспільно важливих інституціях, тоді державне управління не має налагодженої стабільної системи, а перебуває під впливом багатьох політичних сил. Власне вибори в Україні підтверджують цю тезу. Кожні вибори – чергові, позачергові, дострокові до центрального або місцевого органу влади –

створюють кризову ситуацію, яка може перетворитися на кризу державного управління. Прикладом можуть бути вибори Президента України 2004 р., що спричинили Помаранчеву революцію. На всіх рівнях державного управління говорять про системний підхід до управління державою, тобто пропонують зміни самої системи державного управління. Це вже породжує небезпеку виникнення кризи. Найчастіше йдеться про кадрові зміни, про необхідність приходу в управління державою професійних державних менеджерів. Важливе значення для побудови стійкої системи державного управління має ідеологія, прийнята більшістю населення і здатна цю більшість об'єднати. Відтак виникає потреба в розробленні на ідеологічній основі довгострокової стратегії розвитку держави з чіткими цілями, ресурсами, завданнями та результатами, що охоплюють усі сфери життєдіяльності держави, а не просто гасла та декларації. Розроблення стратегії розвитку держави, зокрема антикризового менеджменту в державному управлінні, потребує залучення широкого кола спеціалістів-професіоналів, які є в Україні і які мають досвід побудови ефективної системи державного управління. Разом з тим не варто цуратися досвіду зарубіжних фахівців з цього питання, але його необхідно адаптувати до наших умов. Це гарантуватиме успіх у прийнятті стратегічних цілей на всіх рівнях суспільства.

Необхідно розуміти, що стратегія не може бути формальним документом. Робота над нею має бути системною й розвиватися у процесі здобуття нових знань та виникнення нових обставин. За такого підходу організаційний дизайн будуватиметься як механізм реалізації політики й досягнення стратегічних цілей. Структури державного управління та посади формуватимуться не суб'єктивно, а відповідно до потреб підтримання тих чи інших процесів. Адже незалежно від структури органів державного управління в країні постійно відбуваються ті чи інші процеси, і важливо, щоб вони були керованими, а структура управління забезпечувала їх постійне вдосконалення [3, с. 37-45].

На сьогодні перед державними управліннями стоїть складне завдання – вивести країну з тривалої політичної й соціально-економічної кризи з найменшими втратами. Враховуючи вищевикладене, можна стверджувати, що криза – це складне і суперечливе явище, що спонукає до загострення протиріч у системі державного управління та загрожує її стійкості і життєздатності. Вона є не тільки неминучою, а й необхідною фазою розвитку системи. Водночас особливий стан процесу функціонування та розвитку системи державно-владних структур і відносин, що характеризується загостренням внутрішньо-системних протиріч, розбалансованістю діяльності та має наслідком зниження результативності управлінського впливу на соціально-економічні процеси, свідчить про кризу державного управління [4, с. 672-677].

Кризу подолати можна, а для цього потрібно її вчасно виявити та визначити симптоми її настання. Таким чином, криза вимагає розвитку антикризового менеджменту в державному управлінні, який полягає в тому, щоб перетворити потенційні ризики для розвитку держави в можливі її позитивні явища. В основі формування антикризового управління повинні лежати не лише заходи щодо подолання та виходу з кризи, а й заходи, метою яких є запобігання виникненню кризових ситуацій. Антикризове управління – це об'єктивна потреба управління, орієнтованого на передбачення небезпеки кризи, аналіз її симптомів, визначення заходів для зниження негативних наслідків кризи і використання її факторів для наступного розвитку. Антикризове управління перебуває нині в стадії постійного формування, оновлення й модернізації. Тому дослідження індикаторів виявлення загроз криз, індикаторів моніторингу цих загроз потребує поглибленого вивчення та розвитку, що буде метою подальших наукових досліджень [1, с. 4-11].

Список використаних джерел:

1. Гальчинський А. В. Становлення інвестиційної моделі економічного зростання України / А. В. Гальчинський, С. В. Львовчкін // Економіка України. – 2008. – № 6. – С. 4–11.
2. Козеллек Р. Часові пласти: дослідження з теорії історії / Р. Козеллек ; [пер. з нім. В. Шведа]. – Київ : Дух і літера, 2005. – 436 с.
3. Кузнякова Т. В. Сутність, завдання і місце інформаційно-аналітичної діяльності в сучасному державному управлінні / Т. В. Кузнякова // Теорія та практика державного управління. – 2014. – Вип. 1 (44). – С. 37–45.
4. Кукуруз О. В. Політична складова кризи системи державного управління / О. В. Кукуруз // Держава і право. – 2010. – Вип. 50. – С. 672–677.

УДК 338.2

Зеліско Н.Б.
м. Дубляни, Львівський національний аграрний університет

РОЛЬ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ АГРОПІДПРИЄМСТВОМ

Роль ефективних інструментів антикризового управління підсилюється у періоди загострення економічних, політичних та соціальних криз в державі. Особливої актуальності в цих умовах набувають питання, пов'язані із прогнозуванням, ідентифікацією та оцінюванням кризи, визна-

ченням її глибини, швидкості розгортання та можливих наслідків для агропідприємства.

Рівень національної економічної безпеки визначається рівнем безпеки деяких галузей економіки. Саме аграрна галузь є вагомим елементом фінансово-економічної безпеки нашої держави, так як це дасть подальший розвиток економіки України, а прибуток є одним із найголовніших показників, які характеризують фінансово-економічну безпеку агропідприємства.

Проблема управління як в окремо взятому господарстві, так і в АПК України в цілому, значно ускладнюється в умовах подолання кризи, нестабільної кон'юнктури аграрного ринку та диспаритету цін, грошового "голоду" і стихії неплатежів і жорсткої фіскальної політики по відношенню до підприємництва, вкрай низького рівня дотацій для підтримки аграрного сектора, відсутність оптово-роздрібною та відносно відокремленої, фінансово-кредитної системи, що відповідає інтересам сільгосптоваровиробників.

Прибуток – найвагоміший фінансово-економічний елемент, що висвітлює передбачуваний фінансовий результат сільськогосподарської діяльності агропідприємства і обумовлює результативність виробництва. Він є як джерелом забезпечення внутрішньогосподарських крайностей підприємств, так і початком утворення бюджетних запасів держави [1]. Процес формування і споживання доходу є доволі нелегким і багатозначним по причині своєрідності та особливості аграрної галузі. Формування прибутку може здійснюватися за рахунок виручки від реалізації продукції, за рахунок фінансового результату від операційної або звичайної діяльності, за рахунок капіталовкладень та інших процесів на підприємстві. Особливостями формування доходів сільгоспвиробників є фактори, головними з яких є великий рівень відносної демонополізації сільського господарства, нееластичність зв'язку між попитом на продукцію аграрної галузі та цінами на неї, слабка купівельна спроможність жителів України.

Чималий вплив на формування доходів сільгоспвиробників має державна політика у колі ціноутворення, оподаткування та кредитування. Також на дохід впливають виробничі фактори, які обумовлюють присутність у виробника засобів і предметів праці, людських, фінансових ресурсів, поза виробничих ресурсів, соціальні умови праці та життя, природоохоронна діяльність підприємства та їх використання. Усі ці фактори перебувають у близькому взаємозв'язку і взаємозалежності, і всі здійснюють вплив на розмір прибутку. Аналіз рівня дії цих факторів на прибуток дає здатність знайти та використати шляхи зростання прибутку сільгоспвиробників і посилити ступінь їх фінансової безпеки [5]. Наступною проблемою, яка повинна бути вирішена, є розподіл і використання прибутку, що залишився у розпорядженні агропідприємства після того як були здійснені відрахування та виплати до бюджету держави. Визначальними принципами розподілу прибутку є такі:

а) прибуток, який агропідприємство отримало внаслідок його сільськогосподарської діяльності розподіляється між державою та суб'єктом господарювання – підприємством;

б) дохід, що залишився в агропідприємства, передусім спрямовується на нагородження, яке буде гарантувати майбутній розвиток підприємства, а частина, що залишилася, – на споживання для задоволення матеріальних і соціальних потреб персоналу.

Згідно з Господарським кодексом України порядок використання прибутку визначає власник агропідприємства або уповноважений ним орган відповідно до статуту підприємства і чинного законодавства. Розподіл прибутку йде на ріст та удосконалення матеріально-технічної бази підприємства, на будівництво та відновлення агропідприємства, оплачується заборгованість та кредити в банках, а також на виплату заробітної платні. Також за рахунок доходу можуть покриватися некомпенсовані втрати від катастроф, компенсується нестача власних оборотних засобів, сплачуються дивіденди по привілейованих акціях за обставин відсутності доходів. Прибуток може спрямовуватись на розвиток виробництва, за рахунок якого компенсуються витрати на заходи, спрямовані на зростання технічного рівня виробництва за рахунок впровадження більш нової та довшеної техніки, розробку нових технологій, втілення природоохоронних заходів, покращення технологій і організацію виробництва.

Економічна оцінка стану аграрного виробництва України показує, що аграрному виробництві характерні всі негативні наслідки проведеної в країні реформи (старіння фондів, спад виробництва, різке зниження рентабельності підприємств, деградація ресурсного потенціалу, безробіття, зниження рівня життя, зростання смертності сільського населення і т.д.). До особливостей аграрного виробництва відносяться: висока освоєність земель, придатних для ведення сільського господарства; недостатність ресурсів для повного задоволення її населення в основних продовольчих товарах; висока частка екологічно небезпечних сільгоспземель; складні природно-кліматичні умови, що не дозволяють отримувати високі врожаї сільгоспкультур без значних доз добрив, ефективної агротехніки та управлінської діяльності.

Антикризове управління агропідприємством має ґрунтуватися на ранній діагностиці кризових явищ і розробленні запобіжних антикризових заходів як інструментарію запобігання банкрутству [3]. За цих умов кризи можна уникнути, оскільки раннє попередження кризи дозволяє вирішити проблеми, що виникають, перш ніж ця проблема може трансформуватись у масштабні проблеми, що викликають порушення ринкової та фінансової стійкості підприємства та знижують ефективність його функціонування. Проте рання діагностика кризи на агропідприємстві ускладнена. Складність проблеми антикризового управління полягає в тому, що, з одного боку,

стратегічні рішення, які спрямовані на запобігання кризи, повинні бути прийняті та реалізовані на ранніх стадіях виникнення дисбалансу, коли процес руху до кризи ще не набув кумулятивного характеру і тому ще не став незворотним. З іншого боку, рішення, прийняті на ранніх стадіях, базуються на дуже слабких і тому не завжди достовірних сигналах про виникнення несприятливих тенденцій. [4]. Управління кризовими ситуаціями – це активний процес, який передбачає подолання кризи до того, як вона відбудеться, під час кризи та після неї [5]. Антикризове управління, як і будь-який вид управління передбачає реалізацію як загальних, так і специфічних функцій менеджменту. Загальні функції менеджменту планування, мотивування, організація та контроль забезпечують реалізацію процедури управління, натомість специфічні функції антикризового управління визначаються об'єктом управління. Антикризове управління базується не тільки на загальних закономірностях, притаманних управлінським процесам, а й на специфічних особливостях, пов'язаних зі здійсненням антикризових процедур [6]. Попри відмінність підходів, механізмів та інструментів антикризового менеджменту метою антикризового управління є захист організації, сектора чи зацікавлених сторін від пошкодження та запобігання або зменшення негативних наслідків кризи [2].

На рівні агропідприємства або інтеграційного формування антикризове управління включає сукупність взаємопов'язаних і взаємозалежних, в єдиному господарському циклі, організаційно – виробничих структур, що здійснюють функції менеджменту і маркетингу на основі заздалегідь розробленої програми розвитку господарства, що враховує оптимальну ієрархічність горизонтальних і вертикальних зв'язків в керуючих ланках, що забезпечують досягнення стратегічних цілей розвитку підприємства

Антикризова стратегія передбачає реалізацію запланованих дій антикризового управління, проте практично завжди присутні ситуаційні фактори, які вимагають здійснення певних коректив при реалізації антикризової стратегії. При антикризовому управлінні застосовуються особливі тактичні інструменти, які відповідають вирішенню конкретної ситуації, яка існує або виникла під час кризової ситуації. Саме тому заздалегідь детально прописати конкретні тактичні заходи та інструменти при реалізації стратегії важко.

Таким чином, ефективне антикризове управління передбачає використання тактичних заходів, які найбільшою мірою відповідають конкретній ситуації, що склалась на підприємстві: об'єкту кризи, характеру кризи, глибині прояву кризи, ресурсам, які можуть бути залучені для виведення підприємства із кризи, досвіду антикризового менеджера тощо. Антикризове попереджувальне управління повинно визначати найкращі і найбільш імовірні ключові цілі, які не обходимо буде досягнути при реалізації антикризової стратегії. У науковій літературі розглядаються такі антикризові стратегії: стабі-

лізації, реструктуризації та розвитку. В свою чергу, для виведення підприємства із кризи використовують такі інструменти антикризового управління як реструктуризація, санація та ліквідація.

Система антикризового фінансового управління агропідприємством базується на визначених принципах, які слугують основою організації антикризового фінансового управління підприємством при загрозі банкрутства.

Основними принципами, на яких ґрунтується механізм антикризового управління, визнаються наступні:

– Принцип опори на антикризову свідомість – розуміння негативних наслідків виникнення та поглиблення кризи для усіх суб'єктів антикризового процесу; найважливішими характеристиками свідомості є інтереси, цінності та мотиви діяльності, від яких залежить досягнення поставленої мети.

– Принцип діагностики кризових явищ підприємства, а саме проведення ретроспективного, оперативного і перспективного цільового аналізу, спрямованого на виявлення ознак кризи підприємства, ідентифікацію її глибини та можливих наслідків, оцінку можливостей переборення, задоволення інших аналітичних потреб суб'єкта антикризового управління. Залежно від суб'єктів проведення та інформаційного забезпечення виокремлюються такі види діагностики кризи: внутрішня (яка здійснюється з ініціативи керівництва підприємства та його власників) та зовнішня (ініціатором проведення якої можуть бути як кредитори підприємства, так і потенційні інвестори).

– Принцип реалістичності в оцінці ситуації, успіхів або невдач, які мають місце; оцінюючи можливість подолання кризи необхідно спиратися на об'єктивну реальність. Інформація про будь-які позитивні зрушення, які мають місце і є результатом антикризових заходів, має розповсюджуватися серед персоналу. Невдачі не повинні сприйматися фатально, слід зосереджувати увагу на вивченні причин низької ефективності або не результативності для запобігання повторенню таких помилок у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Біловол, Р. І. Методологічні підходи до розробки концепції антикризового управління підприємством. Регіональні перспективи. 2003. № 7-8 (32-33). С. 60-63.
2. Ладунка І. С., Андрушина О. І. Антикризове управління підприємством. Економіка і суспільство. 2017. Випуск 8. С.278-281
3. Лігоненко, Л. О. Антикризове управління підприємством. К. : КНТЕУ, 2005. 824 с.
4. Малік М. Й., Шпикуляк О. Г. Розвиток аграрного підприємництва в умовах інституціональних трансформацій. Економіка АПК. 2017. № 2. С. 5-16.

5. Романяк Г. М. Сутність антикризового управління підприємством в умовах нестабільного ринкового середовища. Наукові записки Української академії друкарства. 2016. № 1. С.235–239. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_2016_1_31_2.

6. Шевчук В. В. Використання превентивного антикризового управління для стабілізації ринкової позиції підприємства. Бізнесінформ. 2015, № 5. С.264-268.

УДК 330.1

Іванів Н. Ю.

Науковий керівник: канд. ек. наук, доцент Лех Г.А.
м.Львів, Національний лісотехнічний університет України

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ У КРИЗОВИХ УМОВАХ

Малі та середні підприємства вважаються надзвичайно динамічними, оскільки можуть швидко реагувати на потреби ринку. Водночас на розвиток малого та середнього бізнесу сильно впливає загальна економічна ситуація країни.

На наших очах почав формуватися потужний прошарок українських виробників, які пропонують якісні товари і послуги та можуть конкурувати на міжнародних ринках. Очевидно, що вибудовування бізнесу з нуля – складний процес, що стає особливо помітно у кризовій ситуації для нашої країни. Тому, в Україні крім позитивних чинників, що сприяли розвитку малого підприємництва, появилось досить багато негативних. Це, зокрема, труднощі з придбанням необхідного обладнання, недостатній розвиток ринку збуту продукції, незахищеність працівників цих підприємств, пандемія тощо. Однак ключовим є недостатність фінансових ресурсів.

Необхідно особливо увагу приділити впливу COVID-19 на українські підприємства. Внесені українським урядом чисельні впровадження важливим чином вплинули на економічну діяльність українських підприємств, які, унаслідок, зумовили нові умови до декларації звітності як у фінансовій так і нефінансовій сферах. Відповідно, дані умови містять не лише оцінку активів, капіталу та зобов'язань, але й здатність упроваджувати постійну діяльність суб'єкта господарювання забезпечуючи належний рівень соціальної надійності, а також викладення усієї інформації щодо впливу COVID-19 на підприємство загалом. Щодо макроекономічних умов, в котрих функціонує бізнес в період пандемії, слід наголосити, що стійкі темпи розвитку ринків, зобов'язують впровадження комплексних та взаємозалежних мір на національному та організаційному рівнях.

Отож, пандемія COVID-19 показує, перш за все те, як сталий розвиток виходить за рамки національних стратегій, адже кожен власник бізнесу повинен самотужки розв'язувати проблеми та застосовувати заходи, які стосуються охорони здоров'я, відповідають особистим вимогам, а також вимогам загального суспільства. Саме ці рішення зможуть запобігти поширенню вірусу, зменшити чисельність захворювань, смертей та економічних наслідків.

За даними МВФ щодо ситуації в Україні, можемо проаналізувати таке: за підсумками 2020 року, економіка країни впала на 7,7 %; рівень інфляції у 2020 р - у розмірі 4,5 %, а в 2021 році прогнозується до 7,2 %..

Найвагоміших втрат зазнає малий і середній бізнес, який займається продажем товарів розкоші (це можуть бути дорогі меблі, норкові шуби, антикваріат). Тут криза зіграла свою роль, адже люди стали менше витрачати – це перше і друге – ціна на ті ж шуби подорожчала мінімум на 50% (для тих хто возить імпорتنі шубу з Греції або меблі з Італії), але в малому бізнесі категорія розкоші займає приблизно 5%; бізнес у наданні послуг та перевезень, а також туристична галузь.

Проте, однозначно сказати, що все погано, не можна. Так, приблизно 70% малого бізнесу криза ніяк не торкнулась. Так, багато представників малого бізнесу продовжують працювати безпосередньо в Україні і просто переходять на товари власних виробників, які стали коштувати дешевше ніж китайські.

До плюсів можна віднести також:

- звільнився ринок: особливо це стосується сільського господарства, зокрема, через те, що сільське господарство потерпає найменше, а це чільний продукт експорту, а також малого виробництва;

- зменшення конкуренції: через цю кризу проходить очищення весь малий бізнес, тобто той, хто надавав відверто халтурні послуги вже не отримує своїх клієнтів; хто завищував ціни – просто закривається і дадуть можливість заробляти дійсно серйозним в відповідальним фірмам.

Найсуттєвішими загрозами для малого та середнього бізнесу України у режимі карантину було і є: припинення діяльності, відсутність ліквідності, значне зниження споживчого попиту, припинення виникнення доданої вартості й постачання, позбавлення внутрішнього ринку збуту, коливання на зовнішніх ринках, а також нездатність регуляторного середовища України до заохочування інтенсивного розвитку підприємницького потенціалу.

Тому держава повинна проводити основні заходи щодо підтримки малого ті середнього бізнесу: - скорочення регуляторного навантаження та забезпечення створення пакету заходів, скерованих на збереження ринків збуту для малого та середнього бізнесу в умовах локалізації; - пришвидшення та адаптування податкового адміністрування; - модернізація доступу до фінансування; - створення та впровадження запобіжних заходів для уни-

кнення корупційних розтрат та дискримінації суб'єктів підприємництва у час поширення пандемії;- організація інфраструктури прискорення експорту.

В перспективі 2021-2022 рр. можемо очікувати на післявірусний синдром, тобто період, який стане поштовхом до появи нових пріоритетів бізнес-стратегій:

- пошуку та створення нових каналів збуту. Підприємствам слід шукати та впроваджувати альтернативні варіанти збуту продукції з метою зниження негативного тиску карантинних бар'єрів для повсякденного функціонування економічної діяльності;

- своєчасному впровадженні інновацій навколо нових потреб. У період виникнення небезпеки кризових явищ чи значної зміни структури ринку окрім захисних дій підприємствам необхідно зосередити зусилля на впровадженні інновацій, що дадуть можливість досягти нових можливостей та переваг, такі як Інтернет-пропозиції підприємств та покращення цифрової лояльності клієнтів;

- безперервній орієнтації на виявлення нових способів споживання, що формуються. У посткарантинний період, збережуться змінені моделі споживання, спричинені пандемією коронавірусу. Більшість підприємств перейдуть на нові ринкові реалії. Підприємства повинні прискорити цифрову трансформацію, освоєння інструментів цифрового маркетингу, розбудову партнерств за допомогою інтернет-платформ;

- зондування нових джерел доходів. За умов посилення конкуренції, пошук нових можливостей для отримання доходу буде необхідним для стійкості підприємств. Аби завоювати нові ринки, компаніям у виробничому секторі та у сфері послуг необхідно створювати продукти, щоб уособлювати сучасні потреби;

- важливим напрямом стане ініціювання підприємствами навчання та мотивації персоналу до просування продукції компанії у соціальних мережах.

- швидкість технологічного прогресу сформувала важливі зобов'язання до підвищення кваліфікації робочої сили, а післякризові вимоги значно загострять цю потребу. Окрім того, важливо ґрунтовно оцінювати навички та компетенції, на які потрібно спрямовуватись, інвестувати у навчання та оцінку впливу змін на діяльність компанії. Це дасть можливість підвищити продуктивність та підтримати інноваційну активність;

- частину продукції, що продається варто замінити на аналоги українського виробництва і у клієнта буде вибір, брати українське і більш дешево або взяти імпортний аналог, у людини обов'язково повинен бути максимальний вибір;

- розширити рекламну компанію.

Список використаних джерел:

1. <http://science.lpnu.ua/uk/semi/vsi-vypusky/volume-4-number-1-2020/rozvytok-malogo-i-serednego-biznesu-v-ukrayini-problemy-i>
2. Мельничук, І. (2020). Коронавірус vs бізнес: За що бізнес повинен бути вдячний епідемії коронавірусу. Вилучено із <http://mbusinesspartner.com.ua/koronavirus-vs-business>.
3. Гейко, Т. Ю. (2020). Пріоритети розвитку підприємництва в Україні в умовах пандемії COVID-19 та в посткарантинний період. Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць. Одеса. № 2 (73), 62–71.

УДК 338.2

Кобіль А.І.

Науковий керівник: Лизак М.П.

*м. Дубляни, Львівський національний аграрний університет***ЗНАЧЕННЯ АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ**

Ми живемо в суспільстві ризику, де минуле втратило здатність визначати сьогодення. Або ми будемо активні сьогодні, щоб завбачливо усунути або пом'якшувати проблеми і кризи завтрашнього дня, або потім у нас цієї можливості не буде.

Щодо поняття «антикризовий менеджмент» потрібно сказати, що антикризовий менеджмент означає систему взаємопов'язаних заходів, спрямованих на попередження кризової ситуації або мінімізацію шкоди, що завдається вже початком кризи.

Для того щоб вчасно розпізнати кризу в системі державного управління, фахівці рекомендують використовувати антикризовий моніторинг, покликаний здійснювати контроль над суспільними процесами і відстеження їх негативних тенденцій за критеріями антикризового управління з боку спеціально для цього підготовлених органів державної влади. Антикризовий моніторинг виступає для системи державного управління свого роду службою прогнозування кризових ситуацій. В рамках моніторингу відбувається відстеження динаміки зміни основних показників розвитку соціально-політичної ситуації в країні за такими політичними критеріями:

- Рівень підтримки (апатії, протесту) населенням рішень владних структур;
- Рейтинг зміни популярності провідних політичних і державних лідерів;
- Зміни в рівні життя населення, в соціальній структурі;
- Посилення / зниження соціально-політичних протиріч і ін.[1]

Що стосується інструментарію, то, на думку експертів, найбільш ефективними для визначення критеріїв кризового розвитку є:

а) компаративний метод, спрямований на виявлення індексів, сумарно відображають картину соціально-політичних процесів в суспільстві в порівнянні з іншими країнами або регіонами;

б) метод соціально-політичних нормативів «оптимального стану соціального прогресу» для даного суспільства в його стабільному стані.

З'ясувавши за допомогою моніторингу, яка імовірність настання кризових процесів, або виявивши ознаки кризи, яка вже розпочалась важливо зрозуміти, на якому етапі розвитку кризової ситуації знаходиться суспільство.

Ось основні ознаки передкризової ситуації, які можна визначити в такій логічній послідовності:

- 1) здивування з приводу несподіваної події – повідомлення про проблемну ситуацію приходить несподівано;
- 2) недостатність інформації, ескалація подій – неприємні події розвиваються занадто швидко, за ними не встигають стежити ЗМІ;
- 3) поступова втрата контролю над ситуацією;
- 4) зростаюче зовнішній тиск – все наповнене чутками, все потребують коментарів;
- 5) поширення панічних настроїв.

Ми маємо дві моделі антикризового менеджменту, а саме:

Превентивна модель антикризового менеджменту вона спрямована на попередження криз, вона може розглядатися як система заходів, що попереджає настання кризової ситуації.

Реактивна модель антикризового менеджменту вона спрямована на подолання кризи, вона може розглядатися як система заходів, покликана звести до мінімуму можливі негативні наслідки кризи. Іншими словами, це стратегія виходу з кризи, коли він вже настав з усією своєю очевидністю.

У сучасній концепції антикризового менеджменту більшість фахівців пропонують чотирьохфазну модель його формування.

1. формулювання проблеми;
2. оцінка альтернатив;
3. вибір оптимального варіанту і розробка на його базі концепції антикризового менеджменту;
4. коригування реалізованої концепції з урахуванням недоліків, виявлених в процесі здійснення.[2]

На наш погляд в системі державного управління можливий більш детальний план формування концепції антикризового менеджменту, що включає сім етапів, а саме:

1. формування команди антикризового менеджменту;

2. аналіз вихідних позицій (збір інформації);
3. визначення характеру кризової ситуації (передкризова та кризова);
4. формулювання альтернатив;
5. вибір оптимального варіанту і розробка на його базі концепції антикризового менеджменту;
6. реалізація концепції, включаючи моніторинг змін, що відбуваються;
7. пошук помилок і коригування реалізованої концепції з урахуванням недоліків, виявлених в процесі здійснення.

Ось приклад типових якостей кризових менеджерів, з якими потрібно рішуче розлучатись в період кризи:

- 1) Агресивний тон коментарів – він підживлює кризову атмосферу.
- 2) Туманні просторікування – вони викликають роздратування.
- 3) Нерішучість, боязкість – вони створюють у аудиторії відчуття некомпетентності.
- 4) Ухилення від відповіді – вони викликають роздратування.
- 5) Схильність до судових розглядів – це привертає ще більше уваги до кризи.
- 6) Конфронтація – вона підживлює кризу[3].

Підводячи підсумки можна сказати, що важливі якісні відмінності державного антикризового менеджменту – системність, оперативність, гнучкість і адресність. Системність і оперативність виявляються в необхідності термінової оперативної розробки цілого взаємопов'язаного комплексу заходів для подолання кризової ситуації. Гнучкість необхідно розглядати як здатність антикризового менеджменту адекватно змінюватися під впливом ситуації, вибудовуючи лінію коригуючого менеджменту. Адресність передбачає спрямованість управлінської ініціативи і ресурсів в епіцентр кризових процесів. Потрібно мати терпіння та вміло керувати підлеглими в період кризи.

Список використаних джерел:

1. Антикризовий менеджмент в системі державного управління.
URL:
https://stud.com.ua/74972/ekonomika/antikrizoviy_menedzhment_sistemi_derzhavnogo_upravlinnya (дата звернення 8.04.2021)
2. Кульчій І.О. Антикризове управління: навчальний посібник. Полтава: ПолтНТУ, 2016. 120 с.
3. Ситник Г. П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади) : підручник. Київ : НАДУ, 2011. 544 с.

УДК 336.01

Колодій І.В.
Науковий керівник: к.е.н., доцент Ковалів В.М.
м. Дубляни, Львівський національний аграрний університет

СУТНІСТЬ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ У КОНТЕКСТІ ІСТОРИЧНОГО І КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ПІДХОДІВ

На сьогоднішній час у світі все частіше виникають кризи, які несуть за собою значні збитки. Розрізняють економічні, соціальні та екологічні кризи. Кризи, які виникають сьогодні ставлять нові виклики для їх вирішення, а теоретичні концепції, розроблені різними вченими, не завжди їм відповідають.

Термін "криза" має в собі багато значень. Власне, саме ці значення спонукають керівників та антикризових менеджерів на підприємствах до вибору прийняття раціональних управлінських рішень для вирішення та подолання кризової ситуації. Це цікава прикладна теорія, оскільки ми говоримо про "управління" кризою, коли фактично кожна кризова ситуація дуже унікальна сама по собі.

Криза передбачає період загострення ситуації, коли основні завдання та цінності підприємства знаходяться під загрозою, і це вимагає критичного прийняття управлінських рішень.

Антикризове управління - це процес, який передбачає виникнення кризової ситуації, її ліквідацію та усунення наслідків [7].

Антикризове управління - це процес, спрямований на запобігання або зменшення наслідків від кризи, що може завдаватися підприємству та його стейкхолдерам [3].

Основною метою антикризового менеджменту є захист підприємства та запобігання або зменшення негативних результатів кризи.

Кризові ситуації різних типів були загальними у всіх цивілізаціях, і завжди була спроба боротися з цим. Отож, вважаємо за необхідне зосередити свою увагу на історичному аспекті виникнення криз. Спроба боротьби з кризами у минулі часи не могла бути настільки стратегічною, як в сьогоднішній час управління кризами, однак усі цивілізації боролися з ними ситуаційно, керуючись основними правилами суспільства та її лідерами.

Професор Оксфордського університету, історик Ф. Кей (Philip Kay) вважає, що перша у світовій історії криза вибухнула ще у Римській імперії в 88 році до нашої ери [1]. Однією з перших фінансових криз, що була системно описана, прийнято вважати «тюльпанову» кризу 1636 – 1637рр. в Голландії, однак більшість учених першою економічною кризою вважають кризу 1825 р. в Англії, що також частково торкнулася економіки США й

Франції, тому що вона була першою, що охопила відразу декілька галузей промисловості [1].

Дослідження причин і наслідків економічних криз ще у 1776 р. аналізував А. Сміт у праці «Дослідження про природу і причини багатства народів», де кризи він називав «перегріваними» економіки і зазначав, що такі перегріви є результатом спекулятивних дій [1].

З метою дослідження антикризового управління у теоретичному контексті, варто зосередити свою увагу на основних теоріях управління кризовими ситуаціями.

Теорія ситуаційних кризових комунікацій є продовженням теорії атрибутуції. Основна її ідея полягає у стратегічному реагуванні на виникнення кризової ситуації для упередження підприємства від банкрутства та збереження його іміджу. Теорія спрямована на раціональне управління інформаційними потоками підприємства

Наступна теорія – це теорія відновлення (збереження) іміджу підприємства, де ключовою категорією є збереження іміджу підприємства. Вільям Бенуа стверджує, що дана теорія спрямована на збереження репутації підприємства, і спрямована на дотримання основних правил чесного та етичного спілкування під час кризової ситуації [2]

Теорія атрибутуції висвітлює та показує важливість зв'язків з громадськістю при антикризовому управлінні. Дана теорія показує яким чином людський фактор впливає на розвиток економічних подій, причини виникнення кризового явища та рівень відповідальності при його появі.

Теорія непередбачуваних ситуацій вказує на те, що не існує правильного загального способу управління організацією, оскільки все залежить від зовнішніх та внутрішніх факторів середовища, де вона функціонує. Успіх залежить від того, як керівник управляє підприємством відповідно до «контингентних» змінних, в яких вона функціонує. Результати дослідження підтвердили те, що змінило підходи до розуміння організаційного адміністрування до цього моменту. Ця теорія виникла на початку 1960-х років в результаті досліджень, в ході яких вчені прагнули з'ясувати, яка модель структури буде найкращою. Окремі автори досліджували, як відбувається управління найефективнішими компаніями на основі класичної теорії: розподілу праці, ієрархії, командної єдності та рівності з усіма працівниками.

Теорія непередбачуваності управління конфліктами намагається пояснити зв'язки підприємства з його публічними групами та визначає різні чинники, які впливають на ці взаємозв'язки.

Теорія непередбачуваності, що застосовується до кризи, демонструє подібність між позиціями та стратегіями реагування на кризові явища [4]. Теорія непередбачуваних ситуацій пропонує додаткові змінні, щоб розглянути такі дії, як тип загрози та тривалість загрози.

Процес управління кризовими ситуаціями вимагає багато навичок та досвіду, а також соціальних, правових та комунікаційних знань у процесі пошуку раціональних управлінських рішень.

Спробуємо проаналізувати фактори, які впливають на антикризове управління.

По-перше, психологічні чинники є важливим елементом для особи, що відповідає за антикризовий менеджмент на підприємстві. Самоконтроль та впевненість у собі є дуже необхідними, оскільки процес управління кризовими ситуаціями вимагає терпіння, мудрості та здорового мислення при плануванні управління кризою та прийняття правильних рішень. У цьому контексті Джин стверджує, що процес управління кризами вимагає деяких базових знань із психології, головним чином, тому що управління кризами потребує значного ступеня контролю за емоціями та самоконтролю, терпіння, спокою [5]. Ці відносини та моделі поведінки є необхідними для управління.

По-друге, відмінні знання про фактори внутрішнього та зовнішнього середовища, що оточує підприємство, можуть включати знання, пов'язані з культурною, соціальною та політичною системою суспільства. Це пов'язано із складністю процесу управління кризою, яка потребує прийняття швидких та рішучих рішень, планування надзвичайних ситуацій, а також знаходження способу виходу із них [6].

По-третє, ті, хто відповідає на підприємстві за управління кризами, повинні добре знати про особливості місцевих законів та нормативних актів. Це допоможе підприємству зменшити вплив кризи на економічну ситуацію на ньому, або попередити настання банкрутства.

Отже, проаналізувавши основні фактори антикризового управління, варто зазначити, що менеджер повинен володіти комунікаційними, психологічними властивостями, а також бути обізнаним у правовій галузі.

Проаналізувавши історичний та концептуальний підходи для кращого розуміння антикризового управління доцільним буде вивчення та запровадження на практиці менеджерами загальних теорій управління кризовими ситуаціями, тобто «антикризової грамотності». Важливим, на нашу думку є вивчення та здійснення аналізу криз попередніх періодів з метою недопущення повторних помилок в антикризовому управлінні підприємства у майбутньому. Тобто, слід аналізувати фактори, які спричиняють появу кризових ситуацій та напрацьовувати можливі варіанти для покращення економічної ситуації.

Глобальне управління кризовими ситуаціями можна проаналізувати з різних підходів, тому ми пропонуємо історичний, етичний та суспільний підходи, вивчення яких буде актуальним для всіх аспектів кризи.

Список використаних джерел:

1. Криклій, А. С., Боровікова, М. О. (2009). Причини виникнення світових фінансових криз: історичні наслідки та досвід їх подолання. Економіка та держава, (4), 8-11.
2. Benoit WL. Image repair discourse and crisis communication. *Public Relations Review*. 1997:177-190
3. Coombs WT. September 2014. Crisis management and communications. <http://www.instituteforpr.org/crisis-management-communications/>
4. Coombs WT. Parameters for crisis communication. In: Timothy Coombs W, Holladay SJ, editors. *The Handbook of Crisis Communication*. Oxford: Wiley/Blackwell; 2010. pp. 17-53
5. Jin Y. The effects of public cognitive appraisal of emotions in crises on crisis coping and strategy assessment. *Public Relations Review*. 2009;(3):310-313
6. Heath R, Lee J, Ni L. Crisis and risk approaches to emergency management planning and communication: The role of similarity and sensitivity. *Journal of Public Relations Research*. 2009;(2):123-141
7. Simola S. Teaching corporate crisis management through business ethics education. *European Journal of Training and Development*. 2014; (5):485-503. DOI: 10.1108/EJTD-05-2013-0055

УДК 65.011.7

Копоть М.Ю.

Науковий керівник: Дяченко Л.А.

*м.Львів, Центр науково-технічної творчості ЛМР***АНТИКРИЗОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В СУЧАСНИХ УМОВАХ
РОЗВИТКУ РИНКУ ПОСЛУГ**

Сучасні умови, в яких перебуває ринок послуг, характеризуються нестабільністю, не прогнозованістю у довгостроковій перспективі, появи нових факторів ризику.

До таких факторів ризику, що зумовлюють необхідність використання антикризового менеджменту в сучасних умовах розвитку ринку послуг, варто віднести наступні:

- зниження динаміки попиту на ринку послуг, зокрема на ринку туризму та готельно-ресторанного бізнесу;
- зниження темпів зростання національної економіки;
- вплив коронавірусної хвороби на функціонування усіх галузей національної економіки;

- соціальні фактори впливу;
- зниження рівня купівельної спроможності населення тощо.

Розглянемо сутність категорії «менеджмент антикризовий» та його роль у подоланні негативних наслідків на діяльність ринку послуг.

Менеджмент антикризовий – вид менеджменту. Що ґрунтується на реалізації принципів управління в кризових ситуаціях [1., С.290-291].

Ринок послуг - сукупність економічних відносин щодо організації та купівлі-продажу послуг. Послуга – особлива споживча вартість, яка задовольняє потреби людини [2., С.247]. Слід зазначити, що послуги населенню надаються різні, а саме: транспортні, туристичні, зв'язку, страхування, юридичні, освітні, рекламні, маркетингові, мистецькі, інтелектуальні, інформаційні та інші. Послуги створюються у сфері матеріального та нематеріального виробництва. У процесах надання послуг виникають організаційно-економічні відносини та відносини економічної власності.

Виявлено, що деякими ознаками кризових ситуацій, які є характерними в сучасних умовах розвитку ринку послуг, є наступні:

- вплив коронавірусної хвороби на діяльність суб'єктів ринку;
- глобалізація суспільно-економічного життя;
- посилення конкурентної боротьби між учасниками ринку послуг;
- невизначеність функціонування суб'єктів ринку;
- людські фактори впливу на процеси, рішення тощо;
- низка чинників екологічних, зміни клімату, фінансово-економічних; політико-правових тощо.

Вплив кризових ситуацій на діяльність підприємств ринку послуг вимагає реагування на них, з метою запобігання банкрутства.

До таких практичних заходів, які запобігатимуть банкрутству підприємств сфери послуг, у контексті антикризового менеджменту, варто віднести наступні:

- укладення плану антикризового управління на підприємстві;
- побудова концепції виходу з кризи підприємством;
- безперервний моніторинг можливих чинників впливу (негативних і позитивних) на діяльність підприємства: внутрішніх та зовнішніх;
- планування стратегічних та поточних заходів, що забезпечить підприємству можливості кращої адаптації до впливу негативних чинників у короткостроковому чи довгостроковому періодах;
- визначення того, як саме змінилися показники (параметри) діяльності підприємства під впливом кризи та як саме можна їх покращити;
- які цілі та завдання повинно реалізувати підприємство, щоб подолати негативні чинники впливу на нього та його діяльність тощо.

У підсумку слід зазначити, що в сучасних умовах розвитку ринку послуг, роль антикризового управління є вагомою, що забезпечує підприємствам нові можливості у кращій адаптації до цих впливів.

Список використаних джерел:

1. Мочерний С.В. Економічна енциклопедія у 3-х томах. Т.2. – К.: Видавничий центр «Академія». 2001 – 848 с.
2. Мочерний С.В. Економічна енциклопедія у 3-х томах. Т.3. – К.: Видавничий центр «Академія». 2001 –952 с.

УДК 338

Матусевич Г.В.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Балаш Л.Я.

*Львівський державний університет безпеки життєдіяльності***МЕТОДИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ
ПІДПРИЄМСТВОМ**

На діяльність будь-якого підприємства впливає велика кількість чинників, які потенційно можуть спричинити кризову ситуацію, яка спроможна погіршити показники його діяльності. Тому висока ймовірність виникнення кризових явищ на підприємстві зумовлює необхідність здійснення спеціалізованого антикризового управління. Для проведення ефективного антикризового управління у практиці використовуються методи аналізу, які дозволяють з мінімальними витратами провести оцінку ризиків, фінансового стану, прогноз майбутніх тенденцій розвитку.

Останнім часом поняття „антикризове управління ” набуло значного поширення, однак розуміння його особливостей і методів практичного застосування ще знаходиться на стадії формування та вивчення багатьма вченими. Це спричинює різні підходи до тлумачення даного поняття та визначення методів здійснення антикризового управління. Актуальність питань антикризового управління для вітчизняних підприємств вимагає певної методології, за допомогою якої можна визначити, які саме методи з арсеналу антикризового управління будуть потрібні конкретному підприємству.

Враховуючи різноманітність кризових явищ та багатоваріантність їх прояву, можна використовувати різні методи антикризового управління як стосовно окремих параметрів кризового явища, так і до кризової ситуації в цілому. Це обумовлює необхідність їх класифікації. Усі методи антикризового управління доцільно поділити на дві групи — тактичні та стратегічні. Серед тактичних методів перш за все слід виділити санацію та даунсайзинг. Застосування цих методів спрямовано на швидке покращення фінансових показників підприємства, тобто подолання наслідків кризи. Проте у більшості випадків цих методів недостатньо для усунення основної причини кризового стану – неефективної системи управління. А це потребує використання заходів більш тривалої дії. Результати застосування стратегічних

методів підприємство відчуває, як правило, не одразу, проте вони змінюють сутність бізнесу, його якісні характеристики, такі, як конкурентоспроможність, інвестиційна привабливість, інноваційність тощо.

Для більшості підприємств, що опинилися у кризовому стані, одним з основних методів є санація. Цей метод об'єднує сукупність заходів фінансово-економічного, виробничо-технічного, організаційного та соціального характеру, спрямованих на швидке покращення фінансових показників підприємства коштом зміни структури активів та пасивів підприємства. Ці заходи можуть мати зовнішній та внутрішній характер [4]. Зовнішня санація – система фінансово-економічних, виробничо-технічних, організаційно-правових та соціальних заходів, спрямованих на досягнення платоспроможності, ліквідації, прибутковості та конкурентоспроможності підприємства боржника в довгостроковому періоді. Санація застосовується при виникненні загрози банкрутства, з метою відновлення ліквідності та платоспроможності, а також, як і при реструктуризації, на відновлення прибутковості та конкурентоспроможності [8]. Внутрішня санація – сукупність усіх можливих заходів, які здатні привести підприємство до фінансового оздоровлення шляхом власних джерел. До санаційних заходів слід віднести консервацію, оренду та розпродаж основних засобів, що не використовуються підприємством, заміну короткострокових боргових зобов'язань на довгострокові, передачу об'єктів соціальної сфери до муніципальної власності тощо. Результати санації в більшості випадків мають тимчасовий характер. Проте не можна відкидати важливу роль попереднього фінансового оздоровлення для збільшення ефективності реструктуризації та інших методів реформування [7].

Ще одним методом, що дає можливість швидко покращити показники діяльності підприємства, є даунсайзинг, який характеризує можливості підприємства адаптуватися до умов внутрішнього та зовнішнього середовища шляхом зменшення виробничих потужностей та чисельності персоналу підприємства відповідно до реального попиту та ринкових можливостей. Використання цього методу призводить до значного скорочення постійних витрат, зменшення собівартості продукції [8].

Застосування наступних методів спрямовано на покращення якісних характеристик діяльності підприємств. Диверсифікація – розширення сфери діяльності суб'єкта господарювання в будь-якому напрямі, щоб не бути залежним від одного ринку, застосовується на початку створення підприємства, при перших ознаках кризи. Даний метод полягає в об'єднанні у межах однієї організації різних стадій виробництва та розподілу, різних видів діяльності. Його застосування стає доцільним тоді, коли це призводить до суттєвої економії витрат.

Одним із сучасних методів антикризовим управлінням підприємством є регуляризація. Основними заходами регуляризації є : - формування

системи стратегічного планування та управлінського обліку; - створення комплексної системи фінансового контролю та планування; - створення автоматизованої системи обліку; - впровадження повноцінних маркетингових служб тощо [7, 8]. За допомогою цього методу підприємства формують системи управління, що спроможні вирішувати великий обсяг складних задач, пов'язаних із роботою в ринкових умовах, виходом на міжнародні ринки. Нові системи управління дозволяють спрямовувати ресурси підприємств на подальший стабільний розвиток.

Заслугує на увагу та поширення, такий метод антикризовим управлінням, як реінжиніринг. Його сутність полягає у перепроєктуванні бізнес-процесів підприємства шляхом скорочення зайвих ланок та операцій в бізнес-процесах, зайвих витрат часу та інших ресурсів. Реінжиніринг дозволяє досягти різкого підвищення показників ефективності діяльності, таких як продуктивність праці, час обслуговування чи виготовлення продукції, собівартість тощо [8].

Одним з найскладніших методів є реструктуризація підприємств, яка застосовується на ранніх етапах життєвого циклу підприємства та коли вже криза неминуча. Реструктуризація спрямовується переважно на подолання причин стратегічної кризи та кризи прибутковості [1; 3]. Реструктуризація – здійснення організаційно-економічних, правових, виробничо-технічних заходів, спрямованих на зміну структури підприємства, його управління, форм господарювання, які можуть забезпечити підприємству фінансове оздоровлення, збільшення обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищення ефективності виробництва. Даний метод можна пов'язати зі змінами організаційної структури та системи управління підприємством, та його капіталом з метою економічного та, у більшості випадків, організаційного відокремлення та оздоровлення бізнес-процесів. Під час реструктуризації бізнес-процеси переводяться на принципи самофінансування та самоуправління, тобто отримують певний ступінь господарської незалежності. Підприємству варто використовувати даний метод тоді, коли чинна система управління неспроможна забезпечити ефективне управління розвитком усіх напрямків діяльності одночасно.

Також доцільно виділити такі методи антикризового управління, як контролінг та моніторинг. Моніторинг – дослідження, оцінка та прогноз стану навколишнього середовища у зв'язку з господарською діяльністю підприємства. Моніторинг зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства застосовується з метою раннього виявлення кризи, яка насувається, та «слабких її сигналів». Моніторинг потрібен протягом всього життєвого циклу підприємства. Контролінг – певна функція у системі управління підприємством, яка аналізує та координує систему виконання виробничих програм у порівнянні з плановими показниками. Контролінг впроваджують на стадії створення підприємства та на підприємствах, які перебувають у

фінансовій кризі. При цьому застосовуються системи раннього попередження та реагування, що мають на меті прискорення виявлення кризових явищ [9]. До головних специфічних методів контролінгу належать такі: 5 - бенчмаркінг — це процес пошуку стандартного чи еталонного економічно ефективнішого підприємства-конкурента з метою порівняння з власним та використання його найкращих методів роботи; - вартісний аналіз; - аналіз точки беззбитковості; - АВС-аналіз; - СОФТ-аналіз (аналіз сильних та слабких місць) [7].

Залежно від причин виникнення можна виділити три основні види криз: - кризи, що пов'язані з невідповідністю стратегії фірми умовам зовнішнього оточення; - кризи, що пов'язані з невідповідністю реальних цілей фірми обраній стратегії; - кризи, що пов'язані з невідповідністю існуючої організації обраній стратегії [8].

Одним з головних завдань антикризового управління є вибір управлінських рішень, які дозволяють досягти визначеної мети. Існування значної кількості методів пов'язано з наявністю декількох підходів до антикризового управління підприємством і різною природою та причиною самих кризових явищ. Вибір тих чи інших методів залежить від причини, глибини кризи та прийнятих підходів до антикризового менеджменту на підприємстві.

Список використаних джерел:

1. Геєць, В. М., Барановський, О. І., та інші. Кризові явища у світовій економіці та антикризова політика України [Текст]/ В. М. Геєць, О. І. Барановський, Ю. В. Василенко, Т. П. Вахненко, С. О. Кораблін. НАН України; Інститут економічного прогнозування / В.М. Геєць (ред.). — К., 2002. — 76с. — ISBN 966-02-1595-9.
2. Іванюта С.М. Антикризове управління [текст] / Іванюта С.М. - К.:ЦУЛ,2007.- 288 с.
3. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій / Л.О. Лігоненко. — К. : КНТЕУ, 2001. —580 с.
4. Нізалов Д.В. Антикризове управління: вибір методів [Текст]/ Д.В. Нізалов; Наукові праці. Том 9. — К., 2001. — стр. 56-58. — УДК 338.24.
5. Ситник Л.С. Організаційно-економічний механізм антикризового управління підприємством / Л.С. Ситник ; НАН України; Ін-т економіки пром-сті. — Донецьк : ІЕП НАН України, 2000. — 504 с.
6. Штангрет А.М., Антикризове управління підприємством [текст] / Штангрет А.М.,Копилюк О.І.- К.: Знання, 2007. — 335 с.
7. Шпурова О.О. Сутність, завдання та принципи антикризового управління [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_ep/2009_1/files/Econ_01_2009_Shapurova.p df. — УДК 338.242:681.

8. Науменко А.П., Гаврило Т.О. Антикризове управління підприємством [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2010_25/naumenko.pdf. – УДК 65.012.32.018(045).

9. Шершньова З.Є. Антикризове управління підприємством: навч. посіб. для студ. екон. спец. усіх форм навчання [Текст] / [авт.: З. Є. Шершньова та ін.]; за заг. ред. З. Є. Шершньової; Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана. - Київ : КНЕУ, 2007. - 676 с. - Бібліогр.: с. 672-676. - ISBN 966-574-931-5

10. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством: Навч. посібник. Вид. 2-ге, виправл. і доп.— Київ: Центр навчальної літератури, 2005. — 504 с.

УДК 336.27

Паньків О.В.

Науковий керівник: канд. ек. наук, доцент Мартин О.М.
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

АНТИКРИЗОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ІНСТРУМЕНТ НЕДОПУЩЕННЯ ЗАГРОЗИ БАНКРУТСТВА

Антикризоровий менеджмент – це система управлінських заходів і рішень, спрямованих на діагностику, попередження, профілактику, ліквідацію кризових явищ і нейтралізацію дії кризи в майбутньому, «це складний, багатогранний процес, що включає набір фінансових процедур, план маркетингу, а також надзвичайні заходи мобілізації ресурсів» [2, с. 218]. Тому успіх чи невдача менеджменту визначається ступенем готовності менеджера фірми до потенційних загроз і кризових їх проявів, наявністю резервів, ступенем дублювання, рівнем компетенції і досвіду менеджерів, якістю профілактичних заходів та ефективністю застосовуваних методів управління. Сучасне антикризорове управління є визначальною рисою управління підприємством.

В антикризоровому управлінні вирішальне значення має стратегія управління.

Антикризорову стратегію необхідно вважати способом досягнення підприємством своїх цілей, попри вплив зовнішніх та внутрішніх факторів, які виступають джерелами виникнення кризових явищ та стимулюючим імпульсом до їх зростання та перетворення на кризові ситуації і кризовий стан. антикризорова стратегія, має бути спрямована на встановлення параметрів, що визначають широкий спектр альтернативних дій з вирішення протиріч,

неузгодженості між цілями підприємства, наявними ресурсами та впливом зовнішнього та внутрішнього середовища [1, с. 94-95].

Пошук шляхів виходу з економічної кризи безпосередньо зв'язаний з усуненням причин, що сприяють її виникненню. Проводиться ретельний аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища бізнесу, виділяються ті компоненти, що дійсно мають значення для організації, проводиться збір і відстеження інформації з кожного компонента і на основі оцінки реального положення підприємства з'ясовуються причини кризового стану. Точна, комплексна, своєчасна діагностика стану підприємства — перший етап у розробці стратегії антикризового управління діяльністю підприємства. Комплексний аналіз глибини кризи має стосуватися підсистеми фінансів, підсистеми маркетингу та збуту, підсистеми постачання, підсистеми виробництва, підсистеми персоналу, системи управління.

В цілому проведення антикризової політики здійснюється за допомогою двох інструментів:

1. Адміністративні інструменти управління – це інструменти, які дозволяють створити заходи управлінським апаратом, щодо усунення проблем на підприємстві, як управлінських тобто тих що стосуються персоналу, роботи підприємства і співробітництва, так і в просуванні компанії, збільшенні виробництва тощо.

2. Фінансові інструменти управління – це інструменти, що дозволяють усунути проблемні ділянки з фінансовим станом підприємства. Зокрема за допомогою додаткових емісій цінних паперів, перетікання капіталів, розподілу грошових коштів, розподілу позикових капіталів, тощо.

Розроблення стратегії антикризового управління підприємств передбачає реалізацію п'яти основних етапів: розробка антикризових заходів, визначення їх послідовності й термінів впровадження, оцінювання потреби у ресурсах на впровадження антикризових заходів, оцінка спроможності підприємства щодо подолання проявів фінансових криз, визначення механізмів реалізації антикризових заходів [4, с. 126].

Стратегічне й оперативне планування взаємозалежні, і займатися одним у відриві від іншого неможливо. Тактичне планування повинне здійснюватися в рамках обраної стратегії. Якщо оперативні заходи щодо виходу з економічної кризи здійснюються у відриві від стратегічних цілей, це може привести до короткочасного поліпшення фінансового становища, але не дозволить усунути глибинні причини кризових явищ.

Основними симптомами виникнення кризи є зменшення коштів на розрахункових рахунках, обсягів реалізації продукції, процента використання виробничих потужностей. Необхідним у подоланні цих симптомів та самої кризи є правильне встановлення діагнозу, а також вибраний комплекс заходів, спрямованих на ліквідацію або захист організації від чинників, які заважають нормальному функціонуванню організації.

Підприємствам притаманний прояв різних видів фінансових криз, зокрема фінансової стійкості та майнового стану, ліквідності й платоспроможності, ділової активності та рентабельності. Перед запровадженням заходів антикризової політики необхідно провести аналіз фінансового стану підприємства для оцінки подальшої загрози банкрутства.

Існує багато підходів до прогнозування фінансової неспроможності суб'єктів господарювання. Будь-яка методика оцінки кредитоспроможності за своєю суттю є одночасно методикою прогнозування банкрутства. З метою оцінки фінансового стану та діагностики банкрутства підприємств для різних країн розроблено велику кількість дискримінантних багатофакторних моделей (наприклад, Альтмана для США, Тоффлера і Тішоу для Великобританії, Беєрмана для Німеччини, Давидової та Белікова для Росії, Терещенка для України, модель Романа Ліса для оцінки фінансового стану, оцінка фінансового стану по показниках У. Бівера, модель Фулмера, модель Спрінгейта тощо).

Існує практика використання деяких моделей і на вітчизняних підприємствах. Модель Спрінгейта побудовано на підставі дослідження впливу 19 фінансових показників, тому вважається, що точність прогнозування банкрутства за цією моделлю становить 92%. Якщо розрахований показник становить менше 0,862, то підприємство є потенційним банкрутом [3, с. 118].

Діяльність будь-яких підприємств має бути спрямована на антикризове управління, тобто здійснювати його з врахуванням ризику та небезпеки кризових явищ. Процес виведення господарського суб'єкта з даного негативного стану має відбуватися не хаотично та безсистемно, він має бути належним чином організований та скоординований.

Кризу легше передбачити, ніж усунути, і успіх антикризового управління визначається ступенем готовності компаній до потенційних загроз і кризи, наявністю резервів, рівнем підготовки керівників і ступенем превентивних заходів, ефективністю використання методів управління. Тому створюються і впроваджуються на підприємстві антикризова програма та план заходів, – спеціально розроблений внутрішній документ, у якому систематизовано викладається перелік основних заходів, що планується здійснити в межах підприємства, його структурних підрозділів та функціональних служб для досягнення поставленої мети — виведення з кризового стану і перш за все недопущення її прояву. Також, сьогодні успіх подолання кризи залежить від здатності провідних менеджерів своєчасно приймати адекватні рішення.

У випадку, коли заходи антикризового менеджменту не дають бажаних результатів, то підприємство може звернутись до послуг сторонніх організацій — залучити зовнішніх консультантів для розробки плану дій щодо виходу підприємства з кризи (аутсорсинг - цілеспрямоване виділення

окремих бізнес-процесів та передача їх реалізації на договірній основі іншим організаціям, що спеціалізуються у конкретній області й мають відповідний досвід, знання, технічні засоби.). Кожне підприємство, незалежно від галузі діяльності повинно періодично проводити самодіагностику своєї діяльності для швидкої ліквідації кризових явищ у момент їх зародження, поки наслідки не стали відчутними, тому керівництво має усвідомити місце і роль системи антикризового управління на підприємстві як особливої підсистеми.

Список використаних джерел:

1. Брінь П.В., Черпак А.Ю. Управління антикризовою діяльністю підприємства. Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. 2013. № 69. С. 92-98.
2. Резнік Н.П., Костилян В.А. Антикризове управління підприємством як засіб захисту підприємства від банкрутства. Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки. 2019. № 4. С. 213-223.
3. Шермет О.О. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник. Київ. 2005. 188 с.
4. Шершньова З.Є., Оборська С.В. Антикризове управління підприємством: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. Київ. КНЕУ. 2014. 322 с.

УДК 351.8

Савка Н.В.

Науковий керівник канд. ек. наук, доцент Лех Г.А.
м. Львів, Національний лісотехнічний університет України

КРИЗА ЯК ПАУЗА ДЛЯ НОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ

Зміни в економіці, інновації, мода – чи не найвагоміші чинники зміни психології людей, їхніх вчинків, міркувань. Ми можемо спостерігати, що протягом сторіч були різні суперечливі тенденції до осмислення філософії як предмету або як і сенсу життя. Від початку існування філософії люди розмірковували над початком буття, згодом прийшли до запитання для чого ми живемо, що ми цінимо, мої міркування звелись до того, що історія людства – це історія творчості, а саме про те як від простих речей творилось геніальне. Завжди мотивом розвитку, збільшення знань, і наближення до пізнання недосяжно далекої істини була жага до роздумів, міркувань. Ми вбачаємо, що у цілому світі багато проблем, катастроф трапляються через недостатньо обдумані вчинки, або ж і через некомпетентність, але коли во-

ни трапляються, то обов'язково щось змінюється, навіть у тварин природний інстинкт самозахисту застерігає від повторення помилок, і їхня поведінка набуває нових рис. В Україні на сьогодні ми стали свідками зіткнення двох масштабних проблем: карантину і кризи, що постають викликами для сучасних стереотипів, і відіграють одну з важливих функцій людського існування створення нового, інших можливостей.

Скільки б люди не говорили, що відкриті для світу, нових думок, абсолютно возвеличуючи демократію, однак часто на заваді до пізнання нового стають їхні ж принципи, часом цілком невинуваті і догматичні. Найбільш видимою і сприйнятливою зміною стало ставлення до роботи. Зазвичай, до карантину, роботою вважалась виключно та праця, яка була поза домом, а як виявилось вона цілком може бути дистанційною, більше того – ефективною. Багато людей продовжили заробляти гроші як і раніше тільки з місця проживання, проте багато й втратили свою роботу. В той час коли ми говоримо як важко працювати в інших, незвичних умовах, циклічне безробіття стало одним із вимушених вад сучасної української економіки. Проте у всьому є позитивні сторони: карантин і криза змушують звернути увагу людей на нематеріальні речі. Як і в першому, так і в другому випадку є два шляхи для подальшого життя: найгірший і легкий та найкращий, але важкий; опустити руки, або надалі розвиватись, віддатись творчості. На жаль, поняття творчість ми завжди недооцінювали. Часто, згадуючи це слово, ми уявляємо музику, книги, живопис, скульптури, тощо, при цьому завжди оцінюючи музику по мелодії, книги по сюжеті. І, зазвичай, нашу увагу мало привертають глибоко філософські речі, такі як прихована мораль у книзі або сюжет у музиці. Цікаво, що американська письменниця Айн Ренд у своєму творі «Атлант розправив плечі» вказує на те, що «сюжет – примітивна вульгарність у літературі», «мелодія – примітивна вульгарність у музиці», а «логіка – це примітивна вульгарність у філософії» [1]. Продовжуючи її думку, я б додала, що гроші – примітивна вульгарність в економіці. Адже економіка має на меті навчити не лише отримувати прибуток, а вміти творчо вирішувати проблеми людства, максимально ефективно забезпечувати людські потреби при обмежених ресурсах, про що ми не рідко забуваємо на шляху до матеріального збагачення. Віддатись творчості означає працювати у задоволення, розвиваючи усі свої здібності, вносячи свій вклад у поступ суспільства і економіки, не виключаючи з того й пошуки нових ефективніших методів заробітку. На нашу думку, єдине, що може сприяти значному поступу суспільства у всіх сферах життя – це вклад у розвиток людей, спонукання до творчості. Завдяки притаманності цієї риси людям, створювались незвичайні речі, які в подальшому полегшували життя. Повторне переосмислення важливості мистецтва – наслідок карантину, цілком можливо в цьому приховується сенс життя, а зокрема і реальна можливість до виведення економіки з кризової ситуації. Упродовж усього часу, коли

люди перебували на ізоляції, стрічка новин в Інтернеті постійно наповнювалась різними творчими досягненнями, хтось дуже гарно декламував поезію, хтось дуже гарно співав, одні вишивали, інші готували, проходили онлайн-курси, відкривали Інтернет магазини... Отож, перепони, створені карантинном, вмотивували людей подивитись на себе і світ іншими очима, а це спонукало спробувати щось незвичне й непізнане, що відкриє нові знання, можливості, перспективи. Карантин чітко розставив акценти й розділив людей на тих, що жили й працювали за покликанням і на тих, які «відбували» на роботі. Суголосною до цієї тези є притча про трьох будівників: «Сталося це в середньовіччі. Чернець, що керував будівництвом собору, вирішив подивитися як працюють каменярі. Він підійшов до першого і попросив його розповісти про свою роботу. «Я сиджу над кам'яною брилою і працюю різцем. Марудна і нудна робота, що виснажує мене» - сказав він озлоблено. Чернець підійшов до другого каменяря і запитав його те саме. «Я працюю різцем над каменем і заробляю гроші. Тепер моя сім'я не голодуватиме» - стримано відповів майстер. Чернець побачив третього каменяря і спитав про його працю. «Збоку видається, що я ріжу камінь, та насправді я будую Храм, що стоятиме тисячу літ. Я будую майбутнє» - усміхнувшись відповів третій каменяря. Наступного дня, чернець запропонував йому очолити виробництво» [2, с. 44]. Така ж ситуація і у час карантину. Ті для кого праця була в задоволення, знайшли нові методи для її просування, підвищення на кар'єрному шляху, інші навпаки опинились у ситуації, коли зміна способу життя заводила їх в безвихідь. Так люди почали відкривати для себе нові можливості, наприклад шити різні красиві захисні маски, займатись інтернет-магазином, проводити онлайн-тренінги. Ізоляція позбавила більшості людей боязні інтернет-покупок, у зв'язку з тим, що їм прийшлося активно користуватись онлайн-магазинами для безпеки здоров'я. Ізоляція навчила використовувати когнітивну функцію Інтернету, довела важливість живого спілкування і праці в групі. Щодо економіки, то вже давно у багатьох країнах Європи пріоритетним завданням є вклад у людський фактор, спонукання до розвитку, творчості, вдосконалення навичок. Неодноразово доведено, що саме такий спосіб сприяє виведенню держави на вищий рівень.

В карантинних умовах кожний мав шанс і час розвиватись, вдосконалювати свої навички, аби не потрапити в тенета психологічних розладів. Людей від природи лякає самота, з давніх часів вони ходили групами, лише так могли перемагти звіра і ним же пожитись, протягом багаточисельних років вони вдосконалювали це мистецтво, вчилися розмовляти, писати, зовсім не потребуючи від цього визнання. Саме завдяки нашим прародичам ми маємо те, про що вони мріяли тисячоліттями і створювали для нас. І сьогодні на шляху до розвитку економіки, коли зупинилась уся система, а через кризу ще й спричинила безліч проблем, ми шукаємо нових шляхів для

розвитку суспільства і для кращого життя майбутніх поколінь. На нашу думку, окрім вкладу в людський фактор, перспективою розвитку економіки і інших галузей України повинне стати залучення до міжнародних стратегічних альянсів, чи, навіть, створення таких об'єднань в межах нашої країни. Співпраця людей пришвидшує обмін інформацією, збільшує темпи зростання доходів, виводить економіку на новий рівень.

Такі альянси потрібно створювати для усунення проблеми нерівної конкуренції. Саме нерівність завжди була одним із чинників, що негативно впливають на стан суспільної незадоволеності, і її подолання визначили як одну із цілей концепції Сталого розвитку. У загальному можна сказати, що метою цієї концепції є створення рівних умов у всіх галузях для подальшого розвитку кожного жителя Землі і майбутніх поколінь. Ми вважаємо, що найперші та найбільш вагомі об'єднання мали б відбутись у освітній сфері, адже це і є вклад у людський фактор. Можна припустити, коли б усі ВНЗ України активно б співпрацювали між собою, створивши Національний вісник, у якому були б відібрані найбільш значущі досягнення наших науковців, це б сприяло фільтруванню всієї інформації, і пришвидшило обмін знаннями. До того ж, варто звернути увагу на реформування заочної освіти, її цілком можна проводити в дистанційному форматі. Карантин показав усі труднощі в такій системі, проте суттєво більше відкрив можливостей.

Відповідно створення будь-яких альянсів потребує єдності народу, зміни вад нашого менталітету. Однозначно, в найпершу чергу сприяти цьому може одна мова. Територія річ матеріальна, як можемо спостерігати, її не дуже й важко відділити, а мова, культура це надчуттєве, те що єднає за різних обставин, і що живе протягом багатьох століть. На жаль, в Україні дуже різняться думки, зокрема сіється розбрат між Заходом і Сходом, це одна із причин чому ми не можемо розвиватись у всіх сферах економіки. Перспективою для подальшого об'єднання, збагачення держави повинна стати одна єдина жива мова, забуття прецедентів розбрату. Ми одна нація, і лише разом зможемо вистояти проти шаленого потоку світових реформ. Карантин і у цьому аспекті мав свої переваги: багато людей нарешті почали читати і тим самим формувати і мовну культуру і світогляд у цілому.

Потрібно також наголосити на створенні промислового альянсу для забезпечення умов розвитку малого і середнього бізнесу, усуваючи монополії, інформація про який буде доступна не лише окремому прошарку населення, але й усім бажаючим вносити свій вклад в економіку. В Україні економіка вже давно зазнала масштабної депресії, а карантин поглибив стан, саме тому, що кожен думає лише про себе, про особисту матеріальну вигоду, а не про розвиток у цілій системі. Це спричинило те, що наша держава у переважній більшості експортує ресурси, закупаючи кінцевий товар вже по значно вищій ціні в країнах більш індустріально розвинутих. Хоча з часом проводились певні реформи, але чомусь завжди, коли ми по-

чинаємо спостерігати позитивні зміни у певних промислових галузях і інших, наша влада змінюється, стару систему знову руйнують, і знову починаємо все спочатку. Можливо нам варто Сталий розвиток визначити і з іншої сторони як поступове вдосконалення системи, бо на світі не існує чарівної палички, що одразу кардинально змінить життя кожного в кращу сторону, усе досягається невпинною працею. Наші люди талановиті і працюючі, лише потрібно дати шанс і, звичайно, певні інвестиції, так як тільки нашій розум і праця і є перспективою у розвитку України з урахуванням всіх негативних змін. Українські люди пережили багато бід, гноблення, але пропри це зберігали свою ідентичність, невпинно працювали на благо майбутніх поколінь. Тож і сьогодні ми повинні продовжити невпинно навчатись, творити, не зацикловатись на певних бідах, шукати і досягати нового. Карантин і криза в Україні – пауза, що створила можливість і надихнула нас довести усьому світу силу духу, особливий розум і високу моральність наших людей на шляху до великого майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Ренд Айн. Атлант розправив плечі. Частина перша. Несуперечність/ пер. з англ. Артур Переверзев, Вікторія Стах. 8-ме вид. К.: Наш формат, 2020. 392 с.
2. 365 притч для душі / упор. Діани Віссон; пер. О. Гладкий. Львів: Свічадо, 2013. 336 с.

УДК336.005.

Сковрон І. А., Садова О. В.

Науковий керівник: канд. пед. наук Купчак М. Я.

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ЕФЕКТИВНА МОДЕЛЬ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

Небезпека кризи існує завжди, навіть тоді, коли криза не спостерігається, коли її фактично немає. Це визначається тим, що в управлінні завжди існує ризик, що соціально-економічна система розвивається циклічно.

Антикризове управління – це управління, у якому поставлено певним чином передбачення небезпеки кризи, аналіз його симптомів, заходів для зниження негативних наслідків кризи і використання його факторів для наступного розвитку.

Антикризове управління повинно починатися з моменту виникнення ідеї про створення підприємства. Саме в цей момент ініціатор підприємницької діяльності має визначитися з потенційними негативними та позитивними чинниками, які можуть вплинути на функціонування підприємства за

обраним напрямком. Технологія антикризового управління включає в себе ряд послідовних кроків впливу на систему з метою запобігання, послаблення і подолання різноманітних кризових явищ. Менеджеру з антикризового управління важливо мати системне бачення, зважати на всі можливі загрози, які, наприклад, можуть привести підприємство до банкрутства.

До основних принципів, на яких повинна базуватись система антикризового управління, потрібно віднести:

- 1) рання діагностика кризових явищ діяльності підприємства;
- 2) терміновість реагування на різні кризові явища;
- 3) адекватність реагування підприємства на ступінь реальної загрози

його

життєдіяльності;

- 4) повна реалізація внутрішнього потенціалу для виходу з кризи

Можливість антикризового управління визначається, у першу чергу, людським фактором. Усвідомлена діяльність людини дозволяє шукати і знаходити шляхи виходу з критичних ситуацій, концентрувати зусилля на вирішенні найбільш складних проблем, використовувати накопичений, у тому числі тисячоліттями, досвід подолання криз, пристосовуватися до виникаючих ситуацій.

Тому, основною метою антикризового управління є забезпечення гарних результатів – запланованих чи випадкових за допомогою здорової організації, що досягається шляхом використання оточення на основі добре поставленого управління людьми і комунікаціями.

Антикризове управління включає в себе:

1) усі завдання з розробки та здійснення заходів, що сприяють послабленню

кризового процесу;

- 2) профілактику і терапію кризових явищ.

Специфіка цілей і завдань менеджменту криз зумовлюється принципами невизначеності кризової ситуації, відповідно до якої такі параметри, як витрати на подолання кризи, кількісна оцінка бажаного результату і терміни досягнення окреслених цілей тісно взаємозалежні. Практично це означає, що за умов гострого дефіциту часу на реагування і обмеження термінів подолання кризи, особливо на перших етапах, головне завдання управління полягає в оперативному і найменш ризикованому прийнятті рішень, що уможливили б досягнення бажаного результату з мінімальними додатковими зусиллями за мінімальних негативних наслідків, що можливо на основі завчасного впровадження спеціальної системи менеджменту кризових ситуацій.

Розробка стратегічної моделі передбачає всебічне дослідження і надання необхідної інформації керівникам підприємств для прийняття рішень про перспективність і доцільність подальшого розвитку підприємства. Це

дає змогу акцентувати увагу на реалізації перспективних шляхів розвитку в дослідженому напрямі.

Складність вирішення задач антикризового управління визначає складність самостійного створення ефективної системи антикризового менеджменту на кожному підприємстві. Розглянемо сучасні моделі антикризового управління підприємством (табл.1).

Таблиця 1.

Сучасні моделі антикризового управління підприємством

Назва моделі	Характеристика моделі
Модель антикризового управління на засадах контролінгу	система забезпечення виживання підприємства, націлена на оптимізацію прибутку, спрямована на підтримку реалізації розроблених планів із заданим рівнем точності.
Модель антикризового управління на засадах реінжинірингу	революційне усунення на підприємстві кризових явищ на основі відмови від сталих процедур, спрямоване на поліпшення основних показників діяльності підприємства шляхом моделювання, аналізу та перепроєктування наявних бізнес-процесів
Модель антикризового управління на засадах фінансової діагностики	здатність розпізнавати стан підприємства шляхом використання певних параметрів з метою виявлення, встановлення причин порушень за умови прогнозування показників фінансового стану підприємства на будь-якому відрізку часу або в динаміці.
Модель антикризового управління на засадах фінансової санації	система фінансово-економічних, виробничо-технічних, організаційно-правових і соціальних заходів, спрямованих на досягнення чи відновлення платоспроможності, ліквідності, прибутковості й конкурентоспроможності підприємства-боржника в довгостроковому періоді.
Модель інноваційного антикризового управління	здійснення аналізу щодо узгодження продукції зі стратегією розвитку діяльності підприємства. Відбір таких видів продукції, що мають висо-

	кий попит на конкурентному ринку і дають максимальний прибуток.
Модель антикризового управління на засадах інвестиційного менеджменту	система вибраних довгострокових цілей і засобів їх досягнення, що реалізуються в інвестиційній діяльності підприємства з метою запобігання та усунення кризових явищ
Модель антикризового управління на засадах менеджменту персоналу	сукупність чинників соціально-психологічного, етичного характеру; демократичний стиль управління, дбайливе ставлення до потреб людини, облік його індивідуальних особливостей.
Модель антикризового управління на засадах консалтингового менеджменту	незалежне об'єктивне консультування та технічна підтримка кваліфікованих спеціалістів, метою яких є надання послуг щодо раціонального використання існуючого потенціалу та ресурсів підприємства для досягнення намічених цілей антикризового управління

Отже, для успішного функціонування кожному підприємству необхідний добре розроблені методи антикризового управління.

Одним з головних завдань антикризового управління є вибір управлінських рішень, які дозволяють досягти визначеної мети. Існування значної кількості методів пов'язано з наявністю декількох підходів до антикризового управління підприємством і різною природою та причиною самих кризових явищ.

Впровадження антикризового управління на підприємствах ускладнюється тією обставиною, що немає відповідного практичного досвіду, знань та навичок ні у вітчизняному підприємництві, ні у зарубіжному, оскільки навіть саме поняття антикризового управління є новим в економічній науці.

Список використаних джерел:

1. Антикризове управління підприємством: Навч. посіб./ З.Є. Шершньова, В.М. Багацький, Н.Д. Гетманцева; За заг. ред. З.Є.Шершньової. – К.: КНЕУ, 2007.

2. Штангрет А.М. Антикризове управління підприємством : навч. посіб. / А.М. Штангрет, О.І. Копилук. – К. : Знання, 2007.

3. Антикризисноеуправление. Теория и практика: Учебноепособие для студентоввузов / Под ред. В.Я. Захарова, А.О. Блинова, Д.В. Хавина. — М.: ЮНИТИДАНА, 2006.

УДК 339.13.027

Соколова М.К.

Науковий керівник: к. н. держ.упр. Гонтар З.Г.

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ДІАГНОСТИКА КРИЗОВИХ ЯВИЩ В ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Система антикризового управління підприємницькою діяльністю являє собою комплекс узгоджених елементів, які, взаємодіючи між собою, діагностують ознаки та прояви кризи, сприяють її подоланню, подальшому поверненню підприємницьких структур до стабільного функціонування та створюють необхідні умови для подолання негативного впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на діяльність підприємств. Сучасний нестабільний стан економіки України негативно позначається на роботі багатьох підприємств. В умовах різких коливань політичних, соціальних, економічних процесів, зростаючої конкурентної боротьби збільшується кількість неплатоспроможних підприємств, які перебувають на межі банкрутства. Саме тому важливим є вчасне виявлення кризових явищ на підприємстві та діагностика ймовірності настання банкрутства.

До складових елементів антикризового управління належать: суб'єкт та об'єкт, мета, пріоритетні цілі та завдання, основні принципи, функції, методи та критерії оцінки ефективності проведення антикризових заходів. Головною метою антикризового управління є створення умов для стійкого функціонування підприємств на ринку у відповідь на будь-які економічні, політичні і соціальні перетворення в країні, розробка стратегічних альтернатив на основі прогнозування та передбачення розвитку ситуації, уникнення фінансових проблем та подолання загрози банкрутства з найменшими втратами, впровадження інноваційних змін у діяльність.

Сьогодні підприємства зіштовхуються як із зовнішніми, так і з внутрішніми чинниками виникнення кризових явищ. Зовнішні чинники не пов'язані з діяльністю підприємства і залежать від тенденцій макроекономічного розвитку чи навіть розвитку світової економіки, конкуренції, політичної ситуації в країні тощо [1].

До зовнішніх чинників відноситься :

- Політична нестабільність у країні;
- Спад кон'юнктури в економіці в цілому;

- Зменшення купівельної спроможності населення;
- Ріст безробіття;
- Високий рівень інфляції;
- Нестабільність фінансового та валютного ринків;
- Складність процедури залучення фінансових ресурсів через банківське кредитування;

- Посилення монополізму на ринку;

Внутрішні чинники безпосередньо пов'язані з діяльністю підприємства і виникають переважно внаслідок неефективності апарату управління, «пасивної» політики щодо інновацій, виробничо-технологічних проблем, недосконалості маркетингової політики тощо.[3]

До внутрішніх чинників відносяться:

- Неефективний менеджмент;
- Низький рівень кваліфікації персоналу;
- Недолки в виробничій сфері;
- Низький рівень маркетингу та втрата ринків збуту продукції;
- Прорахунки в інвестиційній політиці;
- Обмеженість фінансових ресурсів;
- Відсутність системи антикризового управління;
- Прорахунки в галузі постачання;

Предметом антикризового управління діяльністю підприємства є дослідження можливих і реальних причин кризи, факторів що її спричиняють, її ознак і наслідків, що погіршують нормальні умови функціонування підприємства. Діагностика та аналіз кризи на підприємстві залежить від фази прояву кризи. На передкризовому етапі здійснюється базовий (фундаментальний) аналіз можливості виникнення кризових явищ, що включає використання моделей та показників ймовірності банкрутства (метод Альтмана, метод Бівера, модель Аароні-Джонса-Сворі та ін.), методів оцінки ризиків (метод Монте-Карло, аналіз сценаріїв, метод критичних значень, метод експертних оцінок, метод дерева рішень), аналізу перспектив виникнення кризи у галузі, аналізу портфельних активів.[4]

На фазі «збурення» кризи проводиться аналіз відповідності проведених антикризових заходів характеру кризи: аналіз ефективності господарської діяльності у порівнянні із середньо ринковим значенням. Аналіз ефективності диференціації портфелю активів, аналіз виробничо-технічних показників підприємства, аналіз відповідності витрат обсягу виробництва та прибутку.

Під час етапу «розгону» кризи слід звернутися до таких методів діагностики кризового стану: використання ймовірнісних методів оцінки ризику (метод аналогій. Аналіз чутливості, аналіз сценаріїв), альтернативний аналіз короткострокових перспектив кризи в галузі з використанням технічного аналізу фондового ринку.

За умов, коли підприємство знаходиться в «апогеї» кризи, аналіз його стану на основі поточних антикризових заходів проводиться за такими методами: експрес-аналіз фінансових коефіцієнтів (ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності, прибутковості), аналіз із використанням моделі-діаграми “DU PONT”, аналіз динаміки кризи у галузі та технічний аналіз фондового ринку.

Повернення до нормального стану функціонування підприємства також містить приховані ризики, тому на цьому етапі слід здійснювати короткостроковий аналіз динаміки негативних проявів та середньостроковий прогноз шляхом аналізу фінансових коефіцієнтів, аналізу та оцінювання ризиків, експрес-аналізу ефективності господарської діяльності, порівняння із конкурентами та середнім значенням по ринку.

На етапі «заспокоєння» кризи застосовується фундаментальний аналіз втрачених можливостей, у тому числі поглиблений аналіз ефективності господарської діяльності, використання ймовірнісних методів оцінки ризику, оцінювання впливу несистематичних ризиків.

Післякризовий стан підприємства потребує постійного моніторингу за його станом та діагностику можливих загроз, комплексного аналізу розмірів збитків та збереження потенціалу шляхом аналізу техніко-організаційного рівня та умов виробництва, аналізу використання виробничих ресурсів, аналізу перспектив кризи у галузі, використання глобальних узагальнених показників ймовірності банкрутства, оцінки бізнесу та операційної діяльності.

Якісно та вчасно здійснена діагностика підприємства формує відповідну аналітичну основу для створення антикризової програми підприємства, розробки комплексу доцільних та відповідних дослідженим умовам антикризових заходів, та забезпечує сприятливі передумови для вдалого вирішення задач по виявленню, попередженню та подоланню кризи.[2]

Отже, визначено, що проблема кризового стану та банкрутства підприємств в Україні є актуальною і потребує швидкого та якісного вирішення, оскільки вона негативно впливає на фінансово-економічний, політичний та соціальний стан в країні. Адекватне реагування на кризову ситуацію можливе лише на основі своєчасного визначення причин виникнення кризи, що слід шукати у невідповідності між станом і потребами розвитку підприємства та станом і потребами розвитку зовнішнього середовища. За таких умов діагностика кризових явищ набуває все більшого значення та ваги в системі антикризового управління.

Список використаних джерел:

1. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: підручник / Л.О. Лігоненко. – К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2005.

2. Даніч В.М. Визначення кризового стану підприємства / В.М. Даніч, Н.О. Пархоменко // *Маркетинг і менеджмент інновацій*. – 2013. – № 4
3. Ганзюк С.М. Фінансова криза на підприємствах України / С.М. Ганзюк // *«Молодий вчений»*. – 2016.
4. Долбнєва Д.В. Сучасні тенденції банкрутства підприємств в Україні та заходи по запобіганню їх неплатоспроможності / Д.В. Долбнєва // *Бізнес Інформ*. – 2015

УДК 005.6

Мармуляк А.С.

Науковий керівник: к.т.н., доцент Придатко О.В.

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

АНТИКРИЗОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

«Спільне добро чинить із людей одне тіло, а якраз те спільне добро є основою всякої любови. Почуття й свідомість цього спільного добра, яке лучить людей, веде людину до розуміння, що загальне добро — то її власне добро, а ближні її — то наче вона сама! І тому тією самою любов'ю, якою людина сама себе любить, мусить вона любити й ціле людство».

Андрей Шептицький

За сучасних умов світового розвитку, які підсилені потужною глобалізацією сфера управління вимагає новітніх видів впливу керівника, покликаним якого повинно бути як напрацювання стратегій сталого розвитку так і тактика реалізації. Якщо брати до уваги процеси реорганізація форм власності та організаційних форм управління, а також не стабільність економічних відносин, логічним є застосування антикризового керівництва.

Кризи сфер людського буття проявляють численні кризи ситуацій, що в свою чергу посилюють важкість процесів управління та досягання результативності. Все ж є можливість застосувати заходи, щоб стабілізувати ситуацію та мінімізувати наслідки криз, трансформувати площину кризи в стимул для розвитку. Часто потрібно змінити механіку управління, задіяти додаткові резерви, змінити підхід до планування, проаналізувати коефіцієнт корисної дії, проаналізувати дії та мотиви працівників, щоб досягти ефективності виробництва чи покращення показників результативності. Глибинний аналіз ситуації та її наслідків забезпечує ймовірність прогнозу наступних тождесних ситуації, що виникають в установах та на виробництві на всіх етапах розвитку, водночас, як і напрацювати механізми їх

розв'язання за ресурсних обмежень. Саме антикризовий менеджмент має на меті охоплення всіх вищенаведених можливостей застосування факторів покращення показників результативності та досягнення стабілізації під час криз.

Навіть більше, – загострення криз в Україні сьогодні народжує попит у антикризовому менеджменті, а також попит на фахівців сфери антикризового управління в умовах модернізації державного управління. Антикризовий менеджер має бути покликаний працювати в умовах обмеженості часу, ресурсів, мотивації, під тиском різних чинників.

Оскільки криза є складним явищем, підприємства та організації мають постійно прораховувати можливість ризиків в умовах загальнодержавних криз, планувати можливі шляхи зменшення негативних факторів та стабільного надходження ресурсу для забезпечення базових показників діяльності. Грамотне управління організацією чи підприємством в умовах кризи дає надію на продовження діяльності з мінімальними втратами ресурсів.

Якщо вбачати у кризі загострення протиріч у системі, що загрожує її життєздатності, то часто саме явище кризи може послужити переломним моментом між стадіями розвитку. Переломні ситуації та кризові явища виникають у різних сферах та рівнях. За досвідом, часто причина кризи знаходиться поза межами кризової сфери чи осередку подій. Усвідомивши кризову ситуацію як невідворотний процес антикризова команда має можливість повернути вітрила установи до змін на краще.

Криза не лише змінює характер системи та діяльності, так і подальший керунок формування підходів до принципів управління та оновлення; криза-явище вмело використане антикризовою командою спричиняє повний перегляд управлінських підходів та рішень.

В управлінні структурованою організацією чи підприємством повинен функціонувати моніторинг кризових явищ і контроль процесів розвитку, відстеження їх тенденцій за критеріями антикризового управління. Але для такого прогнозування необхідні чіткий набір ознак і показників кризового розвитку, методологія їх розрахунку та використання в економічному аналізі. Прогнозування криз можливо тільки на основі спеціального аналізу ситуацій і тенденцій.

Модернізація державного управління та державних служб, так званої «урядової машини» базується на основоположних чинниках та суттєво впливає на антикризовий менеджмент урядового рівня. Важливо не втратити при впровадженні різного роду модернізації найціннішого потенціалу – людського ресурсу, зберегти службовців- професіоналів.

Для забезпечення високого рівня професійної компетентності управлінських кадрів упродовж усієї професійної діяльності послуговуються безперервним навчанням фахівців у сфері державного управління. Забезпечення ефективного лідерства у професійній діяльності – ключ до безперер-

вного людського ресурсу. Електронне урядування, масштабне впровадження інформаційних технологій в сферу державного управління надає можливість подбати про часовогі і фінансові показники ефективності, а отже - скоротити видатки на державне управління в умовах кризи.

Надважливими у державного управління є саме антикризові заходи, адже саме держава регулює ринкові відносини та покликана працювати для досягнення загального блага громадян, сприяти створенню таких умов, за яких громадяни зможуть самі собі забезпечити базовий рівень задоволення потреб. Місія держави – запобігати створенню кризових ситуацій і виникненню загрозливих чинників впливу на соціальну стабільність та безпеку як самої держави, так і її ресурсів, де життя і здоров'я людини – найбільша цінність.

Діяльність антикризового менеджера з огляду на досвід, дасть шанс за такого мотиву самої держави на вихід із кризи з урахуванням потреб громадянина та з огляду на державницьку позицію, матиме не меті вихід з кризового явища на користь громадян, концентруючись на вирішенні найбільш кризових проблем та ситуацій. Прозора сиситема державної влади, прозора система надання сервісу, вмотивований персонал покликаний служити громадянам здатні суттєво покращити перехід від кризової до успішної держави для людей.

Механіка антикризового менеджменту, з огляду на вищезазначене, - нагальна потреба усіх хто має відношення до управління. Сучасна економіка не може сама вийти в керунок стабілізації без фахівців з досвідом та антикризових менеджерів.

Список використаних джерел:

1.Шептицький А. Як будувати рідну хату? Про суспільство, основи державності й соціального ладу/А.Шептицький//Зустрічі.-1990.-№5-6.-с.132-149.

2.Скібіцький О. М. Антикризовий менеджмент: Навч. посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2009 - 568 с.

3.Svydruk I. New trends in the economic systems management in the context of modern global challenges: collective monograph / scientific edited by M. Bezpartochnyi // VUZF University of Finance, Business and Entrepreneurship. – Sofia: VUZF Publishing House “St. Grigorii Bogoslov”, 2020. – Vol. 2. – 317 p.

4.Соціально-економічні аспекти управління розвитком та безпекою економічної системи України: колективна монографія / М. Ю. Барна, М. А. Кальницька, О. І. Клепанчук, І. О. Корчинський, Р. П. Підлипна, І. І. Свидрук, Б. Б. Семак, О. Г. Сидорчук, О. О. Трут, Ю. І. Турянський. — Львів : Вид-во ЛТЕУ, ТОВ «Галицька видавнича спілка», 2020. — 502 с.

5. Свидрук І. І. Концептуально-методологічні основи розвитку креативного менеджменту національного господарства України: монографія / І. І. Свидрук. – Львів : Растр-7, 2018. – 450 с.

6. Svydruk I.I., Ossik Yu.I., Prokopenko O.V. Creative management: theoretical foundations (Теоретичні основи креативного управління). - Chorzow: Drukarnia Cyfrowa, 2017. - 144 p.

7. Свидрук І.І., Миронов Ю.Б. Психологія управління та конфліктологія. Підручник. - Львів: Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2017. - 320 с.

З М І С Т**СЕКЦІЯ 1****УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

Батоврін О.О. ФОРМУВАННЯ КОМПЛЕКСНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	3
Боднар Ю.Р., Гарасан О.С. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУ- РИЗМУ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ.....	7
Головко Є. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ НАДЗВИ- ЧАЙНИХ СИТУАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО МЕХАНІЗ- МУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЄС.....	13
Долина Є. В., Гончаренко Д. Б. ОСОБЛИВОСТІ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ НА ЛЬВІВЩИНІ.....	15
Зінчин Р.Т. УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ, ЕКОЛОГІЧНОЮ ТА ПРО- МИСЛОВОЮ БЕЗПЕКОЮ.....	17
Кізима І.М. РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИ- МИ РЕСУРСАМИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	23
Кулик Б.М. ОРГАНІЗАЦІЯ РОЗУМОВОЇ ПРАЦІ МЕНЕДЖРА.....	27
Левченко Д.Б. УПРАВЛІННЯ ДІЛОВОЮ РЕПУТАЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВА: НЕОБХІДНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ.....	31
Мазурак Ю.П. VISUAL ANAGEMENT.....	34
Мерцало І.І., Павліковська Х.В. ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯ ІТ-СПЕЦІАЛІСТІВ, ЯК ОДНА ІЗ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ.....	36
Моніна Т.В. КОМПЛЕКСНЕ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ВТІЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗМІН У АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.....	40
Парубчак П. І. ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ В УКРАЇНІ.....	42
Поліщак А. А. УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В СИСТЕМІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ.....	46

СЕКЦІЯ 2
ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Бровчук П.В. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СЕКРЕТНИХ ВИНАХОДІВ І КОРИСНИХ МОДЕЛЕЙ.....	49
Горох К. О. ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ НАЦІОНАЛЬНИХ ПАРКІВ ЧЕРНІГІВЩИНИ.....	53
Григорчук Т.О. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТУРИСТИЧНИХ ПОДОРОЖЕЙ НА ОПЛЬЩИНІ.....	56
Калитка А. Е. ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЗАПОБІГАННЯ НАДЗВИЧАЙНИМ СИТУАЦІЯМ.....	59
Котляр Н. І., Кордюк Д. Р. ДИНАМІЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ ПАЛИВА.....	63
Кравчук Д. Г. Г., Кравчук С.М. АНТИТЕРОРИСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОБСЄ ЯК ПРОТИДІЯ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИМ ЗАГРОЗАМ БЕЗПЕКИ.....	66
Кравчук С.М. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ БЕЗПЕКИ.....	68
Лаврик С.Б., Вольних А.І. ШАХРАЙСТВО ЯК ЕКОНОМІЧНИЙ ЗЛОЧИН.....	69
Лемішко М. В. АНАЛІЗ ПРАВОВИХ ОСНОВ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОТИПОЖЕЖНОЇ СЛУЖБИ РЕСПУБЛІКИ ФРАНЦІЇ.....	72
Луцюк А.М. ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ.....	75
Малець Д. Р., Цюприк Б. В. ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ У КРАЩІ СВІТОВІ БЕЗПЕКОВІ СИСТЕМИ: «СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ 2030».....	77
Миколенко А.С. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ.....	80
Стахів І. Є. ПРОЄКТ УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ.....	83

Крупка Я. А. ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СИЛ ТА ЗАСОБІВ ГІРНИЧОРЯТУВАЛЬНИХ ЧАСТИН ПРИ ГАСІННІ ПОЖЕЖ У ВУГІЛЬНИХ ШАХТАХ: ЕКОНОМІЧНА ОБҐРУНТОВАНІСТЬ.....	86
Чабанюк О. М. ОБ'ЄКТИ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ.....	90

СЕКЦІЯ 3 ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Бомко О.І. КЛАСИФІКАЦІЯ РИЗИКІВ ТА ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ КРИЗИ.....	93
Дудич Н.М. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ЕФЕКТ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	96
Кришталь С.В. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.....	100
Лесик І.І., Рій М.М. ОСОБЛИВОСТІ ТА РИЗИКИ ІНДУСТРІЇ 4.0.....	102
Мойсак Ю.В., Ярема Н.М. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	105
Романів М. Д., Садовський Д. В. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ ДЛЯ ФІ- НАНСОВИХ ОПЕРАЦІЙ ТА СТРУКТУРИЗАЦІЇ ДАНИХ.....	108
Солтис Т.Ю. УПРАВЛІННЯ МІГРАЦІЄЮ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	110
Стецик Н.Р. ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ COVID – 19: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ.....	113
Федиш Б. В. ІНСТРУМЕНТИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ..	117
Холод Л. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	121

Цимбала М. Р. ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ОСОБЛИВИЙ ТИП ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ.....	124
Швед Н.А. ФІНАНСОВА СИСТЕМА ТА ЇЇ ПРОБЛЕМИ В УМОВАХ КРИЗИ.....	126
Янчук Ю. В., Шидлівська І. І. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ МІКРОПІДПРИЄМНИЦТ- ВА, МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ.....	128
СЕКЦІЯ 4 АНТИКРИЗОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ	
Войціховська В.В. ВИЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК МЕТОД АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ.....	131
Волоцюга А.Є. ОСОБЛИВОСТІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ.....	135
Гавор В.С., Шведа Р.Б. АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ПРИЧИН ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНИХ ПРИГОД ЗА ВИДАМИ.....	138
Галанченко Р. ПРОБЛЕМИ НАДЗВИЧАЙНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ СИТУАЦІЙ В УКРАЇНІ.....	140
Головко Н. В., Гудима О. Ю. ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ В ПЕРІОД КРИЗОВОСТІ.....	143
Городецький І.І., Грузінський І.-К.Б. ОЦІНКА РІВНЯ ТРАВМАТИЗМУ ПІД ЧАС ДОРОЖНЬО- ТРАНСПОРТНИХ ПРИГОД У ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ.	146
Грех Л. А. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МОТИВАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ.....	149
Дружбляк Л. С. РОЛЬ АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ПОДОЛАННІ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ.....	153
Завітій М. О., Мірко К. С. АНТИКРИЗОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ.....	157

Зеліско Н.Б. РОЛЬ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ АГРОПІДПРИЄМСТВОМ.....	160
Іванів Н. Ю. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ У КРИЗОВИХ УМОВАХ.....	165
Кобіль А.І. ЗНАЧЕННЯ АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ.....	168
Колодій І.В. СУТНІСТЬ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ У КОНТЕКСТІ ІСТОРИЧНОГО І КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ПІДХОДІВ.....	171
Копоть М.Ю. АНТИКРИЗОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ РИНКУ ПОСЛУГ.....	174
Матусевич Г.В. МЕТОДИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	176
Паньків О.В. АНТИКРИЗОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ІНСТРУМЕНТ НЕДОПУЩЕННЯ ЗАГРОЗИ БАНКРУТСТВА.....	180
Савка Н.В. КРИЗА ЯК ПАУЗА ДЛЯ НОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ.....	183
Сковрон І. А., Садова О. В. ЕФЕКТИВНА МОДЕЛЬ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ.....	187
Соколова М.К. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ДІАГНОСТИКА КРИЗОВИХ ЯВИЩ В ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	191
Мармуляк А.С. АНТИКРИЗОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ.....	194